DIDASKALIA CHRISTIANIKL· TES HAGIAS TOU THEOU RŌMAIKL·S, KAI...

Roberto Bellarmino

Digitized by Google

4.A.6

EGo Fr. Basilius Mazza Chiensis sac. Theol. Mag. Ord. Præd. Rom. Prou. ex commissione Reuerendiss. Patris Mag. Fr. Yacinthi Petronij Sacr. Palatij Apostol. Mag. Christianam Doctrinam græco idiomate vulgari donatam, atque additionibus nonnullis auctam, ad erudiendos eos, qui ritu græco diuinum cultum exercent accuratè visam, considerauì, nihilque in ea fidei, bonisue moribus aduersum reperi; quin potius multa, vnde fructus vberrimos Græci possint pro spirituali vita seruanda, atque augenda colligere; Propterea dignam, quæ typis mandetur existimaui.

Ita est Fr Basilius, quĩ sup. manu propria.

EGo Andreas Eudæmon Ioannes Sacerdos Societatis Iesu ex commissione Reuerendiss. P. Mag. Sacri Palatij vidi versionem Doctrinæ Christianæ ex Italico in vulgare Græcorum idioma, atque omnia in ea reperi fideliter reddita, additis etiam nonnullis, quæ ad erudiendos eos faciunt, qui ritus sequuntur Orientalis Ecclesiæ, quæ omnia mihi visa sunt sanctæ Catholicæ Fidei consentientia, neque à bonis moribus aliena. 11. Iulij. 1616.

Andreas Eudæmon Ioannes, qui supra.

EGo Petrus Arcudius Philosophiæ, ac sacræ Theologiæ Doctor, de mandato Reuerendissimi Patris Magistri Sacri Palatij, præsentem Doctrinam ab Italico idiomate in vernaculam linguam græcam conuersam, additis præterea nonnullis, quæ ad ritum Græcorum spectant; diligenter perlegi, in eaque nihil animaduerti, quòd Fidei Catholicæ, aut bonis moribus aduersetur. Quin potius dignissimam, quæ typis mandetur, & vtilissimam fore existimo ad erudiendos homines Græcos, siue illi ritum græcum, siue latinum sequantur.

Idem qui supr. Petrus Arcud. manu propr.

παρηγορίαν. ὅθεν ἔχεις νὰ συμπεράνῃς, ὅτι κ' ἀλήθειαν δὲν ἔχουσι νὲν ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δι' ἀγάπην τῶν καλῶν τὲ κόσμε τούτου, ἢ δι' φόβον τῶν πειρασμῶν ὁποῦ ἔχει ἡ παρῶτα ζωὴ, χάνουσι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ἢ κατάγονται εἰς τὰ μέλλοντα κακά.

ΤΕΛΟΣ.

Οσον εἰς τ' ἄδην, λόγιαται ὅτι ἐξ πλατύς, μακρὺς, ὑψηλὸς, καὶ βαθύς· πλατὺς δηλαδὴ ὡσεὶχ ὅλαις ταῖς κόλασες ὁπου ἐμπορεῖ τινας νὰ φανταθῇ· μακρὺς, δηλαδὴ ὅλας ἐξ αἰώνιας· ὑψηλὸς, δηλαδὴ ὅλαις εἶναι πικρότατα καὶ βασανιστικώτατα· βαθὺς, δηλαδὴ ἐξ καθαρᾶς τιμωρίας χωρὶς μίξιν τινὸς παρηγορίας.

Οσον εἰς τ' ὠδάδησι, λόγιασαι, ὅτι ὁμοίως ἐξ πλατὺς, δηλαδὴ ὡσεὶχ ὅλα τὰ καλὰ ὁπου ἐμπορεῖς νὰ φανταθῇς, καὶ ἀκόμη περισσότερα ὠδὰ ποὺ ἐμπορῶμεν ἡμεῖς νὰ λογιάσωμεν, ἢ νὰ ἐπιθυμήσωμεν. ἐξ μακρὺς, δηλαδὴ ὅλα ἐκεῖνα τὰ καλὰ ἐξ αἰώνια. ἐξ ὑψηλὸς, δηλαδὴ ἐξ ἀγαθὰ ὑψηλότατα καὶ τιμιώτατα. ἐξ βαθὺς, δηλαδὴ ἐξ ἀγαθὰ καθαρὰ δίχως μίξιν καθόλου τινὸς κακοῦ. καὶ ἐδῶ ἐμπορᾶς ἀκόμη νὰ λογιάσῃς, ὅτι τὰ καλὰ τ' ζωῆς τούτης δὲν ἔχουσι κανένα ἴδιωμα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα, δηλαδὴ ἐξ ὀλίγα, κοντὰ, μικρὰ, καὶ πάντοτε μιγμένα μὲ βάσανα καὶ στενοχωρίας· ὁμοίως τὰ καλὰ τοῦ κόσμου τούτου ἐξ ὀλίγα, κοντὰ, μικρὰ, καὶ μιγμένα πάντοτε μὲ πότε

παρη-

νας ἐμπορεῖ να τὴν φύγῃ. δεύτερον, ὅπ ἡ ὥρα του εἶν' ἀβέβαιη, κ' πολλοὶ ἀποθνήσκουσιν ὅπ δὲν τὸ λογιάζουσι. τρίτον, ὅπ εἰς τὸν θάνατον πλειώνουσιν ὅλαις οἱ φαντασίαις κ' οἱ λογισμοὶ τούτης τῆς ζωῆς, κ' τότε γνωρίζεται ἡ ματαιότης τοῦ κόσμου. τέταρτον, ὅπ εἰς τὸν θάνατον καθένας μετανοεῖ διὰ τὸ κακὸν ὁποὺ ἔφραξεν, κ' διὰ τὸ καλὸν ὁποῦ δὲν ἔκαμεν. κ' διὰ τοῦτο μεγάλη ἀγνωσία εἶναι νὰ κάμῃ τινὰς ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον εἶν' βέβαιος ὅπ ἔχει νὰ μετανοήσῃ.

Ὅσον εἰς τὴν κρίσιν, ἐμπορεῖς νὰ μελετήσῃς τὰ τὰ θεωρήματα. πρῶτον, ὅπ ἡ κρίσις μέλλει νὰ γένῃ διὰ θεώρημα ἀξιολογώτατον, ἤγουν διὰ τὸ ἀκρότατον καλὸν, ἢ διὰ τὸ ἀκρότατον κακόν. δεύτερον, ὅπ μέλλει νὰ γένῃ ἀπὸ τὴν ὑψηλότατον κριτὴν, ὁ ὁποῖος ἠξεύρει κάθε θεώρημα, κ' τοῦ ὁποίου δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ αἰτησαθῇ. τρίτον, ὅπ μέλλει νὰ γένῃ εἰς τὸ θεάσπεσον ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ δὲν θέλει ἐμπορέσῃ τινὰς νὰ κρυβῇ. τέταρτον, ὅπ δὲν θέλει εἶσαι καμία ἐλπίδα νὰ φύγῃ τινὰς τὴν ἀπόφασιν, κ' τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Ὅσον

Δ. Λέγει ὁ σοφὸς, ἀνθυμῶ τὰ ὕστερα, καὶ δὲν θέλεις ἁμαρτήσεις ποτέ. τὰ ἔσχατα εἶναι τέσσαρα, θάνατος, κοινὴ κρίσις τ' ἀνθρώπων, ἄδης, καὶ ὡραῖος ἅδης.

Μ. Διατί κράζονται ἔσχατα τοῦτα τὰ τέσσαρα πράγματα;

Δ. Διατὶ ὁ θάνατος εἶναι τέλος τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ὕστερον ἀπ' ὅσα μᾶς ἔρχονται εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. ἡ κοινὴ κρίσις εἶναι ἡ ὑστερη ἀπ' ὅλαις ταῖς κρίσεις ὁποῦ μέλλουσι νὰ γένουν, καὶ διατοῦτο ἀπ' ἐκείνην δὲν θέλει ἐμπορέσει τινὰς νὰ ζητήσῃ ἄλλο κριτήριον. ὁ ἅδης εἶναι τὸ ὕστερον κακὸν ὁποῦ μέλλουσι νὰ λάβουν οἱ κακοὶ, εἰς τὸ ὁποῖον θέλουσιν εἶσαι πάντοτε δίχως καμίαν μεταβολήν. ὁ ὡραῖος ἅδης εἶναι τὸ ὕστερον καλὸν, ὁποῦ ἔχουσι νὰ ἀπολαύσουν οἱ καλοὶ, ὁποῦ δὲν θέλουσι πάσχει ποτέ.

Μ. Ἤθελα καμίαν θεωρίαν διὰ νὰ μελετῶ τοῦτα τὰ ἔσχατα, καὶ νὰ τὰ θυμοῦμαι συχνὰ διὰ νὰ μὴν πίσω εἰς ἁμαρτίαν ποτέ, καθὼς λέγει ὁ σοφὸς ὁποῦ εἶπες.

Δ. Ὅσον εἰς τὸν θάνατον, ἐμπορεῖς νὰ μελετήσῃς τοῦτα τὰ τέσσαρα θεωρήματα. πρῶτον, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι βεβαιότατος, καὶ ἀδέ-

ἰαζεῖαι, ἀλλὰ ὅπ ὀλίγαις φοραῖς ἰατρεύεται, μάλιστα κατὰ τὸν κοινὸν δρόμον δὲν ἰατρεύεται.

Περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὁποῦ ζητοῦσιν ἐκδίκησιν ἀπὶ τὸν θεανόν.

Μ. Πόσαις καὶ ποίαις εἶ) οἱ ἁμαρτίαις, ὁποῦ φωνάζουσιν εἰς τ' θεανόν;

Δ. Τέσσαρις, ἤγουν φονικὸν θελημαπκόν· ἁμαρτία σαρκικὴ κ) φύσιν· καταδιωάξδυσις τῶν πτωχῶν, ☪ μάλιστα ὀρφανῶν κ) χηρῶν· καὶ νὰ κρατήσῃ πνας τὴν πληρωμὴν τοῦ θελητή.

Μ. Διατὶ λέγομεν, πῶς ἔτα τὰ κείμαται φωνάζουσιν εἰς τὸν θεανόν;

Δ. Διατὶ ἡ ἀδικία τους εἶ) τόσον φανερὰ, ὁποῦ δὲν ἐμπορεῖ νὰ σκεπασθῇ ἢ νὰ κρυβῇ εἰς κανένα τρόπον.

Περὶ τῶν πασάρων ὁποῦ λέγονται ἔσχατα.

Μ. Θέλω κάποιαν διδασκαλίαν καθόλου, διὰ νὰ φύγω τὴν ἁμαρτίαν.

Δ. Λέ-

πνεύματος, ἤγουν ὅταν γνωρίζῃ πινὰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅμως μὲ πεῖσμα φιλονεικῇ νὰ δείξῃ τὸ ἐναντίον. νὰ ἁμαρτάνῃ πινὰς ἀπὸ κακοσυνήν, λέγεται ἐναντίον τῷ ἁγίῳ Πνεύματος, δηλαδὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι δοσμένον ὡσὰν ἴδιον ἡ ἀγαθότης, τῆς ὁποίας εἶναι ἐναντία ἡ κακοσυνή. καθὼς ἡ ἁμαρτία ὁποῦ γένεται ἀπὸ ἀμάθειαν λέγεται ἐναντίον τοῦ Υἱοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι δοσμένη ἡ σοφία· καὶ ἡ ἁμαρτία ὁποῦ γίνεται ἀπὸ ἀδυναμίαν λέγεται ἐναντίον τοῦ Πατρὸς, τοῦ ὁποίου εἶναι δοσμένη ἡ δύναμις.

Μ. Τί φέλεγμα ἔχουσιν ἴδιον τούταις οἱ ἁμαρτίαις;

Δ. Τὸ ἴδιόν τους εἶναι, νὰ μὴν ἔχουσι συγχώρησιν οὔτε εἰς τοῦτον, οὔτε εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, καθὼς τὸ λέγει ὁ Χριστὸς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. τὸ ὁποῖον ὅμως γρικᾶται, ὅτι τούταις οἱ ἁμαρτίαις μὲ δυσκολίαν συγχωροῦνται· δηλαδὴ ὀλίγαις φοραῖς καὶ δύσκολα συμβαίνει νὰ μετανοήσουν ἀληθινὰ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔπεσαν εἰς τέτοιας λογῆς ἁμαρτίας. καθὼς ὅταν λέγωμεν, ὅτι μία ἀρρωστία εἶναι ἀμάξωτη, δὲν θέλομεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι δὲν ἔχει ὁλότελα

καλὰ κὴ ὠφέλιμα βιβλία, νὰ λογιάζῃ τὸν πολυμισθὸν ὁποῦ τάσσῃ ὁ Θεὸς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μὲ σεβασμίαν φυλάττουσι ταῖς ἐντολαῖς τ, κὴ τὴν αἰώνιον κὴ ἀβάσακτον κόλασιν, ὁποῦ εἶναι ἡτοιμασμένη τῶν ὀκνηρῶν.

Περὶ τῆς ἁμαρτιῶν τῆς ἐναντίων τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ποίαις Ⓒ πόσαις εἶναι οἱ ἁμαρτίαις ἐναντίον τ ἁγίου πνεύματος;

Δ. Εἶναι ἕξ. νὰ ἀπελπισθῇ τινας εἰς τὴν σωτηρίαν του, νὰ ἔχῃ θάρρος ὅτι θέλει σωθῇ χωρὶς καλὰ ἔργα, νὰ γνωρίζῃ τ ἀλήθειαν κὴ νὰ τὴν ἐναντιᾶται, νὰ ζηλεύῃ τὴν χάριν ὁποῦ ἔχῃ ἄλλος, νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀφήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, κὴ νὰ τελειώσῃ τὴν ζωὴν ἀμετανόητα.

Μ. Διατὶ κράζονται ἁμαρτίαις ἐναντίον τοῦ ἁγίου πνεύματος;

Δ. Διατὶ γίνωνται ἀπὸ καθαρὰ κακοσύνην, κὴ μάλιστα τὸ ζήτον, τὸ ὁποῖον μερικώτερον ἀπ' ὅλα εἶναι ἁμαρτία ἐναντίον τ ἁγίου πνεύ-

σχετὴ ἡ ἄτακτη ὀργὴ ὁμοιάζει τ' ἀφροσύνης. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ συνηθίζῃ παις τ' ἑαυτόν του εἰς τ' ῥαθυμίαν καὶ τ' ὑπομονήν, ἔχοντας εἰς τὸν νοῦν του τὰ παραδείγματα τ' ἁγίων καὶ αὐτοῦ τ' Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ὑπομονὴν & μὲ τὴν καρτερίαν ἐνίκησαν πᾶς ἐχθρὸς των πλέον ἔνδοξα παρὰ ποῦ κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι τ' κόσμου, ὁποῦ γυρεύουσι τιμὴν σκότωσιν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ὀκνηρία ἢ ὀκνηρία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γίνεται, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντιφάρμακόν της;

Δ. Ἡ ὀκνηρία τότε εἶναι κεῖμαι κεφαλειακόν, ὅταν βαρύνεται παις νὰ κάμῃ τὸ καλὸν, καὶ τὸ κακοφαίνεται πῶς εἶναι κεκατυμένος νὰ φυλάσσῃ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ προκόπτῃ εἰς τὴν στράταν τῆς ἀρετῆς. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γίνεται εἶναι καταφρόνησις τῶν ἐντολῶν, νὰ δοθῇ παις ὅλος εἰς τὸ κακὸν, νὰ ἀπιγκιθῇ εἰς τὸ καλὸν, νὰ μισᾷ καὶ νὰ θέλῃ κακὸν σκεῖνον ὁποῦ τ' ἀναγκάζουσι νὰ ἀφήσῃ τ' ἁμαρτίαν, καὶ νὰ πάρῃ τ' καλὴν στράταν. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ μὴ σκέπτῃ ποτὲ παις ἔνκαιρος, ἀλλὰ νὰ ἀναγνάθῃ

καλὰ

γη ἡ μεζημένη κὴ κυβερνημένη ἀπὸ λογα-
εσμὸν εἶναι καλὴ· κὴ διὰ τοῦτο λέγει ὁ ψαλ-
μὸς, ὀργίζεσθε κὴ μὴ ἁμαρτάνετε· Ⓒ ὁ ἅ-
γιος Βασίλειος λέγει, ὅτι ἡ ὀργὴ εἶναι ὡσὰν
τὴν σκύλον, ὁ ὁποῖος εἶναι καλὸς ὅταν δι-
κη τοὺς ἐχθρούς, ἀμὴ ὅταν δικαίη Ⓒ τοὺς
φίλους εἶναι κακός. ἡ ἀταξία δ' ὀργῆς στέλ-
εις ζία θεάγματα· πρῶτον, νὰ θέλη π-
ρας νὰ κάμη ἀδίκησιν ἐναντίον τινὸς ὁποῦ
δὲν τὸ ἐγγίζει παίδωσις, κὰι δὲν μᾶς ἔ-
βλαψεν· δεύτερον, νὰ θέλη νὰ κάμη τὴν
ἀδίκησιν μὲ ἰδικήν του ἐξουσίαν· διατὶ ἡ
παίδωσις τῶν κακῶν ἀνθρώπων δὲν ἐγγίζει
πολλὰ τὸν κυβερνητάδων, ἤγουν τῶν κρι-
τῶν κὴ τ' ἀυθεντῶν· κὴ διατὶ ὁ Θεὸς εἶναι ὁ
ἀκρότατος ἀυθέντης, διὰ τοῦτο ἀυτὸς λέγει,
ὅτι ἐκείνου ἐγγίζει καθολικὰ νὰ κάμη τὴν
ἀδίκησιν. ζίτον νὰ κάμη τινὰς τὴν ἀδίκη-
σιν διὰ μῖσος, κὰι ὄχι διὰ ζῆλον τῆς δικαιο-
συνης· κὰι νὰ μὴ φυλάσση τὸ μέζον, κὰι
ἄλλα παρόμοια. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γίνον-
ται ἀπὸ τ' ἄτακτην ὀργὴν εἶναι, συνορισίαις,
λόγια κὰι καμώματα ὑβρεικά, ἄσχημα
κινήματα ὡσὰν ἀνθρώπων πολλαφερμένων,

διατὶ

πρέπει νὰ γυρεύῃ φαγητὰ πολλὰ ἐκλεκτὰ, νὰ θέλῃ νὰ τρώγῃ φαγητὰ ἔξω ἀπὸ τὸ νόμον· λόγου χάριν, νὰ καταλύῃ τὴν τετράδα καὶ παρασκευὴν, νὰ μὴν ἀναμίνῃ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ μάλιστα ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας, καὶ νὰ τρώγῃ μὲ πολλὴν λιμάρραν καὶ ἀχορτασίαν, οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γίνωνται ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν εἶναι σκοτάδα τοῦ νοὸς, αἰσθητὴ χαρὰ, πολυλογία· καὶ συχναῖς φοραῖς γίνεται ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν ἡ πορνεία μὲ ὅλα τὰ κρίματα ὁποῦ κατάγονται ἀπ' ἐκείνην. ἡ θεραπεία εἶναι νὰ συνηθίζῃ τινὰς τὸ ἑαυτόν του εἰς τὴν ὀλιγοφαγίαν, ἡ ὁποία δίδει ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμιοῦ· καὶ μερικὰ ὠφελιμώτατον εἶναι νὰ λογιάζῃ, ὅτι ἡ ἡδονὴ τῆς λαιμαργίας κρατεῖ πολλὰ ὀλίγην ὥραν, καὶ ἀφήνει συχνὰ ὀπίσω της πόνους πολλὰ μακροὺς εἰς τὸ στομάχι, εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ὀργὴ, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γίνεται; καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀντίφαρμακόν της;

Δ. Ἡ ὀργὴ εἶναι μία κακὴ καὶ ἄτακτη ἐπιθυμία τοῦ ἐκδικήσεως. ὅμως ἠξεύρει ὅτι ἡ ὀργὴ

κάμνη πνας ἔργα τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης, & νὰ λογιάζη ὅπ ὁ φθόνος βλάπτει πλέον τὸν ζηλιαρην παρὰ τὸν ζηλεμένον· διατὶ ὁ ζηλιαρὴς πικραίνεται κὴ ξώνεται μέσα του, κὴ συχνὰις φορὰις ὁ Θεὸς μ' ἐκείνην τ σεράτσαν ὑψώνῃ τ ζηλεμένον, μὲ τ ὁποίαν ὁ φθονερὸς ἤθελε νὰ τ ταπεινώσῃ. ἔτζι βλέπομεν, πῶς ἀπὸ ζηλίαν ἔκαμεν ὁ διάβολος ὅπ νὰ χάσῃ ὁ ἄνθρωπος τ οὐρανὸν παράδεισον, κὴ ὁ Θεὸς μὲ τοῦτο ἔκαμε & ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τ κόσμον διὰ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸν ἐρανίον παράδεισον. οἱ ἀδελφοὶ τ πατριάρχου Ιωσὴφ τ ἐπούλησαν διὰ φθόνον, κὴ ὁ Θεὸς μὲ τοῦτο ἔκαμε κὴ ἀπέβη ὁ Ιωσὴφ ἀφεντης τ ἀδελφῶν του. Σαοὺλ ὁ βασιλεὺς ἐζήλωσε τ Δαυὶδ ἀπὸ ζηλίαν τ, καὶ ὁ Θεὸς ἔκαμε καὶ ἔχασεν ὁ Σαοὺλ τ βασιλείαν, κὴ τ ἔδωκε τ Δαυὶδ.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶν ἡ λαιμαργία. καὶ ποίας ἁμαρτίας γεννᾷ, & ποία εἶν ἡ θεραπεία της;

Δ. Η λαιμαργία εἶναι μία κακὴ καὶ ἄτακτη ὄρεξις τ φαγητοῦ κὴ ποτοῦ, κὴ τούτη ἡ ἀταξία σέκεται νὰ ξώνῃ πνας πλέον παρὰ ποῦ πρέ-

Δ. Η ζηλία εἶ μία ἁμαρτία, μὲ τὴν ὁποίαν κακοφαίνεται τοῦ ἀνθρώπου τὸ ξένον καλὸν, ὄχι τὸ φαίνεται ὅπ νὰ σμικρύνεται ἡ δικήτου μεγαλωσυνη. κὴ σημάδωσε, ὅπ αὐ σοῦ κακοφαίνεται τὸ καλὸν ὁποῦ ἔχ ἄλλος, ὄχι δὲν εἶ ἄξιος νὰ τὸ ἔχη, ἢ ὄχι δὲν τὸ δουλδεται καλὰ, ἔτο δὲν εἶ κεῖμα· ὁμοίως ὅταν σοῦ κακοφαίνεται, πῶς δὲν ἔχ ς κὴ σὺ τὸ καλὸν ὁποῦ ἔχουσιν ἄλλοι, κὴ μάλιστα τ ἀρετὴν, τὴν δ λάβδαν, κὴ ἄλλα ὅμοια καλὰ, κὴ τ τὸ δὲν εἶ κεῖμα, μάλιστα κράζεται ἅγιος κὴ ἐπαινετὸς ζῆλος. ἀμὴ ὅταν σοῦ κακοφαίνε) νὰ ἔχη ἄλλος τί. ποτε καλὸν, ὄχι σοῦ φαίνε), ὅπ σκοπίζ τ τιμήν σου, κὴ δὲν ἤθελες νὰ τὸ ἔχη ὄχι νὰ μὴν εἶ ὅμοιος ἢ μεγαλήτερός σου, ἔτο εἶ ἁμαρτία φθόνε κὴ ζηλίας, κὴ γ ναῖ πολλαῖς ἁμαρτίαις, ὡσὰν τὴν κακοκεισίαν, τ χαιρεκακίαν, τ καταλαλιὰν, κὴ τ κακολογίαν· ὄχι ὁ ζηλιάρης γυρδίζ νὰ σμικρύνη τὸ καλὸν ὄνομα τ πλησίον, ὲ καμίαν φορὰν παρακινᾶ εἰς τὸν φόνον· καθὼς ἔκαμε ὁ Κάϊν, ὁ ὁποῖος ἀπὸ φθόνον ἐφόνδωσε τὸν ἀδελφόν του, κὴ οἱ ἑβραῖοι ἀπὸ ζηλίαν ἐθανάτωσαν τὸν Χριςόν. ἡ θεραπία εἶναι νὰ

κάμνη

Μ. Τί πρᾶγμα ἐστὶ ἡ πορνεία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γίνεται, καὶ ποῖον ἐστὶ τὸ ἀντιφάρμακόν της;

Δ. Ἡ πορνεία ἐστὶ μία ἄτακτη ὄρεξις τῶν ἡδονῶν καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τοῦ σαρκός. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γίνεται, ἐστὶ τυφλότης τοῦ νοῦ, ἀβουλία, ἀσυστασία· ἔπειτα μοιχεία, ἀσέλγεια, τὰ αἰσχύνοπα λόγια, καὶ πᾶσα ἄλλη ἀκαθαρσία. τὸ ἀντιφάρμακον ἐστὶ ἡ νηστεία καὶ ἡ προσευχὴ, καὶ νὰ φεύγῃ τινὰς ταῖς κακαῖς συνοφίαις, διατὶ μὲ τοῦτα φυλάττεται ὁ ἄνθρωπος καθαρός· καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα, νὰ μὴ θαρρεύεται εἰς τὴν ἑαυτόν του, οὔτε εἰς τὴν ἀρετήν του, οὔτε εἰς τὴν ἁγιωσύνην του, ἀλλὰ νὰ στέκῃ μακρὰ ἀπὸ τοὺς κινδύνους, καὶ νὰ φυλάττῃ ταῖς αἴσθησές του, λογιάζοντας ὅτι ἐκεῖνος ὁ δυνατώτατος Σαμψὼν, καὶ Δαυὶδ ὁ ἁγιώτατος, καὶ Σολομὼν ὁ σοφώτατος ἐξέπεσαν εἰς τοῦτο τὸ κακὸν, καὶ ὁ νοῦς των ἐτυφλώθη, καὶ μάλιστα ὁ Σολομὼν, ὁ ὁποὺς ἦλθεν εἰς τόσον, ὁποῦ ἐπροσκύνησε τὰ εἴδωλα τῶν παλλακίδων του.

Μ. Τί πρᾶγμα ἐστὶ ἡ ζηλία, καὶ ποίαις ἁμαρτίαις γίνωνται ἀπ' αὐτὴν, καὶ ποῖον ἐστὶ τὸ ἀντιφάρμακόν της;

Δ. Η

λὰ τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἔχῃ, καλὰ ἔ νὰ εἶ ἐδικόν του, καὶ νὰ μὴ τ' πρειαδῇ· κὴ τῦτο γνωρίζεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν δὲ εἶσκεται ἕτοιμος νὰ χάσῃ τὸ πρᾶγματου, ἂν ἔλθῃ καιρὸς ἀνάγκης, δι' τ δόξαν τ Θεῦ. κὴ δι' τῦτο λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος, ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶ ὡσὰν εἰδωλολατρία· διατὶ ὁ φιλάργυρος πλέον ἀγαπᾷ τὸ πρᾶγμα πρὸ τ Θεὸν, ἐπειδὴ θέλει νὰ χάσῃ πρῶτα τὸν Θεὸν πρὸ τὸ πρᾶγμα. οἱ ἁμαρτίαις ὁποῦ γίνωνται ἀπὸ τὴν φυλαργυρίαν εἶ πολλαῖς, ὡσὰν ἡ κλεψία, ἡ ἁρπαγὴ, οἱ δόλοι εἰς τὰ πωλήματα καὶ τ' ἀγοράσματα, ἡ ἀπλαγχνία πρὸς τοὺς πτωχοὺς, κὴ ἄλλα παρόμοια. τὸ ἀνθφάρμακον εἶ νὰ συνηθίζῃ πνὰς τ ἑαυτόν του εἰς τ ἀρετ τ ἐλεημοσύνης, λογιάζοντας, ὅτι ἡμεῖς εἰς τύτην τ ζωὴν ἤμεθα ξένοι κὴ διαβάται. καὶ διατὶ τῦτο ὠφέλιμον πρᾶγμα εἶ νὰ μὴ φορτωνόμεθα ἀπὸ πράγματα τ κόσμυ, ἀλλὰ νὰ τὰ μοιράζωμεν τῶν συνδούλων τῆς σχάτας, διὰ νὰ μᾶς τὰ βασάσουσιν εἰς τ παράδισα, κὴ ἡμεῖς πλέον ἐλεύθεροι νὰ τρέχωμεν ἐλαφρότερα τὸ ταξίδιμας.

Μ. Τί

ὅπ ἀφ' ἑαυτῦ του ἐ) ὐδεπότε, κ) πῶς ὅλον
ἐκεῖνο ὁπού ἔχ ἐ) χάρισμα τ Θεῦ· κ) νὰ
λογιάζ, ὅπ οἱ ἄλλοι ἐ) καλλίτερόί του, Ϲ
δχ τῦτο νὰ κρατ τ ἑαυτίν του κατώτερον
ἀπ' ὅλυς, κ) μέσα του νὰ φρονῆ πῶς ἐ)
ὁ μικρότερος, κ) ἔξω νὰ τιμ ὅλυς, καθὼς
ἐγγίζ καθενός. ὠφελεῖ ἀκόμη πολλὰ νὰ
ἰδ ῆ τινας, ὅπ ἡ ὑπερηφανία κάμν τὸν ἄν-
θρωπον ὅμοιον τῦ δχ βόλυ, Ϲ ὅπ κακοφαί-
νε) θεια τ θεοῦ· ὅθεν εἶναι χαμμήλον,
ὅπ ὁ Θεὸς ἀντιτάσ τ ὑπερηφάνων, κ) θε-
σκλίνεται τῆ ταπεινῶν· ἐκείνυς ταπεινώ-
νε, κ) τύτυς ὑψηλώνε.

Μ. Τί θεᾶγμα ἐ) ἡ φιλαργυρία, Ϲ ποίας
ἁμαρτίας γνωνῶνται ἀπ' αὐτήν, κ) ποῖον
ἐ) τὸ ἀντιφάρμακόν της.

Δ. Ἡ φιλαργυρία ἐ) μία κακὴ κ) ἄτακτη ὄ-
ρεξις τ πλύτου· κ) τρέχε) εἰς ζία θεάγμα-
τα. θρῶτον εἰς τ ἐπιθυμίαν τῦ ξένυ θεάγ-
ματος, ὅταν δὲν δχαεισῆται πινὰς εἰς τὸ
ἐδικόν του. δύτερον, νὰ θέλῃ πλέον ἐδὲ
ἐκεῖνο ὁπού τοῦ σώνει, κ) νὰ μὴ θέλῃ νὰ
δίδῃ τ πτωχῶν ἐκεῖνο ὁπού τ θειαδύει,
καθὼς ἐ) τὸ χρέος. ζίτον νὰ ἀγαπᾷ πολ-

λὰ

Μ. Διατί κρέζονται κεφαλειακά;

Δ. Δὲν κρέζονται κεφαλειακὰ, ὅπ εἶ θανάσιμα· ὀχτὼ πολλὰ κρίματα εἶ θανάσιμα, κὴ δὲν εἶ κεφαλφακά, ὡσὰν ἡ βλασφημία, Ϛ ὁ φόνος· κὴ πολλὰ εἶ κεφαλφακὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶ πάντοτε θανάσιμα, ὡσὰν ἡ ὀργὴ, ἡ λαιμαργία, κὴ ἡ ὀκνηρία. κρέζονται λοιπὸν κεφαλειακὰ, ὀχτὼ εἶ κεφαλαῖς ἄλλων πολλῶν, ὁποῦ κρέμονται ἀπ' ἐκεῖνα ὡσὰν κλάδοι ἀπὸ τ' ῥίζαι, κὴ ὠδοιπορία ἀπὸ τ' μεγάλην βρύσιν.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶ ἡ ὑπερηφανία, κὴ ποίαις ἁμαρτίαις γλυνᾷ, κὴ ποῖον εἶ τὸ αὐτφάρμακόν της;

Δ. Ἡ ὑπερηφανία εἶ ἕνα κρίμα, μὲ τὸ ὁποῖον λογιάζ ὁ ἄνϑρωπος νὰ εἶ πρειοτερος ἀπὸ ὅλους ὁποῦ εἶ, κὴ ὀχὶ μόνον τὸ θέλει νὰ στέκη ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους, κὴ δὲν θέλ νὰ ἔχη μεγαλήτερόν τινα, ἢ δὲ ἴσον του. εἰ ἁμαρτίαις ὁποῦ γλυνᾷ, εἶ ἡ κάυχησις, κὴ τὸ νὰ ἐπαινᾷ πανεὶς ἀπ' καιρὸ τ' ἐμαυτόν του, ἡ μάχη μὲ τοὺς ἄλλους, ἡ ἀσυμφωνία, ἡ αὐϑάδεια, κὴ ἄλλα παρόμοια. τὸ αὐτφάρμακον εἶ νὰ προσέχη πιὰς μὲ πᾶσαν προθυμίαν εἰς τ' ἁγίαν ταπείνωσιν, ἤγουν,

ἄνθρωπος πρὶν κλίνῃ μὲ ὅλον του τὸ θέλημα νὰ κάμῃ τ' ἁμαρτίαν ἐκείνην, τότε εἶναι τὸ κρίμα συγγνωστόν. διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ξέρῃ ὁ ἄνθρωπος ἔξυπνος, καὶ ὄχι ὑπὸ ὁποῦ ξαναοίξῃ τ' κακὸν λογισμόν, ἢ τ' κακὴν ἐπιθυμίαν, νὰ τὰ διώξῃ πρὶν κλίνῃ εἰς ἐκείνα ἡ θέλησις.

Περὶ τ' ζ'. κεφαλαιακῶν ἁμαρτημάτων.

Μ. Ἐπιθυμῶ τώρα νὰ μάθω, ποῖα εἶναι τὰ βαρύτερα ἀπ' ὅλα τὰ κρίματα, διὰ νὰ τὰ τὰ φεύγω μὲ περισσότερην ἐπιθυμίαν.

Δ. Κάποια κρίματα εἶναι μεγαλήτερα, διατὶ εἶναι ὡσὰν βρύσες καὶ ρίζαις πολλῶν ἄλλων, καὶ κεφάζονται κεφαλαιακὰ, καὶ τοῦτα εἶναι ἑπτά. ἄλλα εἶναι βαρύτερα, διατὶ δυσκολώτερα συγχωρεῦνται, καὶ κεφάζονται ἁμαρτίαις ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ εἶναι ἓξ. ἄλλα εἶναι χειρότερα, διατὶ ἔχουν φανερώτερην ἀσχημόντζα, καὶ εἶναι παντὸς λογαριασμοῦ· καὶ διατὶ τὸ λέγεται, ὅτι κράζουν καὶ ζητοῦν ἐκδίκησιν ἀπὸ τ' οὐρανόν, καὶ εἶναι τέσσαρα.

Μ. Ποῖα εἶναι τὰ κεφαλαιακὰ ἁμαρτήματα;

Δ. Ἡ ὑπερηφανία, ἢ καθὼς ἄλλοι λέγουσι, κενοδοξία. ἡ φιλαργυρία. ἡ πορνεία· ἡ ζηλία· ἡ λαιμαργία· ἡ ὀργὴ. καὶ ἡ ὀκνηρία.

Μ. Δια-

εἶ ἑαυτὸν τ νόμε, ἀλλ' ὐδὲ κατὰ τ νόμον, ὀχὶ δὲν εἶ ἑαυτὸν τῆς ἀγάπης, ἀλλ' ὐδὲ κ τ ἀγάπην. λάβε παράδειγμα. νὰ κλέψῃ τινὰς πολλὰ χρήματα, εἶ κρίμα θανάσιμον, ὀχὶ εἶ ἑαυτὸν τῷ νόμε τῷ Θεῦ, κ εἶ σφάλμα βαρύ, καὶ κ τ κρίσιν καθενὸς σώνει νὰ ὀχλύσῃ τὴν φιλίαν, κ ἔτζι εἶ ἐναντίον τῆς ἀγάπης· ἀμὴ νὰ κλέψῃ μία βελόνα, ἢ σφάλμα ὅμοιον, δὲν εἶ κρίμα θανάσιμον, ἀλλὰ συγγνωστὸν, ὀχὶ τὸ σφᾶλμα εἶ ὀλίγον· κ καλὰ κ νὰ μὴν εἶ κατὰ τὴν ἀγάπην, ὅμως δὲν εἶ ἑαυτόν τ ἀγάπης, ὀχὶ δὲν εἶ σφάλμα ὁποῦ νὰ ἐμπορῇ μὲ δίκαιον νὰ ὀχλύσῃ τ φιλίαν. εἰς τ ὅμοιον τρόπον θέλομεν εἰπεῖ ὀχὶ τὸ ἄλλο μέρος, ὁποῦ εἶ ἀναγκαῖον ὀχὶ νὰ χυθῇ τὸ ἁμάρτημα, ἤγουν τὸ θελημάτικον· ὅταν εἶ σφᾶλμα ἑαυτὸν τῷ νόμε εἰς μεγάλην ὑπόθεσιν, κ ὁ ἄνθρωπος τὸ κάμνῃ μὲ ξαθερὸν θέλησιν, εἶ κρίμα θανάσιμον. ἀμὴ αὐ δὲν εἶ ὅλον τὸ θέλημα, ὡσὰν αὐ ἔλθῃ πνὸς ἕνας λογισμὸς, ἢ μία ξαφνικὴ ὀπιθυμία νὰ κλέψῃ, ἢ νὰ φονάσῃ, ἢ νὰ βλασφημήσῃ, κ παρὰ θύς νὰ διορθωθῇ ὁ

τοῦ Θεοῦ, ἀμὴ ὄχι τόσον ὁποῦ νὰ τερίζῃ ἀπὸ τὴν χάριν του· κ' ἡ τοῦ ἐγγίζει παίδευσις, ἀλλὰ ὄχι αἰωνία.

Μ. Πῶς θέλω γνωρίσω, ἂν εἶν' τὸ κρίμα θανάσιμον, ἢ συγγνωστόν;

Δ. Διὰ νὰ γνωρίσῃς πότε εἶν' τὸ κρίμα θανάσιμον, πρέπει νὰ ἔχῃς δύο κανόνας· ὁ ἕνας εἶν', ὅπ τὸ ἁμάρτημα νὰ εἶν' ἐναντίον τ' ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἢ τοῦ πλησίον· ὁ ἄλλος, ὅπ τὸ ἁμάρτημα νὰ γίνεται μὲ ἀποφασισμένην θέλησιν τῆς ψυχῆς. διότι ἂν λείψῃ ἕνα ἀπὸ τοῦτα, δὲν εἶν' τὸ κρίμα θανάσιμον ἀλλὰ συγγνωστόν. τότε λέγεται τὸ ἁμάρτημα ἐναντίον τῆς ἀγάπης, ὅταν εἶν' ἐναντίον τ' νόμου εἰς πρᾶγμα ἀξιόλογον, τόσον ὁποῦ νὰ εἶν' πταῖσμα ἀρκετὸ νὰ διαλύσῃ φιλίαν· ἀμὴ ὅταν εἶν' εἰς πρᾶγμα ἐλαφρὸν, κ' δὲν σώνει νὰ διαλύσῃ φιλίαν, τότε δὲν εἶν' ἐναντίον τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ λέγε' ὅπ δὲν εἶν' κ' τ' ἀγάπην. κ' ὁμοίως ἐκεῖνο τὸ πρῶτον ἤθουν τὸ θανάσιμον, λέγεται νὰ εἶν' ἐναντίον τοῦ νόμου, διατὶ εἶν' ἐναντίον τ' ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶν' τέλος τ' νόμου. τὸ δεύτερον, ἤθουν τὸ συγγνωστὸν λέγεται ὅπ δὲν

εἶν'

πάντες τῶ Χριστοῦ μᾶς κοινωνᾶται διὰ μέσου τ' ἁγίου βαπτίσματος, καθὰς ἔπαθεν. καλὰ κὴ δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ μᾶς γρέψῃ παραθύρι ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἑπτὰ χαρίσματα, ἀλλὰ μᾶς ἔγραψε τὸ καλλίτερον, ἤγουν τ' χάριν του, μὲ τ' ὁποίαν ἤμεθα δίκαιοι, φίλοι κὴ υἱοὶ τ' Θεοῦ, κὴ κληρονόμοι τ' παραδείσου. τ' ἄλλα χαρίσματα θελομεν τὰ παραλάβει μὲ πολὺ κέρδος εἰς τ' ἄλλην ζωὴν, αὐ ζήσωμεν καλὰ εἰς τούτην.

Περὶ τῆς θανασίμου κὴ συγγνωστῆς ἁμαρτίας.

Μ. Εξήγησαί μου τώρα, τί πρᾶγμα εἶ) ἡ ἐμπρεσκτος ἁμαρτία, κὴ πῶς ἄλλο εἶ) θανάσιμον, κὴ ἄλλο ἁμάρτημα συγγνωστόν.

Δ. Τὸ ἔμπρεσκτον ἁμάρτημα εἶ) ἐκεῖνο, ὁποῦ κάμνομεν ἡμεῖς μὲ τὸ ἴδιόν μας θέλημα, ὅταν σώσωμεν εἰς τ' καιρὸν ὁπῦ γνωρίζομεν τὸ καλὸν κὴ τὸ κακόν. ὡσὰν εἶ) ἡ κλεψία, ὁ φόνος, ἡ πορνεία, & ἄλλα παρόμοια ἐναντία τῶ νόμου τ' Θεοῦ. & τοῦτο τὸ ἁμάρτημα εἶ) θανάσιμον, ὅταν στερίζῃ ἀπὸ τ' χάριν τ' Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶ) ἡ ζωὴ τ' ψυχῆς, κὴ κάμνει τ' αἰῶνα ἄξιον τῶ παντοτινῶ θανάτου εἰς τ' κόλασιν. ἁμάρτημα συγγνωστὸν εἶ), ὅταν κακοφαίνεται

μὲ τὴν ὁποίαν στέρησιν γλυκύμεθα· ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἀγνωσία, ἡ κακὴ ἔγκλισις, ἡ δυσκολία νὰ κάμῃ τινὰς τὸ καλὸν, καὶ εὐκολία νὰ κάμῃ τὸ κακὸν, τὸ πάθος καὶ ἡ ἀγανάκτησις νὰ κερδαίσῃ τινὰς τὸ φωμί του, οἱ φόβοι καὶ οἱ κίνδυνοι εἰς τοὺς ὁποίους διέρχόμεθα, ὁ βέβαιος θάνατος τοῦ σώματος, καὶ ὁ αἰώνιος εἰς τὴν κόλασιν, ἂν δὲν γλυκάνωμεν πρὶν ἀποθάνωμεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ δὲν στρέψωμεν πάλιν εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Μ. Ποίαν θεραπείαν ἔχομεν ἐναντίον τούτου τοῦ φυσικοῦ ἁμαρτήματος;

Δ. Εἶπα μὲν παρεπάνω, ὅτι ἡ θεραπεία ἐστάθη τὸ πάθος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ. διατὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ ἔμελλε νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδὰμ, νὰ ἦτον ἀναμάρτητος, μήλιγα Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, διὰ νὰ εἶναι δίκαιος τοῦ Θεοῦ χωρὶς μέτρον, καὶ νὰ ὑπακούσῃ ὄχι εἰς πρᾶγμα εὔκολον, καθὼς ἦτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὁρίσῃ ὁ Θεὸς τοῦ Ἀδὰμ, ἀλλὰ εἰς πρᾶγμα δυσκολώτατον, οἷον εἶναι ὁ ἀτιμότατος θάνατος τοῦ σταυροῦ. καὶ τούτη ἡ θεραπεία τοῦ

πά-

σανεν δίχως γεωργίαν καρπούς δχὶ τὴν ζωὴν
τοῦ ἀνθρώπου ἀρκετούς, ὐδὲ ἦτον σεᾶγμα
ὁποῦ νὰ ἐμπόειε νὰ βλάψῃ τ' ἄνθρωπον.
ἕκτον, τοὺς ἔκαμεν ἀθανάτους, ἤγουν τοιού-
τους, ὁποῦ δὲν ἁμαρτάνοντας δὲν ἤθελαν ἰ-
δεῖ ποτὲ θάνατον. ἕβδομον, ἤθελε περ-
νῶντας κάποιος καιρὸς νὰ τοὺς μεταφέρῃ εἰς
τ' οὐρανὸν εἰς μίαν ζωὴν αἰώνιον καὶ μακα-
ρίαν, οἵαν ἔχουσιν οἱ ἄγγελοι. ἀλλὰ ὁ πρῶ-
τος ἄνθρωπος καὶ ἡ πρώτη γυναῖκα πλανε-
μένοι ἀπὸ τ' διάβολον δὲν ἐφύλαξαν τ' ἐν-
τολὴν, καὶ ἐσφάλασιν εἰς τίποτε τὸν Θεὸν, & διὰ
τοῦτο ἔχασαν ὅλα τὰ ἐπὰ χαρίσματα ὁποῦ
εἶπα. καὶ διατὶ ὁ Θεὸς εἶχε τοὺς δώσῃ ἐκεῖ-
να τὰ χαρίσματα ὄχι μόνον διὰ λόγου τους,
ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἀπογόνους των ὅλους, διὰ
τοῦτο τὰ ἔχασαν διὰ λόγου τους καὶ διὰ λόγου
μας, καὶ μᾶς ἔκαμαν σωρόφους εἰς τ' ἁ-
μαρτίαν τους καὶ ὅλαις των ταῖς δυσχίαις,
καθὼς ἠθέλαμεν ἦσαι σώρροφοι εἰς τ' χά-
ειν καὶ εἰς τ' ἄλλα τους καλὰ, αὐ δὲν ἤθε-
λαν πιστὰ εἰς τ' ἁμαρτίαν. τοῦτο εἶ) λοιπὸν
τὸ προγονικὸν ἁμάρτημα, μία ἔχθρα μὲ
τ' Θεὸν, καὶ μία στέρησις τῆς χάειτός του,

Περὶ τ̃ προγονικοῦ ἁμαρτήματος.

Μ. Τί πρᾶγμα ἐ͂ν τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα;

Δ. Εἶναι ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον γεννώμεθα, κ᾽ τὸ ἔχομεν κ᾽ ἀληθῶς ἀπὸ τ̃ πρῶτον μας πατέρα τ̃ Ἀδάμ. διατὶ πρέπει νὰ ἠξεύρῃς, πῶς ὅταν ἔπλασε ὁ Θεὸς τ̃ πρῶτον ἄνθρωπον κ᾽ τὴν πρώτην γυναῖκα, τ̃ ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐ͂ν Ἀδάμ, & Εὔα, τ̃ ἔδωκεν ἑπτὰ χαρίσματα· πρῶτον, τοὺς ἔδωκε τ̃ χάριν του, μὲ τ̃ ὁποίαν ἦσαν δίκαιοι & φίλοι τ̃ Θεοῦ, κ᾽ παιδία του κατὰ χάριν. δεύτερον, τοὺς ἔδωκε σοφίαν μεγάλην διὰ νὰ ἠξεύρουσι πῶς νὰ κάμουν τὸ καλόν, κ᾽ νὰ φεύγουσι τὸ κακόν. τρίτον, τοὺς ἔδωκε μίαν ὑπακοὴν τ̃ σαρκὸς πρὸς τὸ πνεῦμα, ὅθεν ἡ σάρκα δὲν εἶχε κινήματα ἄπρεπα ἐναντίον τ̃ λογαριασμοῦ. τέταρτον, τοὺς ἔδωκε μίαν εὐτιμότητα κ᾽ εὐκολίαν μεγαλωτάτην εἰς τὸ νὰ κάμουσι τὸ καλὸν κ᾽ νὰ φεύγουσι τὸ κακόν. & δὲν τοὺς ἔδωκεν ἄλλο πρᾶγμα μίαν εὐτολὴν ἐλαφρωτάτην. πέμπτον, τοὺς ἐβεβαίωσεν ἀπὸ πᾶσα κόπον & φόβον. διατὶ ἡ γῆ ἐβλάστησεν

γυρὸν ἢ χρυσὸν, ἀμορφώτατον ☩ πιμώτατον, καὶ ἀρίσκοντας μέσα εἰς αὐτὸ ἕνα χυμὸν βεδμερὸν, πόσον νὰ τ̃ σκακοφάγετον, ὅπ νὰ ὥριζε νὰ τζακιθῇ, καὶ νὰ ῥιφῇ εἰς τ̃ θάλασσαν, βέβαια ἤθελες εἰπεῖ, ὅπ σκεῖνος ὁ αὐθέντης μισᾷ πολλὰ τ̃ χυμὸν σκεῖνον τ̃ βεδμερόν. ἔτζι λοιπὸν ὁ Θεὸς ἔκαμε δύο πολύπμα ἀγγεῖα, ἕνα αργυρὸν ὁποῦ εἶναι ὁ ἀὴρ, καὶ ἄλλο χρυσὸν ὁποῦ εἶναι ὁ ἄγγελος. καὶ ὅλα τὰ τὸν τ̃ βεδμερὸν χυμὸν δ' ἁμαρτίας εἰς τὸ ἕνα καὶ εἰς τὸ ἄλλο, ἐτζάκισε καὶ ἔῤῥιψεν εἰς τὸ βάθος τ̃ ᾅδ ὅλα νὰ βασανίζωνται παντοπινὰ ὅλες τὰς ἀγγέλους ὁποῦ ἔπταισα· καὶ πᾶσα ἡμέραν ῥίπτει εἰς τ̃ ὅμοιον τόπον τ̃ ἀπωλείας ὅλους σκείνους τοὺς αὐτούς, ὁποῦ ἀποθνήσκουσι μὲ τὴν ἁμαρτίαν. καὶ μίαν φορὰν ὅλα τὰ κείμματα τ̃ κόσμου ἔπεμψε τ̃ κατακλυσμὸν, καὶ ἔπνιξεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἔξω ἀπὸ τ̃ Νῶε μὲ τὸ σπίτι του, ὁ ὁποῖος εἶχε φυλαχθῇ δίκαιος.

Μ. Πόσων λογῶν ἁμαρτίας ἀρίσκονται;

Δ. Δύο· ἡ μία κεφάζεται θεογονικὴ, καὶ ἡ ἄλλη ἐμπρακτος. καὶ τούτη πάλιν μοιρά̃ζεται εἰς δύο, ὅλα ἄλλο εἶναι τὸ θανάσιμον, ἁμάρτημα, καὶ ἄλλο τὸ συγγνωστόν.

Περὶ

χείνης τῆς ἡλικίας νὰ ἔχῃ γνῶσιν, ἢ δὲν ἠ-
ξεύρει ὅτι ὁ λόγος ἐκεῖνος εἶ) βλασφημία.
εἰς τοῦτον τὸν τρόπον δὲν ἁμαρτάνει ὁ ἄνθρω-
πος, ὅταν δὲν ἐνεργᾷ θελημάτικῶς.

Μ. Ἐκατάλαβα τί εἶ) ἡ ἁμαρτία· εἰπέ μου τώ-
ρα, τί εἶ) ἡ κακία;

Δ. Ἡ κακία εἶ) μία κακὴ ἕξις, καὶ μία κακὴ
συνήθεια νὰ ἁμαρτάνῃ πνάς, γυνημένη ἀπὸ
τὸ συχνὸν ἁμάρτημα· ὅθεν γίνεται, ὅτι ὁ ἄν-
θρωπος νὰ ἁμαρτάνῃ δυκολώτερα, καὶ μὲ
χαρὰν καὶ μεγαλήτερην ἀποκοπίαν. ὡσὰν λό-
γου χάριν, λέγομεν, ὅτι ἕνας εἶ) βλασφημά-
ρης ἢ παιγνιώτης, διατὶ ἔχει συνήθειαν νὰ
βλασφημᾷ ἢ νὰ παίζῃ. τὸ λοιπὸν νὰ βλα-
σφημήσῃ πνὰς εἶ) κεῖνο, νὰ εἶναι βλασφη-
μάρης εἶναι κακία· καὶ ἔτζι θέλομεν εἰπεῖ καὶ
διὰ τὰ ἄλλα κακά.

Μ. Εἶναι μεγάλον κακὸν ἡ ἁμαρτία;

Δ. Τὸ μεγαλήτερον ἀπ' ὅσα εἶναι· μάλιστα
ἔτο μόνον εἶναι καθολικὰ τὸ κακὸν καὶ κακο-
φαίνεται τῷ Θεοῦ πλέον παρὰ κάθε ἄλλο
πρᾶγμα, ἔτζι εἶναι φανερὸν· ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς
δὲν βλέπεται νὰ χαλάσῃ τὰ δημορφώτερά
τε πλάσματα διὰ νὰ παιδεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν.
καὶ ἕνας ἀνθρώπος νὰ εἶχεν ἕνα ἀγγεῖον ἀρ-

γυρὸν

ἢ νὰ μὴ κάμῃ πρᾶγμα ἀεισμιόν· ὡσὰν λόγου χάριν ἡ βλασφημία εἶναι ἔργον, νὰ μὴν ἀκούσῃ τινὰς τὴν λειτουργίαν εἶναι ἀπραξία. δεύτερον, δὲν νὰ εἶναι ἁμαρτία ὅπου τὸ ἔργον καὶ ἡ ἀπραξία νὰ εἶναι ἐναντία τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ· δηλαδὴ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ κανόνας τοῦ καλοῦ ἔργου, καθὼς ἡ τέχνη τοῦ κτίσου εἶναι ὁ κανόνας τοῦ καλοῦ κτίσματος· καὶ δηλαδὴ τοῦτο καθὼς ὁ κτίσης δὲν εἶναι καλὸς κτίσης, οὐδὲ κτίζῃ καλά, ὅταν δὲν ἐργάζεται κατὰ τὴν τέχνην, ἔτζι καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῇ καλά, οὔτε εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, ὅταν δὲν ἀκολουθῇ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. καὶ νόμος τοῦ Θεοῦ δὲν χρειάζεται μόνον ἐκεῖνος, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν αὐτός του, ὡσὰν εἶναι οἱ δέκα ἐντολαῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, τὸ ὁποῖον μᾶς δίδει δηλαδὴ μέσου τοῦ κεφαλῆς τῶν ἐκκλησίας, καὶ τὰ αὐθεντάδων, τόσον πνευματικῶν ὡσὰν καὶ κοσμικῶν· δηλαδὴ ὅλοι εἶναι ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουσιν ἀπ' ἐκεῖνον τὴν ἐξουσίαν. ξίζον εἶναι ἀνάγκη ὅπου καὶ τὸ ἔργον καὶ ἡ ἀπραξία νὰ εἶναι θελήματικὰ, διότι ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι ἁμαρτία· λόγου χάριν ἂν βλασφημᾷ τινὰς εἰς τὸ ὕπνον του, ἢ δὲν ἔσπασεν ἀκίμι εἰς τὸς

χεό-

καλὰ καὶ ἡ τελεία ἐλεημοσύνη δὲν κάρτερεῖ τ' καιρὸν τῆς χρείας, ἀλλὰ εἶν' ἕτοιμη νὰ δίδῃ βοήθειαν καθὼς ἐμπορεῖ, καὶ ὅσον ἐμπορεῖ.

Μ. Μᾶ φαίνεται ὅπ τὸ ὕστερον ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης ἐμπορῶσιν ὅλοι νὰ τὸ κάμωσιν, ἤγουν νὰ παρακαλοῦσι τ' Θεὸν διὰ τὸν πλησίον.

Δ. Ετζι εἶν'. ὅθεν καὶ οἱ ἅγιοι ἐρπῶται κάμνουσι τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης, παρακαλῶντας τ' Θεὸν νὰ ἀναπληρώνῃ αὐτ' τὸ χρέος ἐκεῖνο ὁποῦ λείπονται ὅλοι οἱ χρειαζόμενοι.

Περὶ κακίας καὶ ἁμαρτίας καθόλου.

Μ. Καιρὸς εἶν' νὰ μὲ διδάξῃς, τί πρᾶγμα εἶν' κακία καὶ ἁμαρτία διὰ νὰ τὰ φεύγω, καθὼς μὲ ἐδίδαξες ταῖς ἀρεταῖς καὶ τὰ καλὰ ἔργα διὰ νὰ τὰ κάμνω.

Δ. Ἡ ἁμαρτία δὲν εἶν' ἄλλο, παρὰ μία θελημαπκὴ πρᾶξις ἢ ἀπρεαξία σαπτὸν τὸ νόμον τ' Θεοῦ. καὶ σημείονται, ὅπ διὰ νὰ γενῇ ἡ ἁμαρτία, συμβέχουσι ξία πρᾶγματα· πρῶτον, ποτὲ ἔργον, ἢ ἀπρεαξία, ἤγουν νὰ κάμῃ πνας πρᾶγμα παράνομον,

ἢ

τῆς ἐλεημοσύνης;

Δ. Εἶναι ζεῖς ἀφορμαῖς· ἡ πρώτη εἶ, ὅταν ὁ αὐτὸς δὲν ἔχῃ τὸ τρόπον νὰ τὰ κάμῃ. ἔτζι ἐκεῖνος ὁ καλὸς ζακοναρὶς ὁ Λάζαρος, ὁποῦ γράφῃ τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν ἔκαμε κανένα ἔργον ἐλεημοσύνης σωματικὸν, ζατὶ αὐτὸς εἶχε χρεία σχοινὶ ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα, ὅθεν ζὲ τὴν ὑπομονήν του ἐστεφανώθη. καὶ τότε εἶ ἡ ζάταξις τοῦ Θεοῦ, οἱ πλούσιοι νὰ σώζωνται μὲ τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ οἱ πτωχοὶ μὲ τὴν ὑπομονήν. ἔτζι ὅποιος δὲν ἔχῃ σοφίαν ἢ φρόνησιν ζὲ λόγου του, δὲν εἶ χρεώσης νὰ διδάσκῃ ἢ νὰ συμβουλεύῃ ἄλλους. ζὲ τρίτη ἀφορμὴ εἶ, ὅταν ὁ αὐτὸς δὲν θέλῃ τὸ Θεοῦ μὲ ζωὴν ὑψηλότερην ἀπὸ τὴν πρακτικὴν, καὶ ζὲ τὸ δὲν τὸ βολεῖ νὰ κάμῃ πολλὰ ἔργα τῆς ἀγάπης· ὡσὰν οἱ ἅγιοι ἐρημῖται ὁποῦ εἶ ἔγκλεισοι, εἰς τὴν ἔρημον, ἢ μέσα εἰς τὰ κελλία τους, καὶ μελετοῦσι τὰ οὐράνια, δὲν εἶ κοπτόμενοι ν' ἀφήσουν ἐκείνην τὴν ἁγίαν ἄσκησιν, καὶ νὰ γυρίσουν αὐτὸν ζὲ νὰ κάμουν ἔργον ἐλεημοσύνης. ζίτι ἀφορμὴ εἶ, ὅταν δὲν εἶσκεται πινάς, ὁποῦ νὰ ἔχῃ χρεία ἰκανὴν ἀπὸ ἐλεημοσύνην. ζατὶ δὲν ἔχομεν χρέος νὰ βοηθοῦμεν πάντα μόνον ἐκεῖνους, ὁποῦ δὲν δίνουν αὐτοὶ τοὺς, οὔτε ἔχουσιν ἄλλους ὁποῦ νὰ θέλουσιν ἢ νὰ ἐμπορεοῦσι νὰ τοὺς βοηθήσουν.

καλὰ

κιμάζε) εἰς τὸ καμίνι, ἔτζι ὁ δίκαιος κὴ τέλειος αὐτὸς δοκιμάζε) εἰς τοὺς πειρασμούς.

Περὶ τ̃ ἔργων τ̃ ἐλεημοσύνης τ̃ ἑπτὰ σωματικῶν, κὴ τ̃ ἑπτὰ πνευματικῶν.

Μ. Λείπ) νὰ μὲ ἐξηγήσῃς τὰ ἔργα τ̃ ἐλεημοσύνης, τόσον τὰ σωματικὰ, ὡσὰν κὴ τὰ πνευματικά.

Δ. Τὰ ἔργα τ̃ ἐλεημοσύνης τὰ σωματικὰ εἶ) ἑπτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἕξι εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον· ἤγουν, νὰ ταϊζωμεν τοὺς πεινασμένους, νὰ ποτίζωμεν τοὺς διψασμένους, νὰ ἐνδύωμεν τοὺς γυμνούς, νὰ ξενοδοχοῦμεν τοὺς ξένους, νὰ ἐπισκεπτώμεθα τοὺς ἀῤῥώστους, κὲ νὰ παρηγορεῦμεν τοὺς φυλακωμένους· τὸ ἕβδομον, ὁποῦ εἶ) νὰ θάπτωμεν τοὺς νεκροὺς, μὰς τὸ ἐδίδαξεν ὁ ἅγιος Τωβὶτ, κὴ ὁ ἀρχάγγελος Ραφαὴλ. τὰ ἔργα τ̃ ἐλεημοσύνης τὰ πνευματικὰ εἶ) ὁμοίως ἑπτά· νὰ διδάσκωμεν τοὺς ἀμαθεῖς, νὰ συμβουλεύωμεν τοὺς ἀπόρους, νὰ παρηγορεῦμεν τοὺς πικραμένους, νὰ διορθώνωμεν ἐκείνους ὁποῦ σφάλλουσι, νὰ συμπαθεῦμεν τὰ παίσματα, νὰ ὑπομένωμεν τ̃ ἀδελφῶν μας τὰ ἐλαττώματα, κὴ νὰ παρακαλεῦμεν τ̃ Θεὸν δι' ζωντανοὺς κὴ ἀποθαμένους.

Μ. Εὑρίσκεται καμία ἀφορμὴ, δι' τ̃ ὁποίαν νὰ εἶ) βολετ̃, ὄπ ν' ἀφήσῃ πολλοὺς τὰ ἔργα

τ̃ς

λὶ, ὅτι μακάριοι ὅσοι πεινῶσι καὶ διψῶσι τ̃ δικαιοσύνην. καὶ εἰς τὸ πέμπτον λέγει, ὅτι μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. εἰς τὰ ὕστερα δύο μᾶς καλεῖ εἰς τ̃ τελειότητα τ̃ θεωρητικῆς ζωῆς. καὶ διὰ τοῦτο λέγει εἰς τὸ ἕκτον, ὅτι μακάριοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι τὴν καρδίαν καθαρὰν, διατὶ αὐτοὶ θέλουσιν ἰδεῖ τ̃ Θεὸν, ἤγουν θέλουσι τ̃ ἰδεῖ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μὲ δόξαν, καὶ εἰς τούτην θέλουσι τ̃ γνωρίσῃ μὲ τ̃ χάριν τ̃ θεωρίας. εἰς τὸ ἕβδομον λέγει, ὅτι μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, διατὶ αὐτοὶ θέλουσιν ὀνομαθῇ παιδία τοῦ Θεοῦ· ἤγουν, μακάριοι ἐκεῖνοι, ὅσοι σμίγοντας τ̃ θεωρίαν μὲ τ̃ τελείαν ἀγάπην θλίψιν αἰαφέρῃ ὅλα τὰ θελήματα τοῦς τ̃ Θεὸν, καὶ θέλουσιν ἔχει εἰρηνεμένην ὅλην τὴν βασιλείαν τῆς ψυχῆς, καὶ ἔτζι θέλουσιν εἶσαι παιδία τ̃ Θεοῦ, ὅμοια τοῦ πατρὸς, ἅγια καὶ τέλεια. εἰς τὴν ὀγδόην γνώμην δὲν ἀπομένει ἄλλο διάφορον σκαλὶ τελειότητος κ̃ τ̃ ἄμον Αὐγουστῖνον, ἀλλὰ εἷς δισμὸν ἕνα φανερὸν σημάδι διὰ νὰ γνωρίζωμεν, αὐ ἔφθασεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τ̃ τελειότητα· καὶ τ̃ τὸ σημάδι εἶναι, αὐ πάσχῃ τινὰς μὲ χαρὰς τοὺς ἀδίκους διωγμούς. διατὶ καθὼς τὸ χρυσάφι δοκιμά-

Μ. Εξήγησαί με εἰς βραχυλογίαν τούτην τὴν σκάλαν.

Δ. Ὁ δεσπότης Χριστὸς εἰς τὰ ζῷα τρώτα σκαλία μᾶς διδάσκει νὰ ἐκβάλωμεν τὰ ἐμπόδια τῆς τελειότητος, μὲ τὴν ὁποίαν σκοπεύομεν εἰς τ' μακαριότητα. τὰ κοινὰ καὶ καθολικὰ ἐμπόδια εἶναι τὰ ζῷα, ἡ ἐπιθυμία τ' πλούτου, τῆς τιμῆς, καὶ τῆς ζηφῆς. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς μᾶς λέγει εἰς τὸ τρῶτον σκαλί, ὅτι μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ἤγουν ὅσοι θελημάτικῶς καταφρονοῦσι τ' πλοῦτον. εἰς τὸ δεύτερον λέγει, ὅτι μακάριοι οἱ τρεμεῖς, ἤγουν ὅσοι φοβοῦνται, καὶ δίδουσι τόπον καθενὸς, καὶ δὲν ἀνταποκρίνονται ἂν βαλθῇ πανεμφορθέν τους, καὶ ζοὺς ἀμπώθῃ ὀπίσω. εἰς τὸ ζίτον λέγει, ὅτι μακάριοι ὅσοι κλαίουσιν, ἤγουν ὅσοι δὲν γυρεύουσι ταῖς χαρᾶς καὶ τ' ζυφᾶς τ' κόσμου, ἀλλὰ εἶναι δοσμένοι εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ κλαίουσι ταῖς ἁμαρτίαις των. εἰς τὰ ἄλλα δύο σκαλία μᾶς διδάσκει τὴν τελειότητα τῆς ζωῆς τῆς τρακτικῆς, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ πλήρωσις ὅλων ἐκείνων, ὁποῦ χρεωστοῦμεν νὰ κάμωμεν κατὰ τ' νόμον τῆς δικαιοσύνης καὶ τ' ἀγάπης. διὰ τοῦτο λέγει εἰς τὸ τέταρτον σκαλί,

καταλάβῃ μὲ τὸ χάρισμα τῆς σωτέρεως τὰ θεῖκὰ μυστήρια. τὸ ἕβδομον εἶ) τὸ χάρισμα τῆς σοφίας, τὸ ὁποῖον εἶ) ἡ τελφότης· διότι ἐκεῖνος εἶ) σοφὸς, ὁ ὁποῖος γνωρίζῃ τ' πρώτην ἀρχὴν, κὴ πρὸς ἐκείνην ἀποβλέπωντας κάμνει ὅλαις του ταῖς πράξες. κὴ τοῦτο ἄλλος δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ πλὴ ἐκεῖνος, ὁποῦ σμίγῃ μὲ τὸ χάρισμα τ' συνέσεως τ' τελείαν ἀγάπην· διατὶ μὲ τ' σωτέρεον γνωρίζῃ τ' πρώτην ἀρχὴν, & μὲ τ' ἀγάπην ἀναφέρει κάθε πρᾶγμα πρὸς ἐκείνην, ὡσὰν εἰς τέλος ἀκρότατον. καὶ διατὶ ἡ σοφία συμπλέκῃ τ' ὄρεξιν μὲ τ' νοῦν, διὰ τοῦτο χράζεται σοφία, ἤγουν σωτέρεως κὴ Θεῦ φιλία.

Περὶ τ' ὀκτὼ μακαριοτήτων.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶ) οἱ ὀκτὼ μακαρισμοὶ, τοὺς ὁποίους μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον;

Δ. Εἶναι ἄλλη μία σκάλα διὰ νὰ ἀνέβῃ τινὰς εἰς τ' τελειότητα, ὁμοία τ' σκάλας τ' χαρισμάτων τῦ ἁγίυ πνεύματος· διατὶ εἰς ἑπτὰ γνώμαις πρεπούσαις ἑπτὰ σκαλία διὰ νὰ σώσῃ τινὰς εἰς τ' μακαριότητα· κὴ εἰς τ' ὀγδόην εἶ) χαμηλὸν ἕνα σημάδι διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀνέβῃ, ἢ δὲν ἀνέβῃ τύτην τὴν σκάλαν.

ὅποιος ὅπιθυμᾶ νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ζητᾷ ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τὸν διδάξῃ ταῖς ἁγίαις τοῦ ἐπουλαῖς, καὶ ὁ Θεὸς μέσῳς μὲ ταῖς διδαχαῖς, μέσῳς μὲ τὰ βιβλία, μέσῳς μὲ φώτισιν πνευματικὴν τὸν κάμνει καὶ ξανοίγει ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ εἶναι ἀναγκαῖον. τὸ τέταρτον σκαλὶ εἶναι ἡ ἀνδρία· διότι ὅποιος ἠξεύρει καὶ θέλει νὰ δουλεύῃ εἰς κάθε θεάρεστον τοῦ Θεοῦ, μέσα εἰς πολλαῖς δυσκολίαις καὶ πειρασμούς, τοῦ κόσμου, τῆς σαρκὸς, καὶ τοῦ διαβόλου, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοῦ δίδει τότε τὸ χάρισμα τῆς ἀνδρίας, διὰ νὰ νικήσῃ ὅλαις τὰς δυσκολίαις. τὸ πέμπτον σκαλὶ εἶναι ἡ βελὴ· διατὶ ὁ διάβολος ὅταν δὲν ἠμπορῇ νὰ νικήσῃ βιάζοντας, ἔρχεται εἰς ταῖς πονηρίαις, καὶ γυρεύει νὰ βάλῃ κάτω τὰ δίκαιον, χρωματίζοντας τὸ κακὸν διὰ καλόν· ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἀφήνει, καὶ τοῦ δίδει τὸ χάρισμα τῆς βελῆς, μὲ τὸ ὁποῖον νικᾷ ταῖς πολυξδρείαις τοῦ ἐχθροῦ. τὸ ἕκτον σκαλὶ εἶναι τὸ χάρισμα τοῦ συμέσεως· διατὶ ἀφ' ὅ κάμῃ πολλὴν ἄσκησιν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν θεαρεστικὴν ζωὴν, καὶ ἔχῃ πολλαῖς φοραῖς νικημένον τὸν διάβολον, ὁ Θεὸς τοῦ σηκώνει καὶ τὸν ὑψώνει εἰς τὴν θεωρητικὴν ζωὴν, καὶ τοῦ δίδει νὰ νοήσῃ καὶ νὰ κατα-

Δ. Εἶναι ἐκεῖνα ὁποῦ μᾶς ἐδίδαξεν ὁ θεοφόρος Ησαΐας· ἤγουν, σοφία, σύνεσις, βουλὴ, ἀνδρία, γνῶσις, εὐσέβεια, καὶ φόβος Θεοῦ.

Μ. Εἰς τί μᾶς ὠφελοῦσιν αὐτὰ τὰ χαρίσματα;

Δ. Διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ χριστιανισμοῦ. ὅθεν εἶναι ὡσὰν μία σκάλα, ὁποῦ μᾶς ἀνεβάζει ἀπὸ τὴν χαμηλότητα τῆς ἁμαρτίας μὲ διάφορα σκαλία ἕως τὴν ἄκραν ὑψηλότητα τῆς ἁγιωσύνης. ὅμως ἤξερε, ὅτι ὁ θεοφόρος ἐμίζησε τοῦτα τὰ σκαλία καταβαίνοντας, διότι ἔβλεπεν ὡσὰν μίαν σκάλαν ὁποῦ ἤρχετον ἀπὸ τὸν οὐρανόν. καὶ ἡμεῖς θέλομεν τὰ μεζήσῃ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀναβαίνοντας, διὰ νὰ σωσθῶμεν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. τὸ λοιπὸν τὸ πρῶτον σκαλὶ εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ταράσσει τὸν ἁμαρτωλόν, ὅταν λογιάζῃ πῶς ἔχει τὸν Θεὸν τὸν παντοδύναμον ἐχθρόν του. τὸ δεύτερον σκαλὶ εἶναι ἡ εὐσέβεια· διότι ὅποιος φοβᾶται τὴν ἐμωείαις, ταῖς ὁποίαις ὀφείλει ὁ Θεὸς τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀρχίζει καὶ γίνεται εὐσεβὴς καὶ ἐπιθυμᾷ νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ θελάῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς ὅλα νὰ κάμνῃ τὸ ἅγιόν του θέλημα. τὸ τρίτον σκαλὶ εἶναι ἡ γνῶσις· διότι

μέζον ὁποῦ ὁρίζῃ ὁ λογισμός.

Μ. Ποίαις κακίαις εἶναι συναπταις τῆς σωφροσύνης;

Δ. Εἶναι ἡ ἀκρασία καὶ ἡ ἀναισθησία. ἀκρασία εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν κρατιέται ἀμὴ δίδεται ὅλος εἰς ταῖς ἡδοναῖς, καὶ δι' αὐτο ὑποβαίνει εἰς τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ ὄμορια· τὸ ὁποῖον βλάπτει καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ κορμί. ἀναισθησία εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος πέφτῃ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, καὶ φεύγῃ τόσον ὅλαις ταῖς ἡδοναῖς, ὁποῦ δὲν θέλει νὰ φάγῃ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὑγείαν του, διὰ νὰ μὴ λάβῃ ἐκείνην τὴν ὁλίγην ἡδονὴν, τὴν ὁποίαν δίδει φυσικὰ τὸ φαγητὸν ὁποῦ εἶναι ἁρμόδιον. ὅμως εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους πολλὰ κοινότερον εἶναι τὸ κακὸν τῆς ἀκρασίας παρὰ τῆς ἀναισθησίας. καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ ἅγιοι μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα μας ἐπαρήγησαν νὰ νηστεύωμεν, καὶ ν' ἀπονεκρώνωμεν τὴν σάρκα.

Περὶ τῶν ἑπτὰ χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ποῖα εἶναι τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Δ. Εἶ-

Δ. Η ἀνδρία ἐ͂ν μία ἀρετὴ, ὁποῦ μᾶς κάμνει ἑτοίμους νὰ νικοῦμεν ὅλαις ταῖς δυσκολίαις, οἱ ὁποίαις ἐμποδίζουσι τὰ καλὰ ἔργα. Ἐξαπλώνεται τὸ ἔργον τῆς ἀνδρίας ἕως τ' θάνατον, ὅταν ἐ͂ν ἀναγκαῖον δι' δόξαν Θεοῦ, ἢ δι' νὰ μὴ λάβῃ τινὰς ἀπὸ τ' χρέος τυ. ἔτζι ὅλοι οἱ ἅγιοι μάρτυρες ἐίκησαν τὺς τυράννους μὲ τύτην τ' ἀρετήν. ὁμοίως ὅλοι οἱ ἀνδρωμένοι στρατιῶται, ὅσοι σκάμαν μεγάλας ἀνδραγαθίας εἰς τὺς δικαίους πολέμους, μὲ τ' ἀρετ' τύτην ἐπιήθησαν πολλά.

Μ. Πίαις κακίαις ἐ͂ν οἱ ἐναντίαις τύτης τ' ἀρετῆς;

Δ. Ο φόβος κ' ἡ ἀποκοπία. δι' ὁ φόβος κάμνει τ' ἄνθρωπον νὰ ὑποκλίνῃ πολλὰ εὔκολα, τὸ ὁποῖον γίνεται ἀπὸ ὀλίγην ἀνδρίαν. Ἡ ἀποκοπία κάμνει τ' ἄνθρωπον νὰ βάνεται εἰς φανερὺς κινδύνους, ὅταν δὲν ἐ͂ν χρεία, τὸ ὁποῖον εἰς κάποιον τρόπον ἐ͂ν θεωρεῖται ἀνδρία, καὶ δὲν ἐ͂ν ἄξιος ἔπαινος ἀλλὰ φόγος· καὶ δι' τῦτο δὲν ἐ͂ν ἀρετὴ, ἀλλὰ κακία.

Μ. Τί πρᾶγμα ἐ͂ν ἡ σωφροσύνη, καὶ ποῖον ἐ͂ν τὸ ἔργον της;

Δ. Η σωφροσύνη ἐ͂ν μία ἀρετὴ, ὁποῦ χαλινώνει τ' ἡδονὰς τ' σαρκὸς, καὶ κάμνει ὅπ ὁ ἄνθρωπος νὰ μεταχειρίζεται τύταις τ' ἡδοναῖς μὲ κεῖνο τὸ

θρώπων· τὸ ὁποῖον εἶναι θεμέλιον τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς εἰρήνης. ὅταν αὖ ἦτον πᾶσα εἷς ἄχαριστιμένος εἰς τὸ ἐδικόν του, καὶ νὰ μὴν ἐζήτα τὸ ξένον, δὲν ἤθελεν εἶσαι ποτὲ μάχη οὔτε διαφωνία.

Μ. Ποίαις εἶναι οἱ κακίαις ὁποῦ ἐναντιώνονται τῆς δικαιοσύνης;

Δ. Δύο· ἡ μία λέγεται ἀδικία, ἤγουν ὅταν τινὰς πέρνῃ τὸ ξένον πρᾶγμα, ἢ θέλῃ εἰς τὸ σωπάλλαγμα νὰ δίδῃ ὀλιγώτερον παρὰ πρέπει, ἢ νὰ πέρνῃ περισσότερον παρὰ πρέπει τὸ ἔρχεται. ἡ ἄλλη λέγεται ἀκεβδικαιοσύνη· ἤγουν ὅταν θέλῃ τινὰς νὰ φυλάσσῃ τὸ δίκαιον μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν, καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὰ πράγματα φιλότερα παρὰ θέλῃ ὁ λογαριασμός. διότι πολλαῖς φοραῖς πρέπει νὰ συμβῇ τινὰς τὴν διάπλαγχνίαν μὲ τὴν δικαιοσύνην· ὡσὰν λόγου χάριν, αὐ ἕνας πτωχὸς δὲν ἔχῃ νὰ πληρώσῃ παραθὺς ὅλον τὸ χρέος δίχως μεγάλην του ζημίαν, ὁ λογαριασμὸς θέλει, ἐκεῖ πρᾶγμα δίκαιον, νὰ τοῦ δοθῇ ὀλίγην διορία· καὶ νὰ μὴ θελήσῃ τινὰς νὰ τὴν δώσῃ, ἐκεῖ πολλὴ σκληρότητα.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀνδρία, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον της;

Δ. Η

Δ. Η ἀρετὴ πάντα τέκνα εἰς τὸ μέσον, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει δύο κακὰ ἐναντία, τὰ ὁποῖα τέκουσιν εἰς τὰς ἄκρας. μία κακία ἐναντία τῆς φρονήσεως εἶναι ἡ ἀγνωσία, ἤγουν ἀλογαριασία καὶ ἀβουλία εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν λογαριάζουσι τί ἔχουσι νὰ κάμουσι, καὶ ἔτζι δὲν σοφάζονται τὸ ἀληθινὸν τέλος, ἢ δὲν λαμβάνουσι τὰ ἀληθινὰ μέσα. ἡ ἄλλη κακία εἶναι ἡ πονηρία ἢ φρονιμάδα τοῦ κόσμου εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μὲ πᾶσαν σπουδαίαν λογιάζουσι τὸ τέλος καὶ τὰ μέσα, καὶ ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχουσι παρὰ τὸ ἴδιόν τους ὄφελος, διὰ νὰ κερδαίσουν τίποτε καλὸν σπόκαμον· καὶ διὰ τοῦτο πάσχουσι μὲ πολυξοδειάς νὰ ἐξαπατήσουν τὸ πλησίον, διὰ νὰ φέρουσι ταῖς δυλειάς ἐκεῖ ὁποῦ θέλουσιν. ὅμως εἰς τὸ τέλος θέλει γνωσθῆ, ὅτι τέτοιος λογῆς ἄνθρωποι ἦταν ἀγνωσότατοι, ἐπειδὴ ἔχασαν τὸ ἀκρότατον ἀγαθόν, ζητοῦντας ἕνα μικρότατον.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον της;

Δ. Η δικαιοσύνη εἶναι μία ἀρετή, ὁποῦ δίδει καθενὸς, τὸ ἐδικόν του, καὶ ἔτζι τὸ ἔργον της εἶναι νὰ σάζῃ τὰ σπάγματα, καὶ νὰ βαίνῃ ἰσομεζίαν εἰς τὰ συναλλάγματα τοῦ ἀν-

ὅλαις ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς καὶ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ.

Περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν.

Μ. Τί σοφίσμα εἶναι ἡ φρόνησις;

Δ. Εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ ταῖς ἠθικαῖς τέσσαρες ἔξοχαις ἀρεταῖς, ὁποῦ εἶναι ὡσὰν βρύσες τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τῶν ἠθικῶν λέγω καὶ ἀνθρωπίνων. ὅλα ἡ φρόνησις κυβερνᾷ τὸ νοῦ, ἡ δικαιοσύνη τὸ θέλησιν, ἡ σωφροσύνη τὴν ὄρεξιν τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ἡ ἀνδρία τὴν ὄρεξιν τῆς ὀργῆς.

Μ. Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τῆς φρονήσεως;

Δ. Εἶναι νὰ δείχνῃ εἰς κάθε πρᾶξιν τὸ τέλος ὁποῦ πρέπει, καὶ τὰ ἐπιτήδεια μέσα, καὶ ὅλαις ταῖς πράσσουσες, ἤγουν τὸν καιρὸν, τὸν τόπον, τὸν τρόπον, καὶ τὰ ὅμοια, ὅλα νὰ γίνεται τὸ ἔργον σωστὸν καὶ τέλειον· καὶ ὅλα τοῦτο χρᾴζεται διδάσκαλος τῶν ἄλλων ἀρετῶν· καὶ εἶναι ὡσὰν τὸ ὀμμάτι τοῦ κορμιοῦ, ὡσὰν τὸ ἄλογο εἰς τὸ φανερὸν, καὶ ὡσὰν ὁ ἥλιος εἰς τὸν κόσμον.

Μ. Ποίαις κακίαις εἶναι ἐναντίαις τῆς φρονήσεως;

Δ. Ἡ

ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκεῖναν ὁποῦ μᾶς δίδει τὴν χάριν καὶ τὴν μακαριότητα, καὶ λὰ ὁποῦ ὑποβαίνει τὴν φύσιν.

Μ. Ηθελα νὰ ἤξεύρω, ἂν ἡ ἀγάπη ἐξαπλώνεται καὶ εἰς τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

Δ. Η ἀγάπη ἐξαπλώνεται καθολικὰ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς ὅλα τὰ ποιήματα ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Θεὸς, μὲ τοῦτην τὴν διαφοράν· ὅτι τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἀγαποῦμεν καθ' ἑαυτὸν, ἐπειδὴ εἶν' ἄπειρον ἀγαθόν. ὅλα τ' ἄλλα πράγματα πρέπει νὰ τὰ ἀγαποῦμεν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· καὶ μερικὰ ἔχομεν νὰ ἀγαποῦμεν τὸ πλησίον μας, ὁποῦ εἶν' πλασμένος εἰς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἤμεθα καὶ ἡμεῖς. ὅθεν διὰ πλησίον δὲν πρέπει νὰ χρυσᾷ μόνον ὁ συγγενὴς, ἢ ὁ φίλος, ἀλλὰ κἀθε ἄνθρωπος; ἂν καλὰ θέλῃ νὰ εἶν' καὶ ἐχθρός μας· διότι κἀθε ἄνθρωπος εἶν' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡσὰν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ τὸν ἀγαποῦμεν.

Μ. Εἶναι μεγάλη ἀρετὴ ἡ ἀγάπη;

Δ. Η μεγαλήτερη ἀπ' ὅλαις. καὶ εἶν' τόσον καλὸν, ὅπ ὅποιος τὴν ἔχῃ, δὲν ἐμπορεῖ νὰ χάσῃ τὴν σωτηρίαν, ἂν δὲ χάσῃ πρῶτα τὴν ἀγάπην. καὶ ὅποιος δὲν τὴν ἔχῃ, δὲν ἐμπορεῖ εἰς κανένα τρόπον νὰ σωθῇ, καλὰ καὶ νὰ ἔχῃ

ὅλαις

ἐλπίζη τ' αἰωνίαν μακαριότητα. Ὁ διατὶ τοῦτο εἶ; ἕνα καλὸν τόσον ὑψηλόν, ὁποῦ δύναμις ἀνθρωπίνη δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ ἐκζητήσῃ, διὰ τοῦτο μᾶς χαρίζει ὁ Θεὸς τούτην τὴν ὑπερφύσιν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἔχωμεν θάρρος μὲ ταύτην, ὅπ ἐμπορέσωμεν νὰ σώσωμεν εἰς καλὸ τόσον μεγάλον.

Μ. Ποῦ θεμελιώνεται, καὶ εἰς τί θεάγμα στηρίζεται τούτη ἡ ἐλπίδα;

Δ. Θεμελιώνεται καὶ στηρίζεται εἰς τὴν ἄμετρον ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἔχομεν σημάδια τούτης τῆς φιλανθρωπίας βεβαιότατα· ἐπειδὴ μᾶς, ἔδωκεν τ' ἴδιόν τε Υἱὸν, καὶ διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ του ἔκαμε Ὁ ἡμᾶς υἱούς τοῦ κατὰ χάριν, καὶ μᾶς ἔταξε τ' κληρονομίαν τ' βασιλείας τ' οὐρανῶν, αὐ κάμωμεν τὰ ἔργα μας καὶ τὸ ἀξίωμα ὁποῦ ἐλάβαμεν, καὶ μᾶς ἔδωκεν αὐτάρκα χάριν καὶ βοήθειαν ἱκανὴν νὰ κάμωμεν τέτοια ἔργα.

Μ. Τί θεάγμα εἶ ἡ ἀγάπη,

Δ. Εἶναι ἡ ζήτη θεολογικὴ ἀρετὴ, ἤγουν ὁποβλέπουσα τ' Θεόν. διατὶ μὲ τούτην ὑφώνεται ἡ ψυχήμας εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷ τ' Θεὸν ἐπάνω ἀπ' ὅλα τὰ θεάγματα, ὄχι μόνον ὡσὰν πλάστην καὶ ποιητὴν τῶν φυσικῶν μας

ἀγα-

τὰ ἄρθρα τοῦ συμβόλου, τά ὁποῖα ἐξηγήσαμεν παρεπάνω· καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ ἄρθρα, ὁποῦ ἑορτάζει ἡ ἐκκλησία τ̃ Θεοῦ· ὡσὰν εἶν' ἡ σάρκωσις τ̃ Χριστοῦ, ἡ γέννησις, τὸ πάθος, ἡ ἀνάστασις, ἡ ἀνάληψις, ἡ πεντηκοστὴ, καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας Τριάδος. ἔξω ἀπὸ τοῦτα πρέπει νὰ εἶν' καθένας ἕτοιμος νὰ πεθάνῃ, ὅπ τ̃ ἐξηγᾷ ἡ ἐκκλησία· καὶ νὰ μὴ δείχνῃ ἐξωτερικὸν σημεῖον ἀπιστίας, λόγου χάριν νὰ φορῇ ἔνδυμα τούρκικον, ἢ ἑβραϊκὸν· νὰ ζώνῃ κρέας τὴν ᾠδαπόνην, καθὼς κάμνουσιν οἱ αἱρετικοὶ, Ϲ ἄλλα παρόμοια. δηλαδὴ εἶν' ἀναγκαῖον ὄχι μόνον μὲ τ̃ καρδίαν καὶ μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ Ϲ μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα νὰ ὁμολογῇ πὰς τ̃ ἀληθινὴν πίστιν, καὶ νὰ δείχνῃ ὅπ λείπει μακρὰ ἀπὸ πᾶσαν θρησκείαν ἐναντίαν τ̃ ἐκκλησίας.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶν' ἡ ἐλπίς;

Δ. Εἶναι ἡ δευτέρα θεολογικὴ ἀρετὴ, δηλαδὴ καὶ αὐτὴ ἀποβλέπει πρὸς τ̃ Θεόν. ἐπειδὴ καὶ καθὼς μὲ τ̃ πίστιν πιστεύομεν τ̃ Θεὸν, ἔτζι μὲ τ̃ ἐλπίδα ἐλπίζομεν εἰς τ̃ Θεόν.

Μ. Ποῖον εἶν' τὸ ἔργον τ̃ ἐλπίδος;

Δ. Εἶναι νὰ ὑψώνῃ τὴν θέλησιν μας εἰς τὸ νὰ

ἐλπί-

κὴ νὰ τ ὑψώνῃ δχὶ νὰ πισδύῃ βέβαια ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ μᾶς φανερώνῃ ὁ Θεὸς δχὶ μέσου τῆς ἐκκλησίας, καλὸ κὴ νὰ εἶ) φαγμα δύσκολον, κὴ νὰ ὑπερβαίνῃ τ φυσικὸν λογαειασμόν.

Μ. Ποία εἶ) ἡ ἀφορμὴ, δχὶ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ πιστεύωμεν μὲ τόσην βεβαιοσιὴν τὰ φαγματα τῆς πίστεως;

Δ. Ἡ ἀφορμὴ εἶ), δχὶ ἡ πίστις εἶ) θεμελιωμένη εἰς τὴν ἀπλανῆ ἀλήθειαν. ἐπειδὴ ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ μᾶς φανερώνει ἡ πίστις, εἶ) παραδομένον ἀπὸ τ Θεὸν, κὴ ὁ Θεὸς εἶ) αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὅθεν ἀδύνατον εἶ) νὰ δείσκεται ψέμα εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Θεός· τὸ λοιπὸν ὅταν ἡ πίστις μᾶς φανερώνῃ τίποτε φαγμα, τὸ ὁποῖον φάνεται ἐναντίον τῷ λογαειασμῷ, λόγου χάειν, ὅτι μία παρθένος νὰ ἐγκύνησε, πρέπει νὰ νοήσωμεν, ὅτι ὁ λογαειασμὸς τ ἀνθρώπου εἶ) ἀχαμνὸς, κὴ εὔκολα ἐμπορεῖ νὰ πλανεθῇ· ἀμὴ ὁ Θεὸς οὔτε ἐμπορεῖ νὰ πλανεθῇ οὔτε νὰ πλανέσῃ.

Μ. Τί φαγμα εἶ) ἀναγκαῖον νὰ πισδύῃ τινὰς μὲ τούτην τὴν ἀρετὴ τ πίστεως;

Δ. Ἀναγκαῖον εἶ) νὰ πισδύῃ ἕνα φαγὶς ἕνα ὅλα

τὰ

νατος νὰ νηςεύσῃ· κὴ αὖ νηςεύσῃ, δὲν ἐμπορεῖ νὰ καρτερέσῃ τ' ὥρας τ' φαγητ', κὴ τὸ βεράδι δὲν πίνει μίαν φορὰν κὴ τ' συνήθειαν, ἀλλὰ θέλει νὰ κάμῃ ὡσὰν ἕνα δειλινὸν τόσον πολὺ ὁπού παρ' ὀλίγον εἶς δάπνος.

Μ. Πόσαις εἶς οἱ ἀρεταῖς;

Δ. Εἶναι πολλαῖς· ὅμως οἱ ωρώταις, εἰς τ' ὁποίαις αἰαφέρονται ὅλαις οἱ ἄλλαις, εἶς ἑπτὰ, ἤγουν ζεῖς θεολογικαὶ, πίςις, ἐλπὶς, κὴ ἀγάπη· κὴ τέσσαρες ἠθικαὶ, Φρόνησις, δικαιοσυνὴ, ἀνδρία, κὴ σωφροσυνὴ. κὴ τ' τον τ' ἀριθμὸν εἶς ἀκόμη ἑπτὰ τὰ χαρίσματα τ' ἁγίου Πνεύματος· καὶ οἱ μακαρισμοὶ τ' εὐαγγελίου, οἱ ὁποῖοι μᾶς ὁδηγοῦσιν εἰς τ' τελειότητα τ' χριστιανικῆς πολιτείας. εἶς ἀκόμη ἑπτὰ τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης, τὰ σωματικὰ κὴ ἑπτὰ τὰ πνευματικά. καὶ εἰς ὅλα τοῦτα θέλω νὰ σοῦ δώσω εἴδησιν μὲ βεβαιολογίαν.

Περὶ τ' θεολογικῶν ἀρετῶν.

Μ. Τί ωρᾶγμα εἶς ἡ πίςις;

Δ. Εἶναι ἡ ωρώτη τ' θεολογικῶν ἀρετ', οἱ ὁποίαις ὑποβλέπουσι ωρὸς τὸν Θεόν. Ἔτ' τὸ ἴδιον ἔργον τῆς πίστεως εἶς νὰ φωτίζῃ τὸν νοῦν,

καὶ

θρωπον νὰ εἶ καλὸς φιλόσοφος, κὴ ἡ τέχνη
να εἶ καλὸς τεχνίτης, ἔτζι κὴ ἡ ἀρετὴ τ κά-
μνει να εἶ καλὸς ἄνθρωπος· κὴ κάμω ἀκό-
μη ὅπ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐργάζεται τὸ καλὸν
μὲ δκολίαν, ἑτοιμότητα, Ϛ τελειότητα. ὅθεν
ὅποιος δὲν ἔχ τ ἀρετὴν ἐκείνην, καλὰ κὴ νὰ
ἐμποχῇ καμίαν φορὰν νὰ κάμῃ τὸ καλὸν,
δὲν θέλει τὸ κάμῃ ὅλα μὲ δυσκο-
λίαν, Ϛ χωρὶς τελειότητα. κὴ δχὰ νὰ σοῦ δώ-
σω κάποιον παράδειγμα· ἡ ἀρετὴ εἶ ὅμοια
τῆς τέχνης κὴ τ ποιήξεως· βλέπεις ὅπ ἕνας
ὁπού ἔχ τ τέχνην Ϛ τ ποιῆξιν νὰ κρούῃ τὴν
κιθάραν, πῶς κρούει καλὰ κὰ μὲ δκολίαν
μεγάλην, καλὰ κὴ νὰ μὴ βλέπῃ ἀκόμη τ
χορδαῖς. ἄλλος ὁποῦ δὲν ἔχ τ τέχνην ἢ τ
ποιῆξιν, ἐμπορεῖ νὰ ψηλαφᾷ τ χορδὰς κὴ νὰ
κρούῃ, ἀμὴ δὲν θέλει τὸ κάμει οὔτε γλήγορα,
οὔτε καλά. ἔτζι λοιπὸν ὅποιος ἔχ τ ἀρετὴν,
λόγου χάριν τῆς σωφροσύνης, μὲ πολλὴν
δκολίαν κὰ χαρὰν νησεύει, ὅταν κάμῃ
χρεία, κὴ νησεύῃ τέλεια καρτερῶντας τ δια-
τεταγμένην ὥραν, κὴ ξεύροντας φανερὰ τῆς
τεσσαρακοστῆς, Ϛ μίαν φορὰν μόνον. ἐξ ἐναν-
τίας ὅποιος δὲν ἔχ τούτην τ ἀρετὴν ἢ τὸ νη-
στεύειν εἶ λαίμαργος, τ φαίνεται ἕνας θύ-

ναζος

σὸν, κ) εἰς ἄλλο ἑκατσὸν, οἱ διδάσκαλοι τ ἐκκλησίας ἐξήγησαν, ὅτι ὁ καιρὸς τ ζιάκοντα εἶν τὰ γάμια, τ ἑξήκοντα τ χηρείας, κ) τ ἑκατ τ παρθενίας.

Περὶ τ ἀρετ κ) καθόλ.

Μ. Ἐδίδαξές με τὰ ὡρῶτα τέσσερα μέρη τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας· ὅπ θυμῶ νὰ μάθω, ἂν λείπεται τίποτε ἄλλο νὰ ἀκούσω.

Δ. Τὰ τέσσερα ἐκεῖνα ὁποῦ σε ἐδίδαξα, εἶν ἀναγκαῖον νὰ τὰ ἠξεύρῃ ὁ χριστιανός. ὅμως εἶν κ) κάποια ἄλλα πρᾶγματα ὠφελιμώτατα πρὸς τὸ τέλος ὁποῦ ζητοῦμεν τ αἰωνίαν ζωῆς, ἤγουν οἱ ἀρεταῖς κ) οἱ κακίαις, τὰ καλὰ ἔργα κ) οἱ ἁμαρτίαις. διατὶ καλὰ κ) νὰ ἐμιλήσωμεν διὰ τέτα συγκεχυμένως, ἐξηγῶντας τὸ σύμβολον κ) τ ἐντολαῖς, ὅμως πολλὰ ὠφέλιμον θέλει ἦναι νὰ μιλήσωμεν μερικὰ ⁊ καθάρια.

Μ. Εἰπέ με τὸ λοιπὸν, τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετή;

Δ. Ἡ ἀρετὴ εἶν μία ποιότης, ὁποῦ ἔχεται ἡ ψυχὴ, μὲ τὴν ὁποίαν γίνεται ὁ ἄνθρωπος καλός. κ) καθὼς ἡ ἕξις μ μένει τὸν ἄνθρωπον

καμωμένον τῶ Θεῦ τάξιμον, ἤγουν παρμένον τ' ζυγὸν τῆς παρθενίας, καὶ παρομοίου σχήματος. δεύτερον, ὅταν γίνεται ἡ σύμβασις τῶ γάμου, νὰ διρίσκωνται μάρτυρες, καὶ μεσιτὰ ὁ σωρίτης. ἔπειτον, ὅπ καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο μέρος νὰ δίδουσι τὸ θέλημά τους ἐλεύθερα, καὶ ὄχι ἀναγκασμένοι ἀπὸ κανένα φόβον μεγάλον· καὶ τοῦτο τὸ θέλημα νὰ φανερώνεται μὲ λόγον, ἢ μὲ ἄλλο σημεῖον ὁποῦ νὰ ἀξίζῃ τόσον· ἀπὸ ὅλα τὰ ἅγια σχήματα αὐ λείψῃ ἕνα, δὲν ἀξίζῃ ὁ γάμος.

Μ. Ποῖον εἶναι καλλίτερον, νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυστήριον τῶ γάμου, ἢ νὰ φυλάξῃ παρθενίαν;

Δ. Ὁ ἅγιος Παῦλος μᾶς ἐδιδάξηνε τοῦτο τὸ ζήτημα, γράφοντας, ὅπ ὅποιος λαμβάνει τ' γάμον, κάμνει καλά· καὶ ὅποιος ἀπέχεται ἀπὸ τ' γάμον διὰ νὰ παρθενεύῃ, κάμνει καλλίτερα· ἡ ἀφορμὴ εἶναι, διατὶ ὁ γάμος εἶναι σχῆμα ἀνθρώπινον, καὶ ἡ παρθενία ἀγγελικόν. ὁ γάμος εἶναι κατὰ τ' φύσιν. ἡ παρθενία ὑπὲρ τὴν φύσιν· διατὶ ὄχι μόνον ἡ παρθενία, ἀλλὰ καὶ ἡ χηρεία εἶναι καλλίτερη ἀπὸ τ' γάμον. ὅθεν λέγοντας ὁ Χριστὸς εἰς μίαν παραβολήν, ὅπ ὁ καλὸς σπόρος εἰς ἕνα χωράφι ἔκαμε καρπὸν ἑκατοσὸν, εἰς ἄλλο ἑξηκοσὸν,

κλησίαν, κ) καθὼς ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τ χειστιανικὴν & ἁγίαν ψυχήν. Δεύτερον, δίδει χάρι ν δξὰ νὰ ἠξεύρῃ κ) νὰ θέλῃ ὁ γονὶς νὰ ξέφῃ τὰ παιδία του εἰς τ φόβον τ Θεῦ. Τρίτον ἐνεργᾷ μίαν συνδεσιν τόσον σφικτὴ ἀναμέσον εἰς τ ἄνδρα κ) τ γυναῖκα, ὁποῦ δὲν ἔ) δυνατ εἰς κανένα ξόπον νὰ λυθῇ, καθὼς ἔ) ἀδύνατον νὰ λυθῇ ἡ συνδεσις ὁποῦ ἔ) ἀναμέσον εἰς τὸν Χειστὸν κ) τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ἀπὸ τῦτο γνωρίζεται, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ ποτὲ νὰ δώσῃ θέλημα ν' ἀφήσῃ ὁ ἄνδρας τὴν πρώτην γυναῖκα, κ) νὰ πάρῃ ἄλλην· οὔτε ἡ γυναῖκα ν' ἀφήσῃ τ πρῶτον ἄνδρα, κ) νὰ λάβῃ ἄλλον.

Μ. Τί πρᾶγμα ἔ) ἀναγκαῖον δξὰ νὰ γνῇ ὁ γάμος;

Δ. Τρία πράγματα· πρῶτον, νὰ εἶναι ἐπιτήδιοι ἐκεῖνοι ὁποὺ ἔχουν νὰ συνδοφιαθοῦσιν, ἤγουν νὰ ἔχουσι τοὺς χρόνους τ ἡλικίας. νὰ μὴν ἔ) συγγενεῖς ἀπὸ τ ἕβδομον βαθμὸν κ) ἐπάνω, κ) κ) τὸ μέσημα τ δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν τέταρτον καὶ ἐπάνω. καὶ ἠξεύρει, ὅτι ἡ δυτικὴ ἐκκλησία μεταξὺ τοὺς βαθμοὺς αὐτὰ δύο πρόσωπα τόσον ὅτι ὁ τέταρτος τῶν δυτικῶν εἶναι ὅγδοος βαθμὸς τῦ ἀνατολικῶν. νὰ μὴν ἔχουσι

Δ. Εἶναι ἕνα μυστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον λαμβάνει παῖς ἐξουσίαν καὶ ἐμπιάμην νὰ ἱερουργῇ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ μεταδίδῃ τὰ λαὸ τὰ ἐπίλοιπα μυστήρια, ἢ νὰ ὑπηρετᾷ μὲ διακονίαν ἱδικὴν καὶ δίκλωσιν ἐκείνους, ὁποῦ ἐλάβασι τέτοιαν ἐξουσίαν. καὶ τοῦτο τὸ μυστήριον ἡ λυπκὴ ἐκκλησία τὸ κράζῃ τάξιν, διατὶ ἔχ διαφόρους βαθμοὺς ὑπαλλήλους, οἷον λέγω, ἱερέων, διακόνων, Ϲ ἄλλων κατωτέρων. ὅμως ὅμοιὰ τούτου δὲν κάμνει χρεία νὰ εἰποῦμεν ἄλλο, διατὶ τὸ μυστήριον τοῦτο δὲν ἐγγίζῃ ὅλους μόνον ἀνθρώπων σοφίας καὶ ἡλικίας, οἱ ὁποῖοι δὲν χρειάζονται νὰ μάθουσι τὴν διδασκαλίαν, ἐπειδὴ τὸ ἔργον τους εἶν νὰ διδάσκουσιν ἄλλους.

Περὶ τοῦ γάμου.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶν τὸ μυστήριον τοῦ γάμου,

Δ. Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου εἶν ἡ σύζευξις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τ γυναικός· ἡ ὁποία σύζευξις σημαίνει τ ἕνωσιν τ Χριστοῦ μὲ τὴν ἐκκλησίαν διὰ μέσου τ ἀνθρωπότητος· καὶ τ ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ μὲ τ ψυχὴν διὰ μέσου τ χάριτος.

Μ. Τί ἐνεργᾷ τ τὸ μυστήριον;

Δ. Πρῶτον δίδῃ χάριν διὰ νὰ φέρε καλὰ ὁ ἀνδρας μὲ τ γυναῖκα, ὅπ νὰ ἀγαποῦνται πνευματικά, καθὼς ὁ Χριστὸς ἀγαπᾷ τ ἐκκλη-

πτα, ἀναψυχὴν, καὶ ὑγείαν.

Μ. Ποῖος εἶναι ὁ καιρὸς νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Εἰς τοῦτο κάμνουσι μεγάλον σφάλμα πολλοὶ, ὅσοι δὲν θέλουσι τὸ τὸ μυστήριον, ἕως ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα νὰ ξεψυχήσουν· ὁ ἀληθινὸς καιρὸς νὰ τὸ λάβῃ τινὰς εἶναι, ὅταν κείνουσιν οἱ ἰατροὶ, ὅτι εἶναι εἰς κίνδυνον ὁ ἄρρωστος, καὶ δὲν φαίνεται ὅτι νὰ σώσουσι τὰ ἰατρικὰ νὰ δώσουν τὴν ὑγείαν, ὅθεν τότε φοβοῦνται τινὰς εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. ἔτζι συμβαίνει ὅτι ὁ ἄρρωστος νὰ λαμβάνῃ τὴν ὑγείαν μὲ τὸ ἄμον δὲ χέλαιον. ἀλλὰ τοῦτο ὅταν δὲν εἶναι κίνδυνος θανάτου, δὲν πρέπει νὰ δίδεται τοῦτο τὸ μυστήριον. διὰ πάλιν πρέπει νὰ καρτερῇ τόσον τινὰς, ὅτι νὰ μὴν εἶναι ὅλως ἐλπίδα. καὶ τούτου εἶναι ἡ αἰτία, διατὶ τὸ μυστήριον τοῦτο δὲν δίδεται τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ θανατώνει ἡ δικαιοσύνη, διατὶ ἐκεῖνοι οὔτε εἶναι ἄρρωστοι, οὔτε ἔχουσιν ἐλπίδα ζωῆς.

Περὶ τῆς ἱερωσύνης.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἱερωσύνη;

ἐσχάτῳ ἄλειψιν, δηλ. ἀλείφει) ὁ ἄρρωστος μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον, λέγοντας ὁ ἱερεὺς κάποιαις εὐχάς, καὶ ὅπου τούτη εἶναι ἡ ὕστερη ἄλειψις μέσα εἰς ὅλα τὰ ἀλείμματα τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας. δηλ. ἡ πρώτη δίδεται εἰς τὸ βάπτισμα, ἡ δευτέρα εἰς τὸ χρισμούεισμα, ἡ τρίτη εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἡ ὕστερη εἰς τὴν ἀρρωσίαν. λέγεται ἀκόμη ὕστερη δηλ. δίδεται εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς.

Μ. Τί ἐνεργᾷ τοῦτο τὸ μυστήριον;

Δ. Τρία καλά. πρῶτον, λυώνει τοῖς ἁμαρτίαις, οἱ ὁποίαις καμίαν φορὰν μὴν ἠσυχάσουν μὲ τὰ ἄλλα μυστήρια· ἤγουν ἐκείναις ὁποῦ ἠξεχάσθηκεν, ἢ δὲν γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸ ἐγνώριζεν, ἢ νὰ ταῖς ἐλησμόνησεν, μὴ χαρᾷς ἤθελεν μετανοήσῃ, καὶ ἤθελε τὸ ἐξομολογηθῇ. δεύτερον, δίδει χαρὰν τῇ ἀρρώστου, καὶ τὴν δυναμώνει εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁποῦ φοβεῖσται βαρεμμούς ἀπὸ τὴν ἀρρωσίαν καὶ ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ διαβόλου· τρίτον, χαρίζει ὑγείαν τοῦ σώματος, ἂν τοῦτο εἶναι ὠφέλιμον διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ ἀρρώστου. καὶ τοῦτα τὰ τρία καλὰ σημαίνει τὸ λάδι, ὁποῦ μεταχειρίζεται ὁ ἱερεὺς εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον. δηλ. τὸ λάδι δίδει θερεύ-

πτει,

καλλίτερον· ἢ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κρέας, τυρὶ, ὠὰ, ἢ ἄλλα γαλατερά.

Μ. Εἶναι καλλίτερον νὰ λάβῃ πινὰς τ̃ κανόνα τοῦ κάμνοντας τ̃τα τὰ ἔργα, ἢ νὰ λάβῃ τὸ συγχωρητικόν;

Δ. Καλλίτερον εἶ̃ν νὰ κάμῃ τ̃ κανόνα. διατὶ μὲ τὸ συγχωρητικὸν πλερόνει μόνον τὸ χρέος τ̃ κανόνος, καὶ μὲ τ̃τα τὰ ἔργα πλερόνει τὸ χρέος, & ἀντάμα κάμνει τὴν ἀγαθοεργίαν, & γίνεται ἄξιος νὰ λάβῃ μισθὸν εἰς τ̃ οὐρανόν. ὅμως τὸ καλλίτερον ἀπ' ὅλα εἶ̃ν νὰ δουλεύεται πινὰς καθαρσίαν εἰς σωτηρίαν του, κάμνοντας τ̃ κανόνα ὅσον εἶ̃ν δυνατὸν, ἢ λαμβάνοντας ἀκόμη καὶ τὰ συγχωρητικά.

Περὶ τοῦ Εὐχελαίου.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶ̃ν τὸ Εὐχέλαιον;

Δ. Τὸ Εὐχέλαιον εἶ̃ν ἕνα μυστήριον, τὸ ὁποῖον ἐνομοθέτησεν ὁ Χριστὸς διὰ τοὺς ἀῤῥώστους. καὶ γίνεται ἀλείφοντας τ̃ ἀῤῥωστον μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον, λέγοντάς του κάποιας εὐχαῖς. Ἡ δυτικὴ ἐκκλησία κρατεῖ τ̃το τὸ μυστήριον

σευχὴν εἰς τὴν νηστείαν, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, καθὼς τὸ ἐδίδαξε τοῦ Ἰωβὶτ, ὁ ἄγγελος Ραφαὴλ. ἡ αἰτία εἶναι, διατὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ψυχὴν καὶ κορμὶ, καὶ τὰ ἔξω καλὰ, ὅταν μὲ τὴν προσευχὴν προσφέρῃ τὸ Θεὸς ἀπὸ τὰ καλὰ τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν νηστείαν ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦ κορμιοῦ, μὲ τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ τὰ ἔξω καλά. καὶ μὲ τὴν προσευχὴν γρυκαίνεται τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης, νὰ κούσῃ πρὸς λειτουργίαν, ἔρθεν, ἐπροσεύχου, νὰ διαβάσῃ ψαλμοὺς, καὶ ἄλλα παρόμοια. μὲ τὴν νηστείαν γρυκαίνεται ὅλαις αἱ κακοπαθείαις τοῦ σώματος, λόγου χάριν νὰ φορῇ τσαὶ ξίχνον σάκκον, νὰ διέρχεται, νὰ κοιμᾶται εἰς τὴν γῆν, νὰ ξενιτεύῃ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλα παρόμοια. μὲ τὴν ἐλεημοσύνην γρυκαίνεται πᾶσα ἄλλη φιλανθρωπία καὶ δούλευσις, ὁποῦ κάμνει πρός τὸ πλησίον του διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τί πρᾶγμα εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ νηστεύσῃ πρὸς καλά;

Δ. Εἶναι ἀναγκαῖα ξία· νὰ φάγῃ μίαν φορὰν μόνον τὴν ἡμέραν· καὶ τοῦτο πρὸς τὸ μεσημέρι, καὶ ὅσον πλέον ἀργήσῃ, τόσον εἶναι καλ-

τί εἶ) ἀναγκαῖον;

Δ. Νὰ εἶ) ὁ ἄνθρωπος εἰς τ' χάριν τ' Θεοῦ· καὶ διὰ τοῦτο αὐθρίσκεται εἰς κείμενα, νὰ τὰ ἐξομολογηθῇ, καὶ νὰ κάμῃ ὅπ ὀείζει ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ συγχωρητικόν.

Μ. Πόσον συχνὰ εἶ) ἀναγκαῖον νὰ ἐξομολογῆται τινάς;

Δ. Ἡ ἐκκλησία ὀείζει νὰ ἐξομολογῆζαι καθένας τὸ ὀλιγώτερον μίαν φορὰν τὸν χρόνον. ὅμως ἀναγκαῖον εἶ) ἀκόμη νὰ ἐξομολογῆται τινὰς πᾶσαν φορὰν ὁποῦ θέλῃ νὰ κοινωνήσῃ, ἂν τὸ φάνεται νὰ ἔχῃ ποτὲ κείμενα θανάσιμον. ὁμοίως ὅταν ἀρείσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ἢ βάλλεται νὰ κάμῃ ποτὲ ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ζέχῃ κίνδυνος θανάτου. ἐξω ἀπὸ τᾶτα καλὸν καὶ θάρεσον εἶ) νὰ ἐξομολογῆζαι τινὰς συχνά, καὶ νὰ κεατῇ τ' συνείδησίν του καθαρὰν. μάλιστα ὅπ ὅποιος δὲν ἐξομολογῆται συχνά, μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἐμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ ὡσὰν πρέπει.

Μ. Λείπει ἀκόμη νὰ σὲ ἐρωτήσω, ποῖα εἶ) τὰ καλὰ καὶ θάρεσα ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα πλερώνομεν τὸ χρέος τ' ἁμαρτιῶν;

Δ. Ὅλα ἀναφέρον) εἰς ζία, ἤγουν εἰς τ' σωσεδχήν,

ἀφορισμὸς ἐϛὶ μία βαρυτάτη τιμωρία, ἡ ὁποία μᾶς χωρίζῃ καὶ στερίζῃ ἀπὸ ταῖς θεοσυχαῖς τ' ἐκκλησίας, κάμνει νὰ μὴν ἐμπορῶμεν νὰ λάβωμεν κανένα μυστήριον, νὰ μὴν ἔχωμεν ψάλτσεφὴν μὲ τοὺς χριστιανούς, καὶ νὰ μὴν ἔχωμεν ταφὴν εἰς τόπον ἁγιασμένον· λοιπὸν ἀπὸ τόσον φοβερὸν ἐπίτιμον μᾶς ἠξεύρῃ τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τ' ἐξουσίαν, ὁποῦ ἔχουσιν οἱ πνευματικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς· καλὰ καὶ ἡ λύσις τοῦ ἀφορισμοῦ ἐμπορεῖ νὰ δοθῇ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ μυστήριον, καὶ ἀπὸ τ' ἀφωτεῦτα, αὐδὲν ἐϛὶ καὶ ἱερεύς. ὁ τέταρτος ϛ ὕστερος καιρὸς ἐϛὶ, ὅπ ἐμπορεύμεν νὰ λάβωμεν τὰ συγχωρητικὰ, μάλιστα σκεῖνα ὁποῦ δίδουσι συχνὰ οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Ρώμης.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ συγχωρητικόν;

Δ. Συγχωρητικὸν ἐϛὶ μία δωρεὰ καὶ χάρισμα ὁποῦ κάμνῃ ὁ Θεὸς τ' χριστιανῶν διὰ μέσου τοῦ τοποτηρητοῦ του, συγχωρῶντας τ' ἁμάρτιαν κανόνα, ἢ ὅλον, ἢ μέρος, τ' ὁποῖον ἐχρεωστοῦσαν νὰ κάμουν διὰ τὰ σφάλματά τους εἰς τούτην τὴν ζωὴν, ἢ εἰς τ' τόπον τ' καθάρσεως.

Μ. Διὰ νὰ λάβῃ πνεὺς τὸ συγχωρητικόν,

πρέ

Δ. Οπ ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἔχῃ ὄρεξιν νὰ κάμῃ τὴν μετάνοιαν, & νὰ σχθῇ μ᾽ χαρᾶς ἐκεῖνο τὸ ἐπιτήμιον ὁποῦ τὸ δίδει ὁ πνευματικὸς, & νὰ τὸ κάμῃ τὸ γλυκωτερον· λογιάζοντας, ὅπ ὁ Θεὸς τὸ κάμνει μεγάλην χαρὰν συμπαθῶντας τὸν τὴν αἰώνιον κόλασιν, κ᾽ θέλοντας ἀπ᾽ ἐκεῖνον μίαν τοσοῦτον καιρὸν παίδευσιν, πολλὰ μικροτέραν ἀπὸ ἐκείνην ὁποῦ τὸ ἐγγίζει δι᾽ τ᾽ ἁμαρτίας του.

Μ. Εἰπέ μου τώρα, ποῖον καρπὸν φέρει τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Τέσσαρεις πολλὰ μεγάλους καρπούς. ὁ πρῶτος εἶν᾽ ἐκεῖνος ὁποῦ εἴπαμεν, ὅπ ὁ Θεὸς μᾶς συγχωρᾷ τὰ κρίματα, ὁποῦ ἔχομεν καμωμένα μ᾽ τὸ βάπτισμα, κ᾽ μᾶς ἀλλάσει τ᾽ αἰώνιον κόλασιν εἰς μίαν τοσοῦτον παίδευσιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λάβωμεν εἰς τούτην τὴν ζωὴν, ἢ εἰς τὸν τόπον τ᾽ καθάρσεως. δεύτερος καρπὸς εἶν᾽, ὅπ μὲ τοῦτο τὸ μυστήριον ξανακερδαίνομεν ἐκεῖνα τὰ καλὰ ἔργα, ὁποῦ εἴχαμεν καμωμένα δίχως σκόπον εἰς τ᾽ χάριν τ᾽ θεοῦ, κ᾽ ὕστερον τὰ ἐχάσαμεν ἁμαρτάνοντας. ὁ τρίτος εἶν᾽, ὅπ ἂν ἴσως κ᾽ ἔχωμεν κανένα ἀφορισμὸν, τοῦτο τὸ μυστήριον μᾶς τὸν λύει. δι᾽ τοῦτο ἔχεις νὰ ἠξεύρῃς ὅπ ὁ

ἀφο-

μαρτάνῃ πλέον.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἐξομολόγησις;

Δ. Οτι ὄχι μόνον ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἔχῃ τὴν συνζυβὴν, ἀλλὰ νὰ ὑπάγῃ ἀκόμη νὰ πέσῃ εἰς τὰ πόδια τοῦ πνεύματικοῦ, καθὼς ἔπεσεν ἡ Μαγδαληνὴ εἰς τὰ πόδια τ Χριστοῦ, κ νὰ ἐξομολογηθῇ τὰ κρίματά του μὲ ἀλήθειαν, μὴ βάνοντας ἢ λογάριαζας ποτε, μὴ δὲ σμίγοντας κανένα ψέμα, ἀλλὰ μὲ ἁπλότητα, λέγω νὰ ῥίπτῃ τὰ σκάνδαλά του εἰς ἄλλους, ἢ νὰ πολυλογᾷ· μόνον λέγοντάς τα ὅλα ἀκέραια, καὶ δὲν ἀφήνοντας ποτε ἀπὸ ἐνθύμησιν· καὶ λέγοντας πόσαις φοραῖς ἔπεσεν εἰς πᾶσα κρίμα· κ ἐξομολογῶντας ἀκόμη τὰς βαρυτέρας ἀφειδέστερα εἰς ὅσον ἐμπορῇ νὰ ἐνθυμηθῇ, ἤγουν τ τόπον, τὸν τρόπον, τὸν καιρὸν, τὸν σκοπὸν, καὶ τὰ ὅμοια· κ λέγοντας τὰ ἁμαρτήματά του μὲ πικρίαν τῆς καρδίας καὶ μὲ ταπείνωσιν, ὄχι ὡσὰν νὰ δύνηται μίαν ἰσοφίαν, ἀλλ' ὡσὰν ῥάσματα ἐνθυμήσεως, κ ἀνάξια ἑνὸς χριστιανοῦ, κ ζητῶντας ταπεινὰ τὴν συγχώρησιν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ κανόνας;

Δ. Οτι

Θεὸς ἔσωθεν δχὶ μέσου τ̃ λόγων τ̃ πνευματικοῦ λύῃ τ̃ ψυχὴν ἐκείνην ἀπὸ τὰ δεσμὰ τ̃ ἁμαρτιῶν, ὁποῦ τ̃ ἐκρατοῦσαν δεμένην, καὶ τ̃ς μεταδίδῃ τ̃ χάριν του, & τὴν ἐλευθεράνει ἀπὸ τὸ χρέος ὁποῦ εἶχε νὰ κρεμνηθῇ εἰς τ̃ ᾅδην.

Μ. Τί θεάγμα εἶ) ἀναγκαῖον δχὶ νὰ λάβῃ πιὰς τὸ μυστήριον τ̃το;

Δ. Τρία θεάγματα εἶναι ἀναγκαῖα· συντριβὴ, ἐξομολόγησις, & ὁ κανόνας. τὰ ὁποῖα εἶ) τὰ τρία μέρη τ̃ μετανοίας.

Μ. Τί θέλῃ νὰ εἰπῇ συντριβή;

Δ. Οπ ἡ σκληρὰ καρδία τοῦ ἁμαρτωλοῦ νὰ ἀπαλύνῃ, & εἰς κάποιον τρόπον νὰ τζακισθῇ μὲ τ̃ πόνον, ὅπ ἔπταισε τ̃ Θεοῦ. μερικῶς θελέχῃ δύο θεάγματα ἡ συντριβὴ, κὴ τὸ ἕνα δὲν σώνει δίχως τὸ ἄλλο. θρῶτον, ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ χρυκᾷ πόνον ἀληθινὸν δχὶ τὰ κείματα ὁποῦ ἔκαμε μ̃ τὸ βάπτισμα· κὴ δχὶ τ̃το εἶ) ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάσῃ καλὰ, κὴ νὰ τοχαθῇ ὅλαις του ταῖς θεάξεις κὴ τὰ ἔργα, & νὰ τ̃ πονέσῃ πῶς δὲν τὰ ἔκαμε κ̃ τὸν ἅγιον νόμον τοῦ Θεοῦ. δεύτερον, νὰ ἔχῃ καμωμένην εἰς τὴν καρδίαν του ὁ ἁμαρτωλὸς μίαν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴν ἁμαρ-

δεύτερον, μετάνοιαν κεάζομεν τ παίδευσιν κ τ θλῖψιν ὁποῦ λάμβανε θελημαπκῶς ὁ ἄνθρωπος δι κανόνα τ ταισμάτων του. ἔτζι λέγομεν, ὅτι ὁ δεῖνα κάμνει μεγάλην μετάνοιαν, διατὶ νηστεύει ὡσιατὰ κ πάσχει ἄλλως σκληρωγωγίαις. τρίτον, μετάνοια σημαίνει ἕνα μυστήριον νομοθετημένον ἀπὸ τ Χεισὸν δι συγχώρησιν τ ἁμαρτιῶν, ὁποῦ γίνονται μ τὸ βάπτισμα, δι ταῖς ὁποίαις ὁ ἄνθρωπος χάνει τ χάριν τ Θεοῦ, κ μετανοῶντας ἐπιθυμᾷ νὰ τ ξανακερδαίσῃ.

Μ. Εἰς τί σκοπὸν σέκει ἡ δυίαμις τοῦ τὸ μυστηρίου;

Δ. Εἰς δύο σκοπόν, εἰς τ ἐξομολόγησιν τ ἁμαρτωλῶν, κ τ συγχώρησιν τὸ πνευματικοῦ. διότι ὁ Χεισὸς ἄφηκε τοὺς ἱερεῖς νὰ κείνοις ταῖς ἁμαρτίαις ὁποῦ γίνονται μ τὸ βάπτισμα· καὶ θέλει, ὅτι νὰ ἔχουν ἐξουσίαν νὰ ταῖς λύσουν ἀπὸ μέσης του, μόνον νὰ ταῖς ἐξομολογᾶται ὁ ἁμαρτωλὸς, κ νὰ δείσκεται ἑτοιμασμένος καθὼς πρέπει. τὸ λοιπὸν εἰς τ τὸ σέκει τὸ μυστήριον, ὅτι καθὼς ὁ ἁμαρτωλὸς μὲ τὸ στόμα ἐξομολογεῖται τὰ κείματά του, κ ὁ ἱερεὺς συχωρεῖ καὶ αὐτὸς μὲ τὸ στόμα τ συγχώρησιν, ἔτζι ὁ

Θεὸς

νῆ τὸ κέντημα τ̃ λόγχης. τὸ, Ὁ ἀμνὸς τ̃ θεῦ, σημαίνῃ τ̀ θρῆνον τ̃ γυναικῶν εἰς τ̀ ἀποκαθήλωσιν τ̃ Χριστ̃. Ἡ κοινωνία τ̃ ἱερέως, σημαίνῃ τ̀ ἐνταφιασμόν. Ἡ μ̃ τ̀ κοινωνίαν δ̀χὴ, ὁπού̃ ψάλλεται μὲ χαρὰν, σημαίνῃ τ̃ ἀνάστασιν. τὸ, Ἀπέλθετε, ἤδη τετέλεσται, σημαίνῃ τ̀ ἀνάληψιν. Ἡ εὐλογία τ̃ ἱερέως, σημαίνῃ τ̃ ἔλθσιν τ̃ ἁγίου Πνεύματος. τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸ τέλος τ̃ λειτουργίας, σημαίνῃ τὸ κήρυγμα τ̃ ἁγίων ἀποστόλων, ὅτε γεμάτοι ἀπὸ Πνεῦμα ἅγιον ἤρχηταν νὰ κηρύσσουν τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τ̀ κόσμον, καὶ κηρύσσοντας ἔδωκαν ἀρχὴν τῆς ὀπισθοφῆς τ̃ ἐθνῶν.

Περὶ μετανοίας.

Μ. Ἀκολουθεῖ τὸ τέταρτον μυστήριον, τὸ ὁποῖον κράζεται μετάνοια. Ἐξήγησέ μου, τί πρᾶγμα εἶ̃ τοῦτο τὸ μυστήριον;

Δ. Ἡ μετάνοια σημαίνει ζία πράγματα. πρῶτον σημαίνει μίαν ἀρετὴν, μὲ τ̀ ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος μετανοώσκει, ὅτι ἡμάρτευσεν· καὶ τὸ ἐναντίον τούτης τῆς ἀρετῆς εἶ̃ ἡ ἀμετανοησία, ἤγουν νὰ μὴ θέλῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ μετανοήσῃ, ἀλλὰ νὰ στέκεται εἰς τ̀ ἁμαρτίαν.

δεύτε-

τοῦ προδρόμου. τὸ, Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκεται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἁγίας τραπέζης, σημαίνει τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς μεταφέρει ἀπὸ τὸ ζερβὸν μέρος εἰς τὸ δεξιὸν, ἤγουν ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα εἰς τὰ αἰώνια, καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· καὶ φέρονται αὐτάμα αἱ λαμπάδες καὶ τὸ θυμιατὸν, διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ἐφώτισε τὸν κόσμον, καὶ τὸν ἐγέμισεν ἀπὸ καλὴν μυρωδίαν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. τὸ, Πιστεύω, σημαίνει τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ ἄλλων τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν. οἱ δύο αἷς οἱ μυστικαῖς μὲ τὸ πιστεύω, σημαίνουσι τὰ κρυφὰ συμβούλια τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ. Ἡ προοιμιακὴ δοξὴ ὁποῦ ψάλλεται μεγαλοφώνως, καὶ πλειώνει εἰς τὸ, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, σημαίνει πῶς ἐμπῆκαν οἱ Χριστὸς μὲ δόξαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν ἡμέραν τῶν βαΐων· Οἱ μυστικαῖς δοξαῖς ὁποῦ ἀκολουθοῦσι, σημαίνουσι τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὕψωσις τοῦ ἁγίου ἄρτου, σημαίνει τὴν ὕψωσιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν σταυρόν. τὸ, Πάτερ ἡμῶν, σημαίνει τὴν προσευχὴν τοῦ Χριστοῦ, ὁποῦ ἔκαμε κρεμάμενος εἰς τὸν σταυρόν· Ὁ μερισμὸς τοῦ ἁγίου ἄρτου, σημαί-

νει

σιν. γίνεται μὴ ταῦτα ὁ μερισμὸς τοῦ θείου ἄρτου, καὶ ἡ μετάληψις, ὅπου σημαίνει τὴν ταφὴν, καὶ εἰ ὁ καρπὸς ὅλου τ̃ μυστηρίου· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἐνηνθρώπησε διὰ νὰ θεωθοῦμεν ἡμεῖς. καὶ ὕστερον ὁ ἱερεὺς λέγει φανερὰ μίαν εὐχὴν, ἡ ὁποία εἶναι ὡσὰν ὁλόκληρος ὅλων τ̃ περασμένων θεσπεσίων· καὶ ἡ ἐσχάτη εὐλογία τ̃ ἱερέως, ὅπου σημαίνει τ̃ ἔλευσιν τ̃ ἁγίου Πνεύματος· ☩ τοῦτο ὅλον γράφεται καὶ τὴν σωτήριαν τ̃ ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. ὅσον εἰς τ̃ σωτήριαν τ̃ δυτικῆς ἐκκλησίας, Η εἴσοδος τῆς λειτουργίας, σημαίνει, τ̃ ἐπιθυμίαν τ̃ ἁγίων πατέρων, ὁποῦ εἶχαν αἰωνίως τὸν χριστόν. τὸ, Κύριε ἐλέησον, σημαίνει ταῖς φωναῖς τ̃ ὁμοίων πάθιαρχῶν καὶ θεοφόρων, ὅπου ἐζητοῦσαν ἀπὸ τ̃ Θεὸν τὴν τ̃ ἔλευσιν τ̃ Χριστοῦ τόσον καιρὸν ἐπιθυμημένην. τὸ, Δόξα ἐν ὑψίστοις, σημαίνει, τ̃ γέννησιν τ̃ Χριστοῦ. Η δὲ χὴ ὁποῦ ἀκολουθεῖ, τ̃ ὑπαπαντήν. Ο ἀπόστολος ὁποῦ ἀναγινώθεται εἰς τὸ ζερβὸν μέρος τ̃ ἁγίας βαπτίζης, σημαίνει τὸ κήρυγμα τ̃ θεοφόρου, ὁποῦ ἐθεοσκάλευε τοὺς ἀνθρώπους θεὸς τ̃ Χριστόν. τὸ ἀντίφωνον ὁποῦ ἀκολουθεῖ, σημαίνει τ̃ ἐπιστροφὴν τοῦ λαοῦ διὰ τὸ κήρυγμα

τῶ

διὰ τοῦτο ὁ ἱερεὺς ἐπικαλεῖται τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διὰ νὰ ἁγιάσῃ τὰ δῶρα καὶ νὰ κάμῃ ὅπου τὰ ἅγια νὰ εἶναι ἅγια τοῖς μεταλαμβάνουσι, καὶ ὄχι κοινὰ ἢ κατάκοινα. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο τὸ θειότατον μυστήριον εἶναι καὶ εἰς ἱλασμὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας, καὶ εἰς εὐχαριστίαν διὰ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἀκολουθῶντας ὁ ἱερεὺς εὐχαριστᾷ διὰ τοὺς ἁγίους, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ὑπεραγίαν θεοτόκον· καὶ μὴ τοῦτο ζητᾷ χάριν διὰ ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμμένους. μὴ ταῦτα ὅλαις οἱ δόσεις γίνονται εἰς εὐεργασκὴν καὶ ἑτοιμασίαν τῆς μεταλήψεως· καὶ εὐλογεῖ πάλιν ὁ ἱερεὺς ἀφ' τὰ ἁγιασθέντων τιμίων δώρων, ὄχι διὰ τὰ δῶρα, ἀλλὰ διὰ τοὺς μέλλοντας κοινωνῆσαι. ἀφ' τοῦτο τὸ τέλος λέγεται καὶ τὸ, Πάτερ ἡμῶν· διατὶ ὅποιος ἐγίνηκεν ὅμοιος τῷ Θεῷ, ἐμπορεῖ νὰ κράξῃ πατέρα τὸν Θεὸν, καὶ εἶναι ἄξιος τῶν θείων μυστηρίων. Ὅθεν ἐπιμαρτύρεται ὁ ἱερεὺς καὶ λέγει· τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. ἤγουν, ἂς βλέπεται καθένας· ἐγὼ θέλω δώσει τὴν κοινωνίαν, πᾶσα εἷς ἂς ἐξετάσῃ τὴν συνείδησίν του. τότε ὑψώνει τὸ τίμιον ἄρτον, καὶ σημαίνει ἡ ὕψωσις τὴν ὕψωσιν τοῦ σταυροῦ, καὶ αἱ τάμα τὴν ἀνάστασιν.

μυστήρια τὸ ἐξοχώτατον ἐν τοῦ σώματος
καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο ἔρχε-
ται μυστικώτερα εἰς ἐκεῖνο· καὶ ὡσὰν εἰπῇ
διηγηματικῶς, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲ χαρίσησεν,
δὲ λόγησεν, ἔδωκε τ' ἁγίων ἀποστόλων· τότε
μὲ δὲ λάβαν κλίνοντας τ' κεφαλήν, & δὲ-
λογῶντας, μὲ φωνὴν μεγάλην λέγει τὰ λό-
για τ' Χριστοῦ, λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ
σῶμα, ἐνεργητικῶς, ὄχι ἁπλῶς διηγηματι-
κῶς· & πρὸς τοῦτο ὁ λαὸς ἀποκρίνει, ἀμήν,
ἤγουν ἀληθῶς. & παρδιδὺς ἀπὸ τὰ λόγια τ'
Χριστοῦ ὁ ἱερεὺς κάμνει τὸ συμπέρασμα, καὶ
λέγει· μεμνημένοι τοίνυν, ἤγουν, θέλοντας Χρι
στὲ νὰ κάμωμεν τοῦτο τὸ μυστήριον ὁποῦ ἄφη-
κες εἰς ἀνάμνησίν σου· ἡμεῖς τὸ λοιπὸν τὸ ἐ-
κάμαμεν, καὶ προσφέρομεν τὰ σὰ ἐκ τ' σῶν,
ἐκεῖνα δηλονότι ὁποῦ μᾶς ἔδωκες. καὶ προ-
σφέροντάς τα, πάλιν λέγει· Επ προσφέρομεν
τ' λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν. &
ἀναίμακτος λατρεία ἐστὶ τὸ ἀληθινὸν σῶμα καὶ
αἷμα τ' Χριστοῦ. καὶ διὰ νὰ δείξῃ ἡ ἐκκλησία,
ὅτι ὁ ἁγιασμὸς τ' ἄρτου καὶ τ' οἴνου ἐστὶ ἔργον
τ' ἁγίου Πνεύματος, καθὼς εἰς τὴν ἀρ-
χὴν ἡ σάρκωσις τ' Χριστοῦ εἰς τὴν γαστέρα τ'
Θεοτόκου ἦτον ἔργον τ' ἁγίου Πνεύματος,

ἔχωμεν ὕστερα νὰ ἀγιαθῶσιν εἰς τ' ἁγίαν ζάπεζαν· καὶ σημαίνει, πῶς τ' καιρὸν τ' πάθους ὁ Χριστὸς ἐπῆγε θελιματικῶς εἰς τὰ ἱεροσόλυμα δι' νὰ σταυρωθῇ. κ' καθὼς τότε τὰ παιδία τῶν ἑβραίων ὕμνηταν τ' Χριστὸν, ἔτζι κ' ἡ ἐκκλησία ψάλλει τ' χερουβικὸν ὕμνον, ὁδηγῶντας τ' λαὸν νὰ προσέχῃ περισσότερον εἰς τὰ μέλλοντα μυστήρια ἐπειδὴ μέλλῃ νὰ δεχθῇ τ' βασιλέα τ' ὅλων. διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λογιάζῃς, ὅπ εἰς τ' μεγάλην εἴσοδον νὰ εἶ) παρὼν αὐτὸς ὁ βασιλεύς. αὐτ' ἔ βαλθοῦσι τὰ τίμια δῶρα εἰς τ' ἁγίαν ζάπεζαν γίνεται δίκαις πρὸς ἑτοιμασίαν τ' μυστηρίων· κ' ἐκφωνεῖται τὸ ἄγιον σύμβολον, ὡσὰν συμφωνία τῆς πίστεως, δίχως τ' ὁποίαν δὲν ἀκολουθεῖ ἡ κοινωνία τῆς ἀγάπης, τ' ὁποίαν ἐργάζεται ἡ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· κ' κλείονται οἱ θύραις τ' ἁγίω βήματος, τ' ὁποῖον αἰνιφέρῃ τ' νύκτα ἐκείνην τῆς προδοσίας κ' τοῦ πάθους τ' Χριστοῦ, καθὼς ἡ αἴνοιξις σημαίνῃ τ' ἐρχομένην ἡμέραν· εὔχεται μυστικὰ ὁ ἱερεὺς, καὶ μιλῶντας μὲ τ' Θεὸν δηγεῖται τὰ μυστήρια, ὅτα ἔκαμψ ὁ Θεὸς δι' σωτηρίαν τ' ἀνθρώπων. κ' ἐπειδὴ μέσα εἰς τοῦτα τὰ

μυ-

εἰς τ κόσμον ὁ Υἱὸς τ Θεῦ, καὶ ὁ λαὸς τ προσκυνῶ λέγοντας, Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ. καὶ ἀκολουθεῖ τὸ ζιασάγιον, εἰς μίμησιν τῆς δοξολογίας τῶν ἀγγέλων, καὶ τ δωροφορίας τ μάγων. ὅτι καθὼς οἱ μάγοι ἐπροσφέρασι τ Χριστοῦ χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, ἔτζι ἡμεῖς τῶ προσφερομεν πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· λέγοντας, ἅγιος ὁ Θεὸς, τ πίστιν· λέγοντας, ἅγιος ἰσχυρὸς, τ ἐλπίδα· λέγοντας, ἅγιος ἀθάνατος, τ ἀγάπην· ὑμνῶντας αὐτὰ μα τ ἁγίαν ζιάδα, καὶ καθένα προσωπον. Ὁ Ἀποστολος σημαίνῃ, πῶς ἔκραξεν ὁ Χριστὸς τοὺς Ἀποστόλους διὰ νὰ κηρυχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον, ἤγουν ἡ διδασκαλία τῦ Χριστοῦ ἡ αὐτοπροσωπος, καὶ διὰ τ τὸ βοᾷ ὁ λαὸς, δόξα σοι κύριε. Οἱ δ' ἀλλοι μὲν τὸ Εὐαγγέλιον, σημαίνει τ καιρὸν ὅλον τ ζιῶν χρόνων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε & ἐκήρυξε τὸ βάπτισμα· καὶ τότε γίνεται μνήμη τ κατηχουμένων, οἱ ὁποῖοι παιδεύονται ἕως ὅτε ἀρχίζῃ ἡ λειτουργία τ πιστῶν· ὅθεν ὁ ἱερεὺς λέγῃ, ὅσοι πιστοὶ τ κυρίῳ δεηθῶμεν. Ἡ μεγάλη εἴσοδος, ἤγουν μία μετάθεσις ἀπὸ τ ἁγίαν ζάπιζαν τὸ ἄρτου καὶ τ οἴνου ὁποῦ

διατὶ τὸ θέλω με ὠφελέσῃ διὰ νὰ τὸ κάμω μὲ
ἀσφαλεστέραν ἀλάβειαν, καὶ νὰ προσέχω
πλέον, ὅταν ἀκούω τὴν λειτουργίαν.

Δ. Θέλω σοῦ τὸ εἰπεῖ εἰς ὀλίγα λόγια. Η προσ-
θεσις, ὅπου γίνεται ἡ προσκομιδὴ, σημαί-
νει τοὺς τόπους τ' Ἰουδαίας, εἰς τοὺς ὁποίους
ἐλυπήθη, ἐβάφη, ἐβαπτίσθη, ἐδίδαξεν ὁ Χρι-
στὸς ἕως τὸ καιρὸν τ' πάθους. ἀρχίζει ἡ λει-
τουργία ἀπὸ τ' δοξολογίαν τ' ἁγίας Τριάδος,
διατὶ τὸ μυστήριον τ' Τριάδος μᾶς τὸ ἐδίδα-
ξεν ἡ ἀναθρώπησις τ' Χριστοῦ· Ε μὴ τοῦτο
παρωθοῦς ζητᾷ ὁ ἱερεὺς μὲ τ' λαὸν τ' εἰρήνην,
δίχως τ' ὁποίαν ἡ δεμία προσευχὴ ὠφελεῖ.
Τὰ αἰτήφωνα ὁποῦ ψάλλονται, σημαίνουσι
ταῖς φωναῖς τ' προφητῶν, καὶ τὰ τροπάρια
προσέχουσι ταῖς φωναῖς τ' νέας διαθήκης.
διατὶ ἡ ἐκκλησία συμπεριλαμβάνει τὰ πα-
λαιὰ καὶ τὰ νέα, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἕνας εἶ ὁ
Θεὸς ὁποῦ ἐνομοθέτησε καὶ τοῦτα καὶ ἐκεῖνα.
τὸ, Ο μονογενὴς Υἱὸς καὶ λόγος· λέγουσιν ὅτι
τὸ ἔκαμψε ὁ βασιλεὺς Ιουστινιανὸς εἰς τιμὴν τ'
ἑνώσεως καὶ τοῦ πάθους τ' Χριστοῦ, βάλλον-
τας ἐκεῖνα τὰ λόγια, ἐξ ὧν τ' ἁγίου Τριά-
δος, ἐναντίον τ' αἱρέσεως, τ' Νεστοριανῶν. Η
ἔξοδος τ' Εὐαγγελίου σημαίνει, πῶς ἦλθεν

εἰς

Δ. Κάμει νὰ ἐνθυμούμεθα τ' τόσην ἀγαπησι, κ' μᾶς ἔδωκενε νὰ ἀνταγαπήσωμεν ἕνα ὁποὺ μᾶς ἠγάπησε τόσον. καὶ διὰ τ' τὸ καθὼς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς εἰς τ' παλαιὰν διαθήκην, ὅπ ὄχι μόνον νὰ φάγωσιν οἱ ἑβραῖοι τὸ μάννα ὁποὺ τοὺς ἔβρεξεν ἀπὸ τ' οὐρανὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ φυλάξωσιν ἕνα ἀγγεῖον γεμάτον ἀπὸ κεῖνο τὸ μάννα εἰς μνήμην ὅλων τῶν ἀγαπησιῶν ὁποὺ τοὺς εἶχε κάμει, ὅτε τοὺς ἐλυτρόωσεν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν· ἔτζι ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον νὰ μεταλαμβάνωμεν τοῦ τὸ ἁγιώτατον μυστήριον, ἀλλὰ κ' νὰ τὸ φυλάττωμεν εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν κ' κ' τ' σωτήριαν τ' ἀγαπητῆς ἐκκλησίας νὰ τὸ προσφέρωμεν ἔξω καμίαν φορὰν μὲ πολὺ μεγάλην κ' λιγανείαν, διὰ νὰ ἐνθυμώμεθα κάθε φορὰν ὁποῦ τὸ βλέπομεν, τὴν ἄμετρον ἀγάπην ὁποῦ ἔχει πρὸς ἡμᾶς. καὶ εἰ ἡ θεία λειτουργία μυστικῶς μία κοντὰ ἔπτομὴ ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ μὴ λείψῃ ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν μας.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πῶς εἶ ἔπτομὴ ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἡ λειτουργία.

Μ. Εἰς ὅσον ἐξ τροφὴ τ ψυχῆς, τί ἐνεργᾷ;

Δ. Ἐκεῖνο ὁπου κάμνει ἡ σωματικὴ τροφὴ εἰς τὸ κορμὶ, ὅταν δίδεται εἰς εἶδος ψωμίου. ὁμοίως καθὼς τὸ ψωμὶ φυλάττει τ φυσικὴν θερμότητα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρέμεται ἡ σωματικὴ ζωή. ἔτζι τοῦτο τὸ θειότατον μυστήριον, αὖ κοινωνήσῃ τινὰς ἀξίως φυλάττει κὴ αὐξάνῃ τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία ἐξ ὑγεία τ ψυχῆς.

Μ. Εἰς ὅσον ἐξ θυσία, τί ἐνεργᾷ;

Δ. Ημερώνει τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, κὴ προξενεῖ πολλαῖς χάριτες, ὄχι μόνον διὰ τοὺς ζωντανοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποθαμένους, ὅσοι εἶσον ἐν βάσανα καθαρτικὰ μὲ ὑπόδα σωτηρίας. εἰς τ καιρὸν τ παλαιοῦ νόμου ἐπροσφέρονται τ θεῷ πολλαῖς θυσίαις ζώων. τώρα εἰς τ καιρὸν τ νέας διαθήκης, εἰς τόπον ὅλων ἐκείνων τ θυσιῶν ἠκολούθησεν ἡ θυσία τ θείας λειτουργίας, εἰς τ ὁποίαν ἀπὸ τὰ χέρια τ ἱερέων προσφέρεται τοῦ Θεοῦ θυσία ἀπρόσδεκτος, τὸ σῶμα κὴ τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ του, τ ὁποίαν προεσήμαιναν ὅλαις ἐκείναις οἱ θυσίαις τῆς παλαιᾶς διαθήκης.

Μ. Τί ἄλλον κάμνῃ, εἰς ὅσον ἐξ ἀνάμνησις, καὶ σημαδὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς;

Δ. Κά-

θρέψῃ κ᾽ νὰ ἀυξήσῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Δ. Δεύτερον, εἶν᾽ ἀναγκαῖον νὰ εἶν᾽ τινας ὁλότελα νηστικὸς, ἤγουν ὅπ κᾆν ἀπὸ τὸ μεσάνυκτον νὰ μὴν ἐκατάπιε τίποτε φαγητὸν, ἢ ποτὸν, οὔτε ὀλιγάκι νερό. Τρίτον, νὰ ἠξεύρῃ τί κάμνει, κ᾽ νὰ φέρῃ δλά βαν τόσον μεγάλα μυστήρια. κ᾽ δχὶ τᾶτο δὲν δίδεται τὸ μυστήριον τᾶτο ἀνθρώπων ἀγνώστων κ᾽ ἀνοήτων, κ᾽ κατὰ τ᾽ συνήθειαν τ᾽ λυπκῆς ἐκκλησίας ἔτε τ᾽ βρεφῶν.

Μ. Πόσον συχνὰ πρέπει νὰ κοινωνᾶμε;

Δ. Η ἐκκλησία ὁρίζει, ὅπ πᾶσα ἕνας νὰ κοινωνᾷ κᾆν μίαν φοραν τὸν χρόνον, ἤγουν τὸ πάσχα, ὅμως ἔπρεπε νὰ γίνεται συχνότερα κ᾽ τὴν συμβουλὴν τᾶ πνευματικοῦ.

Μ. Εξήγησαί μου τώρα τὸν καιρὸν ὁπ᾽ λαμβάνει τινας ἀπὸ τ᾽ τὸ μυστήριον, κ᾽ τὸ τέλος δχὶ τὸ ὁποῖον ἐδόθη.

Δ. Διὰ τᾶς ἁφορμᾶς ἔδωκεν ὁ Χριστὸς τ᾽το τὸ τιμιώτατον μυστήριον. πρῶτον, δχὶ νὰ εἶν᾽ τροφὴ τ᾽ ψυχῶν. δεύτερον, δχὶ νὰ εἶν᾽ θυσία τᾶς νέας δαθήκης. τρίτον, δχὶ νὰ εἶν᾽ μία παντοτινὴ ἀνάμνησις τᾶ πάθους, κ᾽ ἕνα ἀκεβώτατον σημεῖον τ᾽ ἀγάπης ὁπ᾽ ἔδειξε πρὸς ἡμᾶς.

τὸ δρμὴ πλέον ἀπὸ δύο ἀνθρώπων. τώρα σὲ ἐρωτῶ, ἂν ἡ ψυχὴ ὁποῦ ἦτον πρῶτα εἰς μίαν ἀνθρωπὴν, ἄφηκε τ' πρώτην ἀνθρωπὴν διὰ νὰ περάσῃ εἰς τ' δευτέραν, ἢ ὄχι; βέβαιον εἶν' ὅτι δὲν τ' ἀφῆκεν, ἐδὲ ἐξεπλώθηκεν, διατὶ ἡ ψυχὴ δὲν μοιράζεται εἰς μερτικά. τὸ λοιπὸν χωρεῖς νὰ εὔγῃ ἀπὸ τ' πρώτην ἀνθρωπὴν, ἄρχισε νὰ δύεσκες & εἰς τ' δευτέραν. εἰς τ' ὅμοιον τρόπον ὁ Χριστὸς δὲν ἀφήνει τ' ψωμὶν διὰ νὰ δύρεθῇ εἰς τ' ἄρτον, οὔτε μισθύει ἀπὸ ἕναν ἄγιον ἄρτον διὰ νὰ περάσῃ εἰς ἄλλον, ἀλλὰ δύρίσκεται αὐτάμα εἰς τ' ψωμὶν καὶ εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ κομμάτια τ' ψωμίου ὁποῦ εἶν' ἁγιασμένα.

Μ. Ἐμαθα πῶς ὠφελιέχεται εἰς τοῦτο τὸ ἁγιώτατον μυστήριον. τώρα ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πῶς τρέπεται νὰ εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ μεταλάβῃ τινὰς τ' κοινωνίαν ἀξίως.

Δ. Τρία εἶν' ἀναγκαῖα. πρῶτον, νὰ δύρίσκεται ἐξομολογημένος, καὶ τρέπει νὰ ἔχῃ τ' χάριν τ' Θεοῦ, ὅταν ὑπάγῃ εἰς τ' κοινωνίαν· διατὶ μία ἀπὸ ταῖς ἀφορμαῖς, διὰ ταῖς ὁποίαις λαμβάνομεν τοῦτο τὸ μυστήριον εἰς εἶδος ψωμίου, εἶν' διὰ νὰ νοήσωμεν, ὅπ δίδεται τ' ζωντανῶν, & ὄχι τῶν νεκρῶν, διὰ νὰ

κάμῃ ὅπ μία ψυχὴ νὰ δρίσκῃ ὅλη εἰς τό-
σα καὶ τόσον διάφορα καὶ διεσκόρπα μέρη τ σώ-
ματος; λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θεολόγος,
εἰς τ ἐνταφιον λόγον, ὁπου ἔκαμεν εἰς τ πα-
τέρα τ Γρηγόριον, ὅπ δρίσκεται ἄρρωστος
πολλὰ τ ἑορτ τ πάσχα ὁ πατέρας του, καὶ
ὅμως μὲ θαυματουργίαν τ Θεοῦ ἐσηκώθη
ἀπὸ τὸ κρεββάτι, καὶ ἔκαμεν τ ἱερωσύνην, καὶ
ἐλόγησε τ λαὸν, καὶ δρέθη αὐτάμα καὶ εἰς
τὸ σπίτι του καὶ εἰς τ ἐκκλησίαν. αὖ τοῦτο ἐμ-
πόρεσε νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς, πῶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ
κάμῃ, ὅπ ὁ Χριστὸς νὰ εἶν εἰς πολλοὺς ἁγίους
ἄρτους ταυτοκαιρὶς ἀπὸ τὸ σχῆμα τ ἄρτου;

Μ. Εἰπέ μου σὲ παρακαλῶ, μισεύει ὁ Χριστὸς
ἀπὸ τ οὐρανὸν ὅταν ἔρχεται εἰς τ ἄρτον, ἢ
μήπ ἀκόμη καὶ εἰς τ οὐρανόν;

Δ. Τὸ πρῶτον ὁποῦ ὁ Χς δρίσκεται εἰς τ ἅγιον
ἄρτον, δὲν μισεύῃ ἀπὸ τ οὐρανὸν, ἀλλὰ
ἀπὸ θεϊκὴν δύναμιν δρίσκεται αὐτάμα εἰς
τ οὐρανὸν καὶ εἰς τ ἄρτον. λάβε τὸ παράδειγ-
μα τ ψυχῆς μας. ἕνα βρέφος ὀλίγων ἡμε-
ρῶν εἶν μικρότατον, καθὼς βλέπεις· καὶ αὖ τὸ
μεζήσῃς θέλεις τὸ εὕρῃ λόγῳ χάριν μιᾶς ἀπι
θαμῆς· ὕστερα ἀυξάνοντας μεγαλώνῃ ὅσον ἦ-
τον πρῶτα τὸ διπλὸν· καὶ αὖ τὸ μεζήσῃς, θέλῃς

τὸ

μα τ̃ Χριστοῦ. κ̀ δίδωσου ἕνα θεῖόγραμμα διὰ νὰ καταλάβῃς. ἔχῃς ἀκούσειν, ὅπ ἡ γυναῖκα τ̃ Λωτ ἐβάπηκεν εἰς ἅγαλμα ἅλατος. λοιπὸν ὅποιος ἔβλεπεν ἐκεῖνο τὸ ἄγαλμα, ἔβλεπε τὸ σχῆμα τ̃ γυναικὸς τ̃ Λωτ, Ϲ ὅμως ἐκεῖνο δὲν ἦτον πλέον ἡ γυναῖκα τ̃ Λωτ, ἀλλ' ἦτον ἅλας εἰς σχῆμα γυναικός· καθὼς τὸ λοιπὸν εἰς ἐκείνην τ̃ μεταβολὴν ἤλλαξεν ἡ οὐσία ἡ ἐσωτερικὴ, κ̀ ἔμεινε τὸ σχῆμα τὸ ἐξωτερικόν· ἔτζι Ϲ εἰς τ̃ τὸ μυστήριον ἡ ἐσωτερικὴ οὐσία τ̃ ψωμίου βγαίνεται εἰς τὸ σῶμα τ̃ Χριστοῦ, κ̀ μένει ἀπέξω τὸ σχῆμα τ̃ ψωμίου ὁποῦ ἦτον πρῶτα. τὸ ὅμοιον λέγω κ̀ διὰ τὸ ποτήριον, ἤγουν ὅπ μένει τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, ἡ γεῦσις. κ̀ ἡ μυρωδία τ̃ κρασίου, ὅμως δὲν εἶν ἡ οὐσία τοῦ κρασίου, ἀλλὰ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ὑποκάτω ἀπὸ τ̃ θεωρίαν ἐκείνην τ̃ κρασίου.

Μ. Μέγα πρᾶγμα μοῦ φαίνεται, ὅπ ἕνα κομμὶ μεγάλον ὡσὰν ἐκεῖνο τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐμπορῇ νὰ εἶν ὑποκάτω ἀπὸ ἕνα σχῆμα τόσον μικρὸν, ὅσον εἶν τ̃ μαργαρίτου.

Δ. Βέβαια μέγα πρᾶγμα εἶν, ἀλλὰ μεγάλη εἶν κ̀ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ πρᾶγματα μεγαλήτερα θεῖα

θεῖα,

τὸ φαινόμενον ψωμὶ ἡ ἀληθινὴ σάρκα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅσπερ τὸ ἀληθινὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐστὶ ζωντανὸν, καὶ ἐνωμένον μὲ τὴν θεότητα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Υἱοῦ τοῦ θεοῦ ὅσπερ τὸ ἀντάμα μὲ τὴν σάρκα ἐρίσκεται καὶ τὸ αἷμα, καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ θεότης, καὶ μὲ τοῦτο ὅλος ὁ Χριστὸς θεὸς καὶ ἄνθρωπος. ὁμοίως καὶ εἰς τὸ ποτήριον ὡρὶν ἁγιαθῇ δὲν ἐστὶ ἄλλο τίποτε παρὰ μόνον ὀλίγον κρασὶ μὲ ὀλιγάκι νερό· καὶ παραθὺς ἀφ' ὅ ἁγιαθῇ, ἐρίσκεται μέσα εἰς τὸ ποτήριον τὸ ἀληθινὸν αἷμα τοῦ Χριστοῦ. καὶ ὅσπερ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐστὶ ἔξω ἀπὸ τὸ κορμὶ, ὅσπερ τοῦτο ἐρίσκεται μέσα εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον ἀντάμα μὲ τὸ αἷμα τὸ σῶμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὲ τοῦτο ὅλος ὁ Χριστὸς θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

Μ. Ἐγὼ βλέπω, ὅτι τὸ ψωμὶ ἀφ' ὅ ἁγιαθῇ, ἔχει θωρίαι ψωμίου ὡσὰν καὶ ὡρῶτα. καὶ τὸ κρασὶ ὁποὺ ἐστὶ εἰς τὸ ποτήριον, ἔχει θωρίαν κρασίου καθὼς καὶ ὡρῶτα.

Δ. Ἐτζὶ ἐστὶ, ὅσπερ ὑπομιμήσι τὸ σχῆμα, τὸ χεῖμα, καὶ ἡ γεῦσις τοῦ ψωμίου ὁποὺ ἦτον ὡρῶτα, ἀμὴ δὲν ἐστὶ ἡ οὐσία τοῦ ψωμίου ὁποὺ ἦτον ὡρῶτα. ὅθεν ὑποκάτω ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ψωμίου δὲν ἐστὶ ψωμὶ, ἀλλὰ τὸ σῶ-

μα

καὶ ὕστερα ἀπέβησαν τόσον ἄσχημοι ὑποζάται.

Περὶ τῆς Εὐχαριστίας.

Μ. Ἐξήγησαί μου τώρα τὸ ξίζον μυστήριον· ὡραῖα τί θέλει νὰ εἰπῇ Εὐχαριστία.

Δ. Εὐχαριστία λέγεται, διατὶ μὲ τοῦτο τὸ μυστήριον μνημονεύεται, καὶ δίδεται εὐχαριστία τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀνεξικάκον διεργεσίαν τοῦ θειοτάτου πάθους τοῦ Χριστοῦ· καὶ διατὶ ἀκόμη εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον λαμβάνοντας τὸ ἀληθινὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ χριστοῦ, χρεωστοῦμεν τῷ θεῷ μίαν εὐχαριστίαν παντοτινήν.

Μ. Ἐξήγησαί μου ξεκαθαρισὰ ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ θέλεις τοῦτο τὸ ἅγιον μυστήριον, διὰ νὰ ἐμπορῶ θελιασότερον νὰ τὸ τιμῶ, γνωρίζοντας τὴ μεγαλωσύνη του.

Δ. Τὸ ψωμὶ ἢ ἔνζυμον κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, ἢ ἄζυμον κατὰ τὴν δυτικὴν, ὁποῦ βλέπεις εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, πρὶν ἁγιασθῇ, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ κοινὸν ψωμί· ἀμὴ παρασθῇ ἀφ' ἧς εἰπῇ ὁ ἱερεὺς τὰ θεσπέσια λόγια, μεταβάλλεται εἰς ἐκεῖνο

τὸ

ἀρχίζει νὰ ὁμολογῇ τὴν πίστιν, ἢ νὰ χρειάζεται τὴν ἐρώτησιν ἢ βεβαιότητα εἰς τὴν χάριν τοῦ θεοῦ.

Μ. Τί ἄλλο κάμνει εἰς τὴν ψυχήν μας τοῦτο τὸ μυστήριον ἔξω ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν;

Δ. Ἀφήνει ἕνα σημάδι τυπωμένον εἰς τὴν ψυχήν, τὸ ὁποῖον δὲν λειώνεται ποτέ. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ πινὰς δύο φοραῖς τοῦτο τὸ μυστήριον.

Μ. Τί χρεία κάμνει νὰ τυπώνεται εἰς τὴν ψυχὴν ἄλλον ἕνα σημάδι, αὐ ἠμπορῇ νὰ σώσῃ ἐκεῖνο τὸ βαπτίσματος;

Δ. Τυπώνεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦτο τὸ δεύτερον σημάδι μὲ καλὴν αἰτίαν. διατὶ μὲ τὸ πρῶτον γνωρίζεται μόνον ὅπου ὁ ἄνθρωπος εἶναι χριστιανὸς, ἤγουν ἕνας ἀπὸ τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ· καὶ μὲ τοῦτο τὸ δεύτερον γνωρίζεται, ὅπου εἶναι στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. διατὶ τὸ βασᾷ εἰς τὴν ψυχήν του τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καθὼς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον τὸ βασοῦσιν οἱ στρατιῶται εἰς τὸ ῥοῦχον τους. καὶ ὅσοι ἀφ' ἑαυτοῦ λάβασι τοῦτο τὸ μυστήριον, θέλουσι κολασθῆ, πολλὰ θύμωνῆσαι ἐξορκισμένοι· διατὶ καθένας θέλει βλέπει, ὅπου ἐστάθηκασι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ,

καὶ

ἡ χρίσμα, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ δεύτερον μυστήριον.

Δ. Τὸ δεύτερον μυστήριον λέγεται ἅγιον μύρον, διατὶ μ' ἐκεῖνο βεβαιώνει μέσα ἡ ψυχὴ εἰς τὴν πίστιν, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ. λέγεται ἀκόμη χρίσμα, ἤγουν ἄλειμμα, διατὶ μὲ τὸ ἅγιον μύρον ἀλείφεται τὸ μέτωπον ἐκείνου ὁποῦ δέχεται τὸ μυστήριον. καὶ καθὼς εἰς τὸ βάπτισμα πλύνεται μὲ νερὸ ἐκεῖνος ὁποῦ βαπτίζεται, καὶ τὸ πλύμα σημαίνει, ὅτι ἡ χάρις τοῦ θεοῦ πλύνει τὴν ψυχὴν του ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν· ἔτζι μὲ τὸ χρίσμα ἀλείφεται εἰς τὸ μέτωπον, καὶ σημαίνει ὅτι ἡ χάρις καὶ θεοῦ ἀλείφει τὴν ψυχὴν, καὶ βεβαιώνει, καὶ τὴν στερέζει, διὰ νὰ ἔχῃ δύναμιν νὰ πολεμᾷ ἐναντίον τοῦ διαβόλου, καὶ νὰ ὁμολογῇ θαῤῥετὰ τὴν ἁγίαν πίστιν, δίχως φόβον τῶν βασάνων καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου.

Μ. Πότε πρέπει νὰ λάβῃ τινὰς τὸ μυστήριον τοῦτο;

Δ. Ὕστερα ἀπὸ τὸ βάπτισμα, διὰ νὰ στερεωθῇ καὶ νὰ βεβαωθῇ εἰς τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τὸ δίδει εἰς τὸν καιρὸν, ὁποῦ λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὸ διάκρισιν. διατὶ τὸ ἀρ-

Δ. Συνήθεια εἶ͵ δ ἐκκλησίας παλαιὰ, ὅταν βαπτίζεται παιδί, νὰ σωζέχῃ ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται σωτήκνος, ἤγουν ὡσὰν δεύτερος πατέρας τ παιδιο· καὶ καμμία φορὰν μία γυναῖκα, ἡ ὁποία ὀνομάζεται σωτήκνισσα, ἤγουν ὡσὰν δεύτερη μητέρα. κ τότοι οἱ δύο, ἢ ἕνας ἀπὸ τούτους κρατεῖ τὸ βρέφος ὅταν βαπτίζεται, καὶ ἀποκρίνεται δι' ἐκεῖνο, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐρωτᾷ τὸ βρέφος. αἰ θέλῃ νὰ βαπτισθῇ, κ αἰ πιστεύῃ τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως, κ ἄλλα παρόμοια. Ϛ ὅταν ἀυξήσῃ τὸ παιδίον, εἶ͵ κρατούμενοι ὁ σωτήκνος κ ἡ σωτέκνησσα νὰ τὸ διδασκαλεύσουσιν εἰς τὰ ῥεύγματα τῆς πίστεως, κ ταῖς καλαῖς τάξεις, αἰ φαίνουσιν ἀμυδρῶς εἰς τοῦτο ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα. καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι ἀπὸ τὸ βάπτισμα γίνεται μία συγγένεια πνευματικὴ εἰς τ βαπτισμένον, καὶ τοὺς γονεῖς του πρὸς ἐκεῖνον ὁποῦ ἐβάπτισε, κ ἀκόμη πρὸς τοὺς σωτήκνους.

Περὶ τοῦ ἁγίου μύρου.

Μ. Εἶπαμεν ἀρκετὰ διὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα. εἰπέ μας τώρα, τί θέλει νὰ εἰποῦμε ἅγιον μύρον

νὰ

Μ. Θαυμάζω ὅτι τὸ βάπτισμα νὰ δίδεται τῶν νηπίων, ὁποῦ σχεδὸν ἀκόμη δὲν ἔχουν γνῶσιν, καὶ δὲν γνωρίζουσι τὴ λαμβάνουσι.

Δ. Τὸ βάπτισμα ἔχει τόσον ἀναγκαῖον, ὁποῦ αὐτοὺς δὲν θέλει διχως ἐκεῖνο, ἢ διχως ἐπιθυμίαν νὰ τὸ λάβῃ, δὲν ἐμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ παράδεισον. καὶ διατὶ τὰ νήπια διρίσκονται εἰς μεγάλον κίνδυνον τῆς ζωῆς, καὶ δὲν ἔχουσι καιρὸν νὰ ἔχουσιν ἐπιθυμίαν τοῦ βαπτίσματος, διὰ τοῦτο ἔχει ἀναγκαῖον νὰ βαπτίζωνται τὸ γλυκορότερον. καὶ αὐ δὲν γνωρίζουσι τὴ λαβάνουσιν, εἰς τοῦτο ἀναπληρόνει ἡ ἐκκλησία, ἡ ὁποία διὰ μέσου τοῦ συντέκνου ἢ τῆς συντέκνισας ὁποκρίνεται, καὶ τάσσει δι' ἐκεῖνα· καὶ τοῦτο σύνηθ. διατὶ καθὼς διὰ μέσου τοῦ Ἀδὰμ ἐπέσαμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἐγενήκαμεν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, χρεῖς νὰ ξαναγυρώσωμεν πάλιν, ἔτζι ὁ Θεὸς διχαιεῖται, ὅπου μὲ τὸ βάπτισμα καὶ μὲ τὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας νὰ ἔχωμεν ἀφεσιν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ στρέφωμεν εἰς τὴ χάριν του, καλὰ καὶ ἀτοίμας νὰ μὴ τὸ γνωρίζωμεν.

Μ. Τί σημαίνει ὁ λόγος ἐκεῖνος ὁποῦ εἶπες, σύντεκνος, καὶ συντέκνισα· καὶ ποῖον ἔχει τὸ ἔργον τους;

πισμα ωδὲ μίαν φορὰν μόνον, διότι δὲν χάνεται ποτὲ, μβύονζας πάντα τυπωμβύον εἰς τὴν ψυχὴν τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς βαπτίσματος. ξίζον, μὲ τὸ βάπτισμα ὁ ἄνθρωπος ἐμπαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μετέχει ἀπ' ὅλα της τὰ καλὰ, ὡσὰν παιδὶ τῆς ἐκκλησίας. καὶ ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι χειστιανὸς, καὶ ὅτι θέλει νὰ ὑποτάσσεται ἐκείνων, ὁποῦ κυβερνοῦσι τὴν ἐκκλησίαν εἰς τόπον τοῦ Χριστοῦ.

Μ. Τίνος ἐγγίζει καθολικὰ νὰ δίδῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα;

Δ. Τοῦ ἱερέως ὡς ἰδιόν του ἔργον, καὶ μάλιστα ἐκείνου ὁποῦ ἔχει ἐνορίαν. καὶ αὐ δὲν εἶναι ἱερεὺς ἐγγίζει τὸ διάκονος καὶ εἰς καιρὸν· ἀνάγκης ἤγουν ὅταν εἶναι κίνδυνος νὰ μὴν ἀποθάνῃ τὸ βρέφος ἀβάπτιστον, ἐγγίζει καθένὸς, τόσον ἱερέως ὡσὰν καὶ λαϊκοῦ, τόσον ἀνδρὸς ὡσὰν καὶ γυναικός. ὅμως πρέπει πάντοτε νὰ φυλάσσεται ἡ τάξις ὅτι γυναῖκα νὰ μὴ βαπτίζῃ, αὐ ἐμπορῇ νὰ τὸ κάμῃ ἄνδρας· καὶ λαϊκὸς νὰ μὴ βαπτίζῃ, αὐ εἶναι παρὼν ἄνθρωπος ἐκκλησιαστικός· καὶ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὁ μικρὸς νὰ δίδῃ τόπον τοῦ μεγαλητέρου.

Μ. Θαυ-

σον τὸ κορμὶ δχὶ κάποιαν ἁπαρίαν, ἤθελε κάμει μίαν βαρυτάτην ἁμαρτίαν, καὶ ἐκεῖνος ὁ πτωχὸς ἤθελε μένει ἀβάπτιστος.

Μ. Τί ἐνεργᾶ εἰς τ' ἄνθρωπον τὸ βάπτισμα;

Δ. Τρία καλά. πρῶτον, ἀνανεώνει τ' ἄνθρωπον τέλεια, δίδοντάς του τ' χάριν τ' θεῦ, μὲ τ' ὁποίαν ἀπὸ διαβόλου υἱὸς γίνεται υἱὸς τ' θεῦ, καὶ ἀπὸ ἁμαρτωλὸς γίνεται δίκαιος. καὶ πλυίει τὴν ψυχὴν ὄχι μόνον ἀπὸ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἁμαρτίας, ἀλλὰ τ' ἐλεθερώνει & ἀπὸ πᾶσαν τιμωρίαν, αἰώνιον καὶ προσκαιρον· εἰς τόσον ὅπ αἰ ἕνας ἀπέθνησκεν ἄθῶς μὴ τὸ βάπτισμα, δίχως ἐμπόδιον ἤθελεν ὑπάγει εἰς τ' παράδεισον, ὡσὰν νὰ μὴν εἶχε κάμει ποτέ του ἁμαρτίαν. δεύτερον, τὸ βάπτισμα ἀφήνει εἰς τ' ψυχὴν ἕνα κάποιον σημάδι πνευματικὸν, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμπορεῖ εἰς κανένα τρόπον νὰ λειωθῇ· καὶ μὲ τ' τὸ θέλει γνωρίζεσθαι πάντα ὁ ἄνθρωπος, ἀκόμη καὶ κολασμένος εἰς τ' ἅδην, ὅπ ἐπαράλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ ἐχάθη προβαλον τὸ Χριστοῦ· καθὼς μὲ τὸ βιβλίωμα γνωρίζομεν εἰς τοῦτον τ' κόσμον, τίνος εἶν' ὁ σκλάβος, ἢ τὰ ζῶα· καὶ τοῦτ' εἶν' ἡ ἀφορμὴ, ὅπ δὲν ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ πιὰς τὸ βά-

πλῦμα. καὶ ἠθέλησεν ἡ ἐκκλησία νὰ μεταχειριθῇ τοῦτο τὸ ὄνομα εἰς διαφοραὶ τῶν ἄλλων κοινῶν πλυμάτων, διὰ νὰ εἶ) μὲ ἕνα ἴδιον ὄνομα καλλίτερα γνωρισμένον καὶ πεμνημένον τοῦτο τὸ μυστήριον.

Μ. Τί κάμνει χρεία διὰ νὰ γένῃ τὸ βάπτισμα;

Δ. Κάμνουσι χρεία κᾷ ξία πράγματα. Ἓν μάθετα καλὰ, διατὶ εἰς κάποιαις ἀνάγκαις, ὁσοὶ θέλομεν εἰπεῖ, καθένας ἐμπορῶ νὰ βαπτίσῃ. καὶ διὰ τοῦτο εἶ) καλὸν νὰ ἠξεύρῃ καθεὶς νὰ τὸ κάμῃ. πρῶτα εἶ) ἀναγκαῖον, νερὸ ἀληθινὸν καὶ φυσικὸν, κᾷ μ' ἐκεῖνο πρέπει νὰ βεαχῇ ὁποιος βαπτίζεται. δεύτερον, ὅπ ἐκεῖνος ὁποῦ βαπτίζει, εἰς τὸ ὅμοιον καιρὸν ὁποῦ χύνει τὸ νερὸ, νὰ προφέρῃ τὰ λόγια τοῦτα· βαπτίζεται. ὀσ Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, κᾷ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἢ κατὰ τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἐγώ σε βαπτίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, κᾷ τοῦ Υἱοῦ, κᾷ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ξίτον εἶ) ἀναγκαῖον, ὅπ ὅποιος βαπτίζῃ, νὰ ἔχῃ ἀληθινὰ σκοπὸν νὰ βαπτίσῃ, ἤγουν νὰ δώσῃ τὸ μυστήριον ὁποῦ ὁ Χριστὸς ἐνομοθέτησε, κᾷ ἡ ἐκκλησία δίδῃ ὅταν βαπτίζῃ. διατὶ ἂν ἔχῃ μόνον τινὰς σκοπὸν νὰ παίξῃ, ἢ νὰ πλύνῃ μόνον

ὅλα εἶ τὸ ἀγιώτατον μυστήριον τῆς κοινωνίας, διατὶ φθείγεται τὴν βρύσιν τῆς χάριτος καὶ ὅλων τῶν καλῶν, ἤγουν αὐτὸ τὸ ἅγιον Χριστὸν καλὰ καὶ ὅσον εἰς τὴν ἀνάγκην, τὰ ἀναγκαιότερα ἀπ' ὅλα εἶ τὸ βάπτισμα καὶ ἡ μετάνοια. ὅσον εἰς τὸ ἀξίωμα ἐκείνων ὁποῦ ἔχουσιν ἐξουσίαν νὰ δώσουν τὰ μυστήρια, τὰ ἀξιώτερα εἶ τὸ ἅγιον μύρον, καὶ ἡ ἱερωσύνη· διατὶ τοῦτα τὰ δύο μυστήρια δὲν ἐμπορεῖ καθολικὰ ὡσὰν ἴδιος οἰκονόμος νὰ τὰ δώσῃ ἄλλος ωδὲ ὁ ἐπίσκοπος· ὅσον εἰς τὴν ἀκολουθίαν, τὸ ἀκολουθότερον μυστήριον εἶ τὸ ἀρχιερατικόν, διατὶ μ' ἐκεῖνο συγχωροῦνται τὰ ἁμαρτήματα χωρὶς κόπον μετανοίας. ὅσον εἰς τὸ σημαινόμενον, τὸ μεγαλήτερον εἶ ὁ γάμος, διατὶ σημαίνει τὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν ἐκκλησίαν.

Περὶ τοῦ βαπτίσματος.

Μ. Ἀρχισε αὐ σου φαίνεται, νὰ ἐξηγήσῃς τὸ πρῶτον μυστήριον. Ἐπειδὴ μὲ πρῶτα, διατὶ χρειάζεται βάπτισμα;

Δ. Τοῦτο τὸ ὄνομα εἶ ἑλληνικόν, καὶ σημαίνει

μέσα, ὁποῦ ἐνομοθέτησεν ὁ Χριστός.

Μ. Λοιπὸν νὰ ἤξερα, αὐ ἦσαν μυστήρια εἰς τ' παλαιὸν νόμον, ἢ αὐ ἦσαν τόσον ἔξαφνα ὡσὰν τὰ ἐδικάμας.

Δ. Εἰς τ' παλαιὸν νόμον ἦσαν μυστήρια πολλά, ἀμὴ ἐδιαφέρασιν ἀπὸ τὰ ἐδικάμας εἰς τέσσαρα πράγματα. α'. ἐκεῖνα ἦσαν φθαρτότερα παρὰ τὰ νέα· καὶ διὰ τοῦτο ὁ παλαιὸς νόμος ἦτον δυσκολώτερος παρὰ τ' νέον. β', ἐκεῖνα τὰ μυστήρια ἦσαν δυσκολώτερα νὰ τὰ φυλάξῃ τινὰς παρὰ τὰ ἐδικάμας. γ'. ἐκεῖνα ἦσαν σκοτεινότερα, ὅθεν ὀλίγοι ἐκαταλαμβάναν τ' σημασίαν τους· ἀμὴ τὰ ἐδικάμας ἔχουσι τ' σημασίαν τόσον φανερὰν, ὁποῦ καθένας ἐμπορεῖ νὰ τὴν καταλάβῃ. δ', ἐκεῖνα δὲν ἐδίδασι χάριν, καθὼς δίδουσι τοῦτα, ἀλλὰ μόνον ἦσαν τύπος καὶ ἐπαγγελία τῆς χάριτος. τόσον ὅτι τὰ παρόντα μυστήρια εἶναι πολλὰ ἐξοχώτερα, διατὶ εἶναι ὀλιγώτερα, εὐκολώτερα, φανερώτερα, καὶ ἐνεργητικώτερα ἀπ' ἐκεῖνα.

Μ. Θέλω ὁμὴν νὰ ἤξερα, ποῖον ἀπὸ τὰ ἑπτὰ τοῦτα μυστήρια εἶναι τὸ μεγαλήτερον;

Δ. Ὅλα εἶναι μεγάλα, καὶ καθένα ἔχει τ' ἰδιαίτου του μεγαλωσύνην· τὸ μεγαλήτερον ἀπ'

ὅλα

ἁρματόνεται ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν τῷ ὅπλῳ βόλου ὁποῦ μᾶς πολεμᾷ τότε φθειρότερον, καὶ τὸ γίνεται μὲ τὸ βάπτισμα. ἕκτον, πρέπει ὅπου νὰ ἦναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν κυβερνῆται τούτης τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὴν ἱερωσύνην. ἕβδομον, πρέπει ὅλως νὰ διρίσκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡ πολλαπλασίασις τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ αὐξαίνῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν, καὶ τοῦτο γίνεται μὲ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου.

Μ. Τίς εὗρηκε καὶ συνεθέτησε τόσον θαυμάσια πράγματα;

Δ. Δὲν ἐμπόρειεν ἄλλος τινὰς νὰ εὕρῃ μυστήρια τόσον θαυμαστά, ὅλλὰ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ· διὰ νὰ τὰ νομοθετήσῃ ἄλλος ὅλλὰ ὁ Θεὸς, ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν χάριν. τὸ λοιπὸν ὁ δεσπότης Χριστὸς, ὁποῖος εἶναι θεὸς καὶ ἄνθρωπος, τὰ ἤνοιξε καὶ τὰ συνεθέτησεν. ἔξω ἀπὸ τοῦτο ὅλα τὰ μυστήρια εἶναι ὡσὰν κάποια στολὴ νύφης, διὰ μέσου τῶν ὁποίων καταβαίνει εἰς ἡμᾶς ἡ δύναμις τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ. καὶ βέβαιον εἶναι, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ τινὰς νὰ διαμοιράσῃ τὸ θησαυρὸν τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ὅλλὰ μόνον τὸ τρόπον, καὶ μόνα τὰ

τούτη· διατὶ ὁ Θεὸς διδιντάς μας τ πνευ-
ματικὴν ζωὴν, ἠθέλησε νὰ φυλάξῃ τὴν τά-
ξιν σκάνην, ὁποῦ κρατεῖ δίδοντάς μας τὴν
σωματικήν. εἰς τ σωματικὴν ζωὴν πρῶτα
πρέπει νὰ γλυνηθῇ πνας, δεύτερον νὰ αὐξή-
σῃ, τρίτον νὰ τρέφεται, τέταρτον ὅταν ἀρ-
ρωσθήσῃ νὰ ἰαζεύεται, πέμπτον ἔχοντας νὰ
πολεμήσῃ νὰ ἁρματωθῇ, ἕκτον πρέπει ὅτι
οἱ ἄνθρωποι οἱ γλυνημένοι καὶ ἀναθρεμμένοι
νὰ ἔχουσι κεφάλι νὰ τοὺς κυβερνᾷ, ἕβδομον
πρέπει νὰ μὴ λείπουσιν ἄνθρωποι, ὁποῦ νὰ
πληθένουσι τὸ γένος τ ἀνθρώπων· διατὶ ἀπο-
θνήσκοντας οἱ γλυνημένοι, ἂν δὲν ἀκολουθοῦ-
σαν ἄλλοι, τέλος ἤθελεν ἔχει τὸ γένος τῶν
ἀνθρώπων. τ ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν πνευ-
ματικὴν ζωὴν, πρῶτον, πρέπει νὰ γλυνη-
θῇ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τ θεοῦ, τὸ ὁποῖον γίνεται
μὲ τὸ βάπτισμα· δεύτερον, πρέπει νὰ αὐ-
ξήσῃ καὶ νὰ στερεωθῇ ἡ χάρις ἐκείνη, τὸ ὁ-
ποῖον γίνεται μὲ τὸ ἅγιον μύρον· τρίτον, πρέ-
πει νὰ τρέφεται καὶ νὰ δυναμώνεται, καὶ τοῦ-
το ἐνεργᾷ ἡ ἁγία κοινωνία· τέταρτον, πρέ-
πει ὅταν χαθῇ πάλιν νὰ διορίσκεται, καὶ τοῦ-
το γίνεται μὲ τὴν ἰαζείαν τῆς μετανοίας.
πέμπτον, πρέπει εἰς τ ὥραν τ θανάτου νὰ

ἁρμα-

κάμνῃ ἡ χάρις μέσα. λόγου χάριν, τὸ ἅγιον βάπτισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, γίνεται πλυίοντας τὸ κορμὶ μὲ τὸ νερὸ, καὶ ἐπικαλῶντας αὐτὰ τὴν ἁγίαν Τριάδα. διὰ μέσου τοῦ πλύμματος ἐκείνου ὁ Θεὸς δίδει τὴν χάριν του, καὶ τὴν βάνει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁποῦ βαπτίζεται· καὶ μᾶς κάμνει νὰ χρυκήσωμεν, ὅτι καθὼς ἐκεῖνο τὸ νερὸ πλύνει τὸ κορμὶ, ἔτζι ἡ χάρις πλυίνει τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν καθαρίζει ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν.

Μ. Αν ἐχρύκησα καλὰ, Τρία πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νὰ γένῃ τὸ μυστήριον· πρῶτον, νὰ γίνεται ἕνα ἔργον ἐξωτερικὸν καὶ φαινόμενον. δεύτερον, ὅτι διὰ μέσου τοῦ ἔργου τούτου ὁ Θεὸς νὰ χαρίζῃ τὴν χάριν του· τρίτον, ὅτι τὸ ἔργον ὁποῦ γίνεται ἀπ' ἔξω, νὰ ἔχῃ ὁμοιότητα μὲ ἐκεῖνο ὁποῦ γίνεται μέσα, καὶ ἔτζι νὰ εἶναι εἰκόνα του καὶ σημεῖον αὐθεντόν.

Δ. Καλώτατα ἐκατάλαβες. ἄξιόν με εἰκόμη, ὅτι ὅλα τὰ μυστήρια εἶναι ἑπτά· ἤγουν Βάπτισμα, ἅγιον μύρον ἢ χρίσμα, Κοινωνία, Μετάνοια, Εὐχέλαιον, Ἱερωσύνη, καὶ γάμος. καὶ ἀφορμὴ ὅτι νὰ εἶναι ἑπτὰ, εἶναι τοῦτη·

χάειν τὸ Θεοῦ, τ' φυλάσσομεν, κ' τὴν αὐξάνομεν, κ' αὖ λάχῃ νὰ τὴν χάσωμεν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, πάλιν τ' ἀναλαμβάνομεν. διὰ τοῦτο θέλω νὰ σοῦ ἐξηγήσω τί σημαίνει τὸ μυστήριον, πόσα εἶν' τὰ μυστήρια τὰ ὁποῖα τὸ ἐποιθέτησε, καὶ κάποια ἄλλα σημάδια· κ' ὕστερα θέλομεν ἔλθει εἰς τὴν μεγάλην ἐξήγησιν καθενὸς μυστηρίου.

Μ. Ἄρχισε νὰ μὲ ἐξηγήσῃς τί σημαίνει τὸ μυστήριον, διατὶ ἐπιθυμῶ πολλὰ νὰ τὸ γνωρίσω.

Δ. Μυστήριον εἶν' ἕνα σημάδι ἅγιον, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς μᾶς δίδει τὴν χάριν του, καὶ μᾶς εἰκονίζει ἐξωτερικὰ τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὁπού ἐνεργᾷ ἡ χάρις ἀοράτως μέσα εἰς τὴν ψυχήν μας. διατὶ αὖ ἡμεῖς ἠθέλαμεν εἶσαι σημάδια δίχως κορμί, καθὼς εἶν' οἱ ἄγγελοι, μᾶς ἤθελε δίδει τ' χάριν του ὁ Θεὸς πνευματικά. ἀμὴ ἐπειδὴ ἤμεθα καμωμένοι ἀπὸ ψυχὴν καὶ κορμί, διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς συγκαταβαίνοντας σπὸς τ' φύσιν μας, μᾶς δίδει τὴν χάριν του διὰ μέσου κάποιων ἔργων σωματικῶν· τὰ ὁποῖα, καθὼς εἶπα, αὐτάμα μὲ κάποιαις ὁμοιότηταις ἐξωτερικαῖς μᾶς φανερώνουν τὸ ἔργον, ὁπού

κάμνει

βάλλει ἡ ὑποταγή. καὶ διατὶ ἀκόμη ὁ ἄν-θρωπος δὲν ἔχει ὅλα ζιῶν λογιῶν καλά, ἤγουν ψυχὴν, κορμὶ, καὶ τὰ ἔξω πραγμα-τα, διὰ τοῦτο χαρίζοντας τ Θεὸς τὰ ἔξω κα-λὰ μὲ τ πρόχειαν, τὸ κορμὶ μὲ τ σωφρο-σύνην, καὶ τ ψυχὴν μὲ τ ὑποταγὴν, ἔρχεται καὶ κάμνει τοῦ Θεοῦ μίαν θυσίαν ἀπ' ὅ, τι καὶ αὐ ἔχει· καὶ γίνεται ὁλοτέλειος νὰ πλέρω-θῇ εἰς τὴν ἀγάπην, ὅσον εἶναι βολετὸν εἰς τὴν παρῶσαν ζωήν.

Ἐξήγησις τ μυστηρίων τ ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας.

Μ. Ἐκατάλαβα μὲ τ χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ ζία ὡρῶτα μέρη τ χρισιανικῆς διδασκαλίας. λείπει νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς. τὸ τέταρτον, τὸ ὁποῖον αὐ καλὰ θυμοῦμαι, ὡς ἐχεῖ τὰ ἔξω τὰ μυστήρια τ ἐκκλησίας.

Δ. Τοῦτο τὸ μέρος τῆς διδασκαλίας εἶναι ὠφελι-μώτατον, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ μάθῃς μὲ πολλὴν προθυμίαν. τὸ λοιπὸν ἤξερε, ὅτι ἀρίσκεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἕνας θη-σαυρὸς μέγας, ἤγουν τὰ ἅγια μυστήρια, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἡμεῖς κερδαίνομεν τ

χάριν

ἅγιον Εὐαγγέλιον. Ἵνα βαλθῇ ὑποκάτω ἀπὸ τὸ θελήμα τ̃ θεσπεσίτος εἰς πᾶσα θεᾶγμα, ὁπου νὰ μὴν εἶ ἐναντίον τὸ θεῦ. καὶ τούτην τ̃ συμβολὴν τὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον ὑπακούοντας εἰς πᾶτα θεᾶγμα τ̃ πατρός του τὸ οὐρανίε, καὶ ὑποτασόμενος ὅτι ἦτον παιδίον τ̃ς μητρός τ̃ τ̃ Θεοτόκου, Ἐ τοῦ ἁγίε Ἰωσὴφ, τ̃ ὁποῖον ἐκράτει ὁ κόσμος δι' πατέρα του, διατὶ ἦτον μνήστωρ τ̃ Θεοτόκου· καλὰ Ἐ νὰ μὴν ἦτον ἀληθινὰ πατέρας του, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν μητέρα, ὁποῦ δὲν ἔχασε ποτὲ τ̃ παρθενίαν της. καὶ τούτη εἶ ἡ ἕβδομη συμβολὴ, ὁποῦ τάσσουσιν οἱ μοναχοὶ νὰ φυλάξουν.

Μ. Διατὶ εἶ ἕξις οἱ μεγαλήτερας συμβολὰς, καὶ ὄχι θελειότερας;

Δ. Διατὶ οἱ μεγαλήτερας συμβολὰς θουλάθη διὰ νὰ ἐκβάλλη τὰ ἐμπόδια τ̃ς τελειότητος, ἡ ὁποία ἔχεται εἰς τ̃ ἀγάπην· καὶ τὰ ἐμπόδια εἶ ἕξις· ἤγουν ἡ ἀγάπη τὸ θεάματος, τὸ ὁποῖον ἐκβάλλει ἡ σωφροσύνη· ἡ ἀγάπη τ̃ σαρκικ̃ς ἡδονῆς, τὸ ὁποῖον ἐκβάλλει ἡ σωφροσύνη· καὶ ἡ ἀγάπη τ̃ς τιμ̃ς Ἐ τ̃ ἐξουσίας, τὸ ὁποῖον ἐκ-

βάλ-

μοι ἀπόστολοι τὴν ἐφύλαξαν, καθὼς & ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ὁποῦ ἀκατοικοῦσαν τὰ Ἱεροσόλυμα εἰς τ' ἀρχὴν τ' ἐκκλησίας. τούτην τ' συμβουλὴν τ' θεϊκὴν καὶ φυλάξωσι τ' τὰ ὅρη λαμβάνουσι τὴν μοναχικὴν ζωήν.

Μ. Τί σκοπὸν ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς σοφροσύνης;

Δ. Νὰ θέλῃ πιανὶς εἰς τὴν ἑαυτόν του παντοτινὴν καθαρότητα, φεύγοντας ὁλομόνον πᾶσαν ἁμαρτίαν σαρκικὴν, ἀλλὰ καὶ τ' χάμογελον. & τούτην ἀκόμη τ' συμβουλὴν μᾶς τ' ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον· & τὴν ἀκολούθησαν ἡ Θεοτόκος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ πρόδρομος, καὶ ὅλοι οἱ ἀπόστολοι, ἀφ' ὅτου τοὺς ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς· καὶ ὅλοι οἱ μοναχοὶ τάσσουσι μερικὰ τ' Χριστοῦ νὰ φυλάξωσι τούτην τὴν συμβουλήν· καθὼς καὶ οἱ κοσμικοὶ ὑποδιάκονοι, & ἱερεῖς, καὶ τ' ἰδικὴν τάξιν τ' λυπικῆς ἐκκλησίας.

Μ. Τί σκοπὸν ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τῆς ὑποταγῆς;

Δ. Νὰ ἀπαρνηθῇ πιανὶς τὸν ἴδιόν του λογισμὸν, καὶ τὴν ἰδέαν του ὄρεξιν· τὸ ὁποῖον χρεάζεται ἀπάρνησις τ' ἑαυτοῦ του εἰς τὸ

ἅγιον

ζω νὰ σοῦ εἰπῶ ἄλλο, μίρος δ' ἀπὸ ἔξι δ' κολαις, μίρος ὅπ ωδηκάτο ἐξηγῶντας τὰ ἅγια μυστήρια, θέλομεν μιλήσῃ δι' τ' λειτουργίαν, & τ' ἐξομολόγησιν, κ' τ' κοινωνίαν, καὶ ἀκόμη δι' τὴν νηστείαν.

Ἐξήγησις τ' συμβουλῶν τ' Εὐαγγελίου.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, αἰ ἔξω ἀπὸ ταῖς ἐντολαῖς ἔδωκεν ἀκόμη ὁ θεὸς κάποιαις συμβουλαῖς δι' νὰ σώσῃ πνας εἰς μίαν ζωὴν τελειότερην.

Δ. Ἔδωκεν ὁ Θεὸς πολλαῖς ἁγιώταταις συμβουλαῖς κ' ὠφελιμώταταις, δι' νὰ φυλάσσουν ἡ καλλίτερα οἱ ἐντολαῖς. ἀπὸ ἐκείναις, ξεῖς ἔξι οἱ μεγαλήτεραις, πτωχεία θεληματική, σωφροσύνη, κ' ὑποταγή.

Μ. Τί ωφέλημα ζητᾷ ἡ συμβουλὴ τ' πτωχείας;

Δ. Νὰ μὴν ἔχῃ πνας ωφέλημα ἐδικόν του, ἀφ' ἧς ἔδωκε τ' ωπωχῶν ὅλην του τ' οὐσίαν. ἢ τὴν ἔβαλεν εἰς τὸ κοινὸν, ὁποῦ ἄλλο δὲν ἔξι παρὰ νὰ τ' δώσῃ τ' πτωχῶν. κ' τούτην τὴν συμβουλὴν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον μὲ λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργον. κ' μ' τ' Χριστὸν οἱ ἅγιοι

λῆς νὰ ταῖς φυλάσωμεν.

Δ. Εἶναι οἱ ἐντολαῖς τ ἁγίας τῦ Θεῦ ἐκκλησίας, οἱ ὁποίαις ἐξ οἱ κάτωθεν.

α'. Νὰ ἀκούῃ καθένας λειτουργίαν ταῖς ἑορταῖς ὁποῦ φυλάσσονται.

β. νὰ νηστεύῃ τὴν τεσσαρακοστὴν, κ) κ) τὼ τάξιν τ δυτικῆς ἐκκλησίας τὰ τέσσερα ξιήμερα τῦ χρόνυ, κ) ταῖς παραμοναῖς, κ) ἄλλαις νηστείαις ὁποῦ θέλει ἡ ἐκκλησία, ἐ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κρέας τ τετράδα κ) τ παρασκευὴν κ) τ ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, ἐ κατὰ τ δυτικὴν, παρασκευὴν καὶ σάββατον.

γ'. Νὰ ἐξομολογῆται κἂν μίαν φορὰν τὸν χρόνον.

δ'. Νὰ κοινωνᾷ κἂν τ λαμπρὰν ἑορτὴν τῦ πάσχα.

ε. Νὰ πληρώνῃ τὸ δέκατον τῆς ἐκκλησίας.

ς. Νὰ μὴν κάμῃ ἑορτάσιμον γάμον κάποιον καιρὸν τ χρόνυ, ἤγουν κατὰ τ τάξιν τ δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τ πρώτην κυριακὴν ὁποῦ νὰ ἐξ συμπέρνῃ τ ἑορτὴν τῦ ἁγίυ ἀνδρέυ ἕως τὰ φῶτα · ἐ ἀπὸ τὼ πρώτην ἡμέραν τῆς τεσσαρακοστῆς ἕως τὼ κυριακὼ τ Θωμᾶ.

Ομως δὲν τούταις ταῖς ἐντολαῖς δὲν λογιάζω

τῆς ἐπιθυμίας τ φόνε· τὸν ὁποῖον τ περισσότεραις φοραῖς δὲν ἐπιθυμᾷ ὁ ἀνθρωπος, οὐδὲ μόνον δι' νὰ σώσῃ, ἢ νὰ κερδαίσῃ ψεῦγμα, ἢ νὰ λάβῃ ἡδονήν.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, δι' ποίαν ἀφορμὴν οἱ νόμοι τ ἀνθρώπων δὲν ἐμποδίζουσι ποτὲ τ ἐπιθυμίαν, καθὼς κάμνει ὁ Θεὸς εἰς τοῦτον τὸν νόμον.

Δ. Φανερὸν ψεῦγμα εἶν' ἡ ἀφορμή. δι' ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἂς εἶν' ἄκροι ἀρχιερεῖς, ἢ βασιλεῖς, ὅμως δὲν βλέπουσι ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον τὰ ἔξω ψεύγματα. κ' δι' τοῦτο δὲν ἔχοντας ἐμπόρεσιν νὰ κρίνουσι τοὺς λογισμοὺς κ' ταῖς ἐπιθυμίαις, οὐδὲ ἐμπορέσι νὰ ταῖς παιδεύσουσιν· ὅθεν δὲν πρέπει νὰ βάλλωνται εἰς τέτοιαις νομοθεσίαις. ἀμὴ ὁ θεὸς ὁποῦ δι' κρίνει ταῖς καρδίαις ὅλων τ ἀνθρώπων, ἐμπορεῖ νὰ παιδεύσῃ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς κ' ταῖς ἐπιθυμίαις· κ' δι' τοῦτο εἰς τ ἄγιον του νόμον ὁρίζει νὰ μὴ γίνωνται.

Ἐξήγησις τ ἐντολῶν τ δεκαλογίας.

Μ. Ἤθελα νὰ ἠξεύρω, ἂν εἶν' ἄλλαις ἐντολαῖς

ζοντας τ πλησίον μας οὔτε μὲ ἔργον, οὔτε μὲ λόγον, ἀλλ' ὅ δὲ μὲ λογισμόν ἢ ἐπιθυμίαν.

Μ. Θαυμάζω, πῶς ὁ θεὸν ὁποῦ ὥρισε νὰ μὴ γίνε) φονικὸν, μοιχεία. κ) κλεψία, δὲν δείζει νὰ φθάνωμεν τ ἐπιθυμίαν τ φόνου, καθὼς ὥρισε νὰ φθάνωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τ μοιχείας καὶ τ κλεψίας.

Δ. Η ἀφορμὴ ἔ) τούτη. διατὶ ὁ ἄνθρωπος ἄλλο δὲν ἐπιθυμᾷ ἴδιον ἀπὸ ἐκεῖνο, ὁποῦ τοῦ δίδει ποτε καλὸν ἢ ἀληθινὸν ἢ φαινόμενον. ἔτζι ἐπιθυμᾷ τ μοιχείαν, διατὶ τὸ δίδει ἡδονήν· ἐπιθυμᾷ τ κλεψίαν, διατὶ τὸ δίδει ὠφέλειαν. μὲ τὸν φόνον δὲν κερδαίνει ποτε καλὸν, διὰ τ το κανεὶς δὲν τ ἐπιθυμᾷ καθ' ἑαυτόν του, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ σώσῃ λόγου χαρὶν νὰ μοιχεύσῃ, ἢ νὰ κλέψῃ, ἢ νὰ φέρῃ εἰν ἔργον ἄλλον τοῦ λογισμόν. διὰ τοῦτο καλὰ κ) νὰ ἔ) κρίμα μεγαλώτατον ἡ ἐπιθυμία τὸ φόνου, ὅμως δὲν ἐφαίνετο νὰ δώσῃ δι' αὐτὸ ἐπολὴν μερικὴν, διατὶ ἐμπόριε νὰ χρυσηθῇ νομαθετημένον εἰς αὐτὴν τ ἐπολὴν ὁποῦ ὁρίζει νὰ μὴ γίνεται φόνος· κ) διατὶ ἀφ' ἓν ἐσφάλισε τ θύραν τ ἄσχημης ἐπιθυμίας τ) ἡδονῶν, καὶ τ) ὠφελίμων πραγμάτων, τὴν ἐσφάλισεν ἀκόμη

κακῆς ἐπιθυμίας, ὁποῦ χρυσᾶ ἢ ξαφνικά. καὶ αὐ ὁ ἄνθρωπος αὐτὴ παρὰ ἀὐτὴς τούτης τῆς ἀφορμῆς, ἤγουν τ πείρασμῦ, τόσον ὅπου νὰ μὴ χρυσήση καμίαν ἡδονὴν, τότε δὲν ἁμαρτάνει, μάλιστα ἔχει μισθὸν συμφέρει τ Θεόν. καὶ ἂν πείρασή ὁ πειρασμὸς εἰς τ ἡδονὴν τ αὐθήσεως, καὶ ὅμως ὁ νῦς καὶ ἡ θέλησις νὰ μὴ συμπέσουσι, τότε ὁ ἄνθρωπος ἔχαμε κάποιον κρίμα συγγνωστόν. ἀμὴ ὅταν ἔλθη ὁ πειρασμὸς καὶ ἡ ἡδονὴ, καὶ συμπέση ὁ νῦς καὶ ἡ θέλησις, καὶ γνωρίζη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνο ὁποῦ λογιάζει καὶ ἐπιθυμᾷ, καὶ θελήματικῶς στέκη εἰς ἐκείνην τ ἐπιθυμίαν καὶ εἰς ἐκεῖνον τ λογισμόν, τότε κάμνει κρίμα θανάσιμον. Ε τοῦτ ἔστ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθολικὰ ἡ ἐντολὴ τούτη ὁρίζει νὰ μὴ γίνεται.

Ἐξήγησις τ ι ἐντολῆς.

Μ. Τί θορεῖ ἡ δεκάτη ἐντολή;

Δ. Νὰ μὴν ἐπιθυμᾷ πνας τ ξένον πρᾶγμα τόσον ἀκίνητον, λόγου χάριν, ἀμπέλια, σπίτια, χωράφια· ὡσὰν κινητὸν, λόγου χάριν, χρήματα, ζῶα, καρπούς, καὶ ἄλλα ὅμοια. καὶ ἔτζι τελειώνεται ἡ ἁλιθινὴ δικαιοσύνη, δὲν ὑβρίζοντας

εἰς τ ἄνδρα. τὸ λοιπὸν αὖ ὁρίζῃ ὁ νόμος νὰ μὴν ὀπιθυμᾷ ὁ ἄνδρας τ ξένην γυναῖκα, βέβαια θέλει ἀκόμη, ὅπ ἡ γυναῖκα νὰ μὴν ὀπιθυμᾷ τ ξένον ἄνδρα.

Μ. Εἶπες παρεπάνω, ὅπ ὁρίζοντας ὁ νόμος νὰ μὴ γίνεται ἡ μοιχεία, χρυκᾷ νὰ μὴ γίνωνται καὶ ὅλα τἄλλα κρίματα τὰ σαρκικά. ὀπιθυμῶ νὰ μάθω, αὖ πρέπῃ νὰ χρυκᾷ) τὸ ὅμοιον καὶ δχὶ τ ὀπιθυμίαν.

Δ. Χωρὶς ἀμφιβολίαν ὅποιος θέλει νὰ μὴ γίνεται ἡ ὀπιθυμία τ μοιχείας, χρυκᾷ νὰ μὴ γίνεται κ ἡ ὀπιθυμία τῆς πορνείας, καὶ κάθε ἄλλης ἁμαρτίας σαρκικῆς· δχὶ εἰς ὅλα τοῦτα τὰ κρίματα εἶ) ὅμοιος λογαριασμός.

Μ. Ἤθελα νὰ ἤξυρα, αὖ ἴσως καὶ πᾶσα ὀπιθυμία τῆς ξένης γυναικὸς εἶ) ἁμαρτία, καλὰ καὶ μὲ τὴν θέλησίν του ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ δέχεται τέτοιαν ὀπιθυμίαν.

Δ. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ δχάλογος μᾶς ἐδίδαξεν, ὅπ εἰς τὴν κακὴν ὀπιθυμίαν εἶ) κ τάξιν τρία· τὸ πρῶτον κράζεται πρόσβολή, τὸ δεύτερον ἡδονή, τὸ τρίτον συγκατάθεσις. πρόσβολή εἶ), ὅταν ὁ δχάβολος μᾶς βάλῃ εἰς τ νοῦ μας ἕνα κακὸν λογισμόν, ὁ ὁποῖος εἶ) συντροφιασμένος μὲ μίαν ἀρχὴν

Δ. Νὰ μὴν ἐπιθυμᾷ πνας τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον του. διατὶ καλὰ καὶ εἰς τ' ἔκτην ἐντολὴν ὥρισεν ὁ νόμος νὰ φύγῃ καθένας τ' μοιχείαν· ὅμως ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ξεχωριστὰ νὰ κόψῃ τ' ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας, διὰ νὰ καταλάβωμεν ὅτι τοῦτα εἶν' δύο κείμενα διάφορα.

Μ. Φαίνεται, ὅτι τούτη ἡ ἐντολὴ νὰ μὴν ἐμποδίζῃ τὴν ἐπιθυμίαν τ' μοιχείας, ὁποῦ ἔχῃ ἡ γυναῖκα μὲ ξένον ἄνδρα, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μοιχείας, ὁποῦ ἔχῃ ὁ ἄνδρας μὲ ξένην γυναῖκα· ἐπειδὴ λέγῃ, μὴν ἐπιθυμήσῃς τ' ξένην γυναῖκα.

Δ. Δὲν εἶν' ἔτζι. διατὶ ἡ ἐντολὴ τόσον ὁρίζει τὸν ἄνδρα ὡσὰν καὶ τὴν γυναῖκα νὰ φύγῃ τὴν ἐπιθυμίαν τ' μοιχείας· κὴ αὖ καλὰ λέγῃ, μὴν ἐπιθυμήσῃς τὴν ξένην γυναῖκα, ὅμως ἐκεῖνο ὁποῦ λέγῃ τ' ἀνδρὸς, χρυκᾶται ὅτι τὸ λέγῃ κὴ τ' γυναικός, διατὶ εἰς τ' ἄνθρωπον ὡσὰν ἀγενικώτερον πρεπέχεται ἡ γυναῖκα. ἔξω ἀπὸ τοῦτο πᾶσα εἰς ἠξεύρει, ὅτι καθὲν συμὰ εἰς τὸν κόσμον ἡ μοιχεία τῆς γυναικὸς εἶν' ἀσχημότερη πρὸς τ' μοιχείαν τοῦ ἀνδρὸς· καθὼς ἡ τιμὴ καὶ ἡ σωφροσύνη εἶν' πλέον ἐπαγγελμὴ εἰς τ' γυναῖκα πρὸς

εἰς

λὸν ὄνομα, μὲ δυσκολίαν μεγάλην τὸ ἀποκτήζῃ. καὶ ὅμως ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἐπῆρε μὲ τ' ἀκολογίαν του, εἶ χρεώσης νὰ τὸ χωρίσῃ. εἰς τόσον ὅπ ὠφελιμωτάτη συμβουλὴ εἶ, νὰ λέγῃ τινὰς πάντα καλὸν δχὶ ὅλως, ἐμπορῶτας μὲ ἀλήθειαν καὶ αὐ δὲν ἐμπορῇ, νὰ σιωπᾷ.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, κατάρα;

Δ. Κατάρα εἶ, ὅταν ἕνας καταρᾶται τ' πλησίοντου λέγοντας αὐ εἶ κατεφαμένος· ἢ παρακαλεῖ νὰ τὸ ἔλθῃ πότε κακόν, λέγοντας. νὰ σ' ἄρῃ τὸ δεῖνα, ἢ τὸ δεῖνα κακόν. κ' ἔτο εἶ κεῖμα μεγαλώτατον, ὅταν γίνε ἢ μὲ μῖσος, κ' μὲ ἐπιθυμίαν ὅπ τὰ κανὰ ἐκεῖνα νὰ ἔλθεσιν ἀληθινὰ εἰς τ' πλησίον του. ἀμὴ ὅταν γίνεται χωρὶς μῖσος καὶ κακὴν ἐπιθυμίαν, παίζοντας, ἢ ἀπό κάποιαν ὑαφότητα, ἢ ἀπὸ ξαφνικὴν ὀργὴν, δίχως νὰ καλολογάσῃ τινὰς ἐκεῖνο ὁποῦ λέγῃ, εἶ ὀλιγώτερον κακόν, ὅμως πάντα εἶ κακόν. διατὶ ἀπὸ τόμα ἑνὸς χριστιανῦ ὁποῦ εἶ υἱὸς κ' χάρι τῦ θεῦ, δὲν ἔπρεπεν νὰ βγαίνῃ ἄλλο πλὴ ἀλογία.

Ἐξήγησις τῆς ἑβδόμης ἐντολῆς.

Μ. Τί πρεέχ ἡ ἑβδόμη ἐντολή,

ποιος ἀπῆ τοῦ πλησίον, μωρὲ, ἤγουν λωλὲ, εἶ) ἄξιος τῆς κολάσεως. καὶ εἶπα, αὐ τὰ λέγῃ πινὰς μὲ γνώμην νὰ ἐξυβρίσῃ· διότι λέγοντάς τα εἰς παίγνιον, ἢ διὰ νὰ διδάξῃ πινὰς κὴ νὰ διορθώσῃ κανένα, ὡσὰν κάμνει ὁ πατέρας μὲ τὸ παιδὶ, ἢ ὁ διδάσκαλος μὲ τὸν μαθητὴν, δίχως λογισμὸν νὰ ὑβρίσῃ, τότε δὲν κρίζεται ὕβρισία, οὔτε εἶ) ἁμαρτία, ἢ μόνον ἐλαφρή.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῆ κακολογία;

Δ. Η κακολογία εἶ), νὰ πάρῃ πινὰς τ' φήμην τῦ πλησίον λέγοντας κακὸν δι' ἐκεῖνον· καὶ τῦτο γίνεται, ἢ λέγοντας κακὸν χωρὶς ἀλήθειαν, ἢ λέγοντάς το ἀληθινὸν ἀμὴ κρυφὸν, καὶ κάμνοντας μὲ τῦτο νὰ χάσῃ τὸ καλὸν ὄνομα ὁποῦ εἶχε συμὰ εἰς ἐκεῖνες, ὁποῦ δὲν ἠξέραση τὴν ἁμαρτίαν τ'. καὶ τούτη ἡ κακολογία εἶ) εἰς τοὺς ανθρώπους ἕνα σφάλμα πολλὰ συχνὸν, & πολλὰ βαρὺ, κὴ ἐπικίνδυνον. διότι τὸ καλὸν ὄνομα ἀξίζει πλέον παρὰ τὰ πρᾶγμα, καὶ κάποιοι τὸ ψηφᾶσι πρειασότερον ἀπὸ τὴν ζωήν τους. διὰ τοῦτο κακὸν μεγάλον εἶ) νὰ τὸ πάρῃ πινὰς. ἔξω ἀπὸ τοῦτο εὔκολον εἶ) εἰς τ' ἄλλα κακὰ νὰ δύρεθῇ ἰάζεια, ἀμὴ ὡσὰν χάσῃ πινὰς τὸ καλὸν

πρῶτον ζόπον ὁρίζει καθολικὰ ἡ ἐντολὴ νὰ φύγωμεν. διατὶ ἐκείνη ἡ μαρτυρία δὲν εἶναι μόνον ψευδολογία, ἀλλὰ καὶ ἀδικία, καὶ ἁμάρτημα βαρύτατον. οἱ ἄλλοι δύο ζόποι καλὰ κὴ δὲν περιέχουσιν ἀδικίαν, οὔτε εἶναι κρίματα τόσον μεγάλα ὡσὰν τὸ πρῶτον, ὅμως εἶναι ἀληθινὰ κρίματα, κἂν συγγνωστὰ, ἤγουν ἐλαφρά. διατὶ δὲν εἶναι βολετὸν νὰ λέγῃ πνὰς τὸ ψέμμα διὰ κανένα πρᾶγμα τοῦ κόσμου.

Μ. Ἡ ἐντολὴ τούτη περιέχει ἄλλο τίποτε ἔξω ἀπὸ τοῦτο;

Δ. Περιέχει, νὰ μὴ γίνωνται ἄλλων ζιῶν λογιῶν κρίματα, ὁποῦ κάμνει πνὰς μὲ τὴ γλῶσσαν, καὶ εἰς κάποιον ζόπον αἰαφέρονται εἰς τὴν ψευδομαρτυρίαν· καὶ τοῦτα εἶναι ἡ ὑβρισία, ἡ κακολογία, καὶ ἡ κατάρα.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ ὑβρισία;

Δ. Ἡ ὑβρισία εἶναι λόγος ὁποῦ προφέρεται εἰς ἀπιμίαν τοῦ πλησίον· ὡσὰν ὅταν ἕνας κράζῃ τὸν ἄλλον, ἀμαθῆ, μυόπτον, χονδρὸν, ἄτυχον, κὴ ἄλλα παρόμοια. Καὶ ὅπ τοῦτο νὰ εἶναι κρίμα μεγάλον, αὐτὰ λέγῃ πνὰς μὲ γνώμην νὰ ὑβρίσῃ, τὸ διδάσκει ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ὅπου λέγει· ὅπ ὅ-

Εξήγησις τῆς η' ἐντολῆς.

Μ. Τί φυλέχει ἡ ὀγδόη ἐντολή;

Δ. Εμιλήσαμεν ἕως τώρα διὰ ταῖς ὕβρες ὁποῦ γίνονται τοῦ πλησίον μὲ ἔργον· ἀκόλουθον εἶναι νὰ εἰποῦμεν διὰ ταῖς ὕβρες ὁποῦ γίνονται μὲ λόγια. καὶ διὰ τοῦτο ἡ ὀγδόη ἐντολὴ ὁρίζει νὰ φεύγωμεν τὴ ψευδομαρτυρίαν, ἡ ὁποία εἶναι ὕβρις μεγαλωτάτη ἀπὸ ἐκείναις ὁποῦ γίνονται μὲ λόγια.

Μ. Κάμνει τινὰς ἐναντίον εἰς τοῦτην τὴ ἐντολὴν, ἂν εἰπῇ τὸ ψέμα δίχως νὰ βλάψῃ κανένα;

Δ. Τὸ ψέμα λέγεται εἰς ξεῖς τρόπους. πρῶτον, μὲ ξεμυάλα τὰ πλησίον· ὡσὰν ἂν ἕνας ψευδομαρτυρήσῃ εἰς τὴν κρίσιν, ὅπ ὁ δεῖνα ἔκλεψεν, ἢ ἐφόνευσε, ξεύροντας ὅτι δὲν εἶναι ἀλήθεια· καὶ τοῦτο κρατεῖται ψέμα πονηρὸν καὶ κακοτρόπον. δεύτερον, μὲ ὠφέλειαν τοῦ πλησίον· ὡσὰν ἂν ἕνας εἴπῃ σήμερα ψέμα διὰ νὰ ξεφεύγῃ ἄλλον τινὰ ἀπὸ κανένα κίνδυνον· καὶ τοῦτο κρατεῖται ψέμα φιλικόν. τρίτον, χωρὶς βλάβην ἢ ὠφέλειαν τινός. καὶ τοῦτο κρατεῖται ψέμα ὀκνηρόν. τὸν

πρῶ-

ὄνομά του τὰ κοινά, κάμνει νὰ μὴ δυλεύωνται οἱ ἄλλοι τὸ φαΐ μας.

Μ. Ἀγαπῶ νὰ μάθω, αὐτὴ ἡ κλεψία κέρμα μεγάλον.

Δ. Ὅλα τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα ἐμπορεῖς νὰ τὰ εἰπῇς μεγάλα, διατὶ σερίζουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν αἰώνιον ζωήν. ὅμως ἡ κλεψία ἔχει τοῦτο διαφορικόν, ὅπου σύρνει τὸν ἄνθρωπον εἰς μεγαλώτατα κακά. ἔτζι βλέπομεν, ὅτι ὁ Ἰούδας ἐπειδὴ ἦτον μαθημένος νὰ κλέπτῃ, πέρνοντας διὰ ὄνομά του σκεῦνο ὁποῦ τὸ ἐδίδετον διὰ δυλειὰν κοινὴν τοῦ Χριστοῦ κὴ τῶν ἀποστόλων, εἰς τὸ τέλος ἔπεσε κὴ ἐπρόδωκε τὸν διδάσκαλόν του. κὴ καθημερινὰ βλέπομεν, ὅτι οἱ ληστάδες βάνουσι νὰ φονεύσουσιν ἀνθρώπους ὁποῦ δὲν ἤθελαν ποτὲ, οὐδ' ἔχουσι μὲ σκεῖνους ἔχθραν ἢ μῖσος, ἀλλὰ μόνον διὰ ὀπιθυμίαν νὰ τοὺς κλέψουν σκεῦνο τὸ ὀλίγον ὁποῦ βασοῦσι. κὴ ὁ θεὸς ὠδαχωρᾶ, ὅτι ὅποιος πέρνει τὸ ξένον φαΐμα, ὀλίγον νὰ τὸν χαίρεται. καθὼς ὁ Ἰούδας σκρεμάσθηκεν ἀφ' ἑαυτόν του. Ϛ οἱ κλέπταις τὸ φθειρότερον πεύτουσιν εἰς τὰ χρεία τῆς δικαιοσύνης.

Ἐξή-

το, ὅτι νὰ τὰ γυρίσῃ ὅποιος τὰ ἔλαβε μὲ τόσον φθηνότερον· καὶ τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν ἁρπαγήν· διότι ὅποιος κάμῃ ζούρα, γυρεύῃ φανερὰ πλέον παρὰ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔδωκε. Εἴτον ὅλαις οἱ ζημίαις, ὁποῦ γίνονται τὸ πλησίον, καλὰ καὶ νὰ μὴ κερδαίνῃ ποτὲ ἐκεῖνος ὁποῦ κάμνῃ τὴν ζημίαν, καθὼς ἂν ἕνας καύσῃ τινὸς τὸ σπίτι· καὶ τοῦτο καμίαν φορὰν ἀναφέρεται εἰς τὴν κλεψίαν, καμίαν ἄλλην εἰς τὴν ἁρπαγήν, καθὼς χρυσὴ ἡ ζημία ἢ κρυφὰ ἢ φανερά. τέταρτον, ὅποιος δὲν γυρίζει ἐκεῖνο ὁποῦ χρεωστεῖ, ἁμαρτάνει ἐναντίον εἰς τοῦτην τὴν ἐντολήν, καὶ εἰς ὡσὰν νὰ ἔκλεπτε, διατὶ κρατεῖ τὸ ξένον πρᾶγμα κατὰ τὸ οἰκοκύρι. πέμπτον, ἁμαρτάνει ἐναντίον εἰς τ' παροῦσαν ἐντολὴν καὶ κλέπτει, ὅποιος ἀρίσκει πρᾶγμα ὁποῦ νὰ ἔχασε πνάς, καὶ τὸ πέρνει διὰ λόγου του. καὶ λέγω ὅτι ἄλλος νὰ τὸ ἔχασε, διατὶ δὲν εἶν' κρίμα νὰ πάρῃ πνὰς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν εἴχασιν ἀνθρώπην, καθὼς εἶν' οἱ ἀπίμπταις πέτραις, ὁποῦ καμίαν φορὰν δὲν εἰσκόνται εἰς τὸ σφυρί. ἔκτον, ἀναφέρεται εἰς τὴν κλεψίαν, ἢ εἰς τὴν ἁρπαγήν, αὐ κάμῃ πνὰς ἐδικά του τὰ κοινὰ πρᾶγματα· διατὶ ὅποιος πέρνει διὰ

ὄνο-

Μ. Εἰς πόσους τρόπους βλαβαίνῃ πνας τὴν τ' ἑβδόμην ἐντολήν;

Δ. Εἰς δύο, εἰς τὴς ὁποίες ὡσὰν πρώτους ἀναφέρον ὅλοι οἱ ἄλλοι. ὁ πρῶτος τρόπος εἶ) αὖ πάρῃ πνας τὸ ξένον πρᾶγμα κρυφὰ, καὶ τὸ κράζεται καθολικὰ κλεψία. ὁ δεύτερος τρόπος εἶ), αὖ πάρῃ πνας τὸ ξένον πρᾶγμα φανερὰ, καθὼς κάμνουσιν οἱ ληστάδες, καὶ τοῦτο κράζεται ἁρπαγή. καὶ καλὰ τ' ἡ ἐντολὴ τ' Θεοῦ νὰ μιλῇ δι' τὸ πρῶτον, λέγοντας, μὴ κλέψῃς, ὅμως χρυκᾶται καὶ δι' τὸ δεύτερον· διότι ὅποιος θέλει νὰ μὴ γίνεται τὸ ὀλιγώτερον κακὸν, βέβαια θέλει ἀκόμη νὰ μὴ γίνεται τὸ μεγαλήτερον.

Μ. Ποίαις εἶ) οἱ ἁμαρτίαις, ὁποῦ ἀναφέρονται εἰς τ' κλεψίαν καὶ τ' ἁρπαγὴν, καὶ ὁρίζῃ ἡ παροῦσα ἐντολὴ νὰ μὴ γίνωνται;

Δ. Εἶναι τούταις. πρῶτον, ὅλαις οἱ πονηρίαις ὁποῦ γίνονται πουλῶντας καὶ ἀγοράζοντας, καὶ εἰς ἄλλαις ἀλλαξίαις, τ' τούτη ἡ ἁμαρτία ἀναφέρεται εἰς τ' κλεψίαν· δεύτερον ὅποιος κάμνῃ τέτοιαις ἀδικίαις, πέρνει κρυφὰ ἀπὸ τὸν πλησίον του πλέον παρὰ ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ ἔρχεται. δεύτερον, ὅλαις οἱ ζέρας ὁποῦ γίνονται δανείζοντας χρήματα μὲ τό-

το,

μοιχείαν, ἢ πορνείαν. λόγου χάριν νὰ μὴ σωτηρᾷ πνὰς ταῖς γυναῖκες; νὰ φύγῃ τὰ ἀδιάντροπα φιλήματα, καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα. ἔτζι μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ὅπου ἐξηγῶντας τούτην τὴν ἕκτην ἐντολὴν, λέγει· ὅτι ὅποιος ἰδῇ μίαν γυναῖκα μὲ κακὴν ὄρεξιν, ἔχασε τὸ κρίμα τῆς μοιχείας εἰς τὴν καρδίαν του. καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη, ὅποιος θέλει νὰ φύγῃ ἀληθινὰ τέτοια ἁμαρτήματα, νὰ φυλάσσῃ μὲ προθυμίαν ταῖς αἴσθησές του, καὶ μάλιστα τὰ μάτια, ὁποῦ εἶδον πόρταις, ὅθεν ἐμπαίνει ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς.

Ἐξήγησις τῆς ζ' ἐντολῆς.

Μ. Τί προστάζει ἡ ἑβδόμη ἐντολή;

Δ. Περιέχει νὰ φύγῃ καθένας τὴν κλεψίαν, ἤγουν νὰ μὴ πάρῃ ξένον πρᾶγμα ἔξω ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ οἰκοκύρη. καὶ μὲ καλὴν τάξιν ἀφ' ἧς ἐμίλησε διὰ τὸ φονικὸν, καὶ τὴν πορνείαν, ὁρίζει ὁ νόμος νὰ μὴ γίνεται ἡ κλεψία, διατὶ ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου τούτου πρῶτα εἶναι ἀγαπημένη ἡ ζωὴ, δεύτερον ἡ τιμὴ, καὶ ὕστερον τὸ πρᾶγμα.

Μ. Εἰς

εἶχεν ἦσαι νύμφη του, διατὶ εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ ἦτον χήρα, διρέθη γαστρωμένη. ὅθεν φαίνεται, ὅτι πρὶν δοθῇ ὁ νόμος τοῦ Μωυσῆ, μὲ φυσικὴν διάκρισιν οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζαν, πῶς εἶν κρίμα ἡ πορνεία· ὁ νόμος τὲ Μωϋσέως εἰς πολλοὺς τόπους ὁρίζει νὰ φεύγεται ἡ πορνεία. Ϲ εἰς ταῖς ὁδοιπορίαις τὲ ἁγίε Παύλε πολλαῖς φοραῖς διαβάζομεν, ὅτι οἱ πόρνοι δὲν θέλουσιν ἰδεῖ τὴν δόξαν τὲ Θεοῦ. Καὶ δὲν εἶν ἀληθινὸν, ὅτι ἡ πορνεία νὰ μὴν κάμνῃ πολὺ ζημίαν ἡ ὕβριν. διατὶ ζημιώνει τὴ γυναῖκα εἰς τὴν τιμήν. ζημιώνει τὸ παιδὶ ὁποῦ χρυνᾶται καὶ δὲν εἶν ὁλογωπικόν· ὑβρίζει τὸν Χριστὸν, τ' ὁποίε ὅλοιμας ἤμεθα μέλη, ὅθεν ὅποιος πορνεύει, κάμνει τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη τῆς πόρνης· καὶ τέλος κάμνει ὕβριν τ' πνεύματος τὲ ἁγίε· διατὶ τὰ κορμία μας εἶν ναοὶ τὲ ἁγίε πνεύματος· Ϲ διὰ τοῦτο ὅποιος μαγαρίζει τὸ κορμί του μὲ τὴν πορνείαν, μαγαρίζει τ' ναὸν τοῦ ἁγίε πνεύματος.

Μ. Τώτη ἡ ἔκτη ἐντολὴ ὁρίζει νὰ μὴ γίνωνται ἄλλης λογῆς ἁμαρτίαις ὅσαις εἶπες;

Δ. Θέλει ἀκόμη νὰ μὴ γίνωνται ὅλα τὰ ἄσχημα ἔργα, ὁποῦ σέρνουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς

μοι-

ται σκήναις οἱ ἁμαρτίαις, εἰς ταῖς ὁποίαις φανερώτερα γίνεται ἡ ἀδικία, καθὼς γίνεται μὲ τὴν μοιχείαν· ὅμως ὁρίζῃ ἀκόμη τούτη ἡ ἐντολὴ ἔξω ἀπὸ τὴν μοιχείαν νὰ μὴ γίνωνται Ϲ τ' ἄλλα κρίματα τὰ σαρκικά· ὡσὰν εἶ) ἡ σαρκικὴ ἱερουσυλία, αὖ πέσῃ πινὰς μὲ ἄνθρωπον σκληπσιασικόν· ἡ αἱμομιξία, αὖ πέσῃ μὲ συγγενῆ του· ἡ παρθενοφθορία· ἡ πορνεία αὖ πέσῃ μὲ γυναῖκα ἀπάρθενον ἢ ἐλεύθεραν, λόγου χάριν, μὲ χήραν, ἢ πολιτικὴν· καὶ ἄλλης λογῆς κρίματα πλέον συχαντερά, τὰ ὁποῖα δὲν ἔτυχεν οὔτε νὰ ὀνομάζωνται ἀπὸ τοὺς χρισιανούς.

Μ. Αὐ καλὰ πιστεύω νὰ εἶ) ἀληθινὸν ὅσον εἶπες, ὅμως μοῦ χαρὰς ἤθελα γρυκήσῃ, διὰ ποίαν ἀφορμὴν εἶ) κρίμα ἡ πορνεία. ἐπειδὴ φαίνεται, ὅπ δὲν ζημιώνει, ὐδὲ ὑβρίζῃ κανένα, αὖ πέσῃ πινὰς εἰς ἁπλῆν πορνείαν.

Δ. Ὅπ ἡ πορνεία νὰ εἶ) ἁμαρτία, τὸ μαρτυρεῖσιν ὅλοι οἱ νόμοι· ὁ νόμος τῆς φύσεως, ὁ νόμος ὁ παλαιὸς, καὶ ὁ Διαγγελικός. εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως δείσκομεν, ὅπ ὁ παζιάρχης Ἰούδας ἤθελεν νὰ δώσῃ θάνατον μιᾶς γυναικὸς, ὁποῦ εἶχεν ὄνομα Θάμαρ, καὶ

εἶχεν

ὕβρεων εἰς τ̃ ζωὴν, ἢ εἰς τὸ κορμὶ τ̃ πλησίον. μάλιστα ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ἐρμηνεύοντας τούτην τὴν ἐντολὴν, ὁρίζει νὰ φεύγωμεν ἀκόμη τ̃ ὀργὴν, τὸ μῖσος, τ̃ μνησικακίαν, ταῖς ὑβρισίαις, καὶ ἄλλα ὅμοια πάθη ἢ λόγια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὡσὰν ἀπὸ ἀφορμαῖς καὶ ῥίζαις γεννῶνται οἱ φόνοι, καὶ ἐξ ἐναντίας θέλει νὰ ἤμεθα ὡραῖοι καὶ ἥμεροι, & νὰ γυρεύωμεν τ̃ ἀγάπην καὶ τ̃ ὁμόνοιαν μὲ ὅλους.

Ἐξήγησις τ̃ ἕκτης ἐντολῆς.

Μ. Τί θελέχει ἡ ἕκτη ἐντολή;

Δ. Πρῶτα θελέχει νὰ μὴ γίνεται μοιχεία, ἤγουν νὰ μὴν ἁμαρτάνῃ τινὰς μὲ γυναῖκα ὕπανδρον. & διατὶ μ̃ τ̃ ζωὴν ἡ τιμὴ ἔχει τὸ ἀκριβώτερον θεμέλιον ὁποῦ νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος, διὰ τ̃το μ̃ τ̃ ἐντολὴν νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς, μὲ πολὺ δίκαιον ὁρίζει ὁ νόμος νὰ μὴ γίνεται μοιχεία; μὲ τ̃ ὁποίαν χάνει ἡ τιμή.

Μ. Διατὶ εἶπες ἐκεῖνον τ̃ λόγον, ῥῶτα;

Δ. Διατὶ οἱ δίκαι ἐντολαῖς ὁποῦ ἔχει νόμος τ̃ς δικαιοσύνης, ῥῶτα ὁρίζουσι νὰ μὴ γίνωνται

φονεύσῃς, χρυκᾶται μὲ ἰδικήν σου ἐξουσίαν.

Μ. Δὲν ἠξεύρω αὐτὴ ἡ ἐντολὴ, καθὼς ὁρίζει νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς ἄλλον, ἔτζι ἐμποδίζῃ νὰ μὴ φονεύσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του.

Δ. Βέβαια ἡ ἐντολὴ τούτη ἐμποδίζῃ ἀκόμη νὰ μὴ φονεύσῃ τινὰς τ' ἑαυτόν του· διατὶ εἶνας εἶν' οἰκοκύρις τ' ζωῆς του, ἐπειδὴ κ' εἶν ἔγινεν ὁ ἄνθρωπος διὰ τ' ἑαυτόν του ἀλλὰ διὰ τ' Θεόν· & διὰ τοῦτο εἶν' βολετὸν πνὸς μὲ ἰδικήν του ἐξουσίαν νὰ θανατώσῃ τ' ἑαυτόν τ'· & ἂν τινὰς ἅγιος ἢ ἁγία τὸ ἔκαμε διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν πίστιν ἢ τὴν σωφροσύνην, πρέπει νὰ λογιάσωμεν, ὅτι εἶχεν εἰς τοῦτο φωτισμὸν μερικὸν καὶ φανερὸν τ' Θεοῦ, διατὶ εἰς ἄλλον τρόπον ἠθέλειν ἦσαι βαρύτατον κρίμα. διότι ὅποιος φονεύῃ τ' ἑαυτόν του, φονεύῃ ἕναν ἄνθρωπον, & ἔτζι κάμνει φονικὸν, ὁποῦ εἶν' ἁμαρτία, τ' ὁποίαν ὁ πρῶτος σκοπὸς τούτης τ' πέμπτης ἐντολῆς θελει νὰ μὴ γίνεται.

Μ. Διατὶ λέγῃς, ὁ πρῶτος σκοπός;

Δ. Διατὶ δὲν ὁρίζει μόνον νὰ μὴ γίνεται φόνος, ἀλλὰ & νὰ μὴ λαβώσῃ τινὰς, καὶ νὰ μὴ ῥαβδίσῃ, ἢ νὰ κάμῃ κάθε λογῆς ἄλλην

ὕβριν

δξὰ ἄλλον αὐτὸν. ἀλλὰ δξὰ τὸν θεόν, δξὰ τοῦτο ἕνας αὐτὸς δὲν ὀφείλῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου· ὅθεν δὲν ἔχῃ ἐξουσίαν νὰ τὸν φονεύσῃ.

Μ. Ἡμεῖς βλέπομεν, ὅπου οἱ ἀνθρωπαις κὴ ὅσοι κυβερνῶσι ταῖς χώραις, πέρνουσι τὴν ζωὴν τῶν κλεφτῶν κὴ ἄλλων κακῶν ἀνθρώπων· κὴ ὅμως δὲν λέγῃ τινὰς, ὅπου εἰς τοῦτο νὰ κάμνουσι κακὸν ἀλλὰ καλόν.

Δ. Οἱ ἀνθρωπαις κὴ ὅσοι κυβερνῶσιν ἔχοντας ἐξουσίαν ἀνθρωπικὴν δὲν δουσι θάνατον τῶν κακῶν ἀνθρώπων, ὄχι δξὰ νὰ εἶναι εἰς τὸ χέρι τους ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ὑπηρέται τῆς δικαιοσύνης τοῦ θεοῦ, καθὼς λέγῃ ὁ ἅγιος Παῦλος. δξὰ ὁ Θεὸς θέλει κὴ ὀφείλῃ νὰ εἶναι παιδεμένοι οἱ κακοὶ, καὶ αὐτοὺς πρέπῃ, νὰ θανατόνουσται, δξὰ νὰ ἔχουσιν οἱ καλοὶ ἀνθρωποι ἀνάπαυσιν, κὴ ζωὴν εἰρηνικήν. δξὰ τοῦτο ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ χέρι τῶν ἀνθρωπάδων, κὴ κυβερνητάδων τὸ σπαθὶ δξὰ νὰ κάμνουσι δικαιοσύνην, δεφενδεύοντας τοὺς καλοὺς, κὴ παιδεύοντας τοὺς κακούς. ὅθεν ὅταν ἕνας ἄτυχος θανατόνεται μὲ ἐξουσίαν ἀνθρωπικὴν, τοῦτο δὲν λέγεται φονικὸν ἀλλὰ δικαιοσύνης ἔργον. κὴ ὅταν λέγῃ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, μὴ φο-

τημᾶσι, θέλουσιν ἔχῃ ἔξω ἀπὸ ταῖς ἄλλαις τιμωρείαις κ' τοῦτην μεσικὰ νὰ εἶν' ὀλιγόχρονοι. καὶ αἰμόζει πολλὰ τοῦτη ἡ τιμωρεία· διότι δὲν εἶνε καλὰ νὰ εἶν' πολύχρονος, ὅποιος ἀτιμάζῃ ἐκεῖνος, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔλαβε τὴν ζωήν.

Μ. Ἔρχεταί με νὰ ζητήσω ἐδῶ τὸ ἑξῆς ὕστερον. αὐτὸ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπαμεν ἑξῆς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, χρυκᾶται ἀκόμη κ' ἑξῆς τοὺς ἄλλους ψωμοτῶτας, ὁποῦ ἔχουσι τόπον γονέων ψὸς ἡμᾶς.

Δ. Καλὰ τὸ εἶπάμασες· διότι τοῦτη ἡ ἐντολὴ χρίπει νὰ ξαπλώνῃ εἰς ὅλους τοὺς ψωμοτῶτας, τόσον ἐκκλησιαστικοὺς, ὡσὰν κ' κοσμικούς.

Ἐξήγησις δ' ἐντολῆς.

Μ. Ἐξήγησαί με τώρα τὴν πέμπτην ἐντολήν.

Δ. Ἡ ἐντολὴ τοῦτη θέλει ψωτὸν νὰ μὴ γίνῃ φόνος ἀνθρώπου. καὶ δὲν ἐμποδίζῃ νὰ μὴ σφάζωνῃ τὰ ἄλλα ζῶα, ἑξαπὶ τὰ ζῶα τὰ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἑξῆς τ' ἄνω, κ' ὅταν ἐκεῖνος χρειάζεται νὰ σφαγθῇ τὴν ζωήν τους, ἐμπορεῖ νὰ τὰ σφάξῃ. ἀμὴ ὁ ἄνος δὲν ἐπλάσθη

ἑξῆς

νὰ βοηθοῦν, νὰ σύλαβοῦνται, καὶ νὰ ἐξ) ὑπήκοα τ̃ γονέων, ἔτζι καὶ οἱ γονεῖς ἐξ) κρατούμενοι ὄχι μόνον νὰ φροβλέπουσι δι᾽ τ̃ ζοφὴν κ) τὸ ἔνδυμα τῶν παιδίων, ἀλλὰ κ) νὰ τὰ παιδεύσι, & νὰ τὰ διδασκαλεύσιν. ὅμως ἡ ἀγάπη τ̃ γονέων φρὸς τὰ παιδία ἐξ) τόσον ἴδια κ) φυσικὴ, ὁποῦ δὲν ἦτον χρεία νὰ δοθῇ νόμος γραμμένος δι᾽ νὰ ἐνθυμίζῃ τοὺς γονεῖς τὸ χρέος ὁποῦ ἔχουσι φρὸς τὰ παιδία. ἐξ ἐναντίας βλέπομεν πολλὰς φοραῖς, ὅτι τὰ παιδία δὲν ἔχουσι φρὸς τοὺς γονεῖς ἐκείνην τ̃ ἀγάπην ὁποῦ φρέπει. καὶ δι᾽ τ̃το ἦτον ἀναγκαῖον μὲ τοῦτην τ̃ ἐντολὴν νὰ μάθουσι τὸ χρέος τους. κ) δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ γυμνὴν τ̃ ἐντολὴν, ἀλλὰ ἔσμιξε τί τάσει, & πῶς φοβερίζει. δι᾽ νὰ φυλάσσεται ὁ νόμος.

Μ. Ἀγαπῶ νὰ μάθω, τί τάσει ὁ Θεὸς, κ) πῶς φοβερίζῃ.

Δ. Εἰς τοῦτην τ̃ τετάρτην ἐντολὴν ἔσμιξεν ὁ Θεὸς τοῦτα τὰ λόγια· δι᾽ νὰ ζήσῃς πολὺν καιρὸν ἐπάνω εἰς τ̃ γῆν. θέλοντας νὰ εἰπῇ, ὅτι ὅποιοι τιμοῦσι τ̃ πατέρα καὶ τ̃ μητέρα, θέλουσι λάβει τοῦτην τὴν ἀνταμοιβὴν, νὰ ζήσουν πολλοὺς χρόνους. καὶ ὅποιοι δὲν τὸν

λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος, εἰς πᾶσα πρᾶγμα
ἐν κύριῳ ἠμοῦν, εἰς πᾶσα πρᾶγμα ὁπού ἀ-
ρέση τῦ Θεῦ. διότι ὁποίαν φορὰν ὁ πατέ-
ρας καὶ ἡ μητέρα νὰ μᾶς ὥριζε πρᾶγμα
ἐναντίον τῦ θελήματος τῦ Θεῦ, τότε πρέ-
πει κὴ τ' ἐντολὴν τῦ Χριστῦ νὰ μισήσωμεν
τὸν πατέρα καὶ τ' μητέρα, ἠμοῦν νὰ μὴ τὰς
ὑπακούωμεν, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐχθρεύωμεν, ὡ-
σὰν νὰ ἦσαν ἐχθροί μας. Ὕστερον ἠμεθα
κρατούμενοι νὰ φέρωμεν ἀλλάβιαν τῦ πα-
τρὸς καὶ τ' μητρὸς, καὶ νὰ τοὺς τιμῶμεν μὲ
λόγια κὴ μὲ ἔργα ἐξωτερικὰ, καθὼς εἶ-
πρέπον· κὴ τῦτο ἤθελεν εἶς τ' παλαιὰν δια-
θήκην ὁ Θεὸς νὰ φυλάττεται τόσον, ὁπού
ὥριζε νὰ χάνη τ' ζωὴν, ὅποιος ἤθελεν ὀπο-
κοπήσει νὰ κακολογήση τ' πατέρα ἢ τ' μη-
τέρα.

Μ. Δὲν ἠξεύρω, διὰ ποίαν αἰτίαν ὁ νόμος
τῦ Θεῦ ὁρίζει τὰ παιδία νὰ βοηθοῦσι τ'
γονέων τους, καὶ δὲν ὁρίζει ἀκόμη τοὺς γο-
νεῖς νὰ βοηθοῦσι τ' παιδίων, μάλιστα ὅταν
εἶν μικρὰ, κὴ ἔχουσι χρείαν βοηθείας.

Δ. Ἀληθινὰ τὸ χρέος εἶν τόσον εἰς τὰ παιδία
πρὸς τοὺς γονεῖς, ὅσον εἰς τοὺς γονεῖς πρὸς
τὰ παιδία. Ϛ καθὼς τὰ παιδία χρεώστοῦσι

Δ. Οἱ ἐντολαῖς τ᾽ δευτέρας πλάκας ἐγγίζουσι τὸ πλησίον, καθὼς οἱ ἐντολαῖς τῆς πρώτης ἐγγίζουσι τὸ Θεὸ. καὶ διατὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ μᾶς ἔχῃ πλησίον δὲν ἔχῃ ἄλλοι σημότεροί μας; διὰ δὲ ὅπου νὰ τοὺς ἡμεσθῶ πλέον χρειώσαι, ὡσὰν ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, διὰ τοὺς ὁποίους ἤμεσθα εἰς τ᾽ κόσμον, & ἔχομεν τ᾽ ζωὴν, ὁποῦ ἔχῃ τὸ θεμέλιον ὅλων τ᾽ κόσμου τ᾽ καλῶν, διὰ τοῦτο μὲ πᾶσα δίκαιον ἀρχίζει ἡ δεύτερα πλάκα ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός.

Μ. Εἰς τί πρᾶγμα κεῖται τοῦτη ἡ τιμὴ ὁποῦ χρεωστοῦμεν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός;

Δ. Εἰς ζία πράγματα, βοήθειαν, ὑπακοὴν, καὶ λάβειαν. πρῶτα ἔχομεν χρέος νὰ δίδωμεν βοήθειαν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς εἰς ταῖς ἀνάγκαις· καὶ τοῦτη ἡ βοήθεια εἰς τὴν θείαν γραφὴν κράζεται τιμή. καὶ πᾶσα λογειασμὸς θέλῃ, ὅπ τὰ παιδία ὁποῦ χάβασι τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, νὰ γυρεύουσι καὶ αὐτοὶ νὰ φυλάξουσιν τὴν ὁμοίαν ζωὴν τῶν γονέων τους. ἔχομεν ἀκόμη χρέος νὰ ὑπακούωμεν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, καθὼς

γλυκύτητα τὰ φαγητά, διότι ὅλα τοῦτα εἶναι ἔργα θηλυκά.

Δ. Ἡ ἐντολὴ νὰ μὴν κάμῃ τινὰς ἔργα θηλυκά, χρειάζεται μὲ τοῦτα τὰ δύο· πρῶτον, νὰ μὴν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου· διὰ τοῦτο εἶναι συγχωρεμένον νὰ μαγειρέψῃ τινάς, νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ τραπέζι, καὶ νὰ κάμῃ ἄλλα παρόμοια, τὰ ὁποῖα δὲν βολεῖ νὰ γένουν τὴν σαρακοστὴν ἡμέραν. δεύτερον, νὰ μὴν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ θηλυσύνην τοῦ θεοῦ· ὅθεν εἶναι συγχωρεμένον νὰ βαρέσῃ τινὰς τὸ σήμαντρον, καὶ νὰ κάμῃ ἄλλαις θηλείαις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁποῦ δὲν ἐμπορεῖται νὰ γένουν ἄλλην ἡμέραν. ἔξω ἀπὸ τοῦτα ἐμπορεῖ ἀκόμη τινὰς νὰ κάμῃ ἔργα θηλυκὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ὅταν εἶναι θέλημα τοῦ πρωεστῶτος μὲ καλὴν ἀφορμήν.

Ἐξήγησις τῆς δ' ἐντολῆς.

Μ. Ἀκολουθεῖ ἡ τετάρτη ἐντολή, ἡ ὁποία εἶναι, νὰ τιμᾷς τινὰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, διὰ ποίαν ἀφορμὴν οἱ ἐντολαὶς τῆς δευτέρας πλάκας ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν μνήμην τοῦ παιδὸς καὶ τῆς μητρός.

Δ. Οἱ

καθὼς εἴπαμεν, ἐβάλθηκεν ἡ κυριακή.

Μ. Τί πρέπει νὰ κάμνῃ τινὰς διὰ νὰ φυλάσσῃ ταῖς ἑορταῖς;

Δ. Δύο πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα· τὸ πρῶτον, νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὰ διάφορα ἔργα, ἤγουν σκεῦνα ὁποῦ κάμνουσιν οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ τεχνίται, οἱ ὁποῖοι δὲν κοπιάζουσι πολλὰ μὲ τὸ κορμί. διατὶ τὰ ἔργα ὁποῦ τὸ πλέον γίνονται μὲ τὸν νοῦν. δὲν τὰ ὀνομάζομεν διαφορικά, καλὰ καὶ διὰ βοήθειαν τοῦ νοὸς νὰ κινῆται καὶ ἡ γλῶσσα, ἢ τὸ χέρι, ἢ ἄλλο μέλος σωματικόν. τὸ δεύτερον εἶναι, ὅτι ταῖς ἑορταῖς ὁποῦ ὁρίζει ἡ ἐκκλησία, ἤμεθα χρεωτούμενοι νὰ ἀκούσωμεν λειτουργίαν. καὶ καλὰ καὶ δὲν ἔχομεν ἄλλο βάρος ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὅμως εἶναι πολλὰ πρέπον νὰ ἐξοδεύῃ τινὰς ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς; ἢ τὸ φρονιμώτερον μέρος εἰς προσευχὴν καὶ ἀνάγνωσιν πνευματικήν, ἢ νὰ ἀκούῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ κάμνῃ ὅσια καλὰ ἔργα διατὶ τοῦτο εἶναι τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδόθηκαν αἱ ἑορταῖς.

Μ. Ἂν δὲν ἐμπορῇ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς νὰ γένῃ κανένα ἔργον διαφορικόν, τὸ λοιπὸν δὲν εἶναι βολετὸν τινὸς νὰ βαρέσῃ τὸ σήμαντρον, ἢ νὰ ἑτοιμάσῃ τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ οὔτε νὰ μα-

εἰς τ̃ λάκκον τοῦ ἅδε· κ̀ ἡ κυριακὴ σημαίνει τὴν δόξαν, ὁποῦ ἔχουσι τ̃ σήμερον οἱ ψυχαῖς τ̃ ἁγίων, κ̀ ὕστερα θ̀ ἔχ̃ τὰ κορμία εἰς τ̃ οὐρανόν. κ̀ διὰ τοῦτο οἱ Ἑβραῖοι ἑώρταζαν τὸ σάββατον, διότι ἀποθνήσκοντας σκατεβαίνασιν εἰς τ̃ ἀνάπαυσιν τὸ λάκκο· ἀμὴ οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἑορτάζωσι τ̃ κυριακὴν, διατι ἀποθνήσκοντας ὑπάγουσιν εἰς τ̃ μακαρίαν δόξαν τ̃ θ̃ σου, αἰ ἔχουσι καμωμένα καλὰ ἔργα κ τ̃ ἅγιον νόμον ὁποῦ τοὺς ἔδωκεν ὁ θεός.

Μ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάσῃ τινὰς ἄλλαις ἑορταῖς ἔξω ἀπὸ τ̃ κυριακήν;

Δ. Ἀνάγκη εἶ νὰ φυλάσσωνται ἀκόμη πολλαῖς ἄλλαις ἑορταῖς, τόσον διαστοπαῖς, ὡσὰν τ̃ θεοτόκου κ̀ τ̃ ἄλλων ἁγίων· ἤγουν ὅλαις ἐκείναις, ὁποῦ ἀρίζει ἡ ἐκκλησία τ̃ θ̃ου. ὅμως ἐμιλήσαμεν μεγικὰ διὰ τ̃ κυριακὴν, ἐπειδὴ εἶ ἡ παλαιότερη, κ̀ ἑορτάζεται συχνότερα θ̃ὰ τ̃ ἄλλαις· καθὼς εἴχασι τ̃ οἱ Ἑβραῖοι πολλαῖς ἑορτ̃, ἀμὴ ἡ παλαιότερη κ̀ συχνότερη κ̀ μεγαλήτερη ἀπ' ὅλαις ἦτον τὸ σάββατον. κ̀ διὰ τοῦτο εἰς ταῖς δέκα ἐντολαῖς δὲν ἀναφέρει θ̃ὰ μόνον τὸ σάββατον, εἰς τὸ ὁποῖο τ̃ τόπον,

κα-

δὴ εἶδ τόσον καλαῖς ἀφορμαῖς ὅπ νὰ ἑορτάζεται;

Δ. Ὁ Θεὸς μὲ πολλὴν σοφίαν μᾶς ἤλλαξεν τὸ σάββατον εἰς τὴν κυριακὴν, καθὼς κὴ τ περιτομὴν εἰς τὸ βάπτισμα, Ϲ τὸ ἀρνίον ὁπού ἐθυσιάζετον τὸ πάσχα εἰς τ ἁγίαν κοινωνίαν, κὴ ὅλα τ ἄλλα καλὰ πράγματα τῆς παλαιᾶς διαθήκης εἰς ἄλλα καλλίτερα τῆς νέας. ὅθεν αὖ ἑωρτάζετον τὸ σάββατον εἰς μνήμην τ κτίσεως τοῦ κόσμυ, διατὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐτελειώθη τὸ ἔργον τῆς δημιουγίας, μὲ καλλίτερην ἀφορμὴν ἑορτάζεται ἡ κυριακὴ εἰς μνήμην τῆς ὁμοίας δημιυργίας, ἐπειδὴ κυριακὴν ἡμέραν ἤρχισε νὰ κτίζεται ὁ κόσμος. κὴ αὖ οἱ Εβραῖοι ἐδίδασι τὸ θεοῦ τὴν ὕστερην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, καλλίτερα οἱ χρισιανοὶ τοῦ δίδυσι τὴν πρώτην. ἔξω δὲ τοῦτο τὴν κυριακὴν μνημονεύονται ζία μεγάλα μυστήρια τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. διότι ὁ Χριστὸς κυριακὴν ἐγεννήθη, κὴ κυριακὴν ἀνεστήθη, κὴ κυριακὴν ἔπεμψεν εἰς τοὺς ἀποστόλους τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀκόμη τὸ σάββατον ἐσημάδυε τ ἀνάπαυσιν, ὁπᾶ εἶχασιν οἱ ψυχαῖς

εἰς

Μ. Διατί ὥρισεν ὁ Θεὸς τ Εβραίων νὰ φυλάσσωσιν τὸ σάββατον πλέον παρὰ ἄλλην ἡμέραν;

Δ. Δύο εἶν οἱ μεγαλήτεραις ἀφορμαῖς· ἡ μία, διατὶ ὁ Θεὸς τ ἡμέραν τοῦ σαββάτου ἐτελείωσε τὸν κόσμον, & διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ ἁγιάζεν τύτοια ἡμέρα εἰς μνήμην τῆς μεγάλης τούτης δημιουργείας, ὅπ ἐκτίσθη ὁ κόσμος. κὴ τοῦτο ἐδείχθη ἀκόμη διὰ νὰ διορθωθῇ τὸ σφάλμα κάποιων φιλοσόφων, ὁποῦ ἐλέγασιν ὅτι ὁ κόσμος ἦτον παντοτινός· διότι ἑορτάζοντας ἐκείνην τ ἡμέραν εἰς μνήμην τ πλάσεως τοῦ κόσμε, ἐφαίνετον μία ὁμολόγησις, ὅτι ὁ κόσμος ἔλαβεν ἀρχήν. ἡ δευτέρα ἀφορμὴ εἶν· ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος κάμνει κὴ κοπιάζωσιν οἱ δοῦλοι κὴ οἱ δούλαις κὴ τὰ ζῶα ταῖς ἓξη ἡμέραις τῆς ἑβδομάδος, ἠθέλησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, ἤγουν τὸ σάββατον, νὰ ἀναπάυωνται οἱ δοῦλοι, κὴ οἱ δούλαις, κὴ τὰ ζῶα· διὰ νὰ μαθαίνωσιν οἱ οἰκοδεσπότοις νὰ λυποῦνται τοὺς ἐργάταις, κὴ νὰ μὴν εἶν ἀπάνθρωποι, ἀλλὰ ἐλεήμονες & πρὸς τὰ ζῶα.

Μ. Καὶ διατὶ ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ δὲν φυλάσσομεν τὸ σάββατον κατὰ τοὺς ἑβραίους, ἐπει-

δὴ

Εξήγησις τῆς γ. ἐντολῆς.

Μ. Εχρύκησα ταῖς δύο ωρώταις ἐντολαῖς· ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὴν ζήτην.

Δ. Η ζήτη ἐντολὴ ὁπού εἶ) δχὶ νὰ ἀγιάζωνται οἱ ἑορταῖς, δχὶ φέρει καμπόσον ἀπὸ ταῖς ἄλλαις. διότι ὅλαις οἱ ἄλλαις, ἤγουν οἱ δύο ωρώταις, καὶ οἱ ἑπτὰ ὁπού ἀκολουθοῦσιν, εἶ) ὁλότελα φυσικαῖς, & σφίγγουσιν ὄχι μόνον τοὺς χρισιανούς, ἀλλὰ κὴ Εβραίους καὶ Ελληνας. ἀμὴ τούτη ἡ ζήτη εἰς μέρος εἶ) φυσικὴ, κὴ σφίγγῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, & εἰς μέρος δὲν εἶ) φυσικὴ, κὴ δὲν σφίγγῃ ὅλους. διότι νὰ ἀγιάζῃ τινὰς τ' ἑορτὴν, ἤγουν νὰ ἔχῃ καμίαν ἡμέραν δχὶ ἁγίαν, κὴ νὰ τὴν ἐξοδεύζῃ εἰς ἔργα ἅγια, καὶ μάλιστα εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, εἶ) ἐντολὴ φυσικὴ, δχὶ ὁ φυσικὸς λογαειασμὸς τὸ διδάσκει ὅλων τ' ἀνθρώπων. ὅθεν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου φυλάττεται καμία ἡμέρα ἑορτασικὴ. ἀλλὰ νὰ εἶ) διωρισμένη τέτοια ἡμέρα, ἤγουν μία πλέον ωδὲ τὴν ἄλλην, τοῦτο δὲν εἶ) φυσικόν. ἔτζι ἔχασιν οἱ Εβραῖοι τὸ σάββατον δχὶ μεγαλην ἑορτὴν, καὶ οἱ Χρισιανοὶ ἔχουσι τὴν κυριακήν.

Μ. Δια-

Δ. Εἶναι τόσον μεγάλον, ὁποῦ εἰς κάποιον τρόπον εἶναι τὸ μεγαλήτερον ἀπ' ὅλα· τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ὁποῦ τὸ εἶναι δοσμένη. ὥριζεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ παλαιὸν νόμον, ὅπ οἱ βλάσφημοι παρ' Θὺς νὰ λιθοβολοῦνται ἀπ' ὅλον τὸν λαόν· καθὼς ἀκόμη οἱ πολιτικοὶ νόμοι παρ' δίδουσι μὲ θάνατον τοὺς βλασφήμους. Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ διάλογος γράφει, ὅπ ἕνα παιδίον πέντε χρόνων ἔχει μάθει νὰ βλασφημᾷ τὸ Θεὸν, καὶ δὲν τὸ καταδικάζοντας ὁ πατέρας του, ἀπέθανεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός του, καὶ ἐφάγησαν ὀφθαλμοφανῶς τὰ δαιμόνια, καὶ ἐπῆραν τὴν ψυχήν του εἰς τὴν κόλασιν· τοιοῦτο γὰρ μα ὁποῦ δὲν δύρισκομεν νὰ ἐγίνηκε δι' ἄλλον ἁμάρτημα. ἀναγκαῖον εἶναι τὸ λοιπὸν μὲ πᾶσα προθυμίαν νὰ φυλάσσεται καθένας τόσα φοβερὸν ἁμάρτημα· καὶ τόσον δὲ κολώτερα ἔπρεπε νὰ τὸ φύγῃ πᾶσα εἷς, ὅσον ἀπ' αὐτὸ δὲν πέρνει καμίαν ὠφέλειαν ἢ χαρὰν, καθὼς ἀπὸ κάποια ἄλλα ἁμαρτήματα, μόνον τὴν ζημίαν ὁποῦ φέρει τὸ ἁμάρτημα. καλὰ καὶ δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ γένῃ ἁμαρτία, ἂν ἦτον ἀκόμη νὰ ἐκέρδαινε πνὰς πᾶσα λογῆς χαρὰν ἢ ὠφέλειαν.

Εξή-

τον, ὅταν δίδη τινὰς τῦ θεῦ ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν τ' ἐγγίζει· λόγου χάριν, ἂν εἰπῇ τὸ κέρδος τῦ θεῦ, ἢ ἄλλην ἀφορέτειαν. δεύτερον, ὅταν δὲν δίδωμεν τοῦ θεῦ ἐκεῖνο ὁποῦ τῦ ἐγγίζει, ὡσὰν δυνάμιν, σοφίαν, δικαιοσύνην, ἢ ἄλλο τίποτε ἀφέλημα ἐξαίρετον· ὡσὰν νὰ εἰπῇ τινὰς, πῶς ὁ θεὸς δὲν δύνεται νὰ κάμῃ, ἢ δὲν βλέπει τὰ ἀφελήματα, ἢ δὲν εἶναι δίκαιος. τρίτον, ὅταν δίδη τινὰς τ' πλάσματος τὸ ἴδιον τῦ θεῦ· καθὼς κάμνουσιν ἐκεῖνοι ὁπὰ λέγουσιν, ὅτι ὁ διάβολος ἠξεύρει τὰ μέλλοντα, ἢ ὅτι ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ θαύματα ἀληθινά. τέταρτον, ὅταν καταρᾶται τινὰς τῦ θεῦ, ἢ τῆς θεοτόκου, ἢ ἄλλων ἁγίων. πέμπτον, ὅταν ὀνομάζῃ τινὰς κάποια μέλη τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῶν ἁγίων εἰς ὕβριν· ὡσὰν τὰ τοῖα μέλη νὰ ἦσαν εἰς ἐκείνους μὲ ἀσχημίαν, καθὼς εἶναι εἰς ἡμᾶς. ἕκτον, ὅταν ὀνομάσῃ τινὰς κάποια μέλη τ' Χριστῦ ἢ τ' ἁγίων ἀγάλι παίγνιον· ὡσὰν κάμνουσιν ἐκεῖνοι ὁπὰ λέγουν, εἰς τὰ χόφα τ' Χριστῦ, ἢ τ' ἁγίω Πέτρου, ἢ ἄλλα τόμια παράμοια, ὁποῦ ἤτανε φθόνος τῦ διαβόλου ἢ κακία τ' ἀνθρώπων.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πόσον μεγάλον κρίμα νὰ εἶναι ἡ βλασφημία..

λ' ἁμία, κ) ἐμαρτάνῃ ὁ ἄνθρωπος ἐναντίον εἰς τούτην τὴν δ' ὑτέραν ἐντολήν. καθὼς ἀκόμη κριματίζει) πολλὰ ἐναντίον εἰς τ' ὁμοίαν ἐντολὴν ἕνας, ὁπού κάμῃ τάξιμον, κ) δὲν τὸ τελφώνῃ τὸ γλιγωρίτερον ὁπού νὰ ἐμπορῇ. διατὶ ὁ Θεὸς θέλει εἰς τ' θείαν γραφὴν, ὅτι ὅποιος κάμῃ τάσιμον, ὄχι μόνον νὰ θυμᾶ) νὰ τὸ πληρώσῃ, ἀλλὰ κ) νὰ μὴν ἀργῇ νὰ τὸ τελφώσῃ.

Μ. Ἐξήγησέ μου τὸ ὕστερον μέρος διὰ τ' ἔπαινον τοῦ Θεοῦ & τ' βλασφημίαν.

Δ. Ὁρίζει ὁ Θς εἰς τὸ ὕστερον μέρος τούτης τ' δευτέρας ἐντολῆς νὰ μὴ βλασφημῇ πνας, μάλιστα νὰ ἐπαινῇ κ) νὰ εὐλογῇ τὸ ἅγιόν του ὄνομα. κ) ὅσον εἰς τ' ἔπαινον, δὲν εἶ) καμία δυσκολία· ἐπειδὴ εἶ) φανερὸν, ὅτι λαμβάνοντας ἀπὸ τ' θεὸν πᾶσα καλὴ, & ὁποίαν τὰ ἔργα εἶ) γεμάτα ἀπὸ σοφίαν, δικαιοσύνην, κ) ἐλεημοσύνην, ὁ δίκαιος λόγος θέλει νὰ εἶναι εἰς πᾶσα ὠφέλιμα ἐπαινετὸς κ) εὐλογημένος. ὅσον εἰς τ' βλασφημίαν, πρέπει νὰ ἠξεύρῃς ὅτι ἡ βλασφημία δὲν εἶ) ἄλλο πρᾶμα μία ὕβρις ὁπού γίνεται τοῦ θεοῦ μὲ λόγια ἢ εἰς αὐτὸν τ' θεὸν, ἢ εἰς τοὺς ἁγίους του. κ) εὑρίσκονται ἕξη λογῶν βλασφημίαις. πρῶτον,

ναγκαῖον νὰ τὸ τάξις εἶναι καθαρισμὲ τὸ σῶμα, ἢ καὶν μὲ τὴ καρδίαν. δεύτερον, ἔχεις νὰ λογιάσῃς, ὅπ τοῦτο γίνεται τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου καθολικὰ ἐγγίζυσι τὰ ταξίματα. Καὶ ὅταν ἀκούσῃς κὴ λέγουσιν, ὅπ γίνοντ' ταξίματα τ' θεοτόκου ἢ τ' ἁγίων, λόγιαζε ὅπ ἐκεῖνα τὰ ταξίματα γίνονται καθολικὰ τ' Θεοῦ εἰς τιμὴν τῆς θεοτόκυ, ἢ τ' ἁγίων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ θεὸς κατοικεῖ μ' ἕναν τρόπον μερικώτερον καὶ ὑψηλότερον ἀπὸ εἰς τὰ ἄλλα του πλάσματα. λοιπὸν τὸ ταξιμον ὁποῦ γίνεται τοῦ ἁγίυ, δὲν εἶναι ἀπὸ ἕνα ταξιμον καμωμένον τ' Θεοῦ διὰ νὰ τιμηθῇ ἡ μνήμη τοῦ ἁγίυ μὲ τίποτε δόσιμον· κὴ τότο εἶ) νὰ πιάσ πνὰς τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἅγιόν του. τρίτον ἤξευρε, ὅπ τὸ ταξιμον δὲν ἐμπορεῖ νὰ γένῃ ἀπὸ εἰς πρᾶγμα καλὸν, ὁπού ν' ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ, λόγου χάριν εἰς παρθενίαν, ἢ θελημακτικὴν ἀποχείαν, Καὶ τὰ ὅμοια. ὅταν ἂν ἔταξε πνὰς νὰ κάμῃ κάποιον ἁμάρτημα, ἢ ἐργασίαν ὁποῦ νὰ μὴν εἶ) εἰς δόλωσιν τοῦ θεοῦ, ἢ καὶ τίποτε καλὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὅμως νὰ ἐμποδίζῃ ἄλλο μεγαλήτερον καλὸν, δὲν ἔταξε πρᾶγμα ὁποῦ ν' ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ· κὴ διὰ τοῦτο δὲν εἶ) τιμὴ τοῦ Θεοῦ ἀλ-

λα πι-

γον πρᾶγμα, ἀκόμη παίζοντας, ὀμνύουσιν. οἱ ὁποῖοι μὲ τούτην τὴν κακὴν συνήθειαν τοῦ συχνῶ ὅρκου εὔκολα πέφτουσιν εἰς τὴν ψυδορκίαν, ὁποῦ εἶναι μία ἀπὸ ταῖς πολλαῖς μεγάλαις ἁμαρτίαις. ὅθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ὁ ἅγιος Ἰάκωβος εἰς τὴν ἐπιστολήν του, μᾶς ὁρίζει νὰ μὴν ὀμνύωμεν, ἤγουν χωρὶς ἀνάγκην. καὶ δίδουσιν οἱ ἅγιοι τὸν λογαριασμόν. διότι ἐπειδὴ εὑρέθη ὁ ὅρκος διὰ θεραπείαν τῆς ὀλιγοπιστίας ὁποῦ ἔχουσιν ἀναμεσόν τους οἱ ἄνθρωποι, διατὶ δύσκολα πιστεύουσιν ἕνας τοῦ ἄλλου, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ συνηθίζωμεθα τὸν ὅρκον, καθὼς κάμνομεν εἰς τὰ ἰατρικά, τὰ ὁποῖα δὲν τὰ πίνομεν συχνά, ἀλλὰ τὸ ὀλιγώτερον ὁποῦ ἐμπορεῖμεν.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐντολῆς διὰ τὰ βασίματα.

Δ. Τὸ βάσιμον εἶναι, ὅταν λάβῃ κανεὶς ἐπάνω του ἕνα χρέος νὰ πληρώσῃ τοῦ Θεοῦ τίποτε καλὸν καὶ εὐάρεστον πρᾶγμα. ὅπου πρέπει νὰ λογιάσῃς δύο πρᾶγματα. πρῶτον, ὅπου τοῦτο γίνεται βάσιντας. ὅθεν δὲν σώνει νὰ ἔχῃς μόνον εἰς τὸν νοῦ σου, ἢ νὰ ἔχῃς ὄρεξιν νὰ κάμῃς τίποτε πρᾶγμα, ἀλλὰ εἶναι ἀναγ-

ψέματα, ἢ κἂν δὲν ἐξόρουσιν αὐ εἶναι ἀληθινά. ὁμοίως ἁμαρτάνουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ τάσσουσι μὲ ὅρκον πρᾶγμα ὁποῦ δὲν ἔχουσιν εἰς τὸν νοῦ τους νὰ τὸ κάμουσιν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, νὰ ὁμόσῃ τινὰς μὲ δικαιοσύνην;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅπ νὰ μὴ τάσσῃ τινὰς μὲ ὅρκον πρᾶγμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶν᾽ δίκαιον καὶ πρέπον. καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτάνουσι πολλὰ ἐκεῖνοι, ὁποῦ τάσσουσι μὲ ὅρκον νὰ ἐκδικήσουσι ταῖς ὕβρες, ἢ νὰ κάμουσιν ἄλλο τί ποτε ἀποῦ δὲν ἀρέσει τοῦ θεοῦ. καὶ τέτοιας λογῆς τασίματα δὲν πρέπει νὰ φυλάσσῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ εἶν᾽ εἰς κανένα τρόπον χρεώσῃς ὁ ἄνθρωπος νὰ τὰ πληρώσῃ. διατὶ κανένα πρᾶγμα δὲν ἔπρεπε ἄνθρωπον εἰς τὸ κακὸν, ἐπειδὴ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ μᾶς ἐμποδίζει νὰ τὸ κάμωμεν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, νὰ ὁμόσῃ τινὰς μὲ κρίσιν;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ ὅρκος νὰ γίνεται μὲ γνῶσιν καὶ μὲ φρονιμάδα· λογιάζοντας, πῶς δὲν πρέπει νὰ κράζῃ τινὰς τὸν θεὸν εἰς μαρτυρίαν, παρὰ μόνον εἰς πράγματα ἀναγκαῖα καὶ μεγάλα, καὶ μὲ φόβον πολὺν καὶ δέος. καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτάνουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ διὰ πᾶσα ὀλί-

ἀληθείας. καὶ δεῖ νὰ γίνεται καλὰ, πρέπει νὰ εἶναι συνεζευγμένος ἀπὸ τρία πράγματα, ἀλήθειαν, δικαιοσύνην, καὶ κρίσιν, καθὼς μᾶς διδάσκει αὐτὸς ὁ Θεὸς μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου Ἱερεμίου. καὶ καθὼς μὲ τὸν ὅρκον, ὅταν γίνεται καθὼς πρέπει, τιμᾶται ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ μὲ τοῦτο μαρτυρᾶται ὅτι βλέπει πάντα τὰ πράγματα, καὶ εἶναι ἀληθινώτατος, καὶ ἐκδικητὴς τῆς ἀληθείας· ἔτζι πάλιν ὁ αὐτὸς Θεὸς πολλὰ ἀτιμάζεται, ὅταν γίνεται ὁ ὅρκος χωρὶς ἀλήθειαν, ἢ χωρὶς δικαιοσύνην, ἢ χωρὶς κρίσιν· διότι ὅποιος κάμνει τέτοιον ὅρκον, δείχνει ἢ πῶς ὁ Θεὸς δὲν ἠξεύρει τὰ πράγματα, ἢ ὅτι ἀγαπᾷ τὰ ψέματα καὶ τὴν ἀδικίαν.

Μ. Ἐξήγησαί μου μερικώτερα, τί θέλει νὰ εἰπῇ, νὰ ὁμόσῃ κανεὶς μὲ ἀλήθειαν.

Δ. Διὰ νὰ ὁμόσῃ κανεὶς μὲ ἀλήθειαν, εἶναι χρεία νὰ μὴ βεβαιώνῃ μὲ ὅρκον τὸ δικό μόνον σπέρνο, ὁποὺ ἠξεύρει καλὰ ὅτι εἶναι ἀληθινόν· καὶ νὰ μὴ τάσσῃ μὲ ὅρκον, τὸ δικό μόνον ἐκεῖνο ὁποὺ ἀληθινὰ θέλει νὰ κάμῃ. ὅθεν ὅποιοι ὁρκοῦσι, καὶ ἁμαρτάνουσι βαρύτατα, ὅσοι μὲ ὅρκον βεβαιώνουσι τὰ πράγματα, ὁποὺ ἠξεύρουσιν ὅτι εἶναι ψέ-

Θεοτόκον, καὶ τοὺς ἁγίους, ἐμπορεῖ νὰ γένῃ καλὰ καὶ κακά· διότι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀγαποῦσι τὸν Θεὸν πολλά, συχνὰ τὸ ἐνθυμοῦνται, καὶ συχνὰ μιλοῦσι δι' αὐτὸν, καὶ τὸ κάμνουσι μὲ δι λάβειαν & ἀγάπην, καθὼς φαίνεται εἰς ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἁγίου Παύλου, εἰς ταῖς ὁποίαις εἶναι τόσον πυκνὰ ὀνομασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. διατὶ καθὼς ὁ ἅγιος Παῦλος εἶχε τὸ Χριστὸν εἰς τὴν καρδίαν του, ἔτζι τὸν εἶχε καὶ εἰς τὸ στόμα του. ἄλλοι εἶναι οἱ ὁποῖοι ἀπὸ μίαν κακὴν συνήθειαν, ἢ ὅταν εἶναι ὀργισμένοι, ἢ παίζοντας, καὶ δὲν λογιάζοντας ἐκεῖνο ὁποῦ λέγουσιν, ὀνομάζουσι τὸν Θεὸν, ἢ πνεῦμα ἅγιον, διατὶ ἄλλο δὲν τοὺς ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν τους· καὶ τοῦτο εἶναι κακὸν, διατὶ εἶναι μία καταφρόνησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἦσαι, διὰ νὰ σοῦ δώσω ἕνα παράδειγμα, καλὰ & δίκαιον εἶναι ὅμοιον, ὡσὰν ἕνας ἔχοντας ἕνα ῥῆγο πιμώτατον νὰ τὸ βαλώσῃ εἰς πᾶσα τόπον καὶ καιρὸν, δίχως καμίαν φύλαξιν.

Μ. Ἐξήγησέ μου τώρα τὸ δεύτερον μέρος, ὁποῦ ἐγγίζει τοῦ ὅρκου.

Δ. Ὁ ὅρκος δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἀνακαλεῖ τὸν Θεὸν εἰς μαρτυρίαν τῆς

Εξήγησις τ̃ β'. ἐντολῆς.

Μ. Ἂς ἔλθωμεν εἰς τὴν δ΄ύτεραν ἐντολήν· τὶ θέλει νὰ εἰπῇ, μὴν πάρῃς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ εὐκαίρα;

Δ. Τ΄ύτης τῆς ἐντολῆς ἡ ὑπόθεσις εἶ) ἡ τιμὴ κ) ἡ ἀτιμία, ὁποῦ γίνεται τοῦ θεοῦ μὲ λόγια· ἤγουν ὅπου ἔχομεν ὁρισμὸν νὰ τιμᾶται ὁ θεὸς, κὴ ὠδαγγελίαν νὰ μὴν ἀτιμάζεται. Ε ἐμπορεῖ νὰ μεριθῇ τ΄ούτη ἡ ἐντολὴ εἰς τέσσαρα μέρη, δ΄ιὸπ εἰς τέσσαρας τ̃όπους τιμᾶται ἢ ἀτιμάζεται μὲ λόγια ὁ Θεός. πρῶτον, τιμᾶται, ὅταν πνὰς τὸν ὀνομάζῃ συχνὰ ἀπὸ ἀγάπην καρδιακὴν, κὴ ἀτιμάζεται ὅταν τὸν ὀνομάζῃ συχνὰ δίχως χρείαν. δ΄εύτερον, τιμᾶται μὲ τὸν ὅρκον, κὴ ἀτιμάζεται μὲ τὴν ἐπιορκίαν. τ΄ρίτον, τιμᾶται κάμνοντάς του τασίματα, κὴ πάλιν ἀτιμάζεται δὲν πληρώνοντας τὸ τάσιμον. τέταρτον, τιμᾶται ἐπικαλῶντας κὴ ἐπαινῶντας τον, κὴ ἀτιμάζεται βλασφημῶντας κὴ κακολογῶντας τον.

Μ. Ἐξήγησέ μου τὸ πρῶτον μέρος.

Δ. Νὰ ὀνομάσῃ πνὰς ἁπλῶς τὸν θεὸν, ἢ κὴ τ̃ Θεο-

ζι ζωγραφίζεται ἡ πίστις ὡσὰν μία γυναῖκα ὁποῦ κρατεῖ ἕνα δισκοπότηρον· & ἡ ἀγάπη ζωγραφίζεται μὲ πολλὰ βρέφη ξιγύρτης· & ὅμως ἠξεύρεις καλὰ, ὅτι ἡ πίστις κ' ἡ ἀγάπη δὲν εἶ γυναῖκες ἀλλ' ἀρεταῖς. ὁμοίως τὸ λοιπὸν ἐμπορεῦμαι νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ζωγραφίζεται ὡσὰν ἕνας γέροντας, διατὶ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι εἶ παλαιότατος, ἤγουν αἰώνιος καὶ πρωτότερος ἀπ' ὅλα τὰ κτίσματα· καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ζωγραφίζεται εἰς ὁμοίωμα περιστερᾶς, διατὶ νὰ μᾶς σημαδεύσῃ τὰ χαρίσματα τῆς ἁπλότητος, & καθαρότητος, καὶ τῆς ἀκακίας, τὰ ὁποῖα ἐργάζεται εἰς ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. κ' οἱ ἄγγελοι ζωγραφίζονται ὡσὰν νέοι, διατὶ ἔχουσι μίαν παντοτινὴν καὶ αἰθερὰν ὄμορφίαν· ζωγραφίζονται μὲ πτέρυγες, διατὶ εἶ ὀγλίγωροι νὰ δράμωσιν ὅπου ἀρέσῃ τοῦ Θεοῦ· καὶ μὲ ἄσπρα ἐνδύματα, κ' μὲ ῥομφαίαν εἰς, διατὶ εἶ καθαροί, & ἄκακοι, & ζῆλωνοι τῶ Θεῶ.

ώσὰν ἕνα φθισέρι, καὶ τοὺς ἀγγέλους ὡσὰν νέους μὲ ταῖς πτέρυγες, αὖ εἶ) ὁ θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι πνεύματα, Ϲ δὲν ἔχουσι σχῆμα σωματικὸν, τὸ ὁποῖον νὰ ἐμπορῇ ὁ ζωγράφος νὰ μιμηθῇ, καθὼς κάμνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Δ. Ὅταν ὁ θεὸς Ϲ πατὴρ ζωγραφίζεται ὡσὰν ἕνας γέροντας, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν φθισέρι, καὶ οἱ ἄγγελοι ὡσὰν νέοι, δὲν ζωγραφίζονται καθὼς εἶ) καθολικὰ, δηλαδὴ καθὼς εἶπες, εἶ) πνεύματα χωρὶς κορμί· ἀλλὰ ζωγραφίζονται εἰς ἐκεῖνον τὸν τρόπον, ὁποῦ ἐφανήκασι καμίαν φοραί· ὅθεν ζωγραφίζεται ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ὡσὰν ἄνθρωπος γέροντας, δηλαδὴ εἰς τέτοιαν μορφὴν ἐφάνη μὲ ὀπτασίαν τὸ προφήτου Δανιήλ. καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν φθισέρι, δηλαδὴ εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα ἐφάνη ἐπάνω εἰς τ' Χριστοῦ, ὅταν ἐβαπτίσθη ἀπὸ τὸν προφήτην Ἰωαννην. καὶ οἱ ἄγγελοι ὡσὰν νέοι, δηλαδὴ ἔτζι ἐφανήκασιν πολλαῖς φοραῖς. ἤξευρε ἀκόμη, ὅτι πολλὰ πράγματα ζωγραφίζονται δηλαδὴ νὰ καταλάβωμεν ὄχι ποῖα νὰ εἶ) αὐτὰ εἰς τὴν φύσιν τους, ἀλλὰ ποῖον ἰδίωμα ἔχουσι, καὶ τί ἔργον κάμνουσιν. ἔτ-

σιν, πῶς κάμνει τὸ λοιπὸν τόσα θαύματα ἐκείνων, ὁποῦ τοὺς παραδίδονται;

Δ. Ολα τὰ θαύματα τὰ κάμνῃ ὁ Θεός. ὅμως πολλαῖς φοραῖς τὰ κάμνῃ διὰ μεσιτείαν τῶν ἁγίων, καὶ μάλιστα τῆς παναγίας. Συχνὰ τὰ κάμνῃ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔμπροσθεν τῶν λειψάνων ἢ τῶν εἰκόνων ἐπικαλοῦνται τοὺς ἁγίους. καὶ καμμίαν φορὰν ἐνεργᾷ τὰ θαύματα διὰ μέσου τῶν λειψάνων καὶ τῶν εἰκόνων, θέλοντας νὰ μᾶς δείξῃ, ὅπ τοῦ ἀρέσκει ἡ φιλάδελφα ὁποῦ ἔχομεν πρὸς τοὺς ἁγίους, καὶ εἰς τὰ λείψανα, καὶ ταῖς εἰκόνες.

Μ. Τὸ λοιπὸν ὅταν λέγωμεν, ὅπ ὁ δεῖνα ἐπαραδόθη εἰς τὸν δεῖνος ἅγιον τὸ λείψανον, ἢ τὴν εἰκόνα, καὶ ἐπαράλαβε τὴν χάριν, πρέπει νὰ λογιάζωμεν, ὅπ ἐπαραδόθη εἰς ἐκεῖνον τὸν ἅγιον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ λείψανον, ἢ τὸ εἰκόνισμα· καὶ ὅπ ὁ Θεὸς διὰ τὴν μεσιτείαν ἐκείνου τοῦ ἁγίου, καὶ διὰ μέσον ἐκείνου τοῦ λειψάνου ἢ τῆς εἰκόνος τὴν ἔκαμεν τὴν χάριν;

Δ. Ετζὶ εἶναι, καὶ χαίρομαι πῶς ἐκατάλαβες καλά, τι σοῦ εἶπα.

Μ. Ἤθελα ὕστερον νὰ ἤξερα, διὰ ποίαν αἰτίαν ζωγραφίζετε τὸν Θεὸν τὸν πατέρα ὡσὰν ἄνθρωπον γέροντα, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον

Δ. Ναί· δχαπὶ ταῖς εἰκόνες τῦ Χριςοῦ, κ̃ θεοτόκυ, Ϲ̃ τ̃ ἁγίων δὲν ταῖς κρατοῦμεν δχὶ θεὸς. κὴ δχὶ τ̃το δὲν ἐμπορεῖ πινὰς νὰ ταῖς ὀνομάσῃ εἴδωλα, καθὼς ἦταν ἐκείναις τ̃ ἑλλήνων. ἀλλὰ ταῖς κρατοῦμεν δχὶ εἰκόνες, εἰ ὁποίαις μᾶς ἀναφέρυσι τ̃ μνήμην τ̃ Χριςοῦ, κ̃ παναγίας, κὴ τ̃ ἁγίων· Ϲ̃ δουλεύυσι δχὶ βιβλία τ̃ ἀνθρώπων ὁποῦ δὲν ἠξεύρυσι γράμματα· διότι ἀπὸ ταῖς εἰκόνες μανθάνυσι πολλὰ μυςήρια κ̃ πίςεώς μας, καὶ ζωαῖς κὴ θανάτυς πολλῶς ἁγίων. Ϲ̃ τὴν τιμὴν ὁποῦ δίδομεν τ̃ εἰκόνων, δὲν τὴν δίδομεν δχὶ νὰ ἒῖ) ζωγραφισμένοις εἰς χαρτὶ ἢ εἰς μέταλλον, ἢ δχαπὶ ἒῖ) κάλὰ χρωματισμένοις, κὴ ἔπιτήδεια καμωμένοις· ἀλλὰ δχαπὶ μᾶς ἀναθυμίζυσι τὸν Χριςὸν, τὴν Θεοτόκον, κὴ τυς ἄλλυς ἁγίυς. κὴ δχαπὶ ἠξεύρομεν, ὅτι οἱ εἰκόνες δὲν ἔχυσι ζωὴν, ὅτι αὔθησαν, ἐπειδὴ ἐγλυπήκασιν ἀπὸ ἀνθρώπου χέρι, δὲν ζητοῦμεν ἀπὸ ἐκείναις τίποτε, ἀλλὰ ςέκοντας ἔμπροσθέν τους, παρακαλοῦμεν ἐκείνυς, τυς ὁποίυς αὐταῖς μᾶς ἀναφέρυσιν, ἤγουν τὸν Χριςὸν, τὴν Θεοτόκον, κὴ τυς ἄλλυς ἁγίυς.

Μ. Αντὰ λείψανα Ϲ̃ οἱ εἰκόνες δὲν ἔχυσιν αὔθησιν,

εἶ) ωδάξενον, αὖ δίδεται τῶν ἁγίων, ὁποῦ βασιλάδισι μὲ τ Χριστὸν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐκεῖνο ὁποῦ δίδεται κάποιων ἀνθρώπων εἰς τιμωρίαν.

Μ. Καὶ τί θέλομεν εἰπεῖ δηλ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν αἴσθησιν, καὶ ὅμως τὰ ωροσκυνοῦμεν, καὶ κάμνομεν εἰς ἐκεῖνα ωροσευχήν.

Δ. Δὲν κάμνομεν ωροσευχὴν εἰς τὰ λείψανα, τὰ ὁποῖα ξέρομεν πῶς εἶ) ἀναίσθητα, ἀλλὰ τιμῶμεν τὰ ἅγια λείψανα, ὡσὰν ἐκεῖνα ὁποῦ ἐστάθηκαν δοχεῖα ψυχῶν ἁγίων, καὶ ὑπούργησαν εἰς πολλὰ καλὰ ἔργα, καὶ θέλουν εἶσαι εἰς τὸν καιρὸν ζωντανὰ καὶ ἔνδοξα· καὶ τώρα τὰ ἔχομεν ἡμεῖς ὡσὰν ὑπόχρεα σημάδια τῆς ἀγάπης ὁποῦ μᾶς ἐφέρασι τ φέρουσι οἱ ἅγιοι. καὶ δηλ τοῦτο ωροσευχόμεθα ἔμωροσθεν αὐτῶν τῶν ἁγίων λειψάνων, ωδακαλῶντας τοὺς ἁγίους δηλ τὰ τίμια τοῦτα σημάδια ὁποῦ τοὺς κρατοῦμεν, νὰ μᾶς θυμοῦσαι, καὶ νὰ μᾶς βοηθοῦσι, καθὼς ἡμεῖς θυμούμεθα νὰ τοὺς τιμοῦμεν.

Μ. Ἐμποροῦμεν τάχα νὰ εἰποῦμεν τὸ ὅμοιον τ δηλ ταῖς εἰκόνες;

Δ. Ναὶ

τ ἁγίων, & τ λειψάνων, κ τῶν εἰκόνων τους. δχαὶ φαίνεται, ὅπ ἡμεῖς τὰ σεβασκυνεμεν ὅλα τῦτα, κλίνοντάς τας τ κεφαλήν μας, κ γονατίζοντας κ τ συνήθειαν τ δυτικῆς ἐκκλησίας, κ κάμνοντας σεβασμόν, καθὼς κάμνομεν καὶ τοῦ θεοῦ.

Δ. Η ἁγία ἐκκλησία εἶν νύμφη τῦ θεοῦ, κ ἔχει διδάσκαλον τὸ ἅγιον πνεῦμα. ὅθεν δὲν εἶν κίνδυνος ὅπ νὰ σφάλη, ἢ νὰ κάμη, ἢ νὰ διδάξη σεβάσμα, ὁποῦ νὰ εἶν ἐναντίον τ ἐντολῶν τῦ θεοῦ. & δχὰ νὰ ἐλθωμεν εἰς τὸ μερικόν· ἡμεῖς τιμῶμεν κ ἐπικαλούμεθα τὰς ἁγίας ὡσὰν φίλας τῦ θεοῦ, ὁποῦ ἐμπορῶσι νὰ μᾶς βοηθήσουσι μὲ τὰ καλά τους ἔργα, & ταῖς σεβασμαῖς τους σεβὸς τὸν θεόν. ἀμὴ δὲν τοὺς κρατοῦμεν δχὰ θεούς, οὐδὲ τοὺς σεβασμιοῦμεν ὡσὰν τὸν θεόν. οὐδὲ εἶναι σεβάσμα ἄσχημον ἂν κλίνωμεν τὴν κεφαλήν μας, ἢ αὖ γονατίζωμεν· δχατὶ τούτη ἡ σεβασμίωσις δὲν δίδεται μόνον τῦ θεῦ, ἀλλὰ κ τῶν πλασμάτων, ἂν ἀξιόσεμνα εἶν εἰς πολλὰ μεγάλον ἀξίωμα, λόγου χάριν τῦ πάπα· κ κατὰ τὴν τάξιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας πολλοὶ ὑποτακτικοὶ γονατίζουσιν ἔμπροσθεν τῶν σεβαστῶν. λοιπὸν δὲν

εἶν

καλὸν ἕως χίλιας χρυσᾶς ;

Δ. Ο Θεὸς παιδεύῃ ἕως τὴν τετάρτην χρυσᾶν, διατὶ τὸ πλέον ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῇ, ὥστε ὅπου νὰ ἰδῇ παιδία τ' ἐγγόνων του, ἢ τὸ περισσότερον τὰ ἔγγονα τ' ἐγγόνων του· καὶ δὲν θέλῃ νὰ παιδεύσῃ ὥστε εἰς ἐκείνους τοὺς ἀπογόνους, ὁποῦ αὐτὸς ὁ ἁμαρτωλὸς ἐμπορεῖ νὰ ἰδῇ. ἀμὴ ἀνταμείβοντας ἁπλώνει ὁ θεὸς ὄχι μόνον ἕως τὴν τετάρτην χρυσᾶν, ἀλλὰ καὶ εἰς χίλιας, αὐ ἦταν τόσαις. διατὶ ὁ θεὸς κλίνῃ πλέον εἰς τὴν ἀνταμοιβὴν ὥστε εἰς τὴν παίδευσιν· διότι ἡ ἀνταμοιβὴ ἔρχεται ἀπὸ τὴν καλοσύνην του καὶ τὴν διδῇ πολλὰ μεταχαρᾶς, ἀμὴ ἡ παίδευσις ἔρχεται ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις μας, καὶ τὴν δίδει ὡσὰν θυμωμένος, ἤγουν ἀναγκασμένος ἀπὸ ταῖς ἀτυχίαις μας.

Μ. Διατί φοβερίζῃ, καὶ τάσσῃ ὁ θεὸς εἰς τὴν πρώτην ἐντολὴν μόνον ;

Δ. Διατὶ τούτη εἶναι ἡ μεγαλήτερη καὶ ἀναγκαιότερη καὶ πρώτη ἐντολή. καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγομεν διὰ τούτην, ἐμπορεῖ νὰ χρυκηθῇ καὶ διὰ ταῖς ἄλλαις.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πῶς δὲν εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν τιμὴν ὁποῦ κάμνομεν

τοῦ

ἐναντίον εἰς ἐκείνους, ὁποῦ καταβαίνουσι τὴν ἐντολήν, καὶ ἕνα μεγάλον τάσιμον ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ τὴν φυλάττουσι. διότι ἀφ' ὅ ἔδωκεν ὁ θεὸς τὴν ἐντολὴν τούτην, εἶπε ταῦτα τὰ λόγια· ἐγὼ εἶμαι ἕνας θεὸς ζηλωτής, ὁ ὁποῖος παιδεύω ὄχι μόνον ἐκείνους ὁποῦ δὲν μὲ θέλουσι καλὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδία τους ἕως τὴν τετάρτην γενεάν· καὶ κάμνω καλὸν ἐκείνων ὁποῦ μὲ θέλουσι καλὸν ἕως χιλίας γενεάς. Καὶ καταλαβε, ὅπ λέγω, πῶς εἶναι ἕνας θεὸς ζηλωτής· διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅτι ἐμπορεῖ νὰ παιδεύσῃ φοβερώτατα, ἐπειδὴ εἶναι θεός· καὶ ὅπ θέλει νὰ παιδεύσῃ φοβερώτατα, διατὶ εἶναι ζηλωτής, ἤγουν ὅτι θέλει τὴν τιμήν του, καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ ὀρθόν· διὰ τοῦτο δὲν ἐμπορεῖ νὰ βασάξῃ τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὴν ἀνομίαν. καὶ τοῦτο εἶναι ἐναντίον εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἁμαρτάνουσι καθημερινὰ, καὶ ὅμως χαίρονται τὴν ζωήν τους, ὡσὰν νὰ μὴν ἔβλεπεν ὁ θεός· καὶ σὺ θεωρεῖς, ὅπ ἔχ ἔννοιαν καὶ βλέπει ὁ θεὸς, καὶ τὸ θέλει δείξει εἰς καιρόν.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν παιδεύει ὁ Θεὸς ἐκεῖνον ὁποῦ ἁμαρτάνῃ ἕως τὴν τετάρτην γενεάν, καὶ ἀνταμείβῃ ἐκεῖνον ὁποῦ κάμνῃ τὸ κα-

λαῖς ἁμαρτίαις, κ᾽ εἰς τὸ τέλος τοὺς κάμνῃ
& χάνωσι τὴν ψυχήν τως, κ᾽ πολλαῖς φο-
ραῖς ἀκόμη κ᾽ τὸ κορμί.

Μ. Εξήγησαί μας τὸ ξίτον μέρος.

Δ. Εἰς τὸ ξίτον μέρος, ἔξω ἀπὸ ὅσον εἴπαμεν,
ἤγουν νὰ μὴ κατοῦμεν δι᾽ θεὸν τὰ ποιή-
ματά του, ὀεἶζει ὁ θεὸς νὰ μὴν κάμνω-
μεν ἄλλο χρότερον, ἤγουν χεοποίητα,
δι᾽ νὰ τὰ κρατοῦμεν & νὰ τὰ ωεοσκυνοῦ-
μεν ὡσὰν θεὸν, καθὼς ἐκάμασιν οἱ ἕλ-
ληνες, ὁποῦ ἦταν τόσον τυφλοὶ, ὅπ πλάσ-
σοντας εἰδωλα χρυσᾶ, ἢ ἀργυρᾶ, ἢ ξύ-
λινα, ἢ μαρμάρινα, ἐπίστευαν ὅπ ἐκεῖνα
ἦταν θεοί· μάλιστα ἐμωαίνοντας οἱ δι᾽-
βολοι καμίαν φορὰν εἰς ἐκεῖνα, κ᾽ κά-
μνοντάς τα νὰ μιλοῦσιν, ἢ νὰ κινοῦν-
ται. ὅθεν ἐκεῖνοι τῶν ἐωεόσφεραν θυ-
σίαις, καὶ τὰ ἐωεοσκυνῆσαν ὡσὰν θεός.
καὶ δι᾽ αὐτὸ οἱ ἅγιοι μάρτυρες δὲν ἤθελαν
καθόλου νὰ κάμουν τὸ ὅμοιον σφάλ-
μα, τοὺς ἐθανατώνασι μὲ βάσανα φο-
βερώτατα.

Μαθ. Εἶναι τίποτε ἄλλο εἰς τοῦτην τὴν ἐντο-
λήν;

Δ. Εἶναι ἕνας πολλὰ μεγάλος φοβερισμὸς
ἐναν-

κὴ ἐκεῖνοι ὁποῦ τιμῶσι τοὺς ἀθρώπους ὡσὰν τὸ θεὸν, ἢ πλέον ἀπὸ τὸν Θεόν.

Μ. Εξήγησαί μου τὸ δεύτερον μέρος τῆς παρούσης ἐντολῆς.

Δ. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ὁ θεὸς θέλει κὴ ὁρίζει νὰ μὴν κρατοῦμεν κανένα πλάσμα διὰ Θεόν· κὰ εἰς τοῦτο ἔσφαλαν τὸν παλαιὸν καιρὸν οἱ ἕλληνες, μὴ γνωρίζοντας τὸν ἀληθινὸν θεὸν, κρατοῦντας κὴ προσκυνῶντας διάφορα πλάσματα διὰ Θεὸν, ὡσὰν τὸν ἥλιον, ἢ τὸ φεγγάρι, ἢ κάποιους ἀνθρώπους νεκρούς. εἰς τοῦτο τὸ ὅμοιον ἁμαρτάνουσι οἱ ςρίγλοι κὴ οἱ ςρίγλαις, κὴ ὅσοι κάμνουσι τὰ μαγικὰ, νεκρομάντες, κὴ ὅσοι μαντεύουσιν· οἱ ὁποῖοι δίδουσι τοῦ διαβόλου ἐκείνην τὴν τιμὴν, ὁποῦ ἐγγίζει τοῦ θεοῦ· Ϲ πηὲς ἀπ' αὐτοὺς τὸν κρατοῦσι κὴ προσκυνοῦσι διὰ Θεόν τους, κὴ λογιάζουσι μὲ τὴν βοήθειάν του νὰ προβλέπουσι τὰ μέλλοντα, ἢ νὰ δώσουσι θησαυρούς, ἢ νὰ πληρώσουσιν ἄλλους τους κακοὺς ὄρεξες. Ϲ διατὶ ὁ διάβολος εἶν' ἐχθρὸς θανάσιμος τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο παίζει πάντους τοὺς πταχοὺς, Ϲ μὲ ἀνόητες ἐλπίδες τοὺς κατακρημνίζει εἰς πολ-

λοὺς

ἐλπίζει εἰς τ̃ θεὸν, κρατεῖ τ̃ θεὸν δι' θεὸν, διότι τὸν ἔχει δι' πιστότατον, καὶ ἐλεημονέστατον, καὶ δυνατώτατον, ἔχοντας θάρρος εἰς τὴν δύναμιν καὶ δύναμιν καὶ ἀπλαχνίαν του, πῶς θέλει βοηθήσει εἰς πᾶσα χρείαν· καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ὅσοι ἀπελπίζουσι τ̃ ἐλεημοσύνην τοῦ θεοῦ, ἢ ἐλπίζουσι πλέον εἰς τοὺς ἀνθρώπους παρὰ εἰς τ̃ θεὸν, ἢ τόσον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅσον καὶ εἰς τ̃ θεόν. ὅποιος ἀγαπᾷ τ̃ θεὸν πλέον ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα, κρατεῖ τ̃ θεὸν δι' θεὸν, διότι τ̃ ἔχει δι' τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν· καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ὅσοι ἀγαποῦσι κανένα πλάσμα τ̃ θεοῦ πλέον παρὰ τὸν θεὸν, ἢ τόσον ὅσον καὶ τ̃ θεόν· καὶ περισσότερον ἁμαρτάνουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ μισοῦσι τὸν θεόν. τελευταῖον, ὅποιος σέβεται τ̃ θεὸν μὲ ἄκραν δύλάβειαν, καθὼς μᾶς διδάσκει ἡ ἀρετὴ τῆς δυσεβείας, ἐκεῖνος ἔχει τ̃ θεὸν δι' θεὸν, διότι τὸν κρατεῖ δι' πρώτην ἀρχὴν καὶ κτίσην ὅλων τ̃ πραγμάτων· καὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ φέρουσιν ὀλίγην δύλάβειαν τοῦ θεοῦ, καὶ τ̃ πραγμάτων ὁποῦ τ̃ εἶναι ἀφιερωμένα, οἷα εἶν) οἱ ἐκκλησίας, τὰ ἱερὰ σκεύη, οἱ ἱερεῖς, καὶ παρόμοια πράγματα· σφάλλουσιν ἀκόμη

καὶ

τὴν γῆν τῆς αἰγύπτυ, ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς δουλείας· διότι ἔξω ἀπὸ ἄλλα πολλὰ χρέη, ἔτζι καὶ τοῦτο δ' ἀχαριστίας. ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μᾶς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τ' σκλαβίαν τὲ δλαβόλυ κὴ τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποίαν σκλαβίαν ἐσημάδυεν ἐκείνη δ' αἰγύπτου κὴ τοῦ Φαραὼ, ἀπὸ τ' ὁποίαν ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐλευθέρωσε τ' λαὸν τ' ἑβραίων.

Μ. Εξήγησαί μυ τώρα τ' ὡρώτην ἐντολήν.

Δ. Η ὡρώτη ἐντολὴ ἔχει ξία μέρη. τὸ ὡρῶτον ἔτζι, νὰ ἔχωμεν τ' θεὸν δλὰ θεόν. τὸ δεύτερον, νὰ μὴν κρατοῦμεν πότε ἄλλο ὡρᾶγμε δλὰ θεόν. τὸ ξίτον, νὰ μὴν κάμνωμεν εἴδωλα, ἤγουν ζώδλα, ἢ εἰκόνες, τὰ ὁποῖα νὰ κρατοῦμεν δλὰ Θεὸς· καὶ νὰ μὴν ωεζσυνοῦμεν τὰ ωεζιεπιμένα εἴδωλα.

Μ. Εξήγησαί μυ τὸ ὡρῶτον μέρος.

Δ. Ο Θεὸς θέλει νὰ τ' κρατοῦμεν δι' ἐκεῖνον ὁποῦ ἔτζι, ἤγουν ἀληθινὸν θεόν· τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τέσσαρες ἀρεταῖς ὁποῦ ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν, ἤγουν πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, κὴ δεύτερον. ὅποιος πιστεύει εἰς τ' θεὸν, κρατεῖ τὸν θεὸν δλὰ θεόν, δλατὶ τ' ἔχει δλὰ ἄκραν ἀλήθειαν· & εἰς τοῦτο σφάλλουσιν οἱ αἱρετικοὶ, ὁποῦ δὲν τοῦ πιστεύουσιν. ὅποιος

ἐλπί-

τος λογαριασμός εἶ) εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια· Ἐγὼ εἶμαι κύριος. διότι καθὼς εἶ) ὁ Θεὸς ὁ πρῶτος Ἄκρος δεσπότης ὁποῦ μᾶς ἔπλασεν ἀπὸ τὸ μηδὲν, ἔτζι χωρὶς ἀμφιβολίαν ἐμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ καὶ νόμον ὡς ἰδίων του δούλων. ὁ δεύτερος εἶ) εἰς ἐκεῖνον τὸ λόγον· ὁ θεός· διότι ὁ λόγος ἐκεῖνος μᾶς δίδει νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι ὁ θεὸς ὄχι μόνον εἶ) δεσπότης, ἀλλὰ καὶ κριτὴς ἀκρότατος, καὶ κυβερνήτης· ὅθεν ἔχει ἐξουσίαν νὰ δώσῃ νόμον, καὶ νὰ παραδώσῃ τοὺς ἀνυποτάκτους. ὁ τρίτος εἶ) εἰς ἐκεῖνον τὸ λόγον· σοῦ· διότι ἔξω ἀπὸ τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν νὰ ὑπακούωμεν τοῦ θεοῦ, ὡσὰν δοῦλοι δεσπότου, καὶ ὡσὰν ὑπήκοοι κριτοῦ, ἔχομεν ἄλλον ἕνα χρέος διὰ τὴν σύμβασιν ὁποῦ κάμνει ὁ Θεὸς μὲ ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς μὲ ἐκεῖνον εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα· διότι εἰς ἐκεῖνο ὁ Θεὸς μᾶς δέχεται διὰ ἰδιάτου παιδία κατὰ χάριν, καὶ ἡμεῖς λαμβάνομεν αὐτὸν διὰ πατέρα. καθὼς ἀκόμη ὁ Θεὸς δέχεται ὅλους τοὺς πιστοὺς διὰ λαόν του μερικὸν καὶ οἱ πιστοὶ πέρνουσι τὸν Θεὸν διὰ ἴδιόν τους Θεὸν καὶ δεσπότην. ὁ τέταρτος εἶναι εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια· ὁ ὁποῖος σὲ ἐλευθέρωσα ἀπὸ

Μ. Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς αὐταῖς ταῖς ἐντολαῖς· καὶ δίδαξέ με ὡρῶτον τὰ ὅμοια λόγια, καθὼς ἐγράφηκαν ἀπὸ τ' Θεὸν εἰς ἐκείναις τ' πλάκες.

Δ. Τὰ λόγια εἶν' τοῦτα. Ἐγὼ εἶμαι κύριος ὁ Θεός σου, ὁ ὁποῖος σὲ ἐλύθερωσα ἀπὸ τὴν γῆν τῆς αἰγύπτου, ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς δουλείας.

α'. Δὲν θέλεις ἔχει ἄλλον Θεὸν ἔμπροσθέν μου.

β'. Δὲν θέλεις λάβει τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ εὔκαιρα.

γ'. Ἐνθυμοῦ νὰ ἁγιάζῃς ταῖς ἑορταῖς.

δ'. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα.

ε. Μὴ φονεύσῃς.

ς'. Μὴ μοιχεύσῃς.

ζ'. Μὴ κλέψῃς.

η'. Μὴ ψευδομαρτυρήσῃς ἐναντίον τοῦ πλησίον σου.

θ'. Μὴν ἐπιθυμήσῃς τ' ξένην γυναῖκα.

ι'. Μὴν ἐπιθυμήσῃς τὸ ξένον πρᾶγμα.

Μ. Τί σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ λόγια, ὁποῦ εἶν' ὡρῶτα ἀπὸ ταῖς ἐντολαῖς;

Δ. Εἰς ἐκεῖνα τὰ λόγια φθειρόνται τέσσαρες λογαριασμοί, καὶ μᾶς δείχνουσιν ὅπ ὁ Θεὸς ἐμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ νόμον, καὶ ἡμεῖς ἤμεθα κραταιόμενοι νὰ τὸν φυλάξωμεν. ὁ ὡρῶτος

περν θελήχ ταῖς ἄλλαις ἑπτὰ ἐντολαῖς, κὴ μᾶς διδάσκει τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν μὲ τὸν πλησίον μας. κὴ ἤξερε, ὅτι καλὰ κὴ εἰς τ' μίαν πλάκα νὰ μὴν ἦταν ὅλα δεκὰ ξεῖς ἐντολαῖς, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἑπτὰ, ὅμως καὶ οἱ δύο πλάκες ἦταν ὅμοιαις, κὴ ὅλαις γεμάταις ἀπὸ γράμματα. διότι οἱ ξεῖς πρώταις χαι γραμμένα θελεχτότερα λόγια, καὶ οἱ ἄλλαις ἑπτὰ ὀλιγώτερα. ὅθεν ὅσον εἰς τὴν γραφὴν οἱ ἑπτὰ ἐντολαῖς οἱ κοντότεραις ἦταν ὅμοιαις μὲ ταῖς ξεῖς ἐντολαῖς ταῖς μακρήτεραις.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν εἶναι ξεῖς οἱ ἐντολαῖς τ' πρώτης πλάκας;

Δ. Διότι μᾶς διδάσκει νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν μὲ τὴν καρδίαν, μὲ τὴν γλῶσσαν, καὶ μὲ τὰ ἔργα.

Μ. Διατί εἶ) ἑπτὰ οἱ ἐντολαῖς τ' δευτέρας πλάκας;

Δ. Διότι μία ἐντολὴ μᾶς διδάσκει νὰ ἀγαποῦμεν τ' πλησίον μας· οἱ ἄλλαις μᾶς διδάσκουσι νὰ μὴν τ' βλάπτωμεν, πρῶτον εἰς τὸ ἴδιόν του πρόσωπον, δεύτερον εἰς τ' τιμήν, ξίτον εἰς τὸ πρᾶγμα· καὶ τοῦτο οὔτε μὲ ἔργον, οὔτ' μὲ λόγον, οὔτε μὲ τὴν καρδίαν.

κ᾽ οἱ ἕλληνες, ἄνδρες Ϲ γυναῖκες, πλήσιοι κ᾽ πτωχοί, ἀυθέντεις κ᾽ δοῦλοι, σφοὶ καὶ ἀμαθεῖς. τέτἀρτον, ὅτι τοῦτος ὁνόμος εἶ) ἀμετακίνητος, κ᾽ δὲν ἐμπορῆ νὰ σβεσθῆ, ἢ δχὲ κάποιαν ἐξουσίαν πνὸς νὰ μὴν φυλαχθῆ. πέμπτον, ὅτι τοῦτος εἶ) ἀναγκαῖος καθένος δχὲ νὰ σωθῆ, καθὼς ὁ χριϛὸς μᾶς τὸ ἐδίδαξε πολλαῖς φοραῖς εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. κ᾽ τέλος, διατὶ ἐκηρύχθη μὲ μεγάλην παῤῥησίαν εἰς τὸ ὄρος τὸ σινᾶ μὲ κρούσματα βυκίνων ἀγγελικῶν, μὲ βρονταῖς φοβεραῖς Ϲ ἀστραπαῖς ἀπὸ τ᾽ οὐρανὸν ἔμπροσθεν ὅλου τοῦ λαοῦ τῆ᾽ ἑβραίων.

Μ. Πρὶν νὰ ἔλθωμεν εἰς τ᾽ μερικὴν ἐξήγησιν τ᾽ ἐντολῶν, ἀγάπησον νὰ μάθω εἰς κοντολογίαν τὸ κεφάλαιον, κ᾽ τ᾽ τάξιν τούτων τ᾽ῆ᾽ ἐντολῶν.

Δ. Ὅλων τ᾽ ἐντολῶν τὸ τέλος εἶ) ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, κ᾽ τὸ πλησίον· διότι ὅλαις μαῖς διδάσκει νὰ μὴν πᾷῖπωμεν τοῦ Θεοῦ, κ᾽ τοῦ ἀδελφοῦ μας. κ᾽ δχὲ τ᾽ το ἐμοιραθήκασιν εἰς δύο μέρη, κ᾽ ἐγραφήκασι, καθὼς εἶπα, εἰς δύο πλάκες μαρμαρίναις· τὸ πρῶτον μέρος περιέχ ζεῖ ἐντολᾶς, Ϲ μᾶς διδάσκει τὸ χρέος ὁποῦ ἔχομεν μὲ τ᾽ Θεόν. τὸ δεύτερον

λας τοῦ νόμου τ Θεῦ· διότι τοῦτο εἶ ὁπὸ τὰ πρῶτα τὸ ζήτον μέρος τ διδασκαλίας, καθὼς μᾶ εἶπες εἰς τ ἀρχήν.

Δ. Δίκαιον εἶ νὰ μάθης κ νὰ καταλάβης καλὰ τὰς δίκα ἐντολὰς τοῦ νόμυ τοῦ Θεῦ, διότι ἡ πίστις κ ἡ ἐλπὶς χωεὶς τὴν ἀγάπην, κ χωεὶς τὴν φύλαξιν τοῦ νόμυ δὲν σώνυσι δχὰ νὰ σωθῆ τινάς.

Μ. Τί θέλ νὰ εἰπῆ Ϲ ἔχοντας ὁ κόσμος καὶ ἡ ἐκκλησία τόσους νόμυς καὶ τόσους ὁρισμὺς, τοῦτος ὁ νόμος, ὁ ὁποῖος πᾶ ἐχ τὰς δίκα ἐντολὰς, εἶ ἐξοχώτερος ἀπ' ὅλυς τοὺς ἄλλυς;

Δ. Πολλὺς λογαριασμὺς ἔχ, ὅποιος θέλ νὰ δάξη, πόσον εἶ τιμιώτερος τοῦτος ὁνόμος. διότι πρῶτον, τοῦτος ὁνόμος ἐδόθηκεν ὁπὸ τὸν Θεὸν, καὶ ἐγράφη τὴν ἀρχὴν εἰς ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔπειτα εἰς δύο πλάκες μαρμάρινας. δεύτερον, ὅτι ὁ νόμος τοῦτος εἶναι παλαιότερος ἀπ' ὅλους, καὶ ὡσὰν μία βρύσις ὅλων τῶ ἄλλων. ζήτον, δχατὶ τοῦτος εἶναι ἕνας νόμος ἐξαπλωμένος πλέον πᾶ τοὺς ἄλλους, καὶ σφίγγει νὰ τὸν φυλάσσυν ὄχι μόνον οἱ χριστιανοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐβραῖοι

Θεῦ καὶ τῆ ἁγίων, ἐπειδὴ διρισκόμεθα εἰς τὸ μέσον τῆ ἐχθρῶν μας φαινομένων καὶ μὴ φαινομένων· καὶ ὅπ δὲν σώνει νὰ φερο-σφέρωμεν εἰς τὰ ἅρματα τῆς θεοσεβείας ὅταν ἔξ) ἡ ἀρχὴ τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μέσην, καὶ εἰς τὸ τέλος. ἔξ) ἀκόμη ἄλλον ἕνα μυστήριον, διὰ τὸ ὁποῖον ζεῖς φορᾶς δίδεται τὸ σημάδι τοῦ χαιρετισμῦ· καὶ ἔξ) ὅπ ἡ ἁγία ἐκκλησία τοῦ Θεῦ θέλει νὰ μᾶς ἐνθυμίζῃ παντοτινὰ τὰ ζῆα μεγαλήτερα μυστήρια τῆς σωτηρίας μας, τὴν σάρκωσιν, τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν· καὶ διὰ ζοῦτο θέλει νὰ χαιρετοῦμεν τὴν θεοτόκον τὸ ταχὺ εἰς μνήμην τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τὸ μεσημέρι εἰς μνήμην ζοῦ πάθους, καὶ τὴν νύκτα εἰς μνήμην τῆς ἐνανθρωπήσεως. διότι καθὼς ἔξ) βέβαιον, ὅπ ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη τὸ μεσημέρι, καὶ ἀνεστήθη τὸ ταχὺ, ἔτζι πιστεύομεν ὅπ ἐσαρκώθη τ' νύκτα.

Ἐξήγησις τῆ δέκα ἐντολῶν τοῦ Θεῦ.

Μ. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ συμβόλου, τοῦ Πάτερ ἡμῶν, καὶ τ' Θεοτόκε παρθένε· ὀπιθυμῶ νὰ μὲ ἐξηγήσῃς τὰς δέκα ἐντολὰς

ἅγιος Παῦλος· διὰ τοῦτο ἡ μητέρα του εἶν' εὐλογημένη ὄχι μόνον εἰς τὸ γένος τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ Θεοῦ τὰ πλάσματα, τόσον εἰς τὴν γῆν, ὡσὰν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν.

Μ. Ἐξήγησαί μου τὸ ὑπόλοιπον τῆς χαιρετισμοῦ καὶ τὴν συνήθειαν τῆς λατρικῆς ἐκκλησίας, ὁποῦ λέγει· ἁγία Μαρία μήτηρ Θεοῦ πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτολῶν, νῦν καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου ἡμῶν.

Δ. Εἰς τοῦτα τὰ λόγια ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐπαναφέροντας τὸ ἀξιώτερον ἔπαινον τῆς θεοτόκου, ἤθελεν νὰ εἶν' μητέρα τοῦ Θεοῦ· καὶ δείχνοντας μὲ τοῦτο, ὅπ ἐμπορεῖ ἡ θεοτόκος νὰ ἔχῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅσαις χάριτες θέλει· τὸν παρακαλεῖ νὰ μεσιτεύσῃ δι' ἡμᾶς, ὅπ ἔχομεν μεγάλην χρείαν, διατὶ ἤμεθα ἁμαρτολοί· καὶ νὰ μᾶς βοηθᾷ πάντοτε εἰς τούτην τὴν ζωὴν, καὶ μεσικὰ εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὅτε περνοῦμεν τὸ μεγαλήτερον κίνδυνον.

Μ. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, διατὶ σημαίνουν τρεῖς φοραῖς τὸ ἡμέραν διὰ τὸ χαιρετισμὸν τῆς Θεοτόκου, ἤγουν τὸ ταχὺ, τὸ βράδι, καὶ τὸ μεσημέρι.

Δ. Διὰ νὰ καταλάβωμεν, ὅπ χρεία εἶν' νὰ προσφεύγωμεν συχνὰ εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ

τ̃ τρόπον ὁ Χριστὸς μόνον εἶ παιδίτης, ἀλλὰ διὰ μέσου τ̃ ἀγάπης κ̀ μητρικῆς ὀδύνης, ὁποῦ ἔχει ἡ παναγία θεὸς ὅλως. τὸ λοιπὸν μὲ πᾶσα δίκαιον κράζει ὁ λογημένη ἀπὸ ὅλαις ταῖς γυναῖκες. διατὶ οἱ ἄλλαις ἢ ἔχουσι τ̃ δόξαν τ̃ παρθενίας χωρὶς τ̃ παιδογονίαν, ἢ ἔχουσι τ̃ ὁλογίαν τῆς παιδογονίας χωρὶς τ̃ παρθενίαν. μόνη ἡ θεοτόκος ἔχει τ̃ χάριν ὁποῦ τ̃ ἐκάμεν ἔξω ἀπὸ τ̃ κοινὸν νόμον ὁ θεὸς, νὰ χάρεται τ̃ τιμὴν τ̃ τελείας παρθενίας, κ̀ τὴν ὁλογίαν μαζὶ ἄκρας κ̀ εὐτυχεστάτης παιδογονίας.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, Καὶ ὁλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου;

Δ. Τοῦτος εἶ ὁ τέταρτος ἔπαινος, ὁποῦ δίδομεν τῆς θεοτόκου· ὅτι πρέπει νὰ τιμᾶται ὄχι μόνον διὰ κεῖνα ὁποῦ ἔχει εἰς τ̃ ἑαυτήν της, ἀλλὰ κ̀ διὰ κεῖνο ὁποῦ εἶ εἰς τ̃ κάρπην τ̃ κοιλίας της· διότι ὁ ἔπαινος τοῦ καρποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ δένδρον, κ̀ ἡ δόξα τοῦ παιδίου ἀναφέρεται εἰς τ̃ μητέρα· καὶ διατὶ ὁ Χριστὸς εἶ ὄχι μόνον ἀληθινὸς ἄνθρωπος, κ̀ ὁλογημένος ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ κ̀ θεὸς ὁλογημένος ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ πράγματα, καθὼς μᾶς διδάσκει ὁ

ἅγιος

φεντεύοντάς την. τοῦτη εἶ ἡ αἰτία, ἀλλὰ τ' ὁποίαν δὲν ἔκαμεν ποτὲ κανένα ἁμάρτημα, οὔτε μὲ λογισμὸν, οὔτε μὲ λόγον, οὔτε μὲ ἔργον. ὅθεν ὄχι μόνον ἐξόλισε τούτην τ' παναγίαν παρθένον ὁ θεὸς μὲ ὅλαις τ' χαρίτες, ἀλλὰ ἠθέλησεν ἀκόμη νὰ εἶ πάντοτε μὲ ταύτην, ὡσὰν φύλαξ θυσαυρῶ τόσον μεγάλω.

Μ. Τί θέλ' νὰ εἰπῆ, Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί;

Δ. Τοῦτος εἶ ὁ ζήτος ἔπαινος ὁποῦ δίδομεν τ' θεοτόκω· καὶ σημαίνει, ὅτι δὲν εἶ μόνον γεμάτη ἀπ' ὅλαις τ' χάριταις, ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ ἔχη μία παρθένος, ἀλλὰ & ἀπ' ἐκείναις ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ ἔχη μία γυναῖκα ὕπανδρος. ὅθεν εἰς κάθε ζόπον ἡ θεοτόκος ὑπερβαίνει ὅλαις τ' γυναῖκες ὁποῦ εἶχεν ὁ πρασμβρός καιρὸς, καὶ θέλ' ἔχῃ ὁ μέλλων· ἡ εὐλογία τῆ ὑπάνδρων γυναικῶν εἶ ἡ παιδογονία, καὶ τούτη δὲν ἔλ'φε τ' θεοτόκου, ἐπειδὴ ἐχώρησεν ἕνα παιδί, ὁποῦ ἀξίζει πλέον παρὰ μυριάδες παιδίων· ἐμπορεῖ τινὰς ἀκόμη νὰ εἰπῆ, ὅτι εἶναι μητέρα πολλῶν παιδίων, διότι ὅλοι οἱ καλοὶ χρισιανοὶ εἶναι ἀδελφοὶ τῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι παιδία τῆς θεοτόκου, ὄχι ὅτι νὰ τὰ γεννήσεν αὐτὴ φυσικὰ, διατὶ εἰς τῦτον

τὸν

πολλαῖς φοραῖς ἤκουσα, ὅτι ὁ ἅγιος Στέφανος καὶ ἄλλοι ἅγιοι ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ χάριν.

Δ. Καλὰ νὰ λέγωμεν, ὅτι καὶ ἄλλοι ἅγιοι νὰ ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ χάριν, ὅμως ἡ Θεοτόκος ἔλαβε μεγαλητέραν ἀπ' ὅλους, διότι ὁ Θεὸς τὴν ἔκαμεν δεκτικὴν μεγαλητέρας χάριτος παρὰ κάθε ἄλλον ἅγιον· καθὼς λόγου χάριν, ἂν γεμίσῃ τινὰς ἀπὸ βάλσαμον πολλὰ ἀγγεῖα, ἕνα μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὅλα θέλουν ἦσαι γεμάτα, ὅμως τὸ μεγαλήτερον θέλει ἔχει μεγαλητέρου βάλσαμον ἀπ' τ' ἄλλα· ἡ ἀφορμὴ εἶν', ὅτι ὁ Θεὸς κάμνει τοὺς ἀνθρώπους χωρητικοὺς μεγαλητέρας ἢ μικροτέρας χάριτος κατὰ τὰ ἐπιχρήματα ὁποῦ τοὺς δίδει. καὶ διατὶ τὸ μεγαλήτερον ἔργον ὁποῦ νὰ ἔδωκεν ποτὲ ὁ Θεὸς πλάσματος ἁπλοῦ, ἐξάθηκε νὰ εἶν' μητέρα τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἡ Θεοτόκος ἔγινε δεκτικὴ γεμάτη ἀπὸ μεγαλητέραν χάριν παρὰ κάθε ἄλλον ἁπλοῦν πλάσμα τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, ὁ κύριος μου σοῦ;

Δ. Τοῦτος εἶν' ἕνας ἐξοχώτατος ἔπαινος τῆς Θεοτόκου, καὶ σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς ἦτον μὲ τὴν Θεοτόκον, ἀφ' οὗ τὴν ἐγαστρώθη ἡ μητέρα της, παιδεύοντας, κυβερνῶντας, στολίζοντας, καὶ διὰ

φεν-

τ' εἶπε τὰ ὅμοια λόγια· ἡ χαίρεται ἀκόμη νὰ τὸ ἐνθυμᾶμεθα καὶ ἡμεῖς, ἡ νὰ ἤμεθα ἀχάειστοι πρὸς τ' Θεὸν διὰ τόσον μεγάλην εὐεργεσίαν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, κεχαριτωμένη;

Δ. Ἡ χάρις τ' θεοῦ κάμνει ζῶα μεγάλα καλὰ εἰς τ' ψυχήν μας. πρῶτον, λειώνει ταῖς ἁμαρτίας, ὁποῦ εἶν' ὡσὰν μολυσμὸς καὶ ἀπαισία τῆς ψυχῆς. δεύτερον, συνδέει τ' ψυχὴν μὲ τὰ χαρίσματα τ' ταῖς ἀρεταῖς. τρίτον, τὴν δίδει δύναμιν νὰ ἐργάζεται ἔργα ἄξια μισθοῦ ἡ ἀρεσκὰ τῷ θεῷ. ἡ θεοτόκος εἶν' γεμάτη ἀπὸ χάειν, διότι ὅσον εἰς τὸ πρῶτον, αὐτὴ δὲν εἶχε ποτὲ κανένα μολυσμὸν ἁμαρτίας, οὔτ' προγονικῆς, οὔτ' πραχτικῆς ἡ θνασίμου ἡ συγχωρητικῆς. ὅσον εἰς τὸ δεύτερον, ἡ θεοτόκος εἶχεν ὅλαις ταῖς ἀρεταῖς ἡ τὰ χαρίσματα τ' ἁγίου πνεύματος εἰς μίαν ἀκροτάτην τελειότητα. ὅσον εἰς τὸ τρίτον, ἔκαμεν ἔργα τόσον καλὰ ἡ θεάρεστα, ὁποῦ ἀξιώθηκε νὰ ὑψωθῇ ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς χοροὺς τῶν ἀγγέλων ψυχικὰ καὶ σωματικά.

Μ. Δὲν φαίνεται νὰ εἶχεν ἡ θεοτόκος περισσότερην χάριν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἁγίους, διατὶ πολ-

μὲ τὸ σῶμα τοῦ ἀποκρισιάριτου. ἐκεῖνα τὰ ἄλλα λόγια, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, τὰ εἶπεν ἡ ἁγία Ελισάβετ, γεμάτη ἀπὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καθὼς μαρτυρᾶ Λουκᾶς ὁ ἅγιος εὐαγγελιστής· ὅθεν ἔβγαινε φανερὸν, ὅπ τὰ εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὲ τὸ σόμα τῆς ἁγίας Ελισάβετ. τὸ δεύτερον τὸ ἔσυρεν ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, τ' ὁποίαν κυβερνᾷ καὶ διδάσκει τὸ αὐτὸ ἅγιον πνεῦμα. διὰ τοῦτο μὲ δίκαιον λέγομεν, ὅπ μᾶς τὸ, Πάτερ ἡμῶν, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς μὲ τὸ ἴδιόν του σόμα, ἔβγαινε τὸ Θεοτόκε παρθένε, ἡ ὑπεραγία θεοτοκὴ ὅπου νὰ εἰσκέσε), ἐπειδὴ τ' ἐσυμβούλεψεν αὐτὸς ὁ Θεὸς, καὶ μᾶς τ' ἐδασκάλεψε μὲ τὸ σόμα τῆς δόλωσή του.

Μ. Ας ἐβγοῦμεν τ' ἐξήγησιν· διατὶ λέγομεν, Θεοτόκε παρθένε χαῖρε;

Δ. Τοῦτο ἔβγαινε μία χαιρέτησις ὅπου τ' δίδομεν, διὰ νὰ δείξωμεν ὅπ ἤμεθα φίλοι κὶ γνώεμοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκοτοῦμεν νὰ τ' μιλήσωμεν· κὶ πέρνομεν τὰ λόγια τ' ἀγγέλου, ἤξεύροντας ὅπ ἡ Θεοτόκος λαμβάνει μεγάλην χαρὰν ν' ἀκούῃ συχνὰ ἐκεῖνο τὸ καλὸν μήνυμα ὅπου τ' ἔφερεν ὁ ἀρχάγγελος, ὅταν

ριτωμένη, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μ. Τί θέλῃ νὰ εἰπῇ καὶ μᾶς τὸ, Πάτερ ἡμῶν, λέγομεν τὸ, Θεοτόκε παρθένε, πλέον πρὸ πᾶσαν ἄλλην δύχήν;

Δ. Διότι δὲν ἔχομεν μεσίτην ἢ βοηθὸν δυνατώτερον σιμὰ εἰς τὸν Χριστὸν παρὰ τὴν μητέρα του. καὶ διὰ τοῦτο ὡσὰν εἰποῦμεν τὴν προσευχὴν ὁποῦ μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, τρεφόμεσθα πρὸς τὴν μητέρα διὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ μεσιτεύοντας νὰ λάβωμεν ἐκεῖνο ὁποῦ ἐζητήσαμεν λέγοντας τὸ, Πάτερ ἡμῶν. καθὼς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἀφ' οὗ γυρεύσωμεν καμμίαν χάριν ἀπὸ τινὰ ἀνθρώπινον, πρῶτα δίδομεν τὴν δουλείαν ἐκείνῳ ὁποῦ ἔχει μεγαλήτερην δύναμιν εἰς τὸ παλάτι.

Μ. Τίς τὸ ἔκαμεν τὸ, Θεοτόκε παρθένε;

Δ. Αὐτὸς ὁ Θεὸς, καλὰ δὲν μᾶς τὸ ἐδίδαξε μὲ τὸ στόμα του, ἀλλὰ μὲ τὸ στόμα τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, τῆς ἁγίας Ελισάβετ, καὶ τῆς ἐκκλησίας. διότι τὰ λόγια ἐκεῖνα, χαῖρε θεοτόκε γεμάτη ἀπὸ χάριν, ὁ κύριος εἶναι μὲ σένα, εὐλογημένη εἶσαι μέσα εἰς ταῖς γυναίκαις· τὰ εἶπεν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ, ὡσὰν ἀποκρισάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ εἶπεν ἀπὸ μέρος τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ θεὸς τὰ εἶπε

μέ

θεᾶγμα νὰ μᾶς εἶ καλὸν, κ᾽ ὁ Θεὸς βλέπει ὅπ μᾶς εἶ κακόν. κ᾽ πάλιν μᾶς φαίνεται νὰ μᾶς εἶ ἕνα θεᾶγμα κακὸν, κ᾽ ὁ θεὸς βλέπει ὅπ μᾶς εἶ καλόν. δι᾽ τοῦτο ἡμεῖς κ᾽ τ᾽ διδασκαλίαν τῦ Χριστοῦ ζητοῦμεν νὰ μᾶς γδυθρώσῃ ἀπ᾽ ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ βλέπει αὐτὸς ὅπ μᾶς εἶ κακόν, ἢ δ᾽ τυχία ἢ δυστυχία νὰ εἶ.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, ἀμήν;

Δ. Τοῦτο εἶ λόγος Εβραϊκὸς, καὶ ἀσὰν εἶπα, θέλει νὰ εἰπῇ γλύοιτο, ἢ ἔτζι εἶ. καὶ καθὼς εἰς τὸ τέλος τ᾽ Πιστεύω τὸ ἀμὴν θέλει νὰ εἰπῇ, ἔτζι εἶ, καὶ ἔτζι πιστεύω· εἰς τ᾽ ὅμοιον τρόπον εἰς τὸ τέλος τῦ, Πάτερ ἡμῶν, τὸ ἀμὴν θέλει νὰ εἰπῇ, ἔτζι ας εἶ, ὅπ θυμῶ καὶ παρακαλῶ νὰ γλύνῃ.

Εξήγησις τῦ, Θεοτόκε παρθένε.

Μ. Επειδὴ μοῦ ἐξήγησες τὸ Πάτερ ἡμῶν, ὅπ θυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς κ᾽ τὸ, Θεοτόκε παρθένε.

Δ. Μετὰ χαρᾶς, δι᾽ τὶ ἀγαπῶ νὰ φέρῃς πολλὴν δόλάβδαν τῆς Θεοτόκου. ἡ χαιρέτησις τῆς Θεοτόκυ εἶ τοῦτη. χαῖρε ὦ χαιρετο-

λο μέρος τ̃ δυνάμιν καὶ πολυξευρίαν τοῦ διαβόλου, ωδὲ καλὸν μᾶς τ̃ θεὸν ὄχι μόνον νὰ μὴ ωδὲ χωρῇ ὅτι νὰ μᾶς καταβάλλουσιν οἱ πειρασμοὶ, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ωδὲ χωρῇ ὅλως νὰ ἔχωμεν πειρασμὸν, ἂν δὲν ωφελέπῃ ὅτι μὲ τ̃ πειρασμὸν θέλομεν ἦσαι νικηταί.

Μ. Εμεινε τὸ ὕστερον ζήτημα ὁποῦ λέγω· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τὸ πονηρὸ· ἀλλὰ ῥύσθητι ἡμᾶς ἀπὸ τὸ κακόν. διὰ ποῖον κακὸν μιλεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο;

Δ. Τοῦτο τὸ ὕστερον ζήτημα μέρος βεβαιώνει τὰ περασμένα ζητήματα, καὶ μίαν σμίγει τίποτε νέον. καὶ διὰ τοῦτο λέγει, ῥύσθητι ἡμᾶς ἀπὸ τὸ κακόν· ἤγουν, δὲν ζητῶ μόνον νὰ μᾶς συμπαθήσῃς τὰ περασμένα κρίματα, καὶ νὰ μᾶς φυλάξῃς ἀπὸ τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς ῥύσθητι ἀπ' ὅλα τὰ παρόντα κακά. καὶ λόγιαται, ὅτι ὁ Χριστὸς μὲ μεγάλην σοφίαν μᾶς διδάσκει νὰ ζητοῦμεν τ̃ ῥύσθητιαν ἀπὸ τὸ κακὸν ἁπλῶς, καὶ δὲν ἔρχεται εἰς τὸ μερικὸν νὰ εἰπῇ, λόγου χάριν ἀπὸ τ̃ πτωχείαν, ἀῤῥωστίαν, διωγμούς, καὶ ἄλλα παρόμοια· διότι πολλαῖς φοραῖς μᾶς φαίνεται ἕνα

ωρᾶγ-

μεν πειρασμὸς, μάλιστα ὅταν αὐτὸς βλέπῃ, πῶς ἡ νίκη δὲν θέλῃ ἦναι δικήμας, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου. καὶ ἀπ' ἐδῶ ἔχεις μίαν καλὴν διδασκαλίαν, ὅπου ὁ διάβολος ὄχι μόνον δὲν ἔχει δυνάμιν νὰ μᾶς νικήσῃ, ἀλλὰ οὔτ' νὰ μᾶς πλησιάσῃ, ἂν ὁ Θεὸς δὲν τὸ συγχωρήσῃ.

Μ. Δὲν καταλαμβάνω ἐκεῖνον τὸν λόγον· μὴ μᾶς φέρῃς εἰς πειρασμόν. διατί φαίνεται ὅτι νὰ εἶναι συνήθεια τοῦ Θεοῦ νὰ φέρῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς πειρασμὸν, καὶ ἡμεῖς τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μὴν τὸ κάμῃ.

Δ. Τὸ νὰ φέρῃ εἰς πειρασμόν, ἤγουν νὰ παρακινήσῃ εἰς τὸ κακὸν, ἢ νὰ σύρῃ τινὰ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, εἶναι ἴδιον τοῦ διαβόλου, καὶ δὲν ἐγγίζει εἰς κανένα τρόπον τὸν Θεόν, ὁποὺ ἔχει εἰς μεγάλον μῖσος τὴν ἁμαρτίαν· ἀλλὰ καὶ τὴν συνήθειαν τῆς θείας γραφῆς, ὅταν λέγῃ μιλῶντας διὰ τὸν Θεὸν, ὅτι φέρει εἰς πειρασμὸν, ἄλλο δὲν σημαίνει παρὰ τὴν παραχώρησιν τοῦ Θεοῦ νὰ ἔλθῃ τινὰς πειρασμὸν, ἢ νὰ νικηθῇ ἀπὸ τὸν πειρασμόν· λοιπὸν ἄλλη δὲν εἶναι ἡ ἔννοια τούτου τοῦ ζητήματος παρὰ ἐκεῖνο ὁποὺ εἴπαμεν· ὅτι γνωρίζοντας ἡμεῖς τὴν ἀδυναμίαν μας καὶ ἀχαμνότητα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλ-

λο

σματα ὁπού τὰ ἔκαμεν ὁ ἀδελφός τε, εἰ ὄπτησδήποτε νὰ λάβῃ τ' συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ὁπὰ ἔκαμεν αὐτὸς τὰ Θεοῦ, ἔτζι πάλιν ὅποιος δὲν θέλει νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἀδελφῶ τε, γίνε ἀνάξιος νὰ τ' συγχωρήσῃ ὁ Θεός. πλὴν ταῦτα λέγοντας, ὅπ ἡμεῖς συγχωρᾶμεν τ' ἐχθρῶν μας, δείχνομεν ὅπ μας ἀρέσκ ἡ ἁπλαχνία, κὴ ὅπ μὰς φαίνεται ἔργον μεγάλης κὴ ἀγγελικῆς καρδίας ἡ συγχώρησις· ἀλλὰ μὴν ἀποκριθῇ ὁ Θεὸς, ὅταν ἡμεῖς τ' ζητᾶμεν ἡμοσύνη· πῶς θέλεις νὰ σε κάμω ἡμοσύνην ἐγώ, αὐ εἶσαι σὺ ἐχθρὲς ἐλεήμοσύνης; κὴ πῶς ζητᾶς νὰ σοῦ συμπαθήσω, αὐ σὺ κρατεῖς ὅπ νὰ συμπαθήσῃ πνὰς, εἰ ἔργον μικροψυχίας;

Μ. Εξήγησαί με τώρα τὸ ἔκτον ζήτημα· Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. μὴ μᾶς φέρῃς εἰς πειρασμόν.

Δ. Εἰς τ' τὸ τὸ ζήτημα γυρεύομεν βοήθεια διὰ τὰ μέλλοντα κακὰ, ἤγουν ἑαυτὸν εἰς τὰς πειρασμὰς, διὰ μέσα τ' ὁποίων συμπίπτομεν εἰς τ' ἁμαρτίας. ἤξευρε λοιπὸν, ὅπ τὸ ζητούμενον εἰ νὰ μὴ παραχωρῇ ὁ θς νὰ μᾶς νικῶσιν οἱ πειρασμοί. ὅμως διατὶ οἱ πειρασμοὶ ἔχουν μεγάλον κίνδυνον, κὴ ἡ νίκη εἰ ἀβέβαιη, διὰ τ' τὸ ζητᾶμεν ἀκόμη, νὰ μὴν παραχωρῇ ὁ Θεὸς ὅπ νὰ ἔχω-

δὲ τοῦτος ὁνόμος τάσσει μισθὸν σκάνις ὁπὲ τ φυλάσσῃ, κὴ πμωρίαν σκάνις ὁποῦ δὲν τ φυλάσσῃ, δχὶ τὲτο ὅποιος δὲν τ φυλάσσει, γίνεται χρεώστης νὰ πληρώσῃ τ παῖδ ὐσιν. ξίτον δχὶ καθένας εἶ κρατέμενος νὰ γλωρ γῇ τὸ ἀμπέλι τ ψυχῆς τε, κὴ νὰ ἀποδίδῃ τὲ Θεὲ τ καρπὸν τῆ καλῶν ἔργων· δχὶ τ το ὅποιος δὲν κάμνῃ καλὰ ἔργα, Ϲ τοιαύτεροιν ὅποιος κάμνῃ τὰ κακὰ εἰς τόπον τῆ καλῶν, εἶ χρεώστης τὲ Θεὲ, ὁ ὁποῖος εἶ ὁ ἀληθινὸς εἰκονύριος ὅλων τούτων τ ἀμπελίων. Καὶ δχὶ ὅλοι μας σφάλλομεν συχνὰ, ἢ κάμνοντας σκεῖνο ὁποῦ δὲν πρέπει, ἢ μὴ κάμνοντας σκεῖνο ὁποῦ πρέπει, δχὶ τοῦτο κάμνει χρέα πολλαῖς φοραῖς τ ἡμέραν νὰ παρακαλέσωμεν τ Θεὸν μὲ πολλὴν ταπεινοσύνην νὰ μᾶς ἀφήνῃ τὰ χρέη μας.

Μ. Καὶ διατί λέγομεν, ὡς Ϲ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καθὼς Ϲ ἡμεῖς χαρίζομεν τῆ χρεωφειλέτων μας;

Δ. Ἐδῶ ἀκόμη διὰ χρέη χρυκοῦζει τὰ πταίσματα κὴ οἱ ὕβρεις ὁποῦ μᾶς κάμνει ὁ πλησίον μας. κὴ λέγομεν τοῦ Θεὲ νὰ μᾶς συγχωρήσῃ τὰ πταίσματά μας, καθὼς κὴ ἡμεῖς συγχωροῦμεν σκείνων ὁποῦ μᾶς πταίσι. δχὶ καθὼς ὅποιος συγχωρεῖ τὰ πταί-

σμα-

χαρίζομαι τὰ χρέη τῶν χρεωφειλετῶν μας.

Δ. Εἰς τὰ περασμένα πάσαν ζητήματα ἐγυρδώσαμεν ἀπὸ τὸ Θεὸν νὰ μᾶς δώσῃ κάθε λογῆς καλὸν, τόσον πρόσκαιρον, ὡσὰν αἰώνιον. τόρα εἰς τ' ἄλλα ζῆα ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε λογῆς κακὸν, περασμένον, παρὸν, καὶ μέλλον. καὶ βλέπεις, ὅπ εἶ ἀληθινὸν σκεῖνο ὁποῦ σοῦ εἶπα παρεπάνω, πῶς εἰς τοῦτην τὴν ἀρχὴν εὑρίσκεται ὅλον σκεῖνο, ὁποῦ πνὰς ἐμπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσῃ. ζητοῦμεν λοιπὸν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα, νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ περασμένον κακὸν, ἤγουν ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις ὁποῦ σκάμαμεν. διότι ἔτζι τὸ ἐξήγησεν ὁ Χρισὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅταν τοὺς ἐδίδαξε τὴν παρῦσαν τεφστευχὴν, ἤγουν ὅπ ἀφὰ χρέη πρέπει νὰ γρυκοῦνται οἱ ἁμαρτίαις.

Μ. Διατὶ κράζονται χρέη οἱ ἁμαρτίαις;

Δ. Διὰ ζεῖς ἀφορμαῖς. πρῶτον, διότι πᾶσα ἄνθρωπος ὁποῦ ἁμαρτάνει, πταίει τῶ Θεῶ, καὶ ἀφὰ τοῦτο μόνει χρεώσης νὰ πληρώσῃ τὸ Θεὸν ἀφὰ τὴν ὕβριν καὶ ἀτιμίαν ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν. δεύτερον, ἀφατὶ ὁποιος ἁμαρτάνει, παραβαίνει τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐπει-

Μ. Απ' ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπες, ἔχω ἕνα ζήτημα. διατὶ αὐτὸν δὲν πρέπει νὰ μεριμνᾶμεν οὐδὲ διὰ τὸ παρὸν, καὶ διὰ πάντα ἐκεῖνοι ὁποῦ προβλέπουν φυλάττοντας σιτάρι, ἢ κρασὶ, καὶ ἄλλα πράγματα ἀναγκαῖα διὰ ἕνα χρόνον ὁλάκαιρον.

Δ. Ο Χριστὸς διδάσκοντας νὰ μὴ βάλλωμεν τὸν λογισμὸν οὐδὲ μόνον διὰ τὰ παρόντα, δὲν θέλει ἄλλο, οὐδὲ νὰ μᾶς ὑφαιρώσῃ ἀπὸ τὰς περιττὰς φροντίδες, εἰς ὁποῦ ἐμποδίζουν πολλὰ τὴν προσευχὴν, καὶ ἄλλα πράγματα πλέον χρειαζόμενα διὰ νὰ κερδήσῃ πάντας τὸν αἰώνιον ζωήν. διὰ τοῦτο πᾶσαν φορὰν ὁποῦ δὲν εἶναι περιττὸς ὁ λογισμὸς διὰ τὸ μέλλον, ἀλλ' ἀναγκαῖος, καθὰς εἶναι νὰ προϊδῇ πάντας τὸ ἀπὸ τοῦ καθὼς εἶπες, τότε δὲν εἶναι κακὸν νὰ λογιάζῃ διὰ τὸ μέλλον. μάλιστα τότε ὁποῦ λογισμὸς δὲν εἶναι διὰ τὴν ἄυριον, ἀλλὰ διὰ τὴν σήμερον. διότι ἂν καρτερήσωμεν τὴν αὔριον, δὲν θέλῃ ἦναι πλέον τὸ παράγμα εἰς καιρόν.

Μ. Ακολουθεῖ τὸ πέμπτον ζήτημα. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Καὶ διατὶ θέρωσέ μας ἀπὸ τὰ χρέη μας, καθὼς καὶ ἡμεῖς χα-

τας, ὅμως ἔρχονται οἱ ἀκρίβειαις δι' τὰ κρίματα τῦ κόσμυ. ζητοῦμεν ἀκόμη νὰ μᾶς δίδῃ ὁ Θεὸς τὸ ψωμί μας, ἤγουν ὄχι μόνον νὰ συντρέχῃ δι' νὰ τὸ ζητοῦμεν κ' νὰ τὸ κερδαίνωμεν, ἀλλὰ κ' νὰ τὸ δίλογῇ κ' νὰ τὸ ἀπολάζῃ ὅταν τὸ τρώγωμεν, δι' νὰ εἶναι εἰς ὑγείαν μας καὶ ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς καὶ τῦ σώματος.

Μ. Διατὶ σπίζομεν τ' λόγον ἐκεῖνον, σήμερον;

Δ. Ἐκεῖνος ὁ λόγος, σήμερον, σημαδεύει ὅλον τ' καιρὸν τύτης τ' προσκαίρου ζωῆς· κ' εἰς τ' το ζητεῖμεν τ' Θεῦ νὰ μᾶς ἐποκρατῇ εἰς ὅλην τύτην τ' ξενιτείαν μὲ τὸ πνευματικὸν κ' σωματικὸν ψωμί, ὅστε νὰ σώσωμεν εἰς τ' ἐράνιον παράδισι, ὁπ' δὲν θέλομεν ἔχει πλέον χρείαν ἀπὸ μυσήρια, ἐ' τ' διδαχαῖς, ἐ' τ' φαγητὰ σωματικά. ἐμπορεῖς ἀκόμη νὰ εἰπῇς, ὅπ ζητοῦμεν ἀπ' τ' Θεῦ νὰ μᾶς δώσῃ τ' το τὸ ψωμὶ σήμερον, διότι δὲν θέλομεν νὰ πολυλογίζωμεν δι' τ' αὔριον, δὲν ἠξεύροντας αὐ' ἀρεθῶμεν αὔριον ζωντανοί. εἰς τ' τρόπον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χς νὰ μὴ μεριμνῶμεν, ἀλλὰ μόνον δι' τὰ παρόντα πράγματα. λοιπὸν ζητεῖμεν σήμερον τὸ ἀρκετ' ψωμὶ δι' τ' σήμερον, κ' διὰ τ' αὔριον τὸ θέλομεν ζητήσει αὔριον.

ἐκεῖνο ὁποῦ δίδουσιν οἱ αἱρετικοὶ τ' μαθητάδων τους, ψωμὶ κακὸν καὶ μυχλιασμένον. ἂν μιλοῦμεν δι' τὸ σωματικὸ ψωμὶ, ἐπιθυμοῦμεν νὰ μᾶς δίδῃ ὁ Θεὸς τὸ ψωμὶ τὸ δικόν μας, καὶ ὄχι τὸ ξένον· ἤγουν νὰ μᾶς βοηθᾷ νὰ κάμνωμεν κέρδη δίκαια καὶ θεάρεστα, καὶ νὰ δίνῃ τὰ ὑποστατικά μας, καὶ ὅλους μας τοὺς κόπους, δι' νὰ ἔχωμεν νὰ ζοῦμεν χωρὶς κλέψιαις, καὶ ἄλλαις πονηρίαις.

Μ. Διατί κράζεις τὸ ψωμὶ τ' ἐπιούσιον;

Δ. Λέγεται ἐπιούσιον, διότι δὲν ἐπιθυμοῦμεν ὠφελιμὰ μήτε ἀνωφέλετα πράγματα, ἀλλὰ ὅσον μᾶς σώνει δι' μίαν ἁπλῆν ζωὴν καθημερήσιον, τόσον δι' τ' ψυχήν, ὅσον καὶ δι' τὸ κορμί. μάλιστα καταλαμβάνοντας, ὅτι ἤμεθα ξένοι καὶ διαβάταις εἰς τοῦτον τὸν κόσμον.

Μ. Διατί λέγομεν, δὸς ἡμῖν, δὸς μας;

Δ. Διότι καλὰ κ' νὰ ἔχωμεν ὄρεξιν νὰ κοπιάζωμεν δι' τὸ ψωμὶ τόσον τὸ πνευματικὸν ὡσὰν κ' τὸ σωματικὸν, ὅμως ἠξεύρομεν, ὅτι ὅλοι μας οἱ κόποι εἶν' εὐκαιρεῖ, ἂν ὁ Θεὸς δὲν συμφράμῃ μὲ τὴν χάριν του, καθὼς συνηθίζομεν τὸ βλέπομεν· ὅτι καλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ κοπιάζωσι σπέρνοντας καὶ θερίζοντας,

βοηθᾷ διὰ νὰ σηρίζεται καὶ νὰ αὐξάνῃ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία, καθὼς εἴπαμεν, εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς. διὰ ψωμὶ σωματικὸν χρειάζεται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ μᾶς κάμνει χρεία διὰ νὰ δυνατοῦμεθα τὴν ζωὴν τοῦ κορμίου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ διαλύεται ἡ ψυχὴ διὰ νὰ κάμνῃ τὰ καλὰ ἔργα.

Μ. Διατί λέγομεν, ὅτι τὸ ψωμὶ τοῦτο εἶναι δικόν μας, τὸν ἄρτον ἡμῶν;

Δ. Κράζεται δικόν μας τὸ ψωμὶ τοῦτο μὲ μεγάλο μυστήριον. διατὶ ἂν μιλοῦμεν διὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν, ἐκείνη εἶναι τὸ ψωμί μας, ἐπειδὴ καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἐμορφώθηκεν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἐψήθη εἰς κάποιον τρόπον εἰς τὸν φοῦρνον τοῦ σταυροῦ, καὶ μᾶς ἑτοιμάζεται εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἱερέων. εἶναι ἀκόμη δικόν μας, διατὶ εἶναι ψωμὶ ἴδιον τῶν παιδίων, καὶ δὲν ἔχει νὰ δίδεται τῶν σκυλίων, ἤγουν τῶν ἀπίστων, οὔτε ἐκείνων ὁποῦ ἀρίσκονται εἰς κρίμα θανάσιμον. ἂν μιλοῦμεν διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ζητοῦμεν τὸ ψωμί μας, ἤγουν ἐκεῖνο ὁποῦ κόπτουσι τῶν ἡμῶν τῆς ἐκκλησίας οἱ ἀληθινοὶ κήρυκες, καὶ ὄχι τὸ ξένον ψωμί, ἤγουν

ὁποῦ μᾶς πέμπει, ἢ πῶς δὲν χωρεῖ νὰ μᾶς ᾖθη, τὸ κάμνει διὰ καλὸν τέλος, ἤγουν διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ ἔχωμεν μεγαλήτερον μισθὸν, ἂν ἤμεθα καλοί· ἢ διὰ νὰ μᾶς καθαρίσῃ, ἂν ἤμεθα κακοί.

Μ. Πρὸς τί τέλος λέγεις· ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τ᾽ γῆς· καθὼς εἰς τ᾽ οὐρανὸν, ἔτζι καὶ εἰς τὴν γῆν;

Δ. Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι χρέος μας εἶν᾽ νὰ γυρεύωμεν νὰ ὑπακούωμεν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ φυλάττωμεν τὰς ἁγίας του ἐντολὰς μὲ ἐκείνην τὴν τελειότητα καὶ ἑτοιμότητα καὶ χαρὰν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπακούουσιν οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν· οἱ ὁποῖοι δὲν κάμνουσι ποτὲ οὐδένα κἂν μικρὸν σφάλμα, φυλάττοντας ὅλους τοὺς θείους νόμους τοῦ Θεοῦ. ἐμπορεῖμεν ἀκόμη νὰ εἰποῦμεν, πῶς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούσι τοῦ Θεοῦ, καθὼς τὸ ὑπακούουσιν οἱ ἅγιοι, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ· ἢ ὅτι ὅλη ἡ ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἐμπορεῖ νὰ σημαίνῃ

τὸ

ἀφ' ὃ ἐγυρίσαμεν εἰς τὸ δεύτερον ζήτημα τ' μακαρίαν ζωήν, ὁποῦ εἶ) τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου, ἔωρεσε τώρα νὰ ζητήσωμεν τὸ ἁρμοδιώτερον μέσον δι' νὰ σώσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ τέλος· καὶ τοῦτο τὸ ἁρμοδιώτατον μέσον εἶ) νὰ φυλάσσῃ πνὰς ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ δεσπότης Χριστὸς· Αν θέλῃς νὰ ἐμβῇς εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν, φύλαττε τὰς ἐντολάς. Καὶ δι' ἡμᾶς δὲν ἔχομεν ἀφ' ἑαυτοῦ μας δύναμιν νὰ φυλάσσωμεν ὅλαις τ' ἐντολαῖς καθὼς πρέπει, δι' τοῦτο ζητοῦμεν τ' θεοῦ νὰ γένῃ ἀπὸ ἡμᾶς τὸ θέλημά τε, ἤγουν νὰ μᾶς δώσῃ χάριν νὰ πληρώσωμεν τὸ θέλημά τε, ὑπακούοντας εἰς κάθε πρᾶγμα τοὺς ἁγίους τ' ὁρισμούς.

Μ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, αὖ ἔξω ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, φυλάσσοντας ταῖς ἐντολαῖς του, ἤμεθα κρατούμενοι ἀκόμη νὰ συμφωνοῦμεν μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅταν μᾶς πέμπῃ ταῖς θλίψες.

Δ. Ημεθα κρατούμενοι καὶ νὰ μὴ παραμιλοῦμεν, καὶ νὰ μὴ παραπονούμεθα εἰς τ' προνοιαν τοῦ Θεοῦ· δι' ὅλον ἐκεῖνο

ὁποῦ

ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ ἔλθῃ γλίγωρα, ἔχει ν' ἀρχίσῃ μὲ τ' ἡμέραν τ' κρίσεως, τὸ λοιπὸν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ τελφώσῃ γλίγωρα τοῦτος ὁ κόσμος, & νὰ συμώσῃ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Δ. Καλὰ λέγῃς. ὅμως πῶς καθὼς οἱ φιλοι τὲ κόσμε δὲν ἀκούουσι τόσον κακὰ μεταχαρὰς ἄλλο τίποτε, ὅσον νὰ ὀνομάζεται ἡ ἡμέρα τ' κρίσεως, ἔτζι οἱ παριώταις τοῦ οὐρανοῦ, ὁποῦ πόρα ζοῦσιν ὡσὰν ξένοι καὶ ἐξωεισμθμοὶ ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν, δὲν ἐπιθυμοῦσιν ἄλλο τίποτε ωφελιασότερον. ὅθεν λέγῃ ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος, ὅτι καθὼς πρὶν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, ὅλη ἡ ἐπιθυμία τ' ἁγίων τ' παλαιοῦ νόμου ἐζήτα νὰ ἔλθῃ τὴν πρώτην φορὰν ὁ Χριστὸς, ἔτζι πόρα ὅλη ἡ ἐπιθυμία τ' ἁγίων τ' εὐαγγελικοῦ νόμου ζητᾷ νὰ ἔλθῃ τ' δευτέραν φορὰν ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τ' τελείαν μακαριότητα.

Μ. Ας ἔλθωμεν εἰς τὸ ἕτερον ζήτημα· τί σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ λόγια· γενηθήτω, ἤγουν ας γένῃ τὸ θέλημά σου καθὼς εἰς τ' οὐρανὸν ἔτζι καὶ εἰς τ' γῆν.

Δ. Εἰς τ' τα τὰ λόγια ζητοῦμεν χάριν νὰ φυλάσωμεν καλὰ τ' νόμον τ' θεοῦ, διὰ τὸ

ἀφ'

τοῦ Θεοῦ. δχατὶ μία βασιλεία εἶ φυσικὴ, ἄλλη βασιλεία τῆς χάριτος, κὴ ἄλλη βασιλεία τ δόξης. βασιλεία φυσικὴ εἶ σκείνη, μὲ τ ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾷ τὰ θεάγματα ὡσὰν δεσπότης κὴ οἰκοκύρις ὅλων τῶν θεαγμάτων. διότι καλὰ κὴ οἱ κακοὶ βάλλοντας ὅλην τους τ δύναμιν κάμνυσι ταῖς ἀτυχίαις, κὴ δὲν φυλάττουσι τ νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅμως Ϲ μὲ τοῦτο ὁ Θεὸς βασιλεύει εἰς σκείνους, δχατὶ ὅταν τὸ φαίνεται, ἐμποδίζει τοὺς λογισμούς των. κὴ αὐ θεδαχωρῇ καμίαν φορὰν νὰ ἔχουσι τὴν εὐδησίν τους, ὕστερα τοὺς παιδεύει φοβερὰ· κὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀντισταθῇ τοῦ θελήματός του, ἢ νὰ κάμῃ θεδὲ τὸ ὅσον σκεῖνος ὁρίζει ἢ θεδαχωρεῖ. Η βασιλεία τῆς χάριτος εἶ σκείνη, μὲ τ ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾷ Ϲ οἰκονομᾷ ταῖς ψυχαῖς κὴ ταῖς καρδίαις τῶν καλῶν χειστιανῶν, δίδοντάς τους πνεῦμα κὴ χάριν νὰ τὸν δουλεύσι μετὰ χαρᾶς κὴ νὰ ζητοῦσιν ἐπάνω εἰς ὅλα τὴν δόξαν του. Η βασιλεία τῆς δόξης θέλῃ ἦσαι εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μὲ τ ἡμέραν τ κρίσεως· δχατὶ τότε θέλει κυριεύσῃ ὁ Θεὸς μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους εἰς ὅλα τὰ πράγματα χωρὶς καμίαν ἀντιλογίαν.

διότι

θείαν του χάριν εἰς ξόπον, ὁποῦ οἱ ἅπιστοι κὴ οἱ ἄλλοι ἁμαρτωλοὶ νὰ ἐπιστραφῶσι, καὶ ν' ἀρχίσουν ἐπιστρεμμένοι νὰ γνωρίζωσι, καὶ νὰ ἐπαινῶσι τὸ ἅγιόν του ὄνομα.

Μ. Διατί ἀρχίζει ἡ θεοσυχὴ ἀπὸ τὸ ζήτημα τοῦτο, νὰ εἶ) ἁγιασμένον τὸ ὄνομα τ' Θεοῦ;

Δ. Ημεθα κρατούμενοι νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Θεὸν πλέον ἀπ' ὅλα τὰ θεράγματα, καὶ πολλὰ τοὺς ἑαυτούς μας. καὶ διὰ τοῦτο ἡ πρώτημας ἡ πλέα συχνὴ ἐπιθυμία πρέπει νὰ εἶ), ὅπ νὰ δοξάζεται ὁ Θεός, καὶ διὰ τοῦτο ἐπλαθήκαμεν, κὴ ἐσολισήκαμεν ἀπὸ λογαριασμὸν, διὰ νὰ γνωρίζωμεν κὴ νὰ ἐπαινῶμεν τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος εἶ) τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς θέλομεν, εἰπεῖ πολλακάτε.

Μ. Εξήγησαί μας τώρα τὸ δεύτερον ζήτημα. τί θέλει νὰ εἰπῇ, ἐλθέτω, ἂς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου;

Δ. Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα ζητοῦμεν τ' σωτηρίαν μας μὲ καλὴν τάξιν, διότι εἰς τὸ πρῶτον ἐζητήσαμεν τ' δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τί πρέπει νὰ χρυκῶμεν διὰ βασιλείαν τ' Θεοῦ;

Δ. Εἰς ξεῖς ξόπους λαμβάνεται ἡ βασιλεία

τοῦ

βοηθᾷ δὲ νὰ συρίζεται καὶ νὰ ἀυξάνῃ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία, καθὼς εἴπαμεν, εἶν' ἡ ζωὴ τ' ψυχῆς. δὲ ψωμὶ σωματικὸν χρειᾶζ' ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ μᾶς κάμνει χρεία δὲ νὰ δυνατοῦμεν τὴν ζωὴν τ' κορμίου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ δουλεύεται ἡ ψυχὴ δὲ νὰ κάμνῃ τὰ καλὰ ἔργα.

Μ. Διατί λέγομεν, ὅτι τὸ ψωμὶ τοῦτο εἶν' δικόν μας, τὸν ἄρτον ἡμῶν;

Δ. Κρᾶζεται δικόν μας τὸ ψωμὶ τοῦτο μὲ μεγάλο μυστήριον. δι' ατὶ ἂν μιλοῦμεν δὲ τὴν ἁγίαν μετάληψιν, ἐκείνη εἶν' τὸ ψωμί μας, ἐπειδὴ καὶ δὲ τὴν σωτηρίαν μας ἐμορφώθηκεν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, κὴ ἐψήθη εἰς κάποιον ξόπον εἰς τὸν φοῦρνον τοῦ σαυροῦ, κὴ μᾶς ἑτοιμάζεται εἰς τ' ἁγίαν ζάπεζαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἱερέων. εἶν' ἀκόμη δικόν μας, δι' ατὶ εἶν' ψωμὶ ἴδιον τῆς παιδίων, καὶ δὲν ἔχῃ νὰ δίδεται τῆς σκυλίων, ἤγουν τῆς ἀπίστων, οὔτε ἐκείνων ὁποῦ δρίσκονται εἰς κρίμα θανάσιμον. αὖ μιλοῦμεν δὲ τὸν λόγον τ' Θεοῦ, ζητοῦμεν τὸ ψωμί μας, ἤγουν ἐκεῖνο ὁποῦ κόπτουσι τῆς ἐῶν τῆς ἐκκλησίας οἱ ἀληθινοὶ κήρυκες, κὴ ὄχι τὸ ξένον ψωμὶ, ἤγουν

τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούῃ εἰς ὅλα τοῦ θεοῦ, καθὼς τ' ὑπήκουσεν ὁ Χριστὸς, τ' ὁποῖον δηλοῖ τὸ ὄνομα τ' οὐρανοῦ.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ τὸ τέταρτον ζήτημα· τ' ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. τὸ καθημερινὸν φωμὶ δὸς μας σήμερον;

Δ. Μὲ πολλὴ λογαριασμὸν ζητοῦμεν τὸ φωμὶ ὁποῦ κρατεῖ τ' ζωήν μας, ἀφ' οὗ ἐζητήσαμεν τ' χάριν τοῦ θεοῦ, ὁποῦ εἶν' αὐτὴ ἡ ζωή. διότι τὸ πρῶτον ὁποῦ ἐπιθυμᾷ ὁποιος ἀρχίζει νὰ ζῇ, δὲν εἶν' ἄλλο παρὰ ἡ τροφὴ, μὲ τ' ὁποίαν χρειάζεται ἡ ζωή. ὅμως ἤξευρε, ὅτι εἰς τούτην τὴν πρόσευχὴν ζητοῦμεν πρῶτα τὸ πνευματικὸν φωμὶ, τὸ ὁποῖον εἶν' τροφὴ τῆς ψυχῆς, καὶ δεύτερον τὸ σωματικὸν φωμὶ ὁποῦ εἶναι τροφὴ τ' σώματος. καὶ διὰ πνευματικὸν φωμὶ χρυκᾶται ἡ ἁγία κοινωνία, ἡ ὁποία εἶν' φωμὶ οὐρανιον καὶ θεϊκὸν, ὁποῦ τρέφει θαυμασὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς· ὁμοίως χρυκᾶται ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ ταῖς διδαχαῖς, ἢ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πνευματικῶν βιβλίων διὰ πολλὴν βοήθειαν διὰ νὰ τρέφεται ἡ ὁμοια ζωὴ τῆς ψυχῆς· τέλος χρυκᾶται ἡ ἕνωσις τοῦ θεοῦ, ἡ προσευχὴ καὶ πᾶσα ἄλλο πρᾶγμα ὁποῦ

βοη-

ὁποῦ μᾶς πέμπει, ἢ ὅλα χωρὶς νὰ μᾶς ᾖθη, τὸ κάμνει διὰ καλὸν τέλος, ἤγουν διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ ἔχωμεν μεγαλήτερον μισθὸν, ἂν ἤμεθα καλοί· ἢ διὰ νὰ μᾶς καθαρίσῃ, ἂν ἤμεθα κακοί.

Μ. Πρὸς τί τέλος λέγεις· ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τ γῆς· καθὼς εἰς τ οὐρανὸν, ἔτζι καὶ εἰς τὴν γῆν;

Δ. Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι χρέος μας ἔχει νὰ γυρεύωμεν νὰ ὑπακούωμεν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ φυλάττωμεν τὰς ἁγίας του ἐντολὰς μὲ ἐκείνην τὴν τελειότητα καὶ ἑτοιμότητα καὶ χαρὰν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπακούουσιν οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν· οἱ ὁποῖοι δὲν κάμνουσι ποτὲ οὐδένα κἂν μικρὸν σφάλμα, φυλάττοντας ὅλους τοὺς θείους τοῦ Θεοῦ. ἐμπορεῖμεν ἀκόμη νὰ εἰποῦμεν, πῶς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τῆς γῆς, νὰ ὑπακούσι τοῦ Θεοῦ, καθὼς τὸ ὑπακούουσιν οἱ ἅγιοι, τοὺς ὁποίους σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦ οὐρανοῦ· ἢ ὅτι ὅλη ἡ ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἐμπορεῖ νὰ σημαίνῃ τὸ

ἀφ' ὃ ἐγυρίσαμεν εἰς τὸ δεύτερον ζήτημα τ̃ μακαρίαν ζωὴν, ὁποῦ ἔχ) τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου, ἔωρεσε τώρα νὰ ζητήσωμεν τὸ ἁρμοδιώτερον μέσον διὰ νὰ σώσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ τέλος· καὶ τοῦτο τὸ ἁρμοδιώτατον μέσον ἔχ) νὰ φυλάξη τινὰς ταῖς ἐντολαῖς τ̃ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ δεσπότης Χριστὸς· Αν θέλης νὰ ἐμβῇς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, φύλαξε τὰς ἐντολάς. Καὶ διατὶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀφ' ἑαυτοῦ μας δύναμιν νὰ φυλάσσωμεν ὅλαις τ̃ ἐντολαῖς καθὼς πρέπει, διὰ τοῦτο ζητοῦμεν τ̃ θεὸν νὰ χύσῃ ἀπὸ ἡμᾶς τὸ θέλημά τε, ἤγουν νὰ μᾶς δώσῃ χάριν νὰ πληρώσωμεν τὸ θέλημά τε, ὑπακούοντας εἰς κάθε πρᾶγμα τὺς ἁγίους τ̃ ὁρισμούς.

Μ. Επιθυμῶ νὰ μάθω, αὖ ἔξω ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, φυλάσσοντας ταῖς ἐντολαῖς του, ἠμεθα κρατούμενοι ἀκόμη νὰ συμφωνέμεν μὲ τὸ θέλημα τ̃ Θεοῦ, ὅταν μᾶς πέμπῃ ταῖς θλίψες.

Δ. Ημεθα κρατούμενοι καὶ νὰ μὴ ὠδαμιλοῦμεν, καὶ νὰ μὴ ὠδαπονούμεθα εἰς τ̃ φρόνεσιν τ̃ Θεοῦ· διατὶ ὅλον ἐκεῖνο

ὁποῦ

ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ ἔλθῃ Γλίγωσα, ἔχει ν' ἀρχίσῃ μὲ τ' ἡμέραν τ' κρίσεως, τὸ λοιπὸν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν καὶ ζητοῦμεν νὰ τελειώσῃ γλίγωρα τοῦτος ὁ κόσμος, καὶ νὰ συμφωνήσῃ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Δ. Καλὰ λέγεις. ὅμως καθὼς οἱ φίλοι τὸ κόσμου δὲν ἀκούουσι τόσον καλὰ μεταχειρίζεται ἄλλο τίποτε, ὅσον νὰ ὀνομάζεται ἡ ἡμέρα τ' κρίσεως, ἔτζι οἱ παρηγόταις τοῦ οὐρανοῦ, ὁποῦ τώρα ζοῦσιν ὡσὰν ξένοι καὶ ἐξωρισμένοι ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν, δὲν ἐπιθυμοῦσιν ἄλλο τίποτε περισσότερον. ὅθεν λέγει ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος, ὅτι καθὼς πρὶν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, ὅλη ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁγίων τ' παλαιοῦ νόμου ἐζήτα νὰ ἔλθῃ τὴν πρώτην φορὰν ὁ Χριστὸς, ἔτζι τώρα ὅλη ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁγίων τ' Εὐαγγελικοῦ νόμου ζητᾷ νὰ ἔλθῃ τ' δευτέραν φορὰν ὁ Χριστὸς, ὄχι νὰ μᾶς φέρῃ τ' τελείαν μακαριότητα.

Μ. Ας ἔλθωμεν εἰς τὸ ἕξιτον ζήτημα· τί σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ λόγια· γενηθήτω, ἤγουν ἂς γένῃ τὸ θέλημά σου καθὼς εἰς τ' οὐρανὸν ἔτζι καὶ εἰς τ' γῆν.

Δ. Εἰς ὅλα τὰ λόγια ζητοῦμεν χάριν νὰ φυλάσσωμεν καλὰ τ' νόμον τ' θεοῦ, ὄχι

ἀφ'

τοῦ Θεοῦ. δηλ. μία βασιλεία εἶ φυσική, ἄλλη βασιλεία τῆς χάριτος, κ ἄλλη βασιλεία τ δόξης. βασιλεία φυσικὴ εἶ ἐκείνη, μὲ τ ὁποίαν ὁ θεὸς κυβερνᾷ τὰ θεάματα ὡσὰν δεσπότης κ οἰκοκύρις ὅλων τῶν θεαμάτων. διότι καλὰ κ οἱ κακοὶ βάλλοντας ὅλην τους τ δύναμιν κάμνουσι ταῖς ἀτυχίαις, κ δὲν φυλάττουσι τ νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅμως ☩ μὲ τοῦτο ὁ θεὸς βασιλεύει εἰς ἐκείνους, δηλ. ὅταν τὸ φαίνεται, ἐμποδίζει τοὺς λογισμούς των. κὰ αὐ θεδαχωρῆ καμίαν φορὰν νὰ ἔχουσι τὴν ἐλπίδα τους, ὕστερα τοὺς παιδεύει φοβερά· κὰ δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀντισταθῆ τοῦ θελήματός του, ἢ νὰ κάμῃ θεδὲ τὸ ὅσον ἐκεῖνος ὁρίζει ἢ θεδαχωρεῖ. Η βασιλεία τῆς χάριτος εἶ ἐκείνη, μὲ τ ὁποίαν ὁ Θεὸς κυβερνᾷ ☩ οἰκονομᾷ ταῖς ψυχαῖς κ ταῖς καρδίαις τῶν καλῶν χειστιανῶν, δίδοντάς τους πνεῦμα κ χάριν νὰ τὸν δουλεύσι μετὰ χαρᾶς κὰ νὰ ζητοῦσιν ἐπάνω εἰς ὅλα τὴν δόξαν του. Η βασιλεία τῆς δόξης θέλῃ ἦσαι εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μὲ τ ἡμέραν τ κρίσεως· δηλ. τότε θέλει κυριεύσῃ ὁ Θεὸς μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους εἰς ὅλα τὰ πράγματα χωρὶς καμίαν ἀντιλογίαν.

διότι

θείαν του χάριν εἰς ξόπον, ὁποῦ οἱ ἄπιστοι κὴ οἱ ἄλλοι ἁμαρτωλοὶ νὰ ἐπιστραφῶσι, καὶ ν' ἀρχίσουν ἐπιστρεμμένοι νὰ γνωρίζωσι, καὶ νὰ ἐπαινῶσι τὸ ἅγιόν του ὄνομα.

Μ. Διατί ἀρχίζει ἡ θεοσυχὴ ἀπὸ τὸ ζήτημα τοῦτο, νὰ εἴ) ἁγιασμένον τὸ ὄνομα τ̃ Θεῦ;

Δ. Ημεθα κρατούμενοι νὰ ἀγαποῦμεν τὸν Θεὸν πλέον ἀπ' ὅλα τὰ θεάγματα, καὶ πολλὰ τοὺς ἑαυτούς μας. καὶ διὰ τοῦτο ἡ πρώτημας ἡ πλέα συχνὴ ἐπιθυμία πρέπει νὰ εἴ), ὅπ νὰ δοξάζεται ὁ Θεός, καὶ διὰ τοῦτο ἐπλαθήκαμεν, κὴ ἐσολισήκαμεν ἀπὸ λογαριασμὸν, διὰ νὰ γνωρίζωμεν κὴ νὰ ἐπαινῶμεν τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος εἴ) τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς θέλομεν, εἰπεῖ πολλακάτε.

Μ. Εξήγησαί μας τώρα τὸ δεύτερον ζήτημα. τί θέλει νὰ εἰπῇ, ἐλθέτω, ἂς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου;

Δ. Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα ζητοῦμεν τ̃ σωτηρίαν μας μὲ καλὴν τάξιν, διότι εἰς τὸ πρῶτον ἐζητήσαμεν τ̃ δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Μ. Τί πρέπει νὰ γενικῶμεν διὰ βασιλείαν τ̃ Θεῦ;

Δ. Εἰς ξεῖς ξόπους λαμβάνεται ἡ βασιλεία τοῦ

κὸν ὄνομα, διατὶ ἔχει καλὴν ἢ κακὴν φήμην, διὰ νὰ εἶναι γνωρισμένος ἀπὸ πολλοὺς ἢ ἐπαινεμένος ὡσὰν καλὸς, ἢ κακοφημισμένος ὡσὰν κακός. ὅθεν νὰ ἀγιάσῃ πρᾶς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ νὰ σκορπίσῃ εἰς τὸν κόσμον τὸ γνωρισμὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ τὸ φυλάξῃ καθαρὸν καὶ ἅγιον εἰς τὰς καρδίας καὶ εἰς τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, καθὼς εἶναι εἰς τὸν ἑαυτόν του. Καὶ διατὶ εἰς τὸν κόσμον εἶναι πολλοὶ ἄπιστοι, ὁποῦ δὲν γνωρίζουσι τὸν Θεὸν, καὶ πολλοὶ κακοὶ χριστιανοὶ, ὁποῦ τὸν βλασφημοῦσι καὶ κακολογοῦσι, διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι παιδία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχουσι ζῆλον διὰ τὴν τιμὴν τοῦ πατρὸς, παρακαλοῦσι μὲ ἐπιθυμίαν μεγάλην νὰ εἶναι ἁγιασμένον τὸ ὄνομά του, ἤγουν ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὸν γνωρίσῃ, νὰ τὸν προσκυνᾷ, νὰ τὸν ὁμολογῇ, νὰ τὸν ἐπαινῇ, καὶ νὰ τὸν δοξολογῇ καθὼς πρέπει.

Μ. Ἂν ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἶναι γνωρισμένος καὶ ἐπαινεμένος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἠμπορεῖ καλλιον νὰ ζητοῦμεν τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους παρὰ ἀπὸ τὸν Θεόν;

Δ. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ διικόντου δὲν σώνει νὰ γνωρίσῃ, ἢ νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Θεὸν· καὶ διὰ τοῦτο ζητοῦμεν τοῦ Θεοῦ νὰ ἐνεργήσῃ μὲ τὴν

θείαν

Δ. Ἐκεῖνος ὁ λόγος, Πάτερ, καλὰ κ' ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ, εἰς ὅσον εἶ πατέρας ὅλων τῶν πραγμάτων ὁποῦ ἔπλασεν, ὅμως εἰς τοῦτην τὴν προσευχὴν χρειάζεται εἰς ὅσον εἶναι ὁ Θεὸς πατέρας κατὰ χάριν τῶν καλῶν χριστιανῶν. ἐμποροῦσιν ἀκόμη νὰ εἰποῦσι τοῦ Θεοῦ, Πάτερ ἡμῶν, ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσιν ὄρεξιν καὶ θυμίαν νὰ μετανοήσουσι, καὶ νὰ γένουσι παιδία τοῦ Θεοῦ. εἰς τόσον ὅπ ἐκεῖνοι μόνον ὁποῦ δὲν εἶναι, οὔτε θέλουσι νὰ εἶναι παιδία τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐμποροῦσι μὲ ἀλήθειαν νὰ εἰποῦσι τὸ, Πάτερ ἡμῶν, δὲν ἔχοντας σκοπὸν νὰ μετανοήσουσι.

Μ. Διατί λέγομεν, πατέρα μας, καὶ ὄχι πατέρα μου.

Δ. Λέγομεν Πάτερ ἡμῶν διὰ νὰ ξεύρωμεν ὅπ ὅλοι μας ἤμεθα ἀδελφοί, καὶ ὡς ἀδελφοὶ πρέπει νὰ ἀγαποῦμεν ἕνας τὸν ἄλλον, κ' νὰ ἤμεθα ἑνωμένοι, ἐπειδὴ ἤμεθα παιδία ἑνὸς πατέρος· λέγομεν ἀκόμη, Πάτερ ἡμῶν, διὰ νὰ μάθωμεν, ὅπ ἡ κοινὴ προσευχὴ εἶ καλλίτερη παρὰ τὴν μερικὴν, καὶ ὠφελιμώτερη ἐκείνου ὁποῦ προσεύχεται· διὸπ λέγοντας

Δ. Τοῦτα τὰ ὀλίγα λόγια εἶν' ὡσὰν ἕνα μικρὸν φεφοίμιον, ἢ ἑτοιμασία τῆς φεφσευχῆς· διότι λέγοντας, ὅπι ὁ Θεὸς μᾶς εἶν' πατέρας, λαμβάνομεν καρδίαν & θάῤῥος νὰ τ' ωδδακαλίσωμεν· λέγοντας. ὅπ εἶν' εἰς τοὺς ὐρανὺς, ἔρχεται εἰς τ' νοῦ μας, ὅπ φρέπει νὰ τοῦ σιμώσωμεν μὲ φόβον μεγάλον καὶ ταπεινοσυνην, ἐπειδὴ κὴ δὲν εἶν' πατέρας γήινος, ἀλλὰ ὐράνιος· ἀκόμη κράζον τὰς τον πατέρα, λογιάζομεν, ὅπ θέλ' μᾶς κάμει τ' χάοιν ἐκείνην ὁποῦ τ' ζητοῦμεν· λέγοντας ὅπ εἶν' εἰς τὺς ὐρανοὺς ὡσὰν δεσπότης καὶ ἀυθέντης τοῦ κόσμυ, γνωείζομεν ὅπ ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅσον θέλει. καὶ τέλος τὸ νὰ κράζωμεν πατέρα τ' Θεὸν, μᾶς ἐνθυμίζ' πῶς ἤμεθα παιδία τ' Θεοῦ, κὴ κληφονόμοι τοῦ ωδδαδείσου. λέγοντας ὅπ εἶν' εἰς τοὺς οὐρανὺς, καὶ λογιάζοντας ὅπ ἡμεῖς ἤμεθα εἰς τ' γῆν, ἐνθυμούμεθα, πῶς δὲν ἐωδδαλάβαμεν τ' κληφονομίαν μας, ἀλλ' ἤμεθα ξένοι καὶ δζαβάταις ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἐχθρούς μας· κὴ δι' αὐτὸ ἔχομεν χρέαν μεγάλην ἀπὸ τ' βοήθειάν του.

Μαθ. Ἐξήγησαί μυ ὅλα τὰ λόγια μεριμνᾶς.

Δ. Ἐκεῖ-

Δ. Εἶναι τοῦτη. Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μ. Διατί προσπιάζεις τὸ, Πάτερ ἡμῶν, ἀπ' ὅλαις ταῖς ἄλλαις προσευχαῖς;

Δ. Πρῶτον, διατὶ ἀπ' ὅλαις τούτη εἶν' ἡ πλέα διάλεκτη. ἐπειὶ ἐγίννεν ἀπ' αὐτὴ τ' Χριστὸν, ὁ ὁποῖος εἶν' ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ· δεύτερον, διατὶ τούτη ἡ προσευχὴ ἔχει πολλὴν βαθυλογίαν, πρᾶγμα ὠφέλιμον διὰ νὰ τ' μάθῃ παιδὶ εὔκολα, καὶ νὰ τ' θυμᾶται. καὶ ἔχει αὐτὰ μα πολλὴν θέσιν, διότι εἰς αὐτὼ δείσπεται ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ πρέπει νὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τ' Θεόν. Τρίτον, διατὶ εἶναι ὠφελιμωτάτη καὶ δυνατωτάτη, ἐπειδὴ τ' ἐσυνέθησεν ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶν' αὐτὰ μα κεντὶς καὶ βοηθός μας, καὶ διὰ τ' τὸ ἠξεύρει καλίτερα ὅλα τὰ ἄλλα, πῶς πρέπει νὰ ζητᾷ παιδὶ διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἐκεῖνο ὁποῦ θέλει. τέταρτον, διατὶ εἶν' ἀπ' ὅλας ἡ πλέον ἀναγκαία, ἐπειδὴ καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἶν' κρατημένοι νὰ τ' ἠξεύρουσι, καὶ νὰ τ' λέγουσι κάθε ἡμέραν, ὅταν κράζεται προσευχὴ καθημερινή.

Μ. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ μὲ ξεκαθαρίσῃς ἐκεῖνα τὰ ρωτα λόγια ὁποῦ λέγουσι· Πάτερ ἡμῶν, ὁποῦ εἶσαι εἰς τοὺς οὐρανούς.

βέβαιον ἔχῃ, ὅπ τοῦ μεγάλου τὸ ῥέχο ἤθελεν ἦναι μεγαλήτερον, καὶ φθιασοτέρας ἐξόδους, καὶ ὅμως ἤθελαν ἦναι ἀχαρισημένοι· διὰ οἱ μικροὶ ἤθελαν ἐπιθυμᾷ τὰ ῥέχα τ μεγάλων, ὅπ ἤθελαν τοὺς ἦναι ἀνάρμοσα.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν τοῦτη ἡ μακαρίστης τῦ φωδασέσης κεάζει ζωὴ αἰώνιος; δὲν θέλει ζήσῃ παντοτινὰ καὶ οἱ κολασμένοι εἰς τ ᾅδην;

Δ. Ζωὴ λέγεται καθολικὰ νὰ ἔχῃ εἰς ἐκεῖνα τὰ φεάγματα ὁποῦ κινοῦνται ἀφ' ἑαυτά τους· ὅταν εἰς κάποιον τόπον λέγει ζωντανὸν ἀκόμη τὸ νερὸν τ βρύσις, διότι ἔχῃ κινέμενον· καὶ τ νερὸν τ λίμνης κράζεται νεκρὸν, διατὶ δὲν κινεῖται. λέγομεν τὸ λοιπὸν, ὅπ οἱ μακάριοι ἔχουσιν εἰς τ ὐρανὸν τ αἰώνιον ζωὴν, διατὶ στέκει εἰς τὸ θέλημά τους νὰ ἐργάζωνται ὅ, τ τοὺς φαίνῃ καὶ πᾶσαν δυνάμιν τ ψυχῆς, ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν δίχως κανένα ἐμπόδιον· καὶ πάντα ἐργάζονται, καὶ κάμνουσι τίποτ καθὼς τοὺς ἀρέσῃ. ἐξ ἐναντίας οἱ κολασμένοι, εἰς τ ᾅδην, καλὰ καὶ νὰ ἔχουσι ζωὴν, διότι ποτὲ δὲν ἀποκάμνουσιν, ὅμως λέγονται νεκροὶ παντοτινὰ, ἐπειδὴ ἔχῃ δεμένοι εἰς τ φλόγα καὶ εἰς τὰ βάσανα· καὶ ἔχῃ πάντοτ ἀναγκασμένοι νὰ ὑποφέρουν ἐκεῖνο ὁποῦ δὲν θέλουσι, καὶ δὲν ἐμποροῦσι νὰ κάμνουν τίποτε

τέλος πάντων ἡ ἡδονὴ θέλει ἦσαι ἀνεκδιήγητος, διότι ὅλαις οἱ δυνάμες τοσον τῆς ψυχῆς, ὡσὰν τὲ κορμίε θέλειν ἦσαι ἐνωμέναις μὲ κεῖνα τὰ ἴδια φαΐγματα, ὁποῦ ἐγγίζοσι κάθε αἴθησιν νὰ ἐνεργᾷ. ὅθεν θέλει γένεσθαι μία σωσὴ ἀγαλλίασις, μία εἰρήνη ὁποίαν πνὰς ποτὲ δὲν ἐδοκίμασε, μία χαρὰ, μία εὐφροσύνη αἰώνιος.

Μ. Αν ὅλοι θέλειν ἔχει ὅλα τοῦτα τὰ φαΐγματα κὴ ὅλοι θέλειν ἦσαι ἀχαειτημένοι εἰς ἕνα ζόπον, τὸ λοιπὸν δὲν θέλει ἦσαι εἰς τὲ παράδησον ἕνας ἀπὸ τὲ ἄλλον μακαειώτερος.

Δ. Μάλιστα ὅποιος εἰς τούτην τὲ ζωὴν ἔκαμε περισσότερα καλὰ θέλει λάβει μεγαλήτερον μαθὸν, κὴ θέλει ἦσαι μακαειώτερος. ὁμως ἐκεῖ δὲν θέλει ἦσαι ζηλία, ἢ κακὸν θέλημα, διότι ὅλοι θέλειν ἦσαι γεμάτοι, καθὼς πᾶσα ἕνας θέλει χωρεῖ. κὴ ὅσοι θέλειν ἔχει καμωμένα φθειασότερα καλὰ, θέλειν χωρεῖ φθειασότερον, κὴ θέλεσιν ἔχει μεγαλήτερην δόξαν. ὡσὰν ἕνας πατέρας ἀπὸ νὰ ἔχη πολλὰ παιδία, ἕνα μεγαλήτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο κὴ τὲ ἡλικίαν τους, κὴ νὰ ἔκαμνεν καθενὸς ἕνα ῥοῦχο ἀπὸ χρυσὸν πανί, τοῦ μικροῦ μικρὸν, κὴ τὲ μεγάλε μεγάλον,

βέ-

τῦ ἡλίυ. δχὲ ἦαφρότητα θἦμι ἔχὶ τὸ δχαβατικὸν χάρισμα, ἤγυν ὅπ εἰς μίαν ῥοπὴν θέλὶ περνᾷ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τῦ κόσμυ εἰς τ' ἄλλο, κὴ ἀπὸ τὴν γῆν ὡς τ' ὐρανὸν χωρεῖς πόπον. εἰς τόπον φύσεως δωατὴς θἦμι ἔχὶ τόσην δωάμιν, ὅπ δίχως νὰ φάγῃ, ἢ νὰ πίῃ, κὴ δίχως νὰ κοιμηθῇ, κὴ νὰ ἀναπαυθῇ, θέλει δυλεύει τ' ψυχὴν εἰς πᾶσα ὡρᾶγμα ἀναγκαῖον, κὴ δὲν θἦμι φοβᾶδαι πότε. ὅσον εἰς τ' ψυχὴν, ὁ νῦς θἦμι ἦσαι γεμάτος ἀπὸ σοφίαν, δπὸ θέλει βλέπει τὸ ἄπειρον ὅλων τῦ ὡραγμάτων, ἤγουν τ' Θεόν. ἡ θέλησις θἦμι ἦσαι γεμάτη ἀπὸ τόσην καλωσυνην, Ϲ ἀγάπην θεϊκὴν, ὁποῦ δὲν θέλὶ δυνέδαι νὰ κάμῃ δὲ ἕνα ἁμάρτημα ἐλαφρόν. τὰ πλούτη τῦ ἀγίων θέλουν ἦσαι, νὰ μὴν ἔχουσι χρείαν ἀπὸ πότε, ἔχοντας εἰς τ' Θεὸν πᾶσα καλόν. ἡ τιμὴ θἦμι ἦσαι νὰ εἶναι υἱοὶ τῦ Θεῦ, ὅμοιοι τῦ ἀγγέλων, βασιλεῖς Ϲ ἱερεῖς πνδυματικοὶ εἰς τὸν αἰῶνα. ἡ δυναμία θέλει ἦσαι νὰ εἶ) ἀντάρμα μὲ τ' Θεὸν ἀυθέντεις τῦ κόσμυ, ἔχοντας ἐξυσίαν νὰ κάμυσιν ὅ, τ τοὺς φανῇ· ἐπειδὴ θἦμεν ἦσαι ἑνωμένοι μὲ τὸ θέλημα τῦ Θεῦ, τῦ ὁποίυ κανένα ὡρᾶγμα δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀντισαθῇ.

μορφον σωμα θέλει ἦναι νὰ βλέπῃ τὴν δόξαν τ παρθένων, κ μάλιστα τῆς μητρὸς τ Χριστοῦ.

Μ. Αγάπου νὰ μὴ γένῃς, ποίας ἡλικίας, κ πόσου μάκρος θέλομεν αἰανσηθῇ· ἐπειδὴ πολλοὶ ἀποθνήσκουσι παιδία, ἄλλοι νέοι, κ ἄλλοι γέροντες.

Δ. Ολοι θέλουν αὐανσηθῇ τόσου μάκρος κ τοίας ἡλικίας, ὅσην εἶχασιν ἢ ἔμελλε νὰ ἔχωσιν εἰς τ καιρὸν τ χιαντζιῶν χρόνων, εἰς τ ὁποῖον αὐανσήθη ὁ Χριστός. τόσον ὅπου τὰ βρέφη θέλουσιν αὐανσηθῇ τόσον μεγάλα, ὅσον ἤθελαν ἦσαι, αὐ εἶχαν σώσῃ εἰς τοὺς χιαντζιῶς χρόνους. κ οἱ γέροντες θέλουσιν ἀνασηθῇ εἰς ἐκεῖνο τὸ αὖθος τ ἡλικίας, ὁποῦ εἶχασιν ὅταν ἦσαν χιαντζιῶν χρόνων. καὶ αὖ τινας εἰς τ παροῦσαν ζωὴν ἐξ) τυφλὸς, ἢ κουτζὸς, ἢ ναίνος, ἢ εἰς τίποτ ἄλλο μισερὸς, θέλει ἀνασηθῇ ὁλόκαιρος, γερὸς, κ μὲ πᾶσα τελειότητα· διότι ὁ Θεὸς κάμνει τὰ ἔργα τέλεια. ὅθεν καὶ εἰς τ αὐάσασιν, θέλει νὰ ἐξ) ὅλον του ἔργον, θέλει διορθώσει τὰ σφάλματα κ τὰ μισεράματα τ φύσεως.

Αρ-

εἰς τὸν ποταμόν ;

Δ. Διὰ τοῦτο εἴπαμεν εἰς τ' ἀρχὴν τ' συμβόλου, ὅτι ὁ Θεὸς εἶ) παντοδύναμος, ἤγουν ὅτι ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ ἐκεῖνο, ὁποῦ ἐσὲς ἡμᾶς φαίνεται ἀδύνατον. ἂν λογιάσῃς, πῶς ἔκαμεν ὁ Θεὸς ἀπὸ ἀδιπότε τ' οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, δὲν θέλει σοῦ φανῇ δύσκολον νὰ πιστεύσῃς, ὅτι δύνε) νὰ ξαναφέρῃ εἰς τ' ὥρας τὴν κατάστασιν τὸ σῶμα ὁποῦ ἔμνε σάκτη.

Μ. Ηθελα νὰ ἤξερα, ἂν ἔχουσι νὰ εἶ) οἱ ἄνδρες πάλιν ἄνδρες, καὶ οἱ γυναῖκες γυναῖκες, ἢ θέλουν ἦσαι ὅλοι μιᾶς λογῆς ;

Δ. Αναγκη εἶ) νὰ πιστεύωμεν, ὅτι οἱ ἄνδρες θέλουν ἦσαι ἄνδρες, καὶ οἱ γυναῖκες γυναῖκες. ἀλλὰ εἰς ἄλλον ζόπον δὲν ἠθελαν ἦσαι τὰ ὅμοια κορμία ὁποῦ ἦσαν ὥρας τα, καὶ ἐγὼ σοῦ εἶπα, πῶς ἔχουν νὰ εἶ) τὰ ὅμοια. καλὰ καὶ εἰς τ' ἄλλην ζωὴν δὲν θέλουν ἦσαι πλέον γυναῖς παιδίων, ἔτε ἀνδρόγυνα· ὅμως θέλε ἦσαι διαφορὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, διὰ νὰ χαίρεται καθένας τ' μισθὸν τ' ἀρετῶν του, ὁποῦ θέλε ἔχε καμωμένας εἰς τὴν τάξιν του. καὶ καθὼς θέλει ἦσαι εἰς τὸν παράδεισον εὔμορφη θεωρία νὰ βλέπῃ πιανὲ τ' δόξαν τ' μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν, ἔτζι εὔ-

μορφον

ζήσει, κὴ καλοὶ κὴ κακοί. ὅμως διατὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ ἀνάστασις θέλει ἦναι διὰ νὰ βασανίζωνται παντοτινά, κὴ ὄχι διὰ νὰ ἔχωσι τίποτε καλόν; διὰ τοῦτο ἡ ζωὴ ἐκείνων κρίζεται καθολικώτερα θάνατος, κὴ ὄχι ζωή. ὅθεν ἡ ἀληθινὴ ἀνάστασις, ἤγουν ἡ ἐπιθυμημένη ζωὴ δὲν θέλει ἦναι ὡμὰ τῶν καλῶν, ὁποῦ θέλει εὑρεθῇ χωρὶς ἁμαρτίαν.

Μ. Ἀγαπῶ νὰ μάθω, ἂν μέλλομεν νὰ ἀναστηθοῦμεν μὲ τοῦτα τὰ κορμία ὁποῦ ἔχομεν τώρα, ἢ ἄλλα παρόμοια;

Δ. Βεβαιώτατον εἶναι, ὅτι τοῦτα τὰ ὅμοια κορμία θέλουν ἀναστηθῇ· εἰς ἄλλον τρόπον δὲν ἠθέλει ἦναι ἀληθινὴ ἀνάστασις, αὐ δὲν ξαναστηκωθῇ ἐκεῖνο τὸ ὅμοιον ὁποῦ ἔπεσε, κὴ αὐ μὴ ξαναζήσῃ ἐκεῖνο τὸ ὅμοιον ὁποῦ ἀπέθανεν. ἀκόμη ἡ ἀνάστασις γίνεται διὰ νὰ λάβῃ ἕκαστον τὸ κορμὶ τὸ μέρος του, ἢ δόξαν ἢ κόλασιν, καθὼς ἦτον σκεῦος τῆς ψυχῆς εἰς τὰ καλὰ ἔργα, ἢ εἰς ταῖς ἁμαρτίαις. πρέπει τὸ λοιπὸν νὰ εἶναι τὸ ὅμοιον κορμὶ, διότι αὐ εἶναι ἄλλο, δὲν τοῦ πρέπει οὔτε δόξα οὔτε κόλασις.

Μ. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ξαναζήσῃ ἐκεῖνο τὸ κορμὶ ὁποῦ ἐκάη, καὶ ἡ σάκτη ἐσκορπίσθη

εἰς

ὁποίᾳ τὸ χέει εἶδ) ὅλα τὰ θεάγματα ; εἰς κοντολογίαν ἠξεύρεις, ὅτι μέσα εἰς τὰ καλὰ τὰ σωματικὰ τὸ ἀκεριβώτερον εἶδ) ἡ ζωὴ, ἐπειδὴ εἶδ) θεμέλιον ὅλων τῶν ἄλλων καλῶν· κὴ τὸ πλέα μισημβόν εἶδ) ὁ θάνατος, διότι εἶδ) ἐναντίος τ' ζωῆς. τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ κὴ ἡ ἁμαρτία εἶδ) ὁ πνευματικὸς θάνατος τ' ψυχῆς, κὴ ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν εἶδ) ἡ ζωὴ τ' ὁμοίας ψυχῆς, ἐμπορεῖς εὔκολα νὰ λογιάσῃς, πόσον καλὸν λαμβάνει ὁ χριστιανὸς εἰς τ' ἐκκλησίαν, εἰς τ' ὁποίαν μόνον δίδεται ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν.

Ἄρθρον ια.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἀνάστασις τ' σαρκὸς, ὁποῦ περιέχει τὸ ἑνδέκατον ἄρθρον ;

Δ. Τοῦτο εἶδ) τὸ δεύτερον ἀπὸ τὰ μεγαλήτερα καλὰ τῆς ἐκκλησίας. ἤγουν ὅτι τ' ὕστερνη ἡμέραν ὅσοι θέλουν εὑρεθῇ νὰ ἔχουσι τ' συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, θέλουν ξαναζήσει.

Μ. Καὶ εἰ ἄλλοι ὁποῦ εἶδ) ἔξω ἀπὸ τ' ἐκκλησίαν, ἢ δὲν ἔλαβασι τ' συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, δὲν θέλουσιν ἀναστηθῇ κὴ ἐκεῖνοι ;

Δ. Ὅσον εἰς τ' φυσικὴν ζωὴν ὅλοι θέλουσι ξαναζήσει,

κὴ ὑοὶ τῦ Θεῦ. Καὶ τύτη ἡ τόσον μεγάλη χάρις δὲν δύεισκεται ωδὲ εἰς τ' ἁγίαν ἐκκλησίαν, εἰς τ' ὁποίαν εἶ τὰ ἅγια μυστήρια, κὴ μάλισα τὸ βάπτισμα κὴ ἡ μετάνοια, ὁπῦ εἶ ὡσὰν ἰαζικὰ ἐράνια, κὴ θεραπεύσιν ὅλαις ταῖς πνευματικαῖς ἀῤῥωσίαις τ' ἀνθρώπων, ἤγουν ταῖς ἁμαρτίαις.

Μ. Ηθελα νὰ μῦ ἐξεκαθάριζες ὀλίγον καλλίτερα, πόσον καλὸν εἶ τύτη ἡ συγχάρησις τ' ἁμαρτιῶν;

Δ. Δὲν εἶ εἰς τὸν κόσμον μεγαλήτερον κακὸν ἀπὸ τ' ἁμαρτίαν, ὄχι μόνον ὅπ ἀπ' αὐτὴν χύνωνται ὅλα τ' ἄλλα κακὰ εἰς τύτην τ' εἰς τ' ἄλλην ζωὴν, ἀλλὰ ὅπ ἀκόμη ἡ ἁμαρτία κάμνει τ' ἄνθρωπον ἐχθρὸν τῦ Θεῦ. κὴ τί χρότερον, ὡσὰν νὰ εἶ πνας ἐχθρὸς σκέπυ, ὁπῦ δυνίεται νὰ κάμῃ ὅπ θέλει; κὴ ὑδένας ἐμπορεῖ νὰ τῦ αντιταθῇ; τίς ἐμπορεῖ νὰ πάρῃ τὰ δίκαια σκέπυ, μὲ τ' ὁποῖον εἶ ἐχθρεμένος ὁ Θεός; ὄξ ἐναντίας δὲν εἶ μεγαλήτερον καλὸν εἰς τ' παρῦσαν ζωὴν, ὡσὰν νὰ ἔχῃ πνας τ' χάριν τῦ Θεῦ. διότι ποῖος ἐμπορεῖ νὰ βλάψῃ σκῆνον, τὸν ὁποῖον δικαφεντεύει ὁ Θεὸς, εἰς τῦ

ὁποίκ

θέλημα, ἀλλὰ εἶ διωγμένοι σανικόντους καθὼς ὅταν ὁ βοσκὸς διώξῃ ἕνα ψωλιὰ σμῆνον τρέβαζον, κ᾽ ἀφήνει νὰ τὸ πάρουν οἱ λύκοι. μ᾽ ὅλα τοῦτα ἡ ἐκκλησία δὲν διώκῃ τοὺς ἀφωρισμένους διὰ νὰ εἶ πάντοτε ἔξω, ἀλλὰ διὰ νὰ μετανοήσουν, κ᾽ νὰ ἀφήσουν τὸ δαιμόνιον, κ᾽ ταπεινωμένοι νὰ ζητήσουν χάριν νὰ σταφθοῦν, διὰ νὰ τοὺς δεχθῇ πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας της ἡ μητέρα, κ᾽ νὰ λάβουν τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων.

Ἄρθρον ι΄.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ συγχώρησις ἁμαρτιῶν, ὁποῦ εἶ τὸ δέκατον ἄρθρον;

Δ. Τοῦτο εἶ ἕνα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ζῆα μεγάλα καλὰ ὁποῦ ἔχῃ ἡ ἐκκλησία. ἤξουρε λοιπὸν, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γενῶνται ἁμαρτωλοὶ κ᾽ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, κ᾽ αὐξάνοντας τρεβαίνουν πάντοτε ἀπὸ κακὸν εἰς χειρότερον, ὥστε νὰ λάβουν τὴ συγχώρησιν τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὴ χάριν τοῦ Θεοῦ, ⁊ νὰ γενῶσι φίλοι

κ᾽

τῶν ἁγίων, & εἰς ὡσὰν κλαδία κομμένα ἀπὸ τὸ δένδρον, ἢ μὴν χωρισμὸν ἀπὸ τὸ κορμὶ, τὰ ὁποῖα δὲν μετέχουσιν ἐκεῖνον τὸ καλὸν χυμὸν, ὁποῦ διαμοιρίζεται εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους, ἢ τὰ ἑνωμένα μὴν. καὶ ἀπ' ἐδῶ ἐμπορεῖς νὰ ἐξακάσῃς, πόσον πρέπει νὰ ψηφᾷ πιὰς τὸ ἀφορισμόν· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐμπορῇ νὰ ἔχῃ τὸν Θεὸν διὰ πατέρα, ὅποιος δὲν ἔχει τὴν ἐκκλησίαν διὰ μητέρα.

Μ. Τὸ λοιπὸν οἱ ἀφωρισμένοι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὡσὰν οἱ Εβραῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι ἄπιστοι;

Δ. Ναὶ. μόνον εἶναι τούτη ἡ διαφορά· διότι οἱ Εβραῖοι καὶ οἱ τοῦρκοι εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, διατὶ ποτὲ δὲν ἐμπήκασιν, ὡσὰν ἀβάπτιστοι. οἱ αἱρετικοὶ ἔχοντας τὸ βάπτισμα εἶναι ἔξω, διατὶ ἔχουσι χαϊμένην τὴν πίστιν, ἐπειδὴ βγήκασι καὶ ἐφύγασι θελήματικῶς. καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐκκλησία τοὺς σφίγγει μὲ τιμωρίαις νὰ σεφθοῦσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. καθὼς ὅταν ἕνα πρόβατον φύγῃ ἀπὸ τὸ κοπάδι, ὁ βοσκὸς τὸ ἀναγκάζει μὲ τὸ ῥαβδὶ νὰ γυρίσῃ. ἀμὴ οἱ ἀφωρισμένοι, διατὶ ἔχουσι τὸ βάπτισμα καὶ τὴν πίστιν, ἐμπήκασιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δὲν ἐκβαίνουσι ἀπὸ ἐδικόν τους

θέ-

καλὰ ἔργα ὠφελῆσι κ᾽ ἡμᾶς. καὶ δὲν εἶν᾽ μόνον τούτη ἡ κοινωνία ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ οἱ λειτουργίαις μας, οἱ προσευχαῖς, καὶ τὰ ἄλλα ἔργα ὠφελῆσιν ἐκεῖνες, διὰ τοὺς ὁποίους γίνονται τὰ μνημόσυνα, ἤγουν ὁποῦ δείσκονται εἰς τ᾽ τόπον, τ᾽ ὁποῖον ἡ λυπκὴ ἐκκλησία ὀνομάζει Καθαρτήριον· κ᾽ πάλιν οἱ προσευχαῖς ἐκείνων ὁποῦ εἶν᾽ εἰς τ᾽ οὐρανὸν, ὠφελῆσι καὶ ἡμᾶς, Ϲ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἁπο-θαμμένων, ὁποῦ ἐκδέχονται βοήθειαν.

Μ. Ἂν τοῦτο εἶν᾽ ἀληθινὸν, δὲν κάμνει χρεία νὰ κάμωμεν μερικαῖς προσευχαῖς διὰ κανένα, ἢ νὰ ψάλλωνται λειτουργίαις διὰ τ᾽ ψυχὴν τ᾽ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος, ὁποῦ ἀναμένει βοήθειαν, ἐπειδὴ ὅλον τὸ καλὸν εἶν᾽ κοινόν.

Δ. Δὲν εἶν᾽ ἔτζι· διατὶ αἱ λειτουργίαις, καὶ αἱ προσευχαῖς, κ᾽ τ᾽ ἄλλα καλὰ ἔργα, καλὰ καὶ νὰ εἶν᾽ εἰς κάποιον ξόπον κοινὰ, ὅμως πλέον ὠφελῆσιν ἐκείνες διὰ τοὺς ὁποίους γίνονται μερικῶς, παρὰ τοὺς ἄλλους.

Μ. Τί θέλομεν εἰπεῖ διὰ τοὺς ἀφωρισμένους; μετέχουσι κ᾽ ἐκεῖνοι ἀπὸ τὰ καλὰ τῶν πιστῶν, ἢ ὄχι;

Δ. Διὰ τοῦτο κράζονται ἀφωρισμένοι ἤγουν ἀκοινώνητοι, διατὶ δὲν ἔχουσι τὴν κοινωνίαν

τῶν

βὸν, ἢ ἄλλην καμίαν ἀσχημάδα εἰς τὸ σῶ-
μος, ἢ εἰς τοὺς ὤμους. Δ. Σύγερον, δχατὶ ὅσοι
πιστεύουσιν, εἶ) ἅγιοι ὅσον εἰς τ' πίστιν κὴ τ' ἐπαγ-
γελίαν τους, ἐπειδὴ κρατοῦσι μίαν ἀληθι-
νὴν κὴ θεϊκὴν πίστιν, & ἐπαγγέλλονται νὰ
ἔχουσι μυστήρια ἁγιώτατα, κὴ ἕνα νόμον δι-
καιότατον, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει ἀφὲ μόνον
ἀφέσματα καλὰ, ἀδὲ ἐμποδίζει ἀφὲ
μόνον ἀφέσματα κακά. Τρίτον, δχατὶ
πάντοτε δίρίσκονται εἰς τ' ἐκκλησίαν τινὲς
ἀληθινὰ ἅγιοι, ὄχι μόνον δχατὶ κρατοῦσι πί-
στιν ἁγίαν, ἀλλὰ κὴ δχὰ ταῖς ἀρεταῖς κὴ ἁγίαις
πράξες. τὸ ὁποῖον εἰς ἀλλοπίστους δὲν θέλει
δίρεθῆ ποτέ· διότι δὲν ἐμπορεῖ τινας νὰ εἶ)
ἀληθινὸς ἅγιος εἰς τ' θρησκείαν τ' Εβραίων,
τ' Τούρκων, τ' αἱρετικῶν, κὴ ἄλλων ὁποῦ δίρί-
σκονται ἔξω ἀπὸ τ' ἐκκλησίαν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῆ, κοινωνία ἁγίων;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῆ, πῶς τὸ σῶμα τῆς ἁγίας
ἐκκλησίας εἶ) τόσον ἑνωμένον, ὅπ ὅλα τὰ
μέλη μετέχουσι τὸ καλὸν τοῦ ἑνὸς μέλους.
ὅθεν καλὰ κὴ πολλοὶ νὰ λείπουσι μα-
κρὰν, κὴ ἡμεῖς νὰ μὴ τοὺς χωρίζωμεν,
ὅμως οἱ λιτουργίαις, οἱ προσευχαῖς, κὴ
οἱ ἀκολουθίαις ὁπῦ ψάλλουσι, κὴ ἄλλα τους

Δ. Διότι ἡ ἐκκλησία δὲν εἶναι πλέον μόνη μία, καὶ ἠμπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ ὅλους ἐκείνους ὁποῦ πιστεύουσι, καὶ εἶναι σκορπισμένοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον· καὶ ὄχι μόνον τοὺς ζωντανούς, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἦσαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου, καὶ θέλουσι ἦσαι ὡς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Καὶ διὰ τοῦτο λέγεται ὄχι μόνον μία, ἀλλὰ καθολικὴ, ἤγουν ἐξαπλωμένη εἰς πᾶσα μέρος καὶ εἰς πᾶσα τόπον.

Μ. Διατί λέγομεν, πῶς εἶναι μία μόνη ἐκκλησία, ἂν περιέχῃ τόσον πλῆθος ἀνθρώπων;

Δ. Λέγεται μία μόνον, διότι ἔχει μίαν κεφαλὴν μοναχὴν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Χριστὸς, καὶ εἰς τόπον τοῦ Χριστοῦ ὁ τοποτηρητὴς του ὁ Πάπας· καὶ διότι ζῇ ἀπὸ ἕνα πνεῦμα, καὶ ἔχει ἕνα νόμον. καθὼς μία βασιλεία λέγεται μία, ἐπειδὴ ἔχει ἕνα μόνον βασιλέα, καὶ ἕνα νόμον, καλὰ καὶ νὰ περιέχῃ πολλοὺς τόπους καὶ χώρας καὶ χωρία.

Μ. Διατί κράζεται ἁγία τοῦτη ἡ ἐκκλησία, ἂν εὑρίσκωνται εἰς αὐτὴν καὶ πολλοὶ ἄτυχοι;

Δ. Διὰ τρεῖς αἰτίας λέγεται ἁγία· πρῶτον, διατὶ τὸ κεφάλι της, ἤγουν ὁ Χριστὸς εἶναι ἁγιώτατος· καθὼς ἕνας ὁποῦ νὰ ἔχῃ εὔμορφον πρόσωπον, λέγεται εὔμορφος ἄνθρωπος, καλὰ καὶ νὰ ἔχῃ κανένα δακτυλον σκαβὸν,

σοῦ, καθὼς μᾶς διδάσκουσιν οἱ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τ' ἐκκλησίας. ἀλλὰ διὰ τοῦτο σώνει· ἀλλὰ κάμνει χρεία νὰ ἦναι εἰς τ' ὑποταγὴν τοῦ πρώτου ἀρχιερέως, ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἤγουν νὰ τ' γνωρίζῃ καὶ νὰ τ' ἔχῃ ἄκραν ποιμένα εἰς τόπον τοῦ Χριστοῦ.

Μ. Ἂν ἡ ἐκκλησία εἶναι συμμάζωμα ἀνθρώπων, πῶς κράζομεν ἐκκλησίαις ἐκεῖνα τὰ κτίσματα, ὅπου λέγονται οἱ λειτουργίαις, καὶ φάλλονται οἱ ἀκολουθίαις;

Δ. Διότι οἱ πιστοὶ, ὁποῦ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐκκλησία, συνέρχονται εἰς ἐκεῖνα τὰ κτίσματα, καὶ κάμνουσι τὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν· διὰ τοῦτο κράζονται καὶ τὰ κτίσματα ἐκκλησίαις, μάλιστα ὅταν εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ. ὅμως δὲν μιλοῦμεν ἡμεῖς εἰς τοῦτο τὸ ἄρθρον διὰ ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς καμωμέναις ἀπὸ πέτρας καὶ ξύλα, ἀλλὰ διὰ τ' ζωντανὴν ἐκκλησίαν, ὁποῦ εἶναι, ὅσοι πιστεύουσι καὶ εἶναι βαπτισμένοι, καὶ ἀρείσκονται εἰς τ' ὑπακοὴν τοῦ ἀρχιερέως τ' Ρώμης.

Μ. Διατί λέγεται ἐκκλησία, καὶ ὄχι ἐκκλησίαις, ἐπειδὴ καὶ ἀρίσκονται πολλὰ συμμαζώματα τ' πιστῶν εἰς διάφορα μέρη τ' κόσμου;

εἶ μία μόνη ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχῃ ζία μεγαλώτατα καλά· ἕνα εἰς τ̃ ψυχήν, ὁποῦ εἶ ἡ συγχώρησις τ̃ ἁμαρτιῶν· τὸ δ' ἕτερον εἰς τὸ κορμὶ, ὁποῦ θέλῃ ἦσαι ἡ ἀνάστασις τ̃ σαρκός· τὸ ζίτον εἰς τ̃ ψυχὴν καὶ εἰς τὸ κορμὶ ἀντάμα, ὁποῦ θέλει ἦσαι ἡ αἰώνιος ζωὴ, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὰ ὑπόλοιπα ἄρθρα.

Μ. Ἐξήγησαί μου λόγον περὶ λόγον ὅλον τὸ ἄρθρον. Ἐρώτων, τί σημαίνει τοῦτο τὸ ὄνομα, ἐκκλησία.

Δ. Θέλει νὰ εἴπῃ συμμάζωξις, καὶ σωζοφία ἀνθρώπων ὁποῦ βαπτίζονται, καὶ ὁμολογοῦσι καὶ κρατοῦσι τὴν πίστιν καὶ τὸν νόμον τ̃ Χριστοῦ, δίδοντας ὑποταγὴν τοῦ διδάσκου τ̃ ἁγίου Πέτρου. καὶ κράζεται συμμάζωμα, διότι ἡμεῖς δὲν γενήμεθα χριστιανοὶ, καθὼς γενήμεθα ῥωμαῖοι, ἢ ἄλλο γένος· ἀλλὰ μᾶς προσκαλεῖται ὁ Θεὸς, καὶ ἐμπαίνομεν εἰς τούτην τ̃ σωζοφίαν μὲ τ̃ δύναμιν τοῦ βαπτίσματος, τὸ ὁποῖον εἶ ὡσὰν θύρα τ̃ ἐκκλησίας. Καὶ δὲν σώνει νὰ εἶ πνὰς βαπτισμένος διὰ νὰ λογᾶται μέρος τ̃ ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ ὁμολογῇ τ̃ ἁγίαν πίστιν καὶ τ̃ νόμον τ̃ Χριστοῦ,

ταῖς γλώσσαις, διὰ νὰ κηρύξωσι τὴν ἁγίαν πίστιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. καὶ διὰ νὰ δείξῃ τοῦτα τὰ θαυμάσια ἔργα, ἔκαμψε καὶ ἐφάνησαν ἐκείναις οἱ πύιναις γλώσσαις· διότι τὸ φῶς τὸ πυρὸς σημαίνει τὴν σοφίαν· ἡ θερμότης σημαίνει τὴν ἀγάπην· καὶ τὸ σχῆμα τῆς γλώσσων σημαίνει τὴν ἀγλωττίαν. καὶ διατὶ τοῦτο ἐστάθηκεν μία ἄκρα ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τοῦτο ἑορτάζεται ἐκείνη ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς πεντηκοστῆς, καὶ ἡ πανήγυρις τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἄρθρον θ'.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγει τὸ ἕνατον ἄρθρον· ἁγίαν ἐκκλησίαν καθολικήν· ἁγίων κοινωνίαν;

Δ. Ἐδῶ ἀρχίζει τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συμβόλου. διότι τὸ πρῶτον μέρος ἐγγίζει τοῦ Θεοῦ· τὸ δεύτερον τῆς ἐκκλησίας, ὁποῦ εἶν' νύμφη τοῦ Θεοῦ. καὶ καθὼς πιστεύομεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει μίαν θεότητα καὶ φύσιν μία, ἔτζι πιστεύομεν, ὅτι

λι τοῦ Χρισοῦ κ᾽ τῆς Θεοτόκου;

Δ. Μὴ λογιάζῃς, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει κορμί, ἢ ὅτι ἐμπορεῖ ποτὲ νὰ ἰδῇ μὲ τὰ μάτια τὰ σωματικά· ἀλλὰ ζωγραφίζεται εἰς τοῦτον τὸν τρόπον, διὰ νὰ καταλάβωμεν τὰ χαρίσματα ὁποῦ ἐνεργᾷ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. καὶ διατὶ τὸ ψωμὶ εἶν᾽ ζῶον ἁπλοῦν, καθαρὸν, ζηλωτικὸν, καὶ πολύγονον, διὰ τοῦτο ζωγραφίζεται ἐπάνω εἰς τὴν Χριστὸν καὶ τὴν Θεοτόκον· διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία ἦταν γεμάτοι ἀπ᾽ ὅλαις ταῖς χάριτες καὶ τὰ δῶρα τοῦ ἁγίου πνεύματος, κ᾽ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἁγίαν ἁπλότητα, κ᾽ καθαρότητα, κ᾽ ζῆλον τὴν ψυχῶν, καὶ πολυτεκνίαν πνευματικήν· μὲ τὴν ὁποίαν ἐκέρδεσαν ἀναρίθμητα παιδία, ἤγουν ὅλους τοὺς πιστοὺς κ᾽ καλοὺς χριστιανούς.

Μ. Διατὶ ζωγραφίζεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπάνω εἰς τοὺς ἀποστόλους μὲ σχῆμα πυρίνων γλωσσῶν;

Δ. Διατὶ δέκα ἡμέραις ὕστερα, ἀφ᾽ ἒ ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπάνω εἰς τοὺς ἀποστόλους, καὶ τοὺς ἐγέμισεν ἀπὸ σοφίαν, ἀγάπην, καὶ θεολογίαν, διδασκαλίας τους νὰ μιλοῦσιν ὅλαις ταῖς

ἐπειδὴ εἶναι κεφαλὴ ὅλων τ̃ ἄλλων πατέρων, κ̀ χρεωστεῖ νὰ εἶ ἀνώτερος ἀπ' ὅλους μὲ ζωὴν καθαρωτέραν, καθὼς εἶ δι' τὸ ἀξίωμα, εἰκονίζοντας τὸ πρόσωπον τ̃ Χριστοῦ.

Μ. Ἂν εἶ κ̀ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἅγιον πνεῦμα, ἐγγίζει τὸ Θεῖον ξεχωριστὰ, διατὶ τὸ δίδομεν μόνον τ̃ τρίτου προσώπου; δὲν εἶ ἀκόμη ξεχωρίσμενα πνεῦμα, κ̀ ἅγιον, ὁ πατέρας κ̀ ὁ υἱός;

Δ. Τὴν ἀλήθειαν λέγεις· ὅμως ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πρόσωπον ἔχει ἴδιόν του ὄνομα, κ̀ λέγεται πατέρας· κ̀ τὸ δεύτερον ἔχει ὁμοίως, κ̀ λέγεται υἱὸς· τοῦ τρίτου προσώπου ἐδόθη τὸ κοινὸν ὄνομα, διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τ' ἄλλα δύο. ἤξευρε ἀκόμη, ὅτι ὀνομάζοντας τὸ τρίτον πρόσωπον τ̃ Θεότητος, πνεῦμα ἅγιον, τοῦτα τὰ δύο λόγια κάμνουσιν ἕνα μοναχὸν ὄνομα· ὡσὰν ὅταν λέγωμεν, Σίμων Πέτρος, γροικοῦμεν ἕνα μόνον ἄνθρωπον, διότι τὰ δύο λαμβάνονται εἰς τόπον ἑνός· καλὰ Ⓒ εἰς ἄλλους ἠμπορεῖ νὰ συμβαίνῃ τὰ ξεχωρίζῃ, ὅταν ἕνας κράζεται Σίμων, κ̀ ἄλλος Πέτρος.

Μ. Διατὶ ζωγραφίζεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν περιστέρι, μάλιστα ἐπάνω εἰς τὸ κεφά-

καθὼς ὁ ποταμὸς γίνεται ἀπὸ μίαν βρύσιν.. τὸ νερὸν τ' βρύσις, τ' ποταμὸ, καὶ τ' λίμνης εἶν' ἕνα. ἔτζι καὶ ὁ Πατέρας ὡσὰν βρύσις γίνᾳ τ' υἱὸν ὡσὰν ποταμόν· καὶ ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱὸς ὡσὰν βρύσις μὲ τ' ποταμὸν ἐκπορεύσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν λίμνην. καὶ ὅμως ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα δὲν εἶν' ξεῖς θεοὶ, ἀλλὰ ἕνας καὶ μόνος Θεός.

Μ. Διατί κεράζει πνεῦμα ἅγιον τὸ ξίτον πρόσωπον τ' ἁγίας τριάδος; δὲν εἶν' ἀκόμη πνεύματα, καὶ πνεύματα ἅγια οἱ ἄγγελοι, καὶ ὅλαις οἱ ψυχαῖς τ' ἁγίων;

Δ. Κεράζεται ὁ Θεὸς πνεῦμα ἅγιον ξεχωριστὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα πνεύματα, διότι εἶν' τὸ ἀκέρατον καὶ ἁγιώτατον πνεῦμα, καὶ πλάσης ὅλων τ' κτισῶν πνευμάτων· καὶ ὅπ' ἀπ' αὐτὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα καταβαίνει πᾶσα ἁγιωσύνη. Καθὼς καὶ τ' σωτήριαν τ' λυτικῆς ἐκκλησίας καλὰ καὶ νὰ κεράζωνται πνεῦ πατέρες, καὶ ἅγιοι ἢ διὰ τὸ ἀξίωμα, ἢ διὰ καθαρότητα ζωῆς· λόγου χάριν αὐ εἶν' ὁπίσκοποι, ἢ ἱερεῖς ἢ μοναχοί· ὅμως δὲν κεράζεται πατὴρ ἅγιος, ἀλλὰ μόνον ὁ Πάπας, διατὶ ἐκεῖνος μόνος τρέπει τοῦτο τὸ ὄνομα κατ' ἐξοχήν,

ἐπει-

σωπον δ' ἁγίας Τριάδος, καθὼς τὸ πρῶτον ἄρθρον μᾶς διδάσκει τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς, καὶ τὰ ἄλλα τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ. τὸ λοιπὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δὲν εἶναι πατέρας, οὔτε υἱὸς, ἀλλὰ ἕνα τρίτον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν, ὡσὰν ἀπὸ μίαν ἀρχήν. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ διδάσκουσιν οἱ ἅγιοι ἀνατολικοὶ πατέρες, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ· καθὼς λέγομεν, ὅτι τὸ μῆλον γεννᾶται ἀπὸ τὴν ῥίζαν καὶ τὸν κλάδον, καὶ ἡ ῥίζα μὲ τὸν κλάδον δὲν εἶναι δύο ἀρχαῖς. Ὁ εἷς Θεὸς ἀληθινὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσὰν εἷς ὁ πατέρας καὶ ὁ υἱός. μάλιστα εἷς αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ ἔχει μίαν θείαν θεότητα, ὁποῦ κρίσνεται εἰς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

Μ. Ηὗρα εἰς τοῦτο κανένα παράδειγμα.

Δ. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι βολετὸν νὰ ἐξηγηθοῦσι τυπικὸς μὲ ὁμοιότητα τῶν πραγμάτων ὁποῦ ἔπλασεν ὁ Θεὸς, καὶ μάλιστα τῶν σωματικῶν· ὅμως λάβε τὸ παράδειγμα μιᾶς λίμνης, ὁποῦ νὰ γεννᾶται ἀπὸ ἕνα ποταμὸν, κα-

μὲ ἕναν ἀμέτρητον θησαυρὸν δόξης διὰ τὰ καλά τους ἔργα. δεύτερον εἰς δόξαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἡ ἄδικα κατακρίθη, καὶ πολλοὶ δὲν τὴν ἐγνώρισαν, οὐδὲ τὴν ἐτίμησαν καθὼς τοῦ ἔπρεπε· πρέπον εἶναι τὸ λοιπὸν νὰ γένῃ μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὴν γνωρίσῃ, καὶ νὰ τὸν τιμήσῃ θεληματικῶς ἢ ταγικῶς, ὡσὰν ἀληθινὸν βασιλέα καὶ δεσπότην τοῦ κόσμου. ζ΄ίτον εἰς δόξαν τῆς ἁγίων, διὰ νὰ γνωρίσουν ὅλοι, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔπαθαν εἰς τὸν κόσμον διωγμοὺς καὶ τυραννήματα, ἐδοξαθήκασιν ἀπὸ τὸν Θεόν. τέταρτον, διὰ νὰ μένουσι καταζοπασμένοι οἱ ὑποφήτανοι ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ. πέμπτον, διὰ νὰ λάβῃ τὸ κορμὶ αὐτάμα μὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἀπόφασιν τῆς δόξης ἢ τῆς κολάσεως.

Ἄρθρον ἡ΄.

Μ. Τὸ ὄγδοον λέγει· Πιστεύω εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τί σημαίνει τοῦτος ὁ λόγος, ἅγιον πνεῦμα;

Δ. Τὸ ἄρθρον τοῦτο μᾶς διδάσκει τὸ ζ΄ίτον πρόσωπον

χάριν τοῦ Θεοῦ, παραδοθῆς ὑπάγῃ εἰς τ τόπον τ καθάρσεως, ἢ εἰς τ ᾅδην δέσιον. πῶς ἔχουσι τὸ λοιπὸν νὰ κεκοιθοῦσιν ὅλοι, αὖ εἶναι δεσμένη ἡ ἀπόφασις;

Δ. Εἰς τ θάνατον καθενὸς ἀνθρώπου γίνεται ἡ κρίσις μερικὴ τ ψυχῆς ἐκείνης, ὁποῦ ἐκβαίνει τότε ἀπὸ τὸ κορμί· ἀμὴ τ ὕστερην ἡμέραν θέλει γένῃ καθόλου ἡ κρίσις ὅλου τοῦ κόσμου. κὴ τοῦτο δέλει πολλαῖς ἀφορμαῖς. πρῶτον εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ· δέλει τ καιρὸν τοῦτον βλέποντας πολλοὶ τοὺς κακοὺς ὅπ ἔχουσι καλά, κὴ τοὺς καλοὺς ὅπ ἔχουσι κακά, λογιάζουσιν ὅπ ὁ Θεὸς δὲν κυβερνᾷ καλὰ τ κόσμον· ἀμὴ τότε θέλει γνωρίσῃ ὅλοι, ὅπ ὁ Θεὸς ἦδε κὴ ἐσημάδεψεν ὅλα τὰ φεύγματα· κὴ πῶς μὲ μεγάλην δικαιοσύνην ἔδωκε τῆ κακῶν κάποια φρόσκαιρα καλά, δέλα νὰ τοὺς αὐταμύνῃ κανένα ἔργον καλὸν ὁπ ἄξιζεν ὀλίγον, μέλλοντας νὰ τοὺς δώσῃ τ αἰώνιον κόλασιν δέλα τὰ θανάσιμά τ ἁμαρτήματα· ὀξεναντίας ἔδωκε τῆ καλῶν ἀνθρώπων φρόσκαιρα βάσανα, δέλα νὰ τοὺς παιδεύσῃ δέλα τίποτε μικρὸν ἁμάρτημα, ἢ δέλα νὰ τοὺς δώσῃ ὑπόθεσιν μετανοίας, θέλοντας ὕστερα νὰ τοὺς πλουτίσῃ

μὲ ἔ-

ὁ ἥλιος, ἔρχεται μὲ τόσον φῶς, ὁποῦ πνὰς δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀμφιβάλῃ, αὶ εἶ) ὁ ἥλιος, ἢ ὄχι.

Μ. Διατί λέγομεν, ὅτι θέλ ̣ κρίνῃ ζωντανοὺς κὴ ἀποθαμένους; τ καιρὸν ἐκεῖνον δὲν θέλουσι ἀνασταθῇ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νεκροὶ, κὴ ὅλοι ἀναστημένοι;

Δ. Λέγοντας ζωντανοὺς κὴ ἀποθαμένους, ἐμποροῦμεν νὰ χρυσήσωμεν τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ ἔχουσι τ πνευματικὴν ζωὴν τῆς χάριτος τ Θεοῦ, κὴ τοὺς κακοὺς ὁποῦ εἶ) ἀποθαμένοι ψυχικὰ δι τ ἁμαρτίαν. ὅμως ἀληθινὸν εἶ) ἀκόμη, πῶς μέλλ ̣ νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς δι νὰ κρίνῃ ζωντανοὺς κὴ ἀποθαμένους σωματικά. διὸπ ἐκείνην τ ἡμέραν πολλοὶ θέλουσιν ἀνασταθῇ νεκροὶ, κὴ πολλοὶ ζωντανοὶ· οἱ ὁποῖοι καλὰ Ͼ θέλουν ἦσαι ζωντανοὶ ἐκείνην τ ὕστερην ἡμέραν, Ͼ πνὲς θέλουν ἦσαι νέοι κὴ παιδία, ὅμως ὅλοι θέλουν ἀποθάνει εἰς μίαν ῥοπὴν, κὴ παρευθὺς θέλουν ἀναστηθῇ, δι νὰ πληρώσουσι τὸ χρέος τ θανάτου.

Μ. Ἠκουσα πολλαῖς φοραῖς, ὅτι ὅποιος ἀποθάνῃ εἰς κρίμα θανάσιμον, παρευθὺς ὑπάγ ̣ εἰς τ κόλασιν· κὴ ὅποιος ἀποθάνῃ εἰς τ

χά-

καὶ ἠξεύρῃς, ὅτι τοῦτος ὁ κόσμος ἔχει νὰ λάβῃ τέλος, & νὰ φθαρῇ μὲ κατακλυσμὸν πύρινον, ἀπὸ τ' ὁποῖον θέλουσι καυθῇ ὅλα τὰ θεάγματα ὁποῦ εἶν' εἰς τὸ θεόσωπον τῆς γῆς. ἢ δὲν θέλουν ἦσαι πλέον οὔτε ἡμέραις, οὔτε νύκτες, οὔτε χάμοι, οὔτε θραγματείαις, οὔτε ἄλλα θεάγματα ὁποῦ βλέπεις τώρα. τόσον ὅτι τ' ὕστερην ἡμέραν τῦ κόσμου τούτου· τ' ὁποίαν δὲν ἐμπορεῖ πινὰς νὰ ἠξεύρῃ, πόσον κοντὰ ἢ μακρὰ νὰ εἶν'. θέλει ἔλθει ὁ Χριστὸς ἀπὸ τ' οὐρανὸν νὰ κάμῃ τὴν καινὴν κρίσιν. Καὶ ὁ λόγος ἐκεῖνος· ὅθεν μέλλῃ ἔρχεθαι· μᾶς διδάσκει νὰ μὴ πισεύωμεν πινὸς ὁποῦ νὰ λέγῃ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ· καθὼς θέλει κάμει ὁ ἀντίχριστος θεὸς τὸ τέλος τοῦ κόσμυ. διότι ὁ ἀληθινὸς Χριστὸς δὲν μέλλει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ κανένα διάστες, ἢ τόπον ἀγνώριστον, ἀλλὰ θέλει ἔλθῃ ἀπὸ τ' ἄκραν τοῦ θρανοῦ μὲ τόσην δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὁποῦ κανεὶς δὲν θέλῃ ἀμφιβάλει, ἂν εἶν' ἢ δὲν εἶν' ἐκεῖνος. καθὼς ὅταν ἀνατέλλῃ

ὁ ἥ-

μαζος. ὅταν ὁ ῥῆγας ἐνδυμένος τὸ κόκκινον ῥοῦχο κάθεται εἰς τ' βασιλικόντου θρόνον, Ϛ ὅλοι οἱ ἄρχοντες τ' βάπλείας κάθονται χαμηλότερά του, τὸ ῥοῦχο τοῦ βαπλέως εἶν' ὑψηλότερον ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, ἐπειδὴ ἐκεῖνο φορεῖσκεται εἰς τ' θρόνον τ' ῥηγὸς. Ϛ τοῦτο γίνεται, ὄχι διὰ νὰ εἶν' τὸ ἀξίωμα τ' ῥούχου τόσον ὅσον εἶν' τοῦ ῥηγὸς, ἀλλὰ διατὶ τὸ φορεῖ ὁ ῥῆγας ὡσὰν ἴδιον ἔνδυμα. ἔτζι λοιπὸν ἡ σάρκα κὴ ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ κάθεται ἐπάνω ἀπ' ὅλα τὰ χερουβὶμ κὴ τὰ σεραφὶμ, εἰς τ' ὅμοιον θρόνον ὁποῦ κάθεται ὁ Θεὸς, ὄχι ἀπὸ φυσικόν τους ἀξίωμα, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶν' ἑνωμένα μὲ τ' Θεὸν, ὄχι μόνον καθὼς εἶν' τὸ ῥοῦχο μὲ τ' βασιλέα, ἀμὴ στενότερα, ἤγουν μὲ προσωπικὴν ἕνωσιν, καθὼς εἴπαμεν.

Ἄρθρον ἕβδομον.

Μ. Ὅθεν μέλλει νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ κρίνῃ ζωντανὸς κὴ ἀποθαμένους. Καὶ πότε μέλλει νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστός;

Δ. Εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. διατὶ πρέπει νὰ

ρεν αὐτάμα τοῦ· Ϛ ἔσωσεν εἰς τ̃ ὑψηλότατον θρόνον τῦ Θεῦ, κ̀ ἐκεῖ ἔμεινεν, ὅτε ἀναβάνοντας ἐπάνω ἀπὸ τ̃ Πατέρα, ὅτε μένοντας κατάτερον· ἀλλὰ ἀνεπάυθη, δ̀ὰ νὰ μιλήσωμεν εἰς τοῦτον τ̃ τρόπον, εἰς τὸ πλάϊ τοῦ Παρδὸς, ὡσὰν ὁμότιμος κ̀ ὁμόδοξος.

Μ. Επ̀δὴ ὁ Χριςὸς εἶν Θεὸς κ̀ ἄνθρωπος, πῶς κάθεται εἰς τ̃ δεξιὰν τ̃ Παρδὸς; ὡσὰν Θεὸς, ἢ κ̀ ὡσὰν ἄνθρωπος;

Δ. Ο Χριςὸς ὡσὰν Θεὸς εἶν ἴσος μὲ τ̃ Πατέρα, ὡσὰν ἄνθρωπος εἶν μικρότερος ἀπὸ τ̃ Πατέρα· ὅμως δ̀ὰ τὸ Χριςὸς Θεὸς κ̀ ἄνθρωπος δὲν εἶν δύο χριςοὶ, ἢ δύο πρόσωπα, ἀλλὰ ἕνας μόνον Χριςὸς, κ̀ ἕνα μόνον πρόσωπον, δ̀ὰ τοῦτο λέγομεν, ὅπ ὁ Χριςὸς ὁ Θεὸς Ϛ ἄνθρωπος κάθεται εἰς τ̃ δεξιὰν τ̃ Παρδός. ἔτζι ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριςοῦ, ἤγουν ἡ σάρκα του κ̀ ἡ ψυχή του εἶν εἰς τ̃ θρόνον τοῦ Θεῦ εἰς τ̃ δεξιὰν τ̃ Παρδὸς, ὄχι ἀπὸ φυσικόν τους ἀξίωμα, ἀλλὰ δ̀ὰ δυείσπονται ἑνωμένα μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀληθινῦ κ̀ φυσικοῦ υἱοῦ τ̃ Θεῦ.

Μ. Ηθελα κάποιον παράδειγμα δ̀ὰ νὰ καταλάβω τὸ πρᾶγμα τοῦτο.

Δ. Πιάσε τὸ παράδειγμα τῦ βασιλικοῦ ἐνδύμα-

Δ. Μὴ φαντασθῇς, ὅτι ὁ Πατέρας νὰ στέκῃ εἰς τὸ ζερβὸν μέρος τοῦ υἱοῦ· ἢ νὰ στέκῃ εἰς τ' μέσον, ἢ νὰ ἔχῃ εἰς τὸ δεξιόν του μέρος τ' υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὸ ζερβὸν σωματικῶς· διότι τόσον ὁ Πατέρας, ὅσον ὁ υἱὸς κ' τὴν θεότητα, & τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶν εἰς πᾶσα τόπον. ὐδὲ εἶν βολετὸν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ ἕνας εἶν καθολικὰ εἰς τὸ δεξιὸν ἢ τὸ ζερβὸν μέρος τοῦ ἄλλου. ἀλλὰ λέγοντας ὅτι κάθεται ὁ Χριστὸς εἰς τ' δεξιὰ, σημαίνομεν ὅτι ἔχ τ' ὅμοιαν ὑψηλότητα & δόξαν κὴ μεγαλειότητα. δχὶ ὅποιος κάθεται εἰς τὸ πλάγι κανενὸς, ἄτε ὑψηλότερος εἶν ὐδὲ χαμηλότερος ἀπ' ἐκεῖνον. κὴ δχὶ νὰ γρικήσωμεν τὸ μίλημα τοῦτο, ὁ θεοφήτης Δαβὶδ εἰς τ' ρθ'. ψαλμόν· Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου· μίαν φορὰν λέγ, ὅτι ὁ υἱὸς κάθεται εἰς τ' δεξιὰν τ' Πατρὸς· κὴ ἄλλην φορὰν λέγ, ὅτι ὁ Πατέρας κάθεται εἰς τὴν δεξιὰ τοῦ υἱοῦ· δχὶ νὰ μάθωμεν ὅτι ἡ μεγαλωσύνητους εἶν ἴση κὴ ὅμοια, καθὼς εἴπαμεν. τὸ λοιπὸν ὅταν ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη εἰς τ' ὐρανὸν, ἀνέβη ἐπάνω εἰς ὅλας τοὺς χοροὺς & τάγματα τῶν ἀγγέλων, κὴ τῶν ἁγίων ψυχῶν, ὁποῦ ἔφε-

ρεν

δυσκολίαν νὰ πιστεύσῃ καὶ τ' ἄλλα. διότι ὅποιος ἀνασήθη, βέβαια θρῶξα ἦτον νεκρὸς· καὶ ὅποιος ἀπέθανε, θρῶτα ἦτον γδυνημένος. καὶ ἔτζι ὅποιος πιστεύει τ' ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔχει κόπον νὰ πιστεύσῃ τ' θάνατον καὶ τ' γδύνησιν. καὶ δχατὶ ἡ γῆ δὲν εἶν τόπος ἁρμόδιος δχὰ τὰ σώματα τῶν μακαρίων, καθὼς εἶν ὁ οὐρανὸς, δχὰ τοῦτο ὅποιος πιστεύει τ' ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, εὔκολα ἐμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ, πῶς ἀνέβη εἰς τ' οὐρανόν.

Μ. Θέλω νὰ ξεύρω, δχατὶ λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέβη εἰς τ' οὐρανὸν· καὶ δχὰ τ' παναγίαν λέγομεν, ὅτι ἐμετατάθη, καὶ ὄχι ἀνέβη.

Δ. Εὔκολον εἶν νὰ τὸ μάθῃς. διότι ὁ Χριστὸς, καθὼς ἦτον Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, μὲ ἐδικήν του δύναμιν ἀνέβη εἰς τ' οὐρανὸν, καθὼς μὲ ἐδικήν του δύναμιν ἀνασήθη. ἀμὴ ἡ Θεοτόκος, ὁποῦ ἦτον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, καλὰ καὶ τὸ πλέα τιμημένον ἀπ' ὅλα, ὄχι μὲ δύναμιν ἐδικήν της, ἀλλὰ μὲ τ' δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἀνέζησε, καὶ ἐπέρασεν εἰς τ' βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ· κάθεται εἰς τ' δεξιὰν τοῦ Θεοῦ παιδὸς παντοκράτορος;

τα πῶς τὸν Χριστόν;

Δ. Εἶναι τούτη ἡ διαφορά· ὅτι οἱ ἄλλοι βγαίνουν τ' ἀνάστασιν μέλλοντας πάλιν νὰ ἀποθάνουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεθάνασι τὴν δευτέραν φοράν· ἀμὴ ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἀθάνατος, καὶ δὲν ἐμπορεῖ πλέον νὰ ἀποθάνῃ.

Ἄρθρον ε'.

Μ. Ἂς βάλωμεν τώρα εἰς τὸ ἕκτον ἄρθρον ὁποῦ μᾶς διδάσκει τ' ἀνάληψιν. ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, πόσον καιρὸν ἐστάθη ὁ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν μετὰ τ' ἀνάστασιν· καὶ διὰ ποίαν ἀφορμήν.

Δ. Ἐστάθη σαράντα ἡμέρας, καθὼς ἐμπορεῖς νὰ λογαριάσῃς, ἂν μετρήσῃς ταῖς ἡμέραις, ὁποῦ εἶν' ἀπὸ τ' ἑορτὴν τ' ἀνάστασεως ἕως τ' ἑορτὴν τῆς ἀναλήψεως. καὶ ἡ ἀφορμὴ διὰ τ' ὁποίαν ἐστάθη τόσον καιρὸν εἶν', ὅτι ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς δείχνοντας τ' ἑαυτόν του πολλαῖς καὶ διαφόραις φοραῖς, νὰ βεβαιώσῃ τὸ μυστήριον τῆς ἀληθινῆς τε ἀναστάσεως, διὰ νὰ εἶν' τοῦτο εἰς κάποιον τρόπον τὸ δυσκολώτερον μυστήριον· καὶ ὅποιος πιστεύει τοῦτο, δὲν ἔχει δυ-

τριανταξεῖς, ἢ τριανταπέσαρες χρόνους, ἔτζι ἠθέλησε νὰ σαθῇ μὲ τοὺς νεκροὺς τὸ ὀλιγώτερον ὥραις τριανταξεῖς ἢ τριανταπέσαρας. διότι τόσαις εἶ, ἂν βάλῃς αὐτὰ μία μίαν ὥραν τ' ὡδαμοῦ. ἐπειδὴ κ' εἰς τ' εἰκοσιξεῖς ὥραις ἐτάφη, κ' τ' σαββάτου εἶ ὥραις εἰκοσιπέσαρες, κ' ὁκτὼ ἢ ἐννέα τ' κυριακῆς. διατὶ ὁ Χριστὸς ἀνασήθη πρασμένον τὸ μεσάνυκτον, ἀρχίζοντας νὰ φέγγῃ ἡ αὐγή.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ ☪ μιλῶντως διὰ τ' Χριστὸν λέγομεν, ἀνασήθη· κ' διὰ τοὺς ἄλλους νεκροὺς, ὡσὰν διὰ τ' Λάζαρον κ' τ' υἱὸν τ' χήρας λέγομεν, ὅπ τοὺς ἀνάσησεν;

Δ. Ἡ ἀφορμὴ εἶ, ὅπ ὁ Χριστὸς ὡσὰν υἱὸς τῦ Θεῦ ἀνασήθη ἀφ' ἑαυτῦ του, ἤγουν μὲ τ' δυνάμιν τ' θεότητός του ἔσμιξε πάλιν τ' ψυχὴν μὲ τὸ κορμί, κ' πάλιν ἄρχησε νὰ ζῇ. ἀμὴ οἱ ἄλλοι νεκροὶ δ' ἐν ἐμπορῦσι νὰ ξαναζήσουν μὲ δυνάμιν ἐδικήντους· κ' διὰ τ' τὸ λέγομεν, ὅπ ἄλλοι τοὺς ἀνάσηταν· καθὼς ὅλοι μας τ' ἡμέραν τ' κρίσεως θέλομεν λάβει τ' ἀνάστασιν ἀπὸ τ' Χριστόν.

Μ. Εἶναι ἄλλη διαφορὰ τ' ἀναστάσεως τ' Χριστοῦ κ' τ' ἄλλων, ὁποῦ ἔζησαν πρω-

Μ. Πῶς εἶ) ἀληθινὸν, ὅτι ὁ Χριστὸς νὰ ἀνασήθη τ' ζίτην ἡμέραν· ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ βράδι τ' ωδασκάλης, ὅταν ἐτάφη ὁ Χριστὸς, ἕως τ' νύκτα ωρὶν τ' κυριακῆς, εἰς τ' ὁποίαν ἀνασήθη, δὲν εἶ) εἰδὲ δύο ἡμέρας ὁλάκαιρας.

Δ. Δὲν λέγομεν νὰ ἀνασήθη ὁ Χριστὸς μ' ζεῖς ἡμέρας ὁλάκαιρας, ἀλλὰ τ' ζίτην ἡμέραν· καὶ τὸ ζ εἶ) ἀληθινώτατον. διότι ὁ Χριστὸς ἐτάθη εἰς τ' τάφον τ' ωδασκάλην, ὁποῦ εἶ) ἡ ωρώτη ἡμέρα, καλὰ μ' ὄχι ὅλην· ἐτάθη ὅλον τὸ σάββατον, ὁποῦ εἶ) ἡ δευτέρα ἡμέρα· ἐτάθη καὶ μέρος τῆς κυριακῆς, ὁποῦ εἶ) ἡ ζίτη ἡμέρα. διότι οἱ ἡμέρας μ' τὸ φυσικὸν μέζον ἀρχίζουσιν ἀπὸ τ' περασμένην βραδειάν, ὅταν ἀποσημάνουσι τὰ ὡρολόγια ταῖς εἰκοσιτέσσαρες ὥραις, & ἀρχινίσῃ ἡ ωρώτη ὥρα τῆς νυκτός.

Μ. Διὰ ποίαν ἀφορμὴν δὲν ἀνασήθη ὁ Χριστὸς παρὰ θὺς ἀφ' οὗ ἐξεψύχησεν, ἀλλὰ ἠθέλησε νὰ καρτερέσῃ ζεῖς ἡμέρας;

Δ. Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι ἀληθινὰ ἔλαβε θάνατον. ἀλλὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ σαθῇ εἰς τ' τάφον, ὅσον ἔσωνε ἀλλὰ ν' ἀποδείξῃ τούτην τὴν ἀλήθειαν. θέλω ἀκόμη νὰ λογιάσῃς, ὅτι καθὼς ὁ Χριστὸς ἔζησε μὲ τοὺς ἀνθρώπους

ζιαν-

μεν παρθένους μακαρίους, καὶ ὕστερα τοὺς ἐπῆρεν ἀκόμη αὐτάμα του εἰς τ' βασιλείαν τῆ οὐρανῶν. ἠθέλησε νὰ τ' ἰδοῦσι κ' τ' ἄλλα μέρη τοῦ ἅδε, κ' ἐξέπασε τοὺς δαίμονας, ὡσὰν νικητὴς ἔνδοξος· ἐφόβησε τοὺς κολασμένους, ὡσὰν κριτὴς ἀκρόδικος· καὶ ἐπαρηγόρησε τ' ψυχαῖς τοῦ καθαρτηρίου, ὡσὰν ἔκδικος καὶ γλυκύθερωτής. ἐκατέβη τὸ λοιπὸν ὁ Χριστὸς εἰς τ' ἅδην, καθὼς ἕνας βασιλεὺς ἔχει συνήθειαν νὰ κατεβαίνῃ καμίαν φορὰν εἰς τ' φυλακαῖς δι' νὰ ζαῖς ἰδῇ, κ' νὰ κάμῃ χάρη ὡ τινος τ' φανῇ.

Μ. Ἂν ὁ Χριστὸς ἦτον τότε νεκρὸς, καὶ τὸ κορμί του ἐκεῖτον εἰς τ' τάφον, δὲν ἐκατέβη τὸ λοιπὸν εἰς τ' ἅδην ὅλος ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ μόνον ἡ ψυχή του. κ' πῶς λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκατέβη εἰς τ' ἅδην.

Δ. Εἶχε δύναμιν ὁ θάνατος νὰ χωρίσῃ τ' ψυχὴν τ' Χριστοῦ ἀπὸ τὸ κορμί του, ἀμὴ δὲν ἐμπόρεσε νὰ χωρίσῃ τ' ψυχὴν ἢ τὸ κορμὶ ἀπὸ τὸ θεϊκὸν πρόσωπον τοῦ ὁμοίως Χριστοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο πιστεύομεν, ὅτι τὸ θεϊκὸν πρόσωπον τ' Χριστοῦ ἦτον εἰς τ' τάφον μὲ τὸ κορμὶ, καὶ τὸ ὅμοιον πρόσωπον μὲ τ' ψυχὴν ἐκατέβη εἰς τ' ἅδην.

χρείαν καθάρτεως, ὅμως δὲν ἦτον βολετὸν νὰ ἐμποῦσιν εἰς ἐκείνην τ̃ μακαρίαν δόξαν ὡρῶτα ὅλα νὰ ἀνοίξῃ ὁ Χριστὸς μὲ τ̃ θάνατόν τ τ̃ πόρταν τ̃ς αἰωνίου ζωῆς. διὰ τοῦτο εἰσέκασιν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὑψηλότερον μέρος, τὸ ὁποῖον κρέζεται λάκκος τ̃ ἁγίων πατέρων, ἢ κόλποι τ̃ Αβραάμ. ὅπου δὲν ἠμποφέρασι καμίαν τιμωρίαν, μάλιστα ἐχαίρεντα μίαν γλυκεῖαν ἀνάπαυσιν, καρτερῶντας μὲ χαρὰν μεγάλην νὰ φανῇ ὁ σωτήρ. ἔτζι διαβάζομεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι οἱ ἄγγελοι ἐφέρασι τ̃ ψυχὴν τ̃ ἁγίου ἐκείνου διακονάρη Λαζάρου νὰ ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς κόλπους τ̃ Αβραάμ, ὅπου τὴν εἶδεν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος· ὁ ὁποῖος ἐυσεβόμενος εἰς τ̃ φλόγα τ̃ ἅδου, ἐσήκωσε τὰ μάτια του, κ᾽ εἶδε τ̃ Λάζαρον εἰς τόπον πολλὰ ὑψηλότερον, ὅπου ἔσχε μὲ χαρὰν καὶ παρηγορίαν μεγάλην, ἀπολαύοντας τ̃ καρπὸν τ̃ ὑπομονῆς του.

Μ. Εἰς ποῖον ἀπὸ τέτα τὰ τόσαρα μέρη τοῦ ἅδου κατέβη ὁ Χριστὸς, ἀφ᾽ ὅ ἐπέθανεν;

Δ. Βέβαιον εἶναι, ὅτι κατέβηκεν εἰς τὸν λάκκον τ̃ ἁγίων πατέρων, τοὺς ὁποίους ἔκαμεν

Δ. Ο ᾅδης ἐ͂ι ὁ κατώτερος καὶ βαθύτερος τόπος τ̃ κόσμυ, ἤγουν τὸ κέντρον τ̃ς γ̃ς· ὅθεν ἡ θεία γραφὴ εἰς πολλοὺς τόπους βάλλει ᾅδᾳ ἐναντία τ̃ οὐρανὸν καὶ τ̃ γ̃ν, ὡσὰν τ̃ ὑψηλότερον τόπον ὁποῦ νὰ ἐ͂ι πρὸς τ̃ κατώτερον. Καὶ εἰς τ̃τον τ̃ βαθὺν τόπον τ̃ς γ̃ς ἐ͂ι τέσσαρα ὡσὰν μεγαλώτατα ἀσήλωα. τὸ ἕνα τὸ βαθύτατον ᾅδᾳ τοὺς κολασμένυς. ἔτζι πρέπει, ὅτι οἱ ἀσεβήφανοι δαίμονες, καὶ οἱ ἄνθρωποι ὁποῦ τοὺς ἀκολούθησαν, νὰ ἐ͂ι κάτω εἰς τ̃ πλέα χαμηλὸν τόπον, καὶ εἰς ὅλυς μακρήτερον ἀπὸ τ̃ παράδεισον. Εἰς τὸ δεύτερον ἀσήλωον, τὸ ὁποῖον ἐ͂ι ὀλίγον ὑψηλότερον, ςέκονται οἱ ψυχαῖς ὁποῦ πάσχυσι ταῖς καθαρτικαῖς πυρείαις. Εἰς τὸ τ́ρίτον, ὁπ̃ ἐ͂ι πάλιν ὑψηλότερον, ἐ͂ι οἱ ψυχαῖς ἐκείνων τ̃ν νηπίων, τὰ ὁποῖα ἀπεθάνασιν ἀβάπτιςα, ⸂καὶ δὲν παθαίνυσι τὸ βάσανον⸃ τ̃ φωτίας, ἀλλὰ ἐ͂ι μόνον ςερημένας παντοτινὰ ἀπὸ τ̃ αἰώνιον μακαριότητα. Εἰς τὸ τέταρτον, ὁποῦ ἐ͂ι τὸ ὑψηλότερον ἀπ' ὅλα, ἐςάθηκαν οἱ ψυχαῖς τ̃ν πατριαρχῶν, καὶ τ̃ν προφητῶν, καὶ ἄλλων διαφόρων ἁγίων, ὅσοι ἐκοιμήθησαν πρὶν τ̃ Χριςοῦ. διατὶ καλὰ καὶ ἐκείναις οἱ ἅγιαις ψυχαῖς νὰ μὴν ἔχασι

Μ. Διὰ νὰ καταλάβω τὸ φεᾶγμα, ἤθελα πότε φλάδειγμα.

Δ. Τὸ φλάδγμα πίασετο ἀπὸ ἕναν, ὁποῦ νὰ ἐκοπίασε πολλὰ ἢ μὲ τοὺς ἴδρωτάς του ἢ μὲ τοὺς κόπους του νὰ ἐκέρδεσε τόσα σάμωα, ὅσα ἤθελαν σώσει διὰ νὰ πληρωθοῦν ὅλα τὰ χρέη τ' χώρας τούτης· ἢ νὰ τὰ ἔβανεν εἰς ἕνα μπάγκον νὰ δίδωνται ὅλων ἐκείνων, ὁποῦ ἤθελαν φέρῃ τ' γραφήν τους ὑπογεγραμμένην. τοῦτος ὁ ἄνθρωπος βέβαια ὅσον εἰς τὸ μέρος του ἤθελεν ἔχῃ πληρωμὰ ὅλα τὰ χρέη· ἢ ὅμως ἤθελαν μείνει κάποιοι χρεωφειλέταις, μὴ θελόντας ἢ διὰ ὑπερηφάνειαν, ἢ διὰ ὀκνηρίαν, ἢ ἢ ἄλλην ἀφορμὴν νὰ γυρίσουν τὸ χαρτὶ μὲ τ' ὑπογραφήν, & νὰ ὑπάγουσιν εἰς τ' μπάγκον νὰ λάβουν τὰ σάμωα.

Ἀρθρον ε'.

Μ. Διὰ νὰ γνωρίσω τὸ πέμπτον ἄρθρον ὁποῦ λέγῃ· Ἐκατέβηκεν εἰς τ' ᾅδην, τ' τρίτην ἡμέραν ἀνασήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς· ἀγαπῶ νὰ μάθω, τί σημαίνει εἰς τοῦτον τὸν τόπον, ᾅδης.

Δ. Ο

αὐτὸς ἐμπόρεσε νὰ πάθῃ κὴ νὰ ἀποθάνῃ, κὴ διὰ τοῦτο εἶπα, ὅτι ἦτον Θεὸς, κὴ ἔγινεν αὐτὸς, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας, ὑποφέροντας τὸ βάσανον τοῦ θανάτου εἰς τὸ παναγιόν του κορμί· τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἦσαι ἀδύνατον, αὐ δὲν ἤθελε γένῃ ἄνθρωπος.

Μ. Ἂν ὁ Χς̄ ἀγαπᾷσε τὸν Πατέρα διὰ ταῖς ἁμαρτίαις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, πῶς κολάζονται τόσοι ἄνθρωποι; καὶ τί χρεία εἶν νὰ κάμωμεν ἐμεῖς μετάνοιαν διὰ τὰ ἁμαρτίαις μας;

Δ. Ο Χς̄ ἀγαπᾷσε τὸν Πατέρα διὰ τὰ ἁμαρτίαις ὅλαις ὅλων τῶν ἀνῶν· ἀμὴ κάμνει χρεία νὰ λάβῃ τὴν ἰαχρεάαν τούτην μεσικὰ τὸς κὴ ἐκεῖνος· τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὴν πίστιν, μὲ τὰ καλὰ ἔργα, κὴ καθολικὰ μὲ τὴν μετάνοιαν. διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κάμωμεν μετάνοιαν, κὴ καλὰ ἔργα, καλὰ κὴ νὰ ἔπαθε καὶ νὰ ἔκαμεν διὰ λόγου μας ὁ Χς̄. καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη πολλοὶ κολάζονται, κὴ μένουσιν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, διότι ἢ δὲν θέλουσι τὴν πίστιν, ὡσὰν οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Τοῦρκοι, κὴ οἱ αἱρετικοὶ. ἢ δὲν θέλουσι νὰ λάβουν τὰ μυστήρια, ὡσὰν ἐκεῖνοι ὁποῦ δὲν θέλουσι τὸ βάπτισμα, ἢ νὰ ἐξομολογηθοῦσιν· ἢ δὲν θέλουν νὰ κάμουσιν ἐκείνην τὴν μετάνοιαν ὁποῦ διὰ τὰ κείμενα τάττουσι, κὴ δὲν ἀποφασίζουσι νὰ ζήσουν κὴ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Μ. Διὰ

ἀγάπης· ταῖς ὁποίαις τέσσαρες ἀρεταῖς σημαδέυει τὰ τέσσαρα ἄκρα τ̃ σταυρ̃. διότι μεγαλήτερη ὑπομονὴ δὲν εἶ), ὡσὰν νὰ πάθῃ τινὰς ἄδικα τίσον ἄσχημον θάνατον· ὲ δὲ μεγαλήτερη ταπεινοσύνη, ὡσὰν νὰ κατέλθῃ ὁ βασιλεὺς τ̃ βασιλεύοντων νὰ σταυρωθῇ εἰς μέσον δύο ληστάδων· ὲ δὲ μεγαλήτερη ὑπακοὴ, ὡσὰν νὰ θελήσῃ ὡρῶτα τ̃ θάνατον, ὥδε νὰ ἀφήσῃ τ̃ ὁρισμὸν τ̃ πατρός του· ὲ δὲ μεγαλήτερη ἀγάπη, ὡσὰν νὰ βάλῃ τ̃ ζωήν τε δι' νὰ σώσῃ τὲς ἐχθρές τε. Καὶ ἤξιρε, ὅτι ἡ ἀγάπη δείχνε) πλέον μὲ ἔργα ὥδε μὲ λόγια, κ̀ πλέον πάσχοντας παρὰ ἐνεργοῦντας. ὅθεν ὁ Χ̄ς̄ ὁπ̃ ἠθέλησεν ὄχι μόνον νὰ μᾶς κάμῃ ἀναείθητα καλὰ, ἀλλὰ κ̀ νὰ πάθῃ, & νὰ ἀποθάνῃ δι' ὄνομά μας, ἔδειξεν ὅτι μᾶς φέρνει θερμοτάτην ἀγάπην.

Μ. Ἂν ὁ Χ̄ς̄ εἶ) Θ̄ς̄ κ̀ αὐτ̄ος, καθὼς εἶπες παραπάνω κ̀ φαίνε), ὅτι δὲν ἐμπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ πάθῃ, ἢ νὰ ἀποθάνῃ, πῶς λέγομεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπαθε κ̀ ἀπέθανεν;

Δ. Διὰ αὐτὸ τοῦ Ϛ, ὅτι εἶ) Θ̄ς̄ κ̀ αὐτ̄ος, ἐμπόρειεν ὁ Χ̄ς̄ νὰ πάθῃ αὐτάμα κὰι νὰ μὴ πάθῃ, νὰ ἀποθάνῃ κ̀ νὰ μὴν ἀποθάνῃ. ὡσὰν Θεὸς δὲν ἐμπόριε νὰ πάθῃ ἢ νὰ ἀποθάνῃ, πάλιν ὡσὰν

αὖ-

κ᾽ τ̃ μεγαλωσύνην τ̃ ἀυθεντός· ἀμὴ αὐ ὁ ἀυθέντης δώσῃ τ̃ σφονδυλίαν τ̃ δικαότῃ, τὸ ἔχουμεν ὀλίγον φεᾶγμα, κ᾽ τ̃ μικρότητα τ̃ δικαότῃ. καὶ πάλιν αἰ ἕνας δικαότὴς τιμήτῃ τὸν ἄρχοντα, ὀλίγον φεᾶγμα τὸ κρατοῦμεν· ἀμὴ αὐ ὁ ἀυθέντης τιμήσῃ τ̃ δικαότὴν, κάμνει μεγάλην χάριν κ᾽ τ̃ κανόνα ὁποῦ ἔπαιμεν. ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν ὁ ωρῶτος ἀνθρωπος, καὶ μὲ ἐκεῖνον ὅλοι ἡμεῖς ἐπταίσαμεν τ̃ Θεοῦ, τ̃ ὁποίου εἶ ἄμεζον τὸ ἀξίωμα, τὸ πταίσιμον ὁποῦ ἔμεινεν ἐχρειάζετον κ᾽ ἄμεζον πλερωμήν· κ᾽ ἐπειδὴ δὲν ἦνας ἀνθρωπος οὐδὲ ἄγγελος ἄξιζε τόσον, διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Υἱὸς τ̃ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ὡσὰν Θεοῦ τὸ ἀξίωμα δὲν ἔχει μέζον· κ᾽ λαμβάνοντας σάρκα θνητὴν, εἰς αὐτ̃ τ̃ σάρκα ἠθέλησε νὰ λάβῃ τ̃ θάνατον τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ τιμηθῇ ὁ Θεός· καὶ ἔτζι μὲ τὰ βάσανά του ἐπλέρωσε σωτὰ διὰ τὰ κρίματά μας.

Μ. Ποία εἶ ἡ ἄλλη ἀφορμὴ, διὰ τ̃ ὁποίαν ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς νὰ πάρῃ θάνατον τόσα πικρόν;

Δ. Διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ἀτός του τ̃ ἀρετ̃ τ̃ ὑπομονῆς, τ̃ ταπεινοσύνης, τ̃ ὑπακοῆς, καὶ τ̃ ἀγά-

μαθητῶν του, ὅπ οἱ Ιυδαῖοι ἐγυρεύασι νὰ τ̃ δώσουν θάνατον, κ̀ ἔμελλε νὰ δαρθῇ, καὶ νὰ ῥεπαιχθῇ, κ̀ ὕστερον νὰ φονευθῇ. καὶ ὅμως δὲν ἐκρύβη, ἀλλὰ ἀπάντησε τοὺς ἐχθρές του· κ̀ ζητῶντας ἐκεῖνοι νὰ τ̃ πάσουσι, Ϲ μὴ γνωρίζοντάς τον, αὐτὸς τοὺς εἶπεν, ὅπ ἦτον ἐκεῖνος ὁποῦ ἐγυρεύασι· κ̀ ἀφ' ἓ ἐκεῖνοι ἔπεσαν ὅλοι ὀπίσω ὡσὰν νεκροὶ, αὐτὸς καθὼς ἐμπόριε νὰ φύγῃ, δὲν ἔφυγεν, ἀλλὰ ἐκαρτέρησε νὰ σωέλθουσι καὶ νὰ σηκωθοῦσι. καὶ τότε ἄφησε κ̀ τ̃ ἔπιάσασιν, καὶ τ̃ ἔδεσαν, κ̀ τ̃ ἔφεραν ὡσὰν ἕνα ἥμερον ἀρνίον, ὅπου ἠθέλησαν.

Μ. Διατὶ ὁ Χριστὸς χωρὶς νὰ κάμῃ τίποτ̃ κακὸν, ἄφησε κ̀ τ̃ ἐσαύρωσαν, κ̀ τ̃ ἐθανάτωσαν ἄδικα;

Δ. Διὰ πολλὰς αἰφορμὰς· ἡ πρώτη εἶ διὰ νὰ πληρώσῃ τοῦ Θεοῦ τὸ χρέος τῶν ἁμαρτιῶν μας. Καὶ ἔχε νὰ ἠξεύρῃς, ὅπ τὸ πρᾶγμα μεζᾶται κ̃ τὸ ἀξίωμα ἐκείνου, τοῦ ὁποίε γίνεται τὸ πρᾶγμα· Ϲ τὸ ἐναντίον ἡ πλερωμὴ μεζᾶται κ̃ τὸ ἀξίωμα ἐκείνου ὁποῦ πλερώνει. λόγου χάριν· ἂν ἕνας δοῦλος δώσῃ μίαν σφενδυλίαν κάποιε ἀνθρώπε, τὸ σφάλμα κεῖνε μεγαλώτατον

κ̃

τον μυστήριον τ' ἐξαγοράσεώς μας. καὶ τὸ κεφάλαιον ἐστὶ, ὅπ ὁ Χριστὸς ἀφ' ἧς ἔζησεν εἰς τ' κόσμον ὡς ζιαν ταξεῖς χρόνους, καὶ ἐδίδαξε μὲ τ' ἁγιωτάτην του ζωὴν, καὶ μὲ τ' διδασκαλίαν του, καὶ μὲ τὰ θαύματά τε τ' γράταν τ' σωτηρίας, μὲ ὁρισμὸν τοῦ Πιλάτε, ὁπ' ἐκυβέρνα τ' Ιουδαίαν, ἄδικα ἐδάρθη, καὶ ἐκαρφάθη εἰς τ' σταυρὸν, εἰς τ' ὁποῖον ἀπέθανε, καὶ ἀπὸ κάποιους ἁγίους ἀνθρώπους ἐτάφη;

Μ. Εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον ἔχω νὰ ἐρωτήσω, καὶ ἀγαπῶ νὰ με διδάξῃς, διατὶ ἤμαι πλέον δι' χάρεισος τ' Θεοῦ εἰς τόσον μεγάλην ἐνέργειαν, ὅσον θέλω τ' καταλάβει καλλίτερα. εἰ πέμε τὸ λοιπὸν, αὐ ὁ Χριστὸς ἐστὶ Υἱὸς τοῦ παντοδυνάμε Θεοῦ, πῶς δὲν τ' ἐλύτρωσεν ὁ Πατέρας του ἀπὸ τὰ χέρια τε Πιλάτου; μάλιστα αὐ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐστὶ Θεὸς, πῶς δὲν ἐλύτρωσε τ' ἐμαυτόν του;

Δ. Ἐμπόρεσεν ὁ Χριστὸς, αὐ ἤθελεν ἦσαι θέλημάτου, εἰς χιλίους τρόπους νὰ ἐλυτρωθῇ ἀπὸ τὰ χέρια τε Πιλάτου. μάλιστα ὅλος ὁ κόσμος, αὐ ἐκεῖνος δὲν εἶχε θελήσει, δὲν ἔσωνε νὰ τοῦ κάμῃ τίποτε κακόν. καὶ τοῦτο φαίνεται καθάρια, διότι τὸ ἤξερε, καὶ τρεῖς τῆς μαθη-

μα, & ἕνας μόνον ὑπομένει σκάνδαλος· ἔτζι καὶ τὰ ζῶα πρόσωπα τὰ θεϊκὰ ἐσωμάτωσαν εἰς τ σάρκωσιν τ Υἱῦ, ἀλλὰ ὁ Υἱὸς μόνον ἐσαρκώθη, & ἔγινεν ἄνθρωπος.

Μ. Διατί σύμπηξε τὸ ἄρθρον, ὅπ ἐγεννήθη ὑπὸ τ παρθένου Μαρίαν;

Δ. Οπ καὶ εἰς τοῦτο ἦ ἕνα πρᾶγμα πλάξενον· ἐπειδὴ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐξέβηκεν ὑπὸ τ κοιλίαν τῆς μητρός του τλειώνοντας οἱ ἐννέα μῆνες, λίγως πόνον κὴ ζημίαν τῆς μητρὸς, δὲν ἀφήνοντας κανένα σημάδι τ γλύνας· καθὼς ἔκαμεν ὅταν ἀνασήθη, καὶ ἐξέβηκεν ὑπὸ τ τάφον, ὁποῦ ἦτον σφαλισμένος· κὴ ὅταν ἐμπῆκε καὶ ἐκβῆκεν ὑπὸ τὸ ἀνώγεον, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταί τος του, καλὰ κὴ νὰ ἦσαν σφαλισμέναις οἱ πόρταις. λλὰ τοῦτο λέγομεν, ὅπ ἡ μητέρα τ ἁγιωτάτης Χριστοῦ πάντα ἐσάθηκε παρθένος πρὶν γεννήσῃ, καὶ εἰς τ γλύναν, & μὴ τ γλύναν. Ἄρθρον δ'.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο, ὁποῦ ἀκολουθεῖ εἰς τὸ τέταρτον ἄρθρον· ἤγουν, ὅπ ἔπαθεν εἰς τ καιρὸν τ Ποντίου Πιλάτου, ἐσταυρώθη, ἀπέθανε, & ἐτάφη.

Δ. Τοῦτο τὸ ἄρθρον θέλει τὸ ὠφελιμώτα-

τον

ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ εἷς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ παιδὸς εἷς ὅσον Θεὸς, ἔχοντας ἀπ' ἐκεῖνον τὴν θεότητα· καὶ Υἱὸς τῆς παρθένου εἷς ὅσον ἄνθρωπος, διότι ἀπ' ἐκείνην ἔχει τὴν ἀνθρωπότητα.

Μ. Διατί λέγομεν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκαμψε τὸ ἔργον τοῦ τῆς σαρκώσεως; δὲν ἐσυνέδραμεν ἀκόμη ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός;

Δ. Ἐκεῖνο ὁποῦ ἐργάζεται ἕνα πρόσωπον θεϊκὸν, τὸ ἐργάζονται ἀκόμη καὶ τ' ἄλλα δύο, διατὶ ἔχουσι μίαν ὁμοίαν δύναμιν, σοφίαν, καὶ ἀγαθότητα. μ' ὅλα τοῦτα τῆς δυνάμεως τὰ ἔργα τὰ δίδομεν τοῦ Παιδὸς· τὰ ἔργα τῆς σοφίας, τοῦ Υἱοῦ· καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης, τοῦ ἁγίου Πνεύματος. καὶ διατὶ τοῦτο ἐσάθηκεν ἔργον μιᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πολλὰ μεγάλης πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο δίδεται τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μ. Ἤθελα τίποτε παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβω, πῶς καὶ τὰ θεῖα πρόσωπα τὰ θεϊκὰ ἐσυνεδράμασιν εἰς τὴν σάρκωσιν, καὶ ὅμως ὁ Υἱὸς μόνον ἐσαρκώθη.

Δ. Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος ἐνδύνεται ἕνα ῥοῦχον, καὶ ἄλλοι δύο τὸν βοηθοῦσι νὰ τὸ ἐνδυθῇ, τότε εἷς ὁποῦ συνέχυσιν εἰς τὸ ἔνδυ-

μα,

σιτάρι, ἡ γῆ δὲν ἦτον γεωργημένη, ἢ σπαρμένη, ἢ βρεμένη, ἢ ζεσαμένη, ἀλλ' ὡσὰν παρθένος ὁλότελα εἰς τὴν φύσιν της μὲ μόνον τ' ὁρισμὸν τ' παντοδυνάμε Θεῦ, ἐργάζοντας ἡ δυνάμις τῦ αὐτῦ Θεῦ, παρθένος ἐβλάστησε τὸ σιτάρι. ἔτζι λοιπὸν ἡ κοιλία ἡ παρθενικὴ τῆς Μαρίας χωρὶς μίξιν ἀνδρὸς, μὲ μόνον τ' ὁρισμὸν τῦ Θεῦ, ἐργάζοντας τὸ παναγιον Πνεῦμα, ἐβλάστησεν ἐκεῖνον τ' πρωτότοκον κόκκον, ἤγουν τὸ ἔμψυχον κορμὶ τῦ Υἱοῦ τῦ Θεοῦ.

Μ. Αν' ἐγαστρώθηκε τ' Χριστὸν ἡ Θεοτόκος μὲ ἐνέργεια τ' ἁγίε Πνεύματος, φαίνε) ὅπ ἐμπορεῖ τινας νὰ εἰπῇ, πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶ) πατέρας τοῦ Χριστοῦ εἰς ὅσον ἀνθρώπου.

Δ. Δὲν εἶ) βολετὸν. διατὶ δὲν σώνει διὰ νὰ εἶ) τινας πατέρας, ὅπ νὰ κάμῃ τὸ σεσάγμα, ἀλλὰ σρέπῃ νὰ τὸ κάμῃ ἀπὸ τὴν ἰδιαί του ὐσίαν. διὰ τῦτο δὲν λέγομεν τ' κτίσην πατέρα τ' σιτιᾶ, διατὶ τὸ κάμνει ἀπὸ πέτρας καὶ χαλίκια, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἴδιόν τ' κορμί. τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ κ' τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκαμε τὸ κορμὶ τῦ Υἱοῦ τ' Θεοῦ ἀπὸ τὴν σάρκα τῆς Θεοτόκου; καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἰδιαί του ὐσίαν, διὰ τῦτο ὁ Υἱὸς τῦ Θεῦ δὲν εἶ) υἱὸς τ'

ἁγίε

μα δ παρθένου εἰς τ κοιλίαν της ἑνὸς βρέφους κορμὶ τελειότατον· κ εἰς τ ὅμοιον καιρὸν ἔπλασε μίαν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, καὶ τ ἔσμιξε μὲ τὸ κορμὶ τῦ βρέφους ἐκείνου· & τῦτο ὅλον τὸ ἔλαβε καὶ ἕνωσε τῦ ἐαυτῦ του ὁ Υἱὸς τῦ Θεῦ. & τότ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁποῦ ἦτον πρῶτα μόνον Θεὸς, ἤρχισε νὰ εἶναι κ ἄνθρωπος· & καθὼς ὡσὰν Θεὸς εἶχε πατέρα δίχως μητέρα, ἔτζι ὡσὰν ἄνθρωπος ἔχει μητέρα δίχως πατέρα.

Μ. Ηθελα κανένα ξόμπλι ἢ παρομοίωτα δι' νὰ χρυκήσω, πῶς ἐμπορεῖ νὰ γαστρωθῇ μία παρθένος.

Δ. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεῦ πρέπει νὰ τὰ πιστεύωμεν, καλὰ & δὲν τὰ καταλαμβαίνωμεν. διότι πλέον ἐμπορεῖ τ Θεῦ ἡ δύναμις, παρὰ τῦ ἀνθρώπου ἡ κατάληψις. κ διὰ τ τῦτο εἶπαμεν εἰς τ ἀρχὴν τῦ, Πιστεύω, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος. ὅμως ἔχομεν ἕνα ἔμμορφον παράδειγμα ἀπὸ τ πλάσιν τῦ κόσμου. ἠξεύρεις, ὅτι κ τ σωρὸν τὴν γῆν δὲν γυναῖκα τὸ σιτάρι, ἀνθρῶπα δὲν γεωργηθῇ, καὶ σπαρθῇ, κ ποτισθῇ μὲ βροχαῖς, καὶ ζεσταθῇ ἀπὸ τὸν ἥλιον· μ' ὅλα τῦτα ὅταν ἐξεφύτρωσε τ ἀνθρώπινη φορὰν τὸ

Δ. Διότι μᾶς ἔπλασεν αὐτάμα μὲ τὸν Πατέρα· ὅθεν εἷς διατότης καὶ αὐθέντης μας, καθὼς εἷς ὁ Πατέρας· καὶ ἔξω ἀπὸ τοῦτο, ἐσφόδρη μὲ τοὺς κόπους του καὶ μὲ τὰ πάθη του μᾶς ἐξαγόρασεν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τοῦ διαβόλου, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ εἰς τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον.

Ἄρθρον γ'.

Μ. Κατὰ τάξιν πρέπει νὰ μᾶς ἐξηγήσῃς τὸ τρίτον ἄρθρον ὁποῦ λέγει· ὅτι ἡ Θεοτόκος Μαρία ἐγαστρώθη τὸν Χριστὸν μὲ τὴν δυνάμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν ἐγέννησε παρθένος.

Δ. Τοῦτο τὸ ἄρθρον μᾶς ἐξηγᾷ τὸ θαυμάσιον τρόπον τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ἤξεύρεις, ὅτι πᾶσα ἄνθρωπος γεννᾶται ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα· ἀλλ' ὅτι ἡ μητέρα σὰν γαστρωθῇ καὶ γεννήσῃ παιδί, δὲν ἀπομένει παρθένος· ἀλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ θέλοντας νὰ γεννηθῇ ἄνθρωπος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἔχῃ πατέρα εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μόνον μητέρα, τὸ ὄνομά της Μαρία, ἡ ὁποία ἐστάθηκε πάντοτε καθαρωτάτη παρθένος. διότι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἤγουν τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁποῦ εἷς ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸν Υἱὸν, ἔπλασε μὲ τὴν ἄμετρόντου δυνάμιν ἀπὸ τὸ καθαρώτατον αἷμα

σύσης· κ) ἐπμήθηκεν ἀπὸ τὸν Πατέρα μὲ τὸ ὄνομα μεγάλυ ἀρχερέως, κ) βασιλέως τ βασιλευόντων, τὰ ὁποῖα σημαδεύει τὸ ὄνομα, Χρισὸς, ὅθεν ἡμεῖς λεγόμεθα χρισιανοί.

Μ. Διατὶ λέγοντας τὸ ὄνομα, Ιησοῦς, κλίνομεν ὅλοι τὴν κεφαλὴν, κ) δὲν τὸ κάμνομεν, ὅταν λέγωμεν τ ἄλλα ὀνόματα τοῦ Θεοῦ;

Δ. Η ἀφορμὴ εἶν, διατὶ τὸ εἶν τὸ ἴδιον ὄνομα τῦ Γιοῦ τῦ Θεοῦ, κ) ὅλα τ ἄλλα εἶν ὀνόματα κοινά· κ) διατὶ ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦτο μᾶς ἀναφέρνει, ὅπ ὁ Θεὸς ἔκλινε τὸν ἑαυτόν του διὰ ὄνομά μας λαμβάνοντας τὴν ἀνθρωπότητα. διὰ τοῦτο ἡμεῖς ὡσὰν εὐχάριστοι θεσκλίνομεν τῷ κεφαλὴν· κ) ὄχι μόνον ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ κ) οἱ ἄγγελοι τ οὐρανοῦ, κ) τὰ δαιμόνια τοῦ ἅδου κλίνονται εἰς τοῦτο τὸ ὄνομα, ἐκεῖνοι ἀπὸ ἀγάπην, κ) τοῦτοι φανικᾶς. διότ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ὅπ ὅλα τὰ λογικὰ πλάσματα νὰ ὑποκλίνωσ τῦ Γιοῦ του, ἐπειδὴ ἀυτὸς ἔκλινε τ ἑαυτόν του δι' ἀγάπην μας ἕως τ θάνατον τοῦ σαυρῦ.

Μ. Διατὶ λέγεται, ὅπ ὁ Ιησοῦς Χρισὸς εἶν δεσπότης μας;

Τιὸς τ Θεῦ δὲν ἦ νεώτερος ἀπὸ τὸ Πατέρα, ἀλλ' ἦτον πάντα, καθὼς πάντα ἦτον κὴ ὁ Πατέρας· διότι ἐχρυνήθη μὲ τὸ νὰ βλέπῃ μόνον ὁ Θεὸς τ ἑαυτόν του, κὴ ὁ Θεὸς δὲν ἔλειψε ποτὲ νὰ βλέπῃ τὸν ἑαυτόν του. ὕστερον ἔχεις νὰ συλλογισθῇς, ὅπ ὁ Τιὸς τοῦ Θεῦ δὲν ἐχρυνήθη μὲ σωφρομὴν γνωμικὸς, ἢ μὲ μακρότητα καιροῦ, ἢ μὲ ἄχνημην ἐπιθυμίαν, ἢ ἄλλαις ἀκαθαρσίαις· διότι, καθὼς εἴπαμεν, μοναχὸς του ὁ Πατέρας τ ἐχρύνησε μὲ τοῦτο μόνον, ὅπ θεωρεῖ τ ἑαυτόν του μὲ τὸ καθαρώτατον ὀμμάτι τῦ θείκοῦ νοός.

Μ. Ποία ἐῆ ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν τοῦτος ὁ Τιὸς τῦ Θεῦ κράζεται Ἰησοῦς Χριστός;

Δ. Τοῦτο τὸ ὄνομα τῦ Ἰησοῦ, θέλει νὰ εἰπῇ σωτὴρ· κὴ Χριστὸς, ὁποῦ ἐῆ τὸ ὠδηγούμενον, θέλει νὰ εἰπῇ μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ βασιλεὺς ὅλων τ βασιλέων. διότι, καθὼς εἴπαμεν ἐξηγῶντας τὸ σημεῖον τῦ σταυρῦ, ὁ Τιὸς τ Θεοῦ ἔγινεν ἄνθρωπος διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ μὲ τὸ αἷμα του, κὴ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν αἰώνιον σωτηρίαν. διὰ τοῦτο ἀφ ἑαυτοῦ ἐγίνηκεν ἄνθρωπος, ἔλαβε τοῦτο τὸ ὄνομα τ Σωτῆρος, διὰ νὰ δείξῃ ὅπ ἦλθεν διὰ νὰ μᾶς σώ-

λόγου του, τόσον ὁμοίαν, ὁπού δὲν ἐμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ καμία διαφορά. διατὶ τ' ὁμοιάζει ὄχι μόνον εἰς τὸ φυσικὸν σχῆμα τ' προσώπου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κινήματα· διότι ἂν κινηθῇ ὁ ἄνθρωπος, κινεῖται κ' ἡ εἰκόνα. καὶ τούτη ἡ εἰκόνα ὁποῦ τόσον ὁμοιάζει, δὲν γίνεται μὲ κόπον, οὐδὲ μὲ καιρὸν, οὐδὲ μὲ τίποτε ὑπουργικὸν, ἀλλὰ γίνεται παρευθὺς μὲ μίαν μόνην ὁμματίαν. ἔτζι λόγιασε τὸ λοιπὸν, ὅτι θεωρῶντας ὁ Θεὸς τ' ἑαυτόν του μὲ τὸ ὁμματί τ' νοὸς εἰς τ' καθρέπτην τῆς θεότητός του, ἐχύνησε μίαν εἰκόνα ὁμοιοτάτην τοῦ λόγου του. κὴ διατὶ ὁ Θεὸς ἔδωκε τούτης τῆς εἰκόνος ὅλην τοῦ τὴν οὐσίαν, καὶ ὅλον του τὸ εἶ)· τὸ ὁποῖον ἡμεῖς βλέποντας τ' ἑμαυτόν μας εἰς τ' καθρέπτην, δὲν ἐμπορεῦμεν νὰ τὸ κάμωμεν· διατοῦτο ἡ εἰκόνα ἐκείνη εἶ) ἀληθινὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, αὐ καλὰ καὶ οἱ ἐδικαῖς μας εἰκόνες ὁποῦ βλέπομεν εἰς τοὺς καθρέπταις, δὲν εἶ) παιδία μας. διὰ τοῦτο πρέπει νὰ συλλογισθῇς, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶ) Θεὸς, ὡσὰν καὶ ὁ Πατέρας, καὶ ἕνας Θεὸς μὲ τὸν Πατέρα, ἐπειδὴ ἔχει τὴν αὐτὴν φύσιν, ὁπού ἔχει κὴ ὁ Πατέρας. ἔχεις ἀκόμη νὰ συλλογισθῇς, ὅτι ὁ

γῆς. χρυκοῦ) ἀκόμη ὅλα τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ, οἱ πέτρες, τὰ μέταλλα, κὴ πᾶσα ἄλλο σκεῦος ὁποῦ δείσιε) εἰς τ' γῆν κὴ εἰς τ' θάλασσαν. λέγε) τὸ λοιπὸν ὁ Θεὸς ποιητὴς τ' οὐρανῦ κὴ τ' γῆς, διότι τ' τα εἶ) τὰ δύο πρῶτα μέρη τ' κόσμυ. τὸ ἕνα ἐπάνω, ὅπυ κατοικοῦσιν οἱ ἄγγελοι, κὴ τὸ ἄλλο κάτω, ὅπυ κατοικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, τὰ δύο ἀγχυκώτερα πλάσματα τ' Θεῦ, τ' ὁποίων δυλεύυσι τ' ἄλλα ὅλα· καθὼς αὐτὰ εἶ) κρατούμενα νὰ δυλεύυσι τῦ Θεοῦ, ὁποῦ τὰ ἔπλασεν ἀπὸ ἀδεπότε, κὴ τὰ ἐψήλωσε τόσον.

Κεφ. β'. Ἄρθρον β.

Μ. Εξήγησαί μου τῶρα τὸ δεύτερον ἄρθρον· πόθελε νὰ εἰπῇ, Καὶ εἰς τ' δεσπότην μας Ιησοῦν Χριστὸν τ' Υἱόν του τ' μονογενῆ;

Δ. Ἐκεῖνος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, δηλ' τ' ὁποῖον ἐμιλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον, ἔχ' ἕνα Υἱὸν ἀληθινὸν κὴ φυσικόν, ὁ ὁποῖος κράζεται Ιησοῦς Χριστός. κὴ δηλ' νὰ πάρῃς κάποιαν ἔδησιν, πῶς ἐγέννησεν ὁ Θεὸς τοῦτον τ' Υἱόν του, πάσε τ' ὁμοιότητα τῦ καθρέπτη· ὅταν βλέπῃ τινὰς τ' ἐμαυτόν του εἰς τ' καθρέπτην, παρδοὺς γυναῖ μίαν εἰκόνα τῦ

λό-

τοῦτο ὁ Θεὸς μοναχὰ λέγει & ἔστι ποιητὴς καὶ πλάστης, διότι ἐκεῖνος μοναχὸς δὲν ἔχει χρείαν ἀπὸ πίστοτε διὰ νὰ κάμῃ τὰ πράγματα.

Μ. Διατί λέγει ποιητὴς τ' οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς; δὲν ἔκαμεν ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τ' νερὸ, καὶ ταῖς πέτρας, τὰ δένδρα, τοὺς ἀνθρώπους, & κάθε ἄλλο πρᾶγμα;

Δ. Λέγοντας τ' οὐρανὸν & τὴν γῆν, χρυκᾶται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ ἔστι εἰς τ' οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν· καθὼς λέγοντας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει κορμὶ καὶ ψυχὴν, χρυκᾶται, ὅτι ἔχει ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ ἔστι εἰς τὸ κορμὶ, ὡσὰν φλέβες, αἷμα, κόκαλα, νεῦρα, καὶ τὰ λοιπά· καὶ ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ ἔστι εἰς τὴν ψυχὴν, ὡσὰν νοῦν, θέλησιν, μνήμην, αἴσθησες ἐσωτερικαῖς & ἐξωτερικαῖς. τὸ λοιπὸν λέγοντας τ' οὐρανὸν, χρυκᾶται ὁ ἀέρας, ὅπου ἔστι τὰ πετούμενα, & ὅλα τὰ ὑψηλότερα πράγματα, τὰ νέφη, τὰ ἄστρα· ὅθεν λέγονται τὰ πουλία τοῦ οὐρανοῦ, τὰ νέφη τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄγγελοι. λέγοντας τὴν γῆν, χρυκᾶται ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ περικυκλώνει ὁ ἀέρας, ἤγουν τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν, ὁποῦ ἔστι εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς

θάνη κὴ νὰ μαρτήσῃ δὲν εἶ) δύναμις ἀλλὰ ἀδυναμία. ὡσὰν μιλῶντας δηὰ κανένα σραπώτην μεγάλο παλικάρι, αὖ εἰπῦμεν, ὅτι δύνε) νὰ νικήσῃ ὅλες, κὴ ὄχι νὰ νικηθῇ ἀπὸ κανένα, δὲν σμικρύνομεν τὴν δύναμίν του, λέγοντας ὅτι δὲν ἐμπορεῖ νὰ νικηθῇ· διότι δὲν εἶ) δύναμις ἀλλὰ αἰδρία καὶ ἐμπορῇ νὰ νικηθῇ, ἀλλὰ ἀχαμνότης κὴ ἀδυναμία.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, ποιητής;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκαμεν ὅλα τὰ σοιχεῖα ἀπὸ οὐδετίποτε, κὴ μόνος ἐμπορεῖ νὰ τὰ φέρῃ πάλιν εἰς τὸ οὐδετίποτε. ἐμπορεῦσιν ἀληθινὰ οἱ ἄγγελοι, κὴ οἱ ἀνθρωποι, ἀκόμη καὶ οἱ δαίμονες νὰ κάμουν καὶ νὰ ξεκάμουν κάποια σοιχεῖα, ἀμὴ δὲν ἐμπορεῦσι νὰ τὰ κάμουν πῦ, αὖ δὲν ἔχουσι τίποτε ὡσὰν θεμέλιον τὸ ἔργου· δὲ νὰ τὰ ξεκάμουσι, ὅλα μετα φέροντάς τα εἰς τίποτ' ἄλλο σοιχεῖα. καθὼς ἕνας κτίσης δὲν ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ ἕνα σπίτι ἀπὸ οὐδετίποτε, ἀμὴ χρειάζεται πέτρας κὴ ἀσβέσι κὴ ξύλα· οὐδ' ἐμπορεῖ νὰ τὸ χαλάσῃ, κὴ νὰ τὸ κάμῃ οὐδετίποτ', ἀμὴ τὸ ξεκάμνει εἰς πέτρας καὶ ἀσβέσι καὶ εἰς ξύλα, Ϲ ἄλλα ὅμοια. διὰ

τοῦ

Δ. Διατὶ ἀληθινὰ εἶν πατέρας τῶ μονογενοῦς Τε Υἱῶ, δχὶ τὸν ὁποῖον θέλομεν μιλήσῃ εἰς τὸ δεύτερον ἄρθρον. ἔξω ἀπὸ τοῦτο δχὶ εἶν πατέρας ὅλων τῶν καλῶν ἀνθρώπων, ὄχι φυσικὸς ἀλλὰ κῦ χάριν. καὶ δχὶ εἶν ἀκόμη πατέρας ὅλων τῶ κτισμάτων, ὄχι φυσικὸς, ἢ κῦ χάριν, ἀλλ' ὡσὰν πλάστης, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ ὕστερα εἰς τέτο τὸ ὅμοιον ἄρθρον.

Μ. Διατὶ κεφάζεται, παντοκράτωρ;

Δ. Διατὶ τοῦτο εἶν ἕνα μερικὸν ὄνομα τῦ Θεῦ. κὴ καλὰ & νὰ ἔχῃ πολλὰς ὀνομασίας ὁ Θεὸς, λόγου χάριν, αἰώνιος, ἄπειρος, ἀμέτρητος, καὶ ἄλλα, ὅμως εἰς τοῦτον τὸν τόπον τὸ πλέον ἁρμόδιον ὄνομα εἶν, παντοκράτωρ, δχὶ νὰ μὴ μᾶς φαίνεται δύσκολον νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι αὐτὸς ἔκαμε τὸν οὐρανὸν κὴ τὴν γῆν ἀπὸ οὐδενὸς ποτε, καθὰς ἐξηγοῦσι τὰ λόγια ὁποῦ ἀκολουθοῦσιν. διότι ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλῃ, καὶ εἶν δχὶ τοῦτο παντοδύναμος, οὐδένα πρᾶγμα εἶν δύσκολον. κὴ αὖ μὲ εἰπῇς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐμπορεῖ ν' ἀποθάνῃ, ἢ ν' ἁμαρτήσῃ, & ἔτζι δὲν φαίνεται νὰ ἐμπορῇ πᾶσα πρᾶγμα· σοῦ ἀποκρίνομαι, ὅτι νὰ ἐμπορῇ ν' ἀποθάνῃ,

εἰπῇ ψέμα· διὰ τοῦτο βεβαιότερα πιστεύω τὰ θεάγματα τοῦτα, παρὰ ἐκεῖνα ὁποῦ βλέπω μετὰ μάτια μου, καὶ ἐγγίζω μετὰ χέρια μου.

Μ. Τί θέλεις νὰ εἰπῇ, εἰς Θεόν;

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμεν τὰ θεάματα, ὅτι εἶναι Θεὸς, καλὰ καὶ δὲν τὸν βλέπομεν μὲ μάτια τὰ κορμίου. καὶ τοῦτος ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας μοναχὸς. καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν, εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ὄχι, εἰς τοὺς θεούς. καὶ δὲν πρέπει νὰ βάλῃς εἰς τὸ νοῦ σου, ὅτι ὁ Θεὸς ὁμοιάζει κανενὸς θεάγματος σωματικοῦ, ἂς εἶναι ὅσον θέλει μεγάλον καὶ ὄμορφον. ἀμὴ πρέπει νὰ λογιάσῃς, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἕνα θεᾶγμα πνευματικὸν, τὸ ὁποῖον πάντα ἦτον, καὶ πάντα θέλει ἦσαι, καὶ ἔπλασε κάθε θεᾶγμα· παντὲ εἶναι, κυβερνᾷ τὸν κόσμον ὅλον, ἠξεύρει καὶ βλέπει πᾶσα θεᾶγμα. εἰς κοντολογίαν ὅτι θεᾶγμα ἰδῇς, ἢ φανταθῇς, πρέπει νὰ λέγῃς, ὅτι τὸ θεᾶγμα τοῦτο, ὁποῦ τώρα εἶναι ἐμπροσθά μου, δὲν εἶναι Θεὸς, διατὶ ὁ Θεὸς εἶναι ἕνα θεᾶγμα καλλίτερον ἀπὸ κανένα μέτεσιν.

Μ. Διατὶ λέγομεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πατέρας;

Δ. Δια-

σεν ἡ αὐτὴ παρθένος Μαρία.

δ'. Ὁ ὁποῖος ἔπαθεν εἰς τὴν καιρὸν τοῦ Ποντίου Πιλάτου, ἐσταυρώθη, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη.

ε'. Ἐκατέβηκεν εἰς τὸν ᾅδην, τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνασήθη ἀπὸ τοὺς νεκρούς.

ς'. Ἀνέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, κάθεται εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ Θεοῦ παντοκράτορος.

ζ'. Ὅθεν μέλλει νὰ ἔλθῃ κρῖναι ζωντανοὺς καὶ ἀποθαμένους.

η'. Πιστεύω εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

θ'. Τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τὸ καθολικὴν, τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων.

ι'. Τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν.

ια'. Τὴν ἀνάστασιν τῆς σαρκός.

ιβ'. Τὸ αἰώνιον ζωήν. ἀμήν.

Μ. Ἐξήγησαί μας τὸ πρῶτον ἄρθρον λόγον πρὸς λόγον· τί θέλει νὰ εἰπῇ, Ἐγὼ πιστεύω.

Δ. Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἐγὼ κρατῶ διὰ βέβαιον καὶ ἀληθινώτατον ὅλον ἐκεῖνο, ὁποῦ λέγουσι τοῦτα τὰ δώδεκα ἄρθρα. καὶ τοῦτο λέγω, διατὶ ταῖς γνώμαις τούταις ταῖς ἐδίδαξεν αὐτὸς τοῦ ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ταῖς ἐδίδαξαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ ἐκκλησία ταῖς διδάσκει ἐμᾶς. Καὶ διατὶ εἶναι ἀδύνατον ὅτι ὁ Θεὸς νὰ

εἰπῇ

πομβρόι ἐναντίον εἰς πᾶσα πειρασμὸν τοῦ διαβόλου, διατὶ φοβᾶται ὁ δαίμονας τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ, καὶ τὸ φεύγει, καθὼς φεύγουσι τὸ σημάδι τῶν αὐθεντικῶν ἀνθρώπων οἱ ληστάδες. καὶ συχνᾶς φορᾶς μὲ τὸ σημάδι τ̃ σταυροῦ γλυτώνει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ κινδύνους πολλοὺς τόσον τῆς ψυχῆς ὡσὰν καὶ τοῦ κορμιοῦ, κάμνοντάς το μὲ πίστιν καὶ θάρρος εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ὅσα ἔκαμε καὶ ἔπαθεν ὁ διαπότης Χριστός;

Ἐξήγησις τ̃, Πιστεύω. Κεφ. γ'.

Μ. ΕΡχομαι τώρα εἰς τὸ δεύτερον μέρος τ̃ διδασκαλίας, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τὸ, Πιστεύω.

Δ. Τὸ, Πιστεύω δείχνει δώδεκα μέρη, τὰ ὁποῖα κεφάζονται ἀπάνω· καὶ εἶναι δώδεκα, καθὼς ἦσαν δώδεκα οἱ ἀπόστολοι, ὁποῦ τὸ ἐσυνέθεσαν· καὶ εἶναι τοῦτα.

ά. Πιστεύω εἰς Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὁποῦ εἶναι ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.

β'. Καὶ εἰς τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ τ̃ διαπότην μας Ἰησοῦν Χριστόν.

γ'. Τὸν ὁποῖον ἐγαστρώθηκεν ἡ Θεοτόκος μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐγέννη-

σεν

προσκυνεσι εἰς τὰ αἰώνια, ἀπὸ τ' ἁμαρτίαν εἰς τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωήν.

Μ. Πρὸς τί τέλος γίνεται τοῦτο τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ;

Δ. Πρῶτον γίνεται διὰ νὰ δείξωμεν, πῶς ἤμεθα χειστιανοὶ, ἤγουν σταυρωταὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ. διατὶ τοῦτο εἶναι ὡσὰν ἕνα πολεμικὸν σημάδι, καὶ μία διαφορὰ ἐνδυμάτων, ὁποῦ ξεχωρίζει τοὺς σταυρωτὰς τοῦ Χριστοῦ ἀπ' ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ἤγουν Ἕλληνας, Ἰουδαίους, Τούρκους, καὶ αἱρετικούς. ἔξω ἀπὸ τοῦτο γίνεται τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ διὰ νὰ ἐπικαλέμεθα τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλα μας τὰ ἔργα· διατὶ μὲ τὸ σημάδι τ' τὸ κεφάλι μας εἰς βοήθειαν τὴν παναγίαν ζιάδα διὰ μέσου τ' πάθους τ' Χριστοῦ. ὅθεν συνηθίζουσιν οἱ καλοὶ χειστιανοὶ νὰ κάμνουν τὸν σταυρόν τους, ὅταν σηκώνωνται ἀπὸ τὸ κρεββάτι, ὅταν σκαίνουσιν ἀπὸ τὸ σπίτι, ὅταν καθίζουσιν εἰς τὸ τραπέζι, καὶ ὅταν βάνουν νὰ κοιμηθοῦσιν, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε ἄλλης φαγμάτος ἢ δουλείας. ἀκόμη λέγω, ὅτι γίνεται τὸ σημάδι τ' σταυροῦ, διὰ νὰ ἤμεθα ἁρματωμέ-

τοῦ σαυρῦ, ἤγουν βάνοντας τὸ δεξιόν μας χέρι, καὶ ἑνώνοντας τοὺς τρεῖς δακτύλους εἰς τὸ μέτωπον, ὅταν λέγωμεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς· ἀπάνω κάτω ἀπὸ τὸ στῆθος ὅταν λέγωμεν, καὶ τοῦ Υἱοῦ· καὶ ὕστερα κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον εἰς τὸν ἀριστερόν, καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν ζερβὸν ὦμον εἰς τὸν δεξιόν, ὅταν λέγωμεν, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ὁ λόγος ἐκεῖνος, εἰς τὸ ὄνομα, μᾶς δείχνει, ὅπ ἕνας εἶναι ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ λέγομεν εἰς τὸ ὄνομα, καὶ ὄχι εἰς τὰ ὀνόματα· καὶ μὲ τὸ ὄνομα χρυσοῦμεν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι μία μοναχὴ καὶ ἐς τὰ τρία πρόσωπα. τὰ λόγια ἐκεῖνα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μᾶς δείχνουν ὅπ τρία εἶναι τὰ θεϊκὰ πρόσωπα. νὰ σημαδεύωμεθα μὲ τὸν τύπον τοῦ σαυρῦ, εἶναι μία εἰκόνα τοῦ πάθους, καὶ διὰ τοῦτο μᾶς ἀναφέρει καὶ τὴν σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ἡ μετάβασις κατὰ τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ ζερβὸν μέρος εἰς τὸ δεξιόν, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ δεξιὸν εἰς τὸ ζερβόν, σημαίνει, ὅπ μὲ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ μεταβαίνομεν ἀπὸ τὰ

πρό-

καλὰ καὶ μὴ ζῆς ἡμέρας ὕστερα αὐτοῦ θὰ ἀποθάνῃς ἀπὸ τὸν θανατον εἰς τὴν ζωὴν, καὶ μὴ σαράντα ἡμέρας ἀνέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, καθὰς θέλομεν εἰπῆ ἐξηγῶντας τὸ, Πιστεύω. Τοῦτο δὲ τὸ λοιπὸν ἡ σάρκωσις, καὶ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Μ. Διατὶ δὲ πῦτα τὰ μεγαλήτερα μυστήρια τῆς πίστεως;

Δ. Διατὶ εἰς τὸ πρῶτον θεωρεῖται ἡ θεότης ἀρχὴ, καὶ τὸ ὕστερον τέλος τοῦ ἀνθρώπου· εἰς τὸ δεύτερον θεωρεῖται τὸ μοναχὸν καὶ δυνατώτατον μέσον διὰ νὰ γνωρίσωμεν ἐκείνην τὴν θεότην ἀρχὴν, καὶ νὰ σωθῶμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕστερον τέλος· καὶ διατὶ πιστεύοντας καὶ ὁμολογῶντας τὰ τὰ δύο μυστήρια, δείχομεν ὅτι ἤμεθα ξεχωρισμένοι ἀπὸ τὰς ἄλλας ψευματοπιστίας, ἤγουν τῶν Ἑλλήνων, τῶν Τέρκων, τῶν Ἑβραίων, καὶ τῶν Αἱρετικῶν. Καὶ ἀκόμη διατὶ μὴ πιστεύοντας καὶ μὴ ὁμολογῶντας τοῦτα τὰ δύο μυστήρια, πῶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ σωθῇ;

Μ. Πῶς δείκνυται τοῦτα τὰ μυστήρια εἰς τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ;

Δ. Τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ γίνεται λέγοντας, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ αὐτάμα χαράζοντας τὸν τύπον

τοῦ

πορεῖ νὰ ὑρεθῇ, κὴ ὑρίσκεται τὸ ὅμοιον εἶ) κὴ ἡ αὐτὴ θεότης τ̃ Πατρὸς εἰς τ̃ Υἱὸν κὴ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. εἶ) τὸ λοιπὸν ζία πρόσωπα, ὁμὰ εἶ) τὸ ἕνα ὁ Πατὴρ, τὸ ἄλλο ὁ Υἱὸς, ζίτον τὸ ἅγιον Πνεῦμα· κὴ ὅμως εἶ) ἕνας κὴ μόνος Θεὸς, διατὶ ἔχουσι τὴν ὅμοιαν θεότητα, τὸ ὅμοιον εἶ), τὴν ὅμοιαν δύναμιν, σοφίαν, ἀγαθότητα, κὴ τὰ λοιπά.

Μ. Εἰπέ μου τέρα, τί θέλει νὰ εἰπῇ σάρκωσις κὴ πάθος τ̃ Σωτῆρος;

Δ. Ηξύρε, ὅτι τὸ θεῖον πρόσωπον τ̃ς θεότητος, τὸ ὁποῖον εἴπαμεν ὅτι λέγεται Υἱὸς, ἔξω ἀπ' ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχει ὡσὰν Θεὸς, τὸ ὁποῖον εἶχε πρὶν γένῃ κόσμος, μάλιστα τὸ εἶχε πρεσαιώνιον, ἔλαβε σάρκα ἀνθρωπίνην, κὴ ψυχὴν ἀνθρωπίνην, ἤγουν ὅλην μας τὴν φύσιν εἰς τὴν κοιλίαν μιᾶς καθαρωτάτης παρθένε. καὶ ἔτζι ἐκεῖνος ὁποῦ ἦτον μόνον Θεὸς, ἤρχισε νὰ εἶ) Θεὸς κὴ ἄνθρωπος. Ἀφ' ὅ ἐσωπανες ἐάφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους ζιατα ζεῖς χρόνους, διδάσκοντας τὴν σεάτων τ̃ σωτηρίας, κὴ κάμνοντας θαύματα πολλὰ, εἰς τὸ τέλος ἄφησε καὶ τ̃ ἐβάλασιν εἰς τ̃ σταυρὸν, κὴ ἀπέθανεν εἰς αὐτ̃ ὁμὰ νὰ πληρώσῃ τὸν Θεὸν ὁμὰ ταῖς ἁμαρτίαις ὅλε τ̃ κόσμε. ἂν

καλὰ

τατον· καὶ αὐθεντόν, καὶ ὁρίζει καθόλου πᾶσα ἄλλο πρᾶγμα· καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα κράζει Θεὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας μόνον· διατὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ εἶναι πολλὰ μία θεότης ἀληθινὴ, ἤγουν μία μοναχὴ φύσις & οὐσία, τῆς ὁποίας ἐξ ἄμετρη ἡ δύναμις, ἡ σοφία, ἡ ἀγαθοσύνη, καὶ τὰ λοιπά. μ' ὅλα τοῦτα τοῦτη ἡ θεότης διείσκει εἰς τρία πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται, Πατὴρ, Υἱὸς, καὶ ἅγιον Πνεῦμα· καὶ ἐξ τὰ τρία τὰ τρία πρόσωπα ἕνας & μόνος Θεὸς, διατὶ ἔχουσι τὴν ὁμοίαν θεότητα & οὐσίαν· ὡσὰν νὰ εἰπῇς, αὐτρεῖς νομάτοι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἔχοντας ὀνόματα Πέτρος, Παῦλος, καὶ Ἰωάννης, νὰ ἔχασιν μίαν ψυχὴν, & ἕνα ὅμοιον κορμὶ, ἤθελαν λέγεσθαι τρεῖς νομάτοι, ἕνας Πέτρος, ἄλλος Παῦλος, ἄλλος Ἰωάννης· καὶ ὅμως ἤθελαν ἦσαι ἕνας ἄνθρωπος, ὄχι τρεῖς, διὰ ἔχοντας τρία κορμία, μὴ διὰ τρεῖς ψυχαῖς, ἀλλὰ ἕνα κορμὶ, καὶ μίαν ψυχήν. τοῦτο εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀδύνατον, διατὶ τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μικρὸν καὶ μεζημένον, καὶ διατὶ τοῦτο δὲν ἐμπορεῖ νὰ εἶναι εἰς πολλὰ πρόσωπα· ἀμὴ τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ θεότης του εἶναι ἄμεζος· & διατὶ τοῦτο ἐμ-

πρέπει νὰ πιστεύωμεν, ἐξηγῶντας μὲ χονδρικὴ καὶ εἰς βεβαιολογίαν τὰ πλέον ἀναγκαῖα μυστήρια, ὁποῦ περιέχει τὸ Πιστεύω.

Δ. Καλὰ λέγεις, κὴ θέλω νὰ τὸ κάμω. Ἤξευρε τὸ λοιπὸν, ὅτι δύο εἶναι τὰ μεγαλήτερα μυστήρια τῆς πίστεώς μας· καὶ αὐτὰ τὰ δύο περιέχονται εἰς ἐκεῖνο τὸ σημάδι, ὁποῦ ὀνομάζεται τὸ σημάδι τοῦ τιμίου σταυροῦ. τὸ πρῶτον μυστήριον εἶναι, ἡ ἑνότης καὶ χριὰς τοῦ Θεοῦ. τὸ δεύτερον εἶναι, ἡ σάρκωσις καὶ τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ.

Μ. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, ἑνότης κὴ χριὰς τοῦ Θεοῦ;

Δ. Τοῦτα εἶναι πράγματα ὑψηλότατα, κὴ ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον θέλω ἐξηγηθῇ παραινοντας ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς διδασκαλίας· μὰ τὴν ὥραν σώνει νὰ μάθῃς τὰ ὀνόματα, καὶ νὰ λάβῃς εἰς τὸν νοῦν σου ὅσον εἶναι ἐμπορετόν. ἑνότης τοῦ Θεοῦ θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἔξω ἀπ' ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ὑρίσκεται ἕνα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε ποτὲ ἀρχὴν, ἀλλὰ πάντα ἦτον, καὶ πάντα θέλει εἶσαι· καὶ ἔκτισεν ὅλα τ' ἄλλα πράγματα, καὶ τὰ κρατεῖ, κὴ τὰ κυβερνᾷ· κὴ εἶναι ἐπάνω εἰς ὅλα ὑψηλότατον, δυνατώτατον, δημορφώτατον, δυνατότατον.

ἀρεταῖς, οἱ ὁποίαις εἴπαμεν ὅτι εἶναι ἀναγκαίας δι᾽ νὰ σωθοῦμεν.

Μ. Ἀγάπουν νὰ μὲ ἴδιδες καμίαν ὁμοιότητα, δι᾽ νὰ καταλάβω καλλίτερα τὴν ἀνάγκην τούτων τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Δ. Οἱ ἄμοιμας δίδουσι τὴν ὁμοιότητα τοῦ σπίτι. Διατὶ καθὼς δι᾽ νὰ κάμῃ τινὰς ἕνα σπίτι, ἀνάγκη εἶναι νὰ βάλῃ πρῶτα τὸ θεμέλιον, καὶ τότε νὰ σηκώσῃ τοὺς τοίχους, καὶ ὕστερα νὰ τὸ σκεπάσῃ μὲ στέγωσιν· καὶ δι᾽ νὰ κάμῃ ὅλα τοῦτα, χρειάζεται κάποια ὑπηρετικὰ πράγματα· ἔτζι καὶ ἡμεῖς δι᾽ νὰ κάμωμεν εἰς τὴν ψυχὴν τὸ κτίσμα τῆς σωτηρίας, χρειαζόμεθα δι᾽ θεμέλιον τὴν πίστιν, δι᾽ τοίχους τὴν ἐλπίδα, καὶ δι᾽ σκέπασμα τὴν ἀγάπην, καὶ δι᾽ ὑπηρετικὰ τὰ ἅγια μυστήρια.

Ἐξήγησις τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ.
Κεφαλ. β΄.

Μ. Πρὶν νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς διδασκαλίας, ἤθελα νὰ μὲ ἴδιδες ὡσὰν μίαν δοκιμὴν τὰ πραγμάτων, ὁποῦ

Διδασκάλια Δπόκεισις.

Η Χειστιανικὴ διδασκαλία εἶναι ἕνα κοντὸ συμπέζωμα, ἢ κεφάλαιον ὅλων ἐκείνων τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐδίδαξεν ὁ δεσπότης Χειστὸς, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὴν ἀρέτην τῆς σωτηρίας μας.

Μ. Πόσα εἶν' τὰ πρῶτα καὶ ἀναγκαιότερα μέρη τῆς διδασκαλίας τούτης;

Δ. Τέσσαρα· ἤγουν τὸ, Πιστεύω. τὸ, Πάτερ ἡμῶν. οἱ δέκα Ἐντολαῖς. καὶ τὰ ἑπτὰ Μυστήρια.

Μ. Διατί εἶν' τέσσαρα, καὶ ὄχι πλειοτέρα ἢ ὀλιγώτερα;

Δ. Διατὶ ζωῆς εἶναι οἱ μεγαλήτερες ἀρεταῖς, ἡ πίστις, ἡ ἐλπὶς, Ϛ ἡ ἀγάπη. Τὸ, Πιστεύω, εἶν' ἀναγκαῖον διὰ τὴν πίστιν, διατὶ μᾶς φανερώνει ἐκεῖνο, ὁποῦ ἔχομεν νὰ πιστεύωμεν. Τὸ, Πάτερ ἡμῶν, εἶν' ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐλπίδα, διατὶ μᾶς διδάσκει τί ἔχομεν νὰ ἐλπίζωμεν. Οἱ δέκα Ἐντολαῖς εἶν' ἀναγκαίαις διὰ τ' ἀγάπην, διατὶ μᾶς δείχνουσι τί ἔχομεν νὰ κάμωμεν διὰ ν' ἀρέσωμεν τῷ Θεῷ. Τὰ μυστήρια εἶν' ἀναγκαῖα, ἐπειδὴ διὰ μέσοντους δίνεται ὁ ἄνθρωπος καὶ φυλάσσει ταῖς

ἀρε-

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ,

ΚΑΜΩΜΕΝΗ ΕΙΣ ΚΟΙΝΗΝ

Φεάσιν ὄφελος δούλωσιν ἐκείνων ὁποῦ τὴν διδάσκουσι τῶν νέων, & ἄλλων ἁπλῶν ἀνθρώπων, Εἰς ξόπον ὁμιλίας διδασκάλου καὶ μαθητοῦ.

Τί φεᾶγμα ἔχει ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, καὶ ποῖα εἶναι τὰ φεᾶτα της μέρη. Κεφάλαιον φεᾶτον.

Μαθητοῦ Ερώτησις.

ΕΠΕΙΔΗ ἀκούω, πῶς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἠξεύρῃ τινὰς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν ὄφελος νὰ σωθῇ, ὅπου θυμοῦμαι νὰ μοῦ ξεκαθαρίσῃς, τί φεᾶγμα ἔχει τούτη ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία.

Imprimatur si videbitur Reuerendiſs.
Mag. Sacr. Pal. Apoſt.
Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur. Fr. Greg. Donatus Rom.
Socius Reuerendiſs. P. Fr. Hiacynth.
Petron. Sacr. Pal. Apoſt. Ord. Præd.

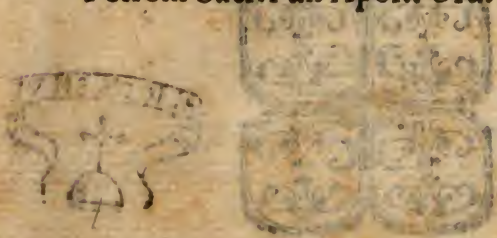

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ,

καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας.

ΕΡΜΗΝΕΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗΝ
γλῶσσαν τῶν Ρωμαίων, καὶ εἰς μεσικοὺς
τόπους ἐξηγημένη.

Πρὸς τὴν τάξιν & συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς
Ἐκκλησίας.

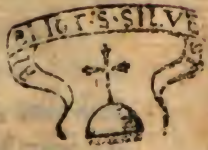

ΕΝ ΡΩΜΗ.

Παρὰ Βαρθολομαίῳ τῷ Ζανέττῳ. ᾳχις.

μὲ τὸ θέλημα τῶν ἀφεντόντων.

BIBLIOTECA VITI EMANUELIS ROMANENSE
42
1 G
24